

فهرست نسخه‌های خطی
کتابخانه ملی عشق آباد
ترکمنستان

«فارسی - عربی»

زیر نظر:
سید محمود مرعشی نجفی

نگارش:
سیف‌الله مدبر

**The Catalogue of Mss.
of the National Library
of Işq Ābād - Turkamanestan**

Sayfullah Mudabber

**Under Revision of
Dr. S.M. Mar'ashi Najafi**

IRAN - Qom

2000

نگارش: سید الله مدبتر؛ زیر نظر: سید محمود عرسبی نجفی

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ملی عشق آباد ترکمنستان

۷۹۳۳۵۹

فهرست نسخه‌های خطی

کتابخانه ملی عشق آباد

ترکمنستان

«فارسی - عربی»

زیر نظر:

سید محمود مرعشی نجفی

نگارش:

سیف الله مدبر

کتابخانه ملی ترکمنستان.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ملی عشق آباد ترکمنستان «فارسی - عربی» / نگارش سیف‌الله مدبر؛ زیر نظر سید محمود مرعشی نجفی. - قم: کتابخانه بزرگ حضرت آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۳۷۹.

ج.

ISBN: 964-6121-57-8 (ج. ۲)

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. نسخه‌های خطی -- ترکمنستان -- عشق آباد -- فهرستها. ۲. نسخه‌های خطی فارسی -- فهرستها. ۳. نسخه‌های خطی عربی -- فهرستها. الف. مدبر، سیف‌الله، ۱۳۴۶ - ب. کتابخانه بزرگ حضرت آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی. ج. عنوان.

۰۱۱/۳۱

۹ف ۳۶م / Z۶۶۲۱

۱۷۷۱۵ - ۷۹م*

کتابخانه ملی ایران

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ملی عشق آباد ترکمنستان

نگارش: سیف‌الله مدبر؛ زیر نظر: سید محمود مرعشی نجفی

ناشر: کتابخانه بزرگ آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی - قم

حروفزنی: قرائش ۷۳۵۷۱۲

لیتوگرافی: تیزهوش

چاپ: ستاره - قم

نوبت چاپ: اول / ۱۳۷۹ش / ۱۴۲۱ق / ۲۰۰۰م

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۶۴-۶۱۲۱-۵۷-۸-۸ ISBN: 964-6121-57-8

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	پیشگفتار
۷	مقدمه
۸	آسیای میانه، مهد تمدن
۱۱	نگاهی به کتابخانه ملی ترکمنستان
۱۳	گنجینه‌های مختلف کتابخانه
۱۳	مخازن اصلی
۱۵	مخازن فرعی (یا جنبی)
۱۵	مخزن مبادلات
۱۵	بخش اطلاعاتی و پرسش (کاتالوگها و برگه‌دانها)
۱۷	کتابخانه ملی ترکمنستان در حال حاضر
۱۹	مراحل نگارش این فهرست
۲۱	فهرست نسخه‌های عربی
۱۴۵	فهرست نسخه‌های فارسی
۲۵۷	فهرست الفبایی نام نسخه‌ها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشگفتار

کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی - رحمت الله علیه - از لحاظ شمول نسخه های خطی نفیس علمی و مذهبی کهن که سابقه کتابت برخی از آنها به بیش از هزار سال بالغ می گردد، در حال حاضر بزرگ ترین کتابخانه جمهوری اسلامی ایران به شمار می آید. یکی از برنامه های برون مرزی این فرهنگستان بزرگ، شناسایی و فهرست نگاری و در نهایت چاپ و انتشار فهرست نسخه های خطی است که در کتابخانه های مختلف خارج از کشور به ویژه در کشورهای تازه استقلال یافته آسیای میانه وجود دارد که تاکنون فهرست نشده و چنان که فهرست شده باشد، یا به زبان روسی و یا ناقص و دچار اشتباه های فاحش است. در این رهگذر تاکنون موفق به تهیه و چاپ و نشر تعدادی از این گونه فهرستها با همکاری دفتر مطالعات وزارت امور خارجه شده ایم که شماری از آنها عبارتند از:

۱. فهرست نسخه های خطی ولایت بدخشان در تاجیکستان؛ ۲. فهرست نسخه های کتابخانه شخصی رونقی در شهر سبز ازبکستان؛ ۳. فهرست نامگوی کتابخانه مرکز حمید سلیمان در تاشکند ازبکستان که اکنون به مرکز شرق شناسی ابوریحان بیرونی در تاشکند منتقل گردیده است؛ ۴. فهرست نسخه های خطی فارسی کتابخانه دولتی دوشنبه در تاجیکستان که تاکنون سه جلد آن منتشر گردیده است؛ ۵. فهرست نسخه های خطی فارسی انسیتوی شرق شناسی ابوریحان بیرونی در تاشکند که تاکنون یک جلد آن منتشر شده است؛ ۶. فهرست نسخه های خطی کتابخانه دانشگاه خودمختار قازان در جمهوری فدراتیو روسیه که

به زودی منتشر خواهد شد؛ ۷. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دولتی روسیه «لنین» در مسکو؛ ۸. فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه ملی جمهوری چک در «پراگ»؛ ۹. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه فردوسی در دوشنبه تاجیکستان، زیر چاپ و تعدادی دیگر که در حال انجام است.

فهرست حاضر را که برادر محترم حجت‌الاسلام والمسلمین آقای مدبّر، با سعی و کوشش پیگیر و با راهنماییهای اینجانب به انجام رسانیده‌اند، شامل ۲۶۹ نسخه خطی فارسی و عربی است که در کتابخانه ملی عشق‌آباد در جمهوری ترکمنستان قرار دارد. خوشبختانه تا آنجایی که میسر بوده است توانسته‌اند از عهده این مهم برآیند. ضمن تشکر از ایشان، توفیق بیش از پیش همگان را از درگاه خداوند بزرگ مسئلت دارم. با درود به روان پاک و مطهر بنیانگذار این مجموعه عظیم که با مشقتهای بسیار در طول زندگانی خود، بزرگ‌ترین میراث مکتوب اسلامی را فراهم نمود و سرانجام در طبق اخلاص نهاد و تقدیم جامعه علمی کرد تا علاقه‌مندان از آنها بهره‌گیرند.

قم - سید محمود مرعشی نجفی

متولی و رئیس کتابخانه بزرگ حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)

مقدمه

تا پیش از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، تمام کتابخانه‌های جمهوریهای مختلف، هم از جهت کتاب و هم از نظر اعمال سیاستهای مربوط به کتاب و کتابداری تابع سیاستها و صلاحیتهای حکومت مرکزی بودند.

توجه روزافزون حکومت مرکزی به پیشرفتهای علمی به خصوص در زمینه‌هایی که دستیابی به فناوری را سرعت می‌بخشید، باعث پیدایی شعبه‌هایی از آکادمی علوم در تمام اقمار خود و تأسیس کتابخانه‌های مرکزی در آنها و همچنین زمینه جذب محققین و اندیشمندان مختلف را فراهم آورد.

موضوع تزریق کتاب به صورت فزاینده، در دستور کار قرار گرفت و اکنون بیش از هشتاد درصد کتابهای موجود در کتابخانه‌های جمهوریهای آسیای میانه به زبان روسی و اندکی به زبانهای دیگر و درصد کمی هم به زبان همان جمهوریها اختصاص دارد.

پرداخت حق‌التألیفهای سنگین و چاپ کتاب در تیراژهای حداقل پانزده هزار نسخه باعث شد که ناشران و نویسندگان با انگیزه بیشتری به کتاب و پدیدآوری آن بپردازند. پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، کشورهای آسیای میانه به یکباره خود را بریده از همه آن سیاستهایی که تا پیش از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، از مسکو به آنها ارزانی داشته می‌شد، یافتند. این امر اگرچه چهره خود را

در همه شئون به نمایش گذاشت؛ ولی امور فرهنگی و به ویژه کتاب و کتابخانه دستخوش بی‌مهریهای فراوانی شد، پایه‌های قوام آکادمیهای علوم متزلزل گشت و ارتباط کتابخانه‌های آنها با کتابخانه‌های کشورهای دیگر به کلی بریده شد.

آسیای میانه، مهد تمدن

آسیای میانه از دیرباز مهد علم و دانش، گاهواره شکوفایی تمدن اسلامی و دیار دانشمندان، عالمان، عارفان و حکیمان بوده است.

از زمانی که ندای اسلام در این سرزمین طنین انداخت و مردم با آغوش باز این آیین الهی را پذیرفتند، دوره شکوفایی و رشد دانش و حکمت در آنجا آغاز گردید. پیدایی مردان نام‌آور و پراوازه‌ای همچون بوعلی سینا، فارابی، ابوسعید ابوالخیر، نجم‌الدین کبری و مختومقلی فراهی و...، از این قسمت ایران پهناور، جهان را غرق در احسان علمی، ادبی و اندیشه الهی خود نموده‌اند. اینان درباره مطالب دینی و عرفانی، ادبیات، ریاضیات، اخلاق، طب و...، قلم زده و تالیفی را پدید آورده و از این رهگذر اندوخته‌های خود را به جامعه بشری عرضه داشته‌اند. این دیار در طول سالهای متمادی، مخازنی مملو از کتابهای نفیس را در خود جای داده و فرهیختگانی را از جای - جای جهان به سوی خود کشانده است. به عنوان نمونه، یاقوت حموی، تنها تعداد کتابخانه‌های شهر مرو را دوازده کتابخانه مفصل برشمرده و می‌گوید: «در این کتابخانه‌ها چندین هزار جلد نسخه خطی نفیس وجود دارد»؛ ولی در حمله بی‌رحمانه مغولان؛ این مخازن عظیم در آتش نادانی آنان سوخت؛ تعدادی به یغما رفت و مقداری نیز در گوشه و کنار این مرز و بوم پراکنده شد و در کنج ویرانه‌ها جای گرفت. آسیای میانه بعد از آن هم در کوران حوادث تاریخی شاهد کشمکشها و نابسامانیهای زیادی بوده است. با تسلط روسها به ویژه کمونیستها بر آسیای میانه، کتابخانه‌های بزرگ و مجهزی تأسیس گردید. آنان بیشتر کتابهای خطی را از گوشه و کنار این سرزمین

جمع‌آوری کرده و تعداد زیادی را روانه مخزنهای کتابهای خطی مسکو نموده و فقط تعداد اندکی را در این کتابخانه‌ها باقی گذاردند. با توجه به دین ستیزی کمونیستها؛ نسخه‌های مهم و ارزشمند دینی، اخلاقی، عرفانی، فلسفی و... در کنج انبارها و کتابخانه‌ها قرار گرفت، تا اینکه دوران حکومت کمونیستی به سر رسید، و کشورهای مسلمان‌نشین اتحاد جماهیر شوروی به استقلال دست یافتند. زمان کنج‌نشینی نسخه‌های نفیس خطی در موضوعهای دینی به سر آمد و مسئولان فرهنگی این کشورها مصمم بر بازشناسی و احیای فرهنگ و ادب گذشتگان و پیشینیان خود شدند.

در کشور ترکمنستان که آن روزها اهمیت فراوانی برای حکومت مرکزی داشت، سرمایه‌گذاری خوبی در زمینه تأسیس کتابخانه انجام گرفت؛ ولی دیری نپایید که با فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، همه چیز دگرگون شد. آکادمی علوم پس از هفت سال ادامه کار آن هم به صورت نگران‌کننده، به تعطیلی گرایید و کتابخانه‌ها از تازه‌ها و یافته‌های علمی محروم شدند، تا جایی که قفسه کتابها در این کتابخانه‌ها کمتر کتاب جدیدی را در خود جای دادند. وجود کتابهای فراوان به زبان فارسی در این کتابخانه‌ها و فراوانی نسخه‌های خطی فارسی، عربی و ترکی با الفبای فارسی که میراث ماندگار گذشتگان است، اهمیت نگرش به این کتابخانه‌ها را دوچندان می‌کند. هم‌اکنون با توجه به مشکلاتی که برخاسته از نوپایی کشور ترکمنستان است با بذل و عنایات رئیس‌جمهور این کشور - آقای صفر مرادنیازاف - که خود دوستدار علم است، کتابخانه‌ها از رشد قابل توجهی برخوردارند.

نگارنده با توجه به سفرهای متوالی و متعدد به کشور ترکمنستان و آشنایی با این ذخایر گران‌بها؛ بیشتر اوقات فراغت خود را به مطالعه و تحقیق در کتابخانه ملی عشق‌آباد می‌پرداختم. با مشاهده نسخه‌های نفیس خطی و احساس تکلیف جهت حفظ این منابع علمی، تصمیم به تهیه فهرست تفصیلی این مرکز گرفتم.

گفتنی است، دریایی از فرهنگ گران مایه ایران اسلامی در این نسخه‌های خطی موج می‌زند. اینها در حقیقت کارنامه عالمان و دانشمندان و نشانگر هویت مردمان این مرز و بوم است. بنابراین بایسته و شایسته است که این آثار شگرف و پراج را پاس داشت و برای شناخت و شناساندن تاریخ، فرهنگ، ادب و سوابق علمی خود؛ نسبت به احیا، ساماندهی و بازسازی آن اهتمام ورزید.

در این راستا تلاشها و کوششهایی در سالهای اخیر برای شناسایی ذخایر مکتوب آسیای میانه و تحقیق و پژوهش در آنها، انجام گرفته است و از طرف شیفتگان حفظ و نگهداری میراث پراج پیشینان فهرستهایی به چاپ رسیده و هزاران کتاب خطی و رساله ارزشمند شناسانده شده است؛ ولی هنوز کارِ ناکرده بسیار است و هزاران کتاب و رساله خطی موجود در کتابخانه‌های این دیار ناشناخته مانده است.

پژوهشگران و محققان باید بر احیای این گنجینه‌های فرهنگ اصیل اسلام کمر بر بندند و با عشق به این کار مشکلات سفرهای دور و نزدیک را بر خود آسان سازند. گفتنی است پس از استقلال کشور ترکمنستان، دولت نسبت به نگهداری و محافظت از نسخه‌های خطی توجه زیادی نمود، آنها را در دو مرکز جمع‌آوری کرده است.

۱. کتابخانه ملی (کارل مارکس سابق).

در این کتابخانه تعداد زیادی نسخه خطی نگهداری می‌شود که تعدادی از آنها از کتابهای ضالّه بودند و ما از ارائه آنها در این فهرست خودداری کرده‌ایم. در مخزن نسخه‌های خطی، کتابهای نفیس چاپ‌سنگی و غیرسنگی نیز نگهداری می‌شوند که دارای اهمیت زیادی هستند. ناگفته نماند کتابهای دیگری نیز به زبانهای مختلف خارجی (مانند: فارسی، عربی، انگلیسی و زبانهای مختلف ترکی از جمله استانبولی، آذری و...) در مخازن جداگانه نگهداری می‌شوند که به اختصار در معرفی این کتابخانه، خواهیم آورد.

۲. مرکز انستیتوی نسخه‌های خطی که در سال ۱۹۹۵م تأسیس شده است. این مرکز و مجموعه، مجهز به سیستم‌های جدید کتابداری است و حدود سیزده هزار جلد نسخه خطی، به زبانهای عربی، فارسی و ترکی با الفبای عربی در آن وجود دارد.

نگاهی به کتابخانه ملی ترکمنستان

زمان ایجاد کتابخانه به اواخر قرن نوزدهم میلادی باز می‌گردد. در سال ۱۸۹۲ براساس تقاضای مصرانه گروه‌های اجتماعی، رئیس (استاندار) استان ماوراءخزر «آ.ن. کوروپاتکین» طی نامه‌هایی به برخی از مؤسسات و سازمانهای روسیه، تقاضای اهدای کتاب برای افتتاح کتابخانه در شهر مرکزی استان، یعنی عشق‌آباد را می‌نماید. در همین سال محلی برای کتابخانه اختصاص می‌یابد و شخصی به عنوان ریاست کتابخانه با مسئولیت بررسی کتابهای دریافتی، ثبت آنها و تهیه فهرست تعیین می‌شود.

در تاریخ ۵ ماه مه سال ۱۸۹۵ کتابخانه عمومی استان ماوراءخزر، با مخزن سه هزار نسخه‌ای کتابهای روسی افتتاح می‌شود.

کتابخانه دارای دو بخش امانت‌دهی کتاب و سالن مطالعه بود و در ازای امانت دادن کتاب مبلغی اخذ می‌گردید. کتابخانه در ساختمان اجاره‌ای مستقر بود و در اواخر سال ۱۹۰۴م، به محل ساختمان جدید دو طبقه، در بوستان پوشکین منتقل شد.

یکی از اصلی‌ترین منابع تأمین مالی کتابخانه اعانات بود و از بودجه استان مبلغ ناچیزی برای کتابخانه اختصاص می‌یافت.

برای نظارت بر فعالیتهای روزانه کتابخانه، کمیته ویژه‌ای تشکیل شد که تا سال ۱۹۱۷م فعال بود.

پس از انقلاب سال ۱۹۱۷م، به علت تغییر نام استان ماوراءخزر به استان ترکمنستان، کتابخانه نیز رسماً تغییر نام داده و کتابخانه عمومی استان ترکمنستان نامیده شد.

در سال ۱۹۲۱م کتابخانه دارای بخشهای زیر بود: بخش اعضا، سالن مطالعه، بخشهای تدوین، بررسی و حفاظت کتابها و بخش ادبیات ملی که بعدها به بخش ادبیات شرق تغییر نام داد.

ایجاد بخش ادبیات ملی، اساسی برای شکل‌گیری مخازن کتابهای ترکمنی و ارائه خدمات به خوانندگان بومی کتاب شد؛ در همین زمان فعالیتهای آموزشی کتابخانه هم آغاز شد. در سال ۱۹۲۳م شورای مرکزی کتابخانه‌ها تشکیل می‌شود که وظیفه بررسی مسائل مهم و مورد نیاز کتابداری، به کارگیری تجربیات بهترین کتابخانه‌ها و هماهنگی فعالیتهای کتابخانه‌های سطح شهر را بر عهده داشت. این شورا به کتابخانه عمومی استان ترکمنستان وابسته بود.

از ماه جولای ۱۹۲۶، کتابخانه دریافت رایگان چاپهای اتحاد شوروی را آغاز می‌نماید. در ماه مارس سال ۱۹۳۳ طی تصویب‌نامه‌ای به امضای هیئت رئیسه کمیته مرکزی اجرایی ترکمنستان شوروی، نام بنیانگذار کمونیسم «کارل مارکس» بر کتابخانه گذاشته می‌شود.

در همین سالها بخش کتابخانه‌شناسی که اجرای وظیفه مرکز آموزشی برای کتابخانه‌های عمومی سراسر جمهوری را بر عهده داشت، تأسیس می‌شود.

زمین‌لرزه سال ۱۹۴۸م به کتابخانه خسارات زیادی وارد کرد. ساختمان کتابخانه ویران و مخزن، بخش مرجع و تمامی تجهیزات زیر آوار رفت. ساختمان موقت کتابخانه در مهلتی کوتاه از نو ساخته شد و در ماه آوریل سال ۱۹۴۹ کتابخانه کار خود را از سر گرفت.

در سالهای دهه ۶۰ نمودارهای اصلی کار کتابخانه، رشد قابل توجهی را می‌نمایاند.

به تاریخ اول ژانویه سال ۱۹۸۳ موجودی گنجینه کتابهای کتابخانه، بیش از ۴/۳۰۰/۰۰۰ جلد برآورد می‌شود. هر ساله بیشتر از ۲۱ هزار نفر از علاقه‌مندان مطالعه، از خدمات کتابخانه بهره‌مند می‌شوند و حدود ۱۵۰۰۰۰ نسخه از

نشریات چاپی، به امانت داده می‌شوند.

گنجینه‌های مختلف کتابخانه

گنجینه‌های کتابخانه شامل اصلی، فرعی و مبادلات می‌باشند. گنجینه‌های اصلی در اختیار بخش حفاظت کتابها و بخشهای ویژه می‌باشند (بخش فنی، بخش ادبیات خارجی و بخش هنری). گنجینه‌های اصلی برابر با ترکیب آنها به انواع زیر تقسیم می‌شوند: کتابها، روزنامه‌ها، مجلات، یادداشتها، امتیازنامه‌ها، استانداردهای دولتی (ТОСТ) و غیره، همچنین براساس شاخه‌های مختلف علوم و زبانهای مختلف نیز تقسیم‌بندیهایی صورت گرفته است.

مخازن اصلی:

۱. مخزن کتابهای روسی: شامل کتابها و آثار پیش از انقلاب و دوران انقلاب اتحاد جماهیر شوروی، برگزیده اسناد تاریخی، کتابهای منعکس‌کننده دستاوردهای علمی، کتابهای آموزشی، جزوه‌های اطلاعاتی و کتابشناسی و دیگر نشریات می‌باشند.

۲. مخزن کتابهای به زبانهای ملل شوروی: که شامل کتابها و نشریات به زبانهای ملل آسیای میانه، قزاقستان، آذربایجان، تاتارستان و باشقیرستان می‌باشد.

۳. دایره کتابهای کمیاب و ارزشمند: که شامل بیش از پنج هزار جلد کتاب خطی و چاپی است.

۴. مخزن کتابهای خارجی: که شامل حدود صد هزار نسخه کتاب، مجله و روزنامه، به ۲۸ زبان کشورهای بیگانه می‌باشد.

این مخزن در اختیار بخش ادبیات و کتابهای خارجی می‌باشد.

۵. مخزن مطالب انتخابی: این مخزن بخشی از مخزن اصلی محسوب می‌شود و نشریاتی را در بر می‌گیرد که از بین یک گروه از نشریات با محتوا و شکل

یکسان انتخاب می‌شوند و شامل نشریات آیین‌نامه‌ای و دستورهای وزارتخانه‌ها، احزاب و سازمانهای اجتماعی، اداره‌ها، آیین‌نامه‌های اجتماعی و غیره، برنامه‌های درسی و آموزشی، برنامه‌ها و سؤالات امتحانی، فهرست فیلمها و نمایشگاههای هنری، برنامه‌های آموزشی، راهنماها و غیره می‌باشند.

۶. مخزن نشریات ادواری و مسلسل: از بخشهای مستقل زیر تشکیل شده است: گنجینه نشریات مسلسل، مخزن مجلات و مخزن روزنامه‌ها.

الف. مخزن نشریات مسلسل: شامل نشریات از نوع آثار و یادداشتهای علمی و غیره می‌باشد. در حال حاضر این مخزن بیش از ۶۲ هزار جلد نشریات مسلسل را در بر می‌گیرد.

ب. مخزن مجلات: در این مخزن نمونه مجلات تاریخی و ادبی - هنری روسیه متعلق به قرن نوزدهم و آغاز قرن بیستم میلادی نگهداری می‌شود. همچنین مجلات سالهای اولیه برقراری نظام شوروی و مجلات موجود در فهرست اتحادیه مطبوعات شوروی نیز، در این مخزن نگهداری می‌شوند.

ج. مخزن روزنامه‌ها: در اینجا روزنامه‌های روسی و سراسری شوروی و ترکمنستان و روزنامه‌های ترکمنی و روسی استانها و بخشهای ترکمنستان نگهداری می‌شوند. همچنین روزنامه‌های پیش از انقلاب «عشق آباد» و «تفسیر ماوراءخزر» هم در این مخزن موجود هستند.

د. مخزن نتهای موسیقی: شامل بیشتر از ۴۱ هزار اثر موسیقی داخلی و خارجی (در انواع و شیوه‌های مختلف) می‌باشد.

ه. مخزن نوارهای ضبط صوت و صفحه‌های گرامافون: شامل صفحه‌های گرامافون و نوارهای ضبط صوت آثار موسیقی روسی، شوروی و خارجی با صدای بهترین خوانندگان شوروی و خارجی است.

و. مخزن کتابها و ادبیات ویژه فنی: شامل نشریات توضیحی درباره اختراعات، استانداردها و نرخ‌نامه‌ها می‌باشد. همچنین می‌توان مطالبی درباره کارتوگرافی را

یافت و از میکروفيلم استفاده کرد. بخش ادبیات فنی برای علاقه‌مندان مطالعه کتابها، این مخزن را عرضه می‌نماید.

مخازن فرعی (یا جنبی)

در مخازن فرعی نشریاتی نگهداری می‌شوند که تقاضا برای دریافت آنها زیاد است؛ مانند انواع کتابهای مرجع، لغت‌نامه‌ها، دایرةالمعارفها، منابع آماری، منتخب اسناد حزبی و دولتی و غیره.

مخزن مبادلات

از سال ۱۹۶۶م مخزن مبادله کتاب سراسری ترکمنستان دایر شده است که منظور اصلی از ایجاد آن انجام مبادله کتاب با کتابخانه‌های کشور و سایر کشورها برای تکمیل مخازن کتابخانه و توزیع مجدد کتابهای عمومی موجود در مخازن کتابخانه می‌باشد.

در سال ۱۹۷۷م بخش نگهداری کتابهای کم تقاضا دایر شده که هم اکنون نیز فعال است.

همچنین کارگاه صحافی کتابخانه وظیفه بازسازی میلیونها کتاب را انجام می‌دهد. هر سال این کارگاه بیش از پنج هزار نسخه کتاب و هزار نسخه روزنامه و مجله را صحافی می‌کند.

بخش اطلاعاتی و پرسش (کاتالوگها و برگه‌دانها)

همه سیستم کاتالوگها و برگه‌دانها در طبقه دوم ساختمان کتابخانه و در نزدیکی مدیریت کل صدور کتاب واقع شده‌اند، سیستم کاتالوگها به دو نوع تقسیم می‌شوند، به ترتیب حروف الفبا و سیستماتیک. کاتالوگها و برگه‌دانهای (کارتوتکهای) کتابخانه با ترتیب حروف الفبایی شامل:

- فهرست کتابهای روسی به ترتیب حروف الفبا (نشریات و کتابهای موجود از سال ۱۹۴۸م)؛

- فهرست کتابهای ترکمنی؛

- فهرست کتابهای و ادبیات به زبانهای ملل شوروی سابق؛

- فهرست نشریات مسلسل؛

- برگه‌دان ثبت نشریات ادواری به ترتیب حروف الفبا.

کاتالوگ سیستماتیک - در این کاتالوگها، کارتهای مشخصات کتابها و نشریات مطابق با رشته علوم گروه‌بندی شده، سپس به بخشها، زیربخشها و گروه‌های داخلی تقسیم گشته‌اند هر کدام از شاخه‌های علوم و زیربخشهای آن دارای علامت مشروط خود، یعنی اندیکس هستند.

کلید کاتالوگهای سیستماتیک دریافتن کتابهای مورد نیاز راهنمای الفبای - موضوعی می‌باشد.

برگ‌دان سیستماتیک مقالات، منعکس‌کننده مطالب نشریات ادواری سه تا شش سال اخیر، به زبان روسی است، در مجاورت آن برگه‌دان «پرسنالی» (دنباله‌دار)، کتابهای برگزیده درباره شخصیت‌های حزبی، دولتی، دانشمندان، هنرمندان کشور و خارج از کشور می‌باشد.

سالنه‌های مطالعه و بخشهای ویژه کتابخانه دارای شانزده سالن مطالعه با گنجایش همزمان هفتصد نفر می‌باشد، تعداد مراجعین به کتابخانه در طی یکسال سیصد تا پانصد هزار نفر می‌باشد.

تعدادی از سالنه‌های مطالعه کتابخانه به شرح زیر می‌باشند:

۱. سالن مطالعه عمومی؛
۲. سالن مطالعه بخش کتاب شناسی ملی؛
۳. سالن مطالعه بخش کتابهای امتیازی - فنی؛
۴. سالن مطالعه بخش کتابهای کشاورزی؛

۵. سالن مطالعه بخش هنر؛
  ۶. سالن مطالعه بخش ادبیات خارجی؛
  ۷. سالن مطالعه نشریات ادواری؛
  ۸. سالن مطالعه دایره کتابهای کمیاب و ارزشمند؛
  ۹. سالن مطالعه بخش کتابها و نشریات تازه دریافت شده؛
  ۱۰. سالن مطالعه بخش مرجع - کتابشناسی و امور اطلاعات؛
  ۱۱. سالن مطالعه میکروفیلمها و غیره؛
- و چند سالن متفرقه دیگر که مورد استفاده مراجعه کنندگان قرار می گیرد.

کتابخانه ملی ترکمنستان در حال حاضر

هم اکنون حدود ۱/۵۰۰ کتابخانه در ترکمنستان دایر هستند که ۲۸۷ کتابخانه زیر نظر وزارت فرهنگ فعالیت می نمایند که شامل موارد ذیل می باشند:

- کتابخانه های جامع: ۱۱ باب؛
- از این تعداد کتابخانه های دولتی: ۳ باب؛
- کتابخانه کودکان: ۱ باب.
- کتابخانه های استانها: ۸ باب؛
- از این تعداد کتابخانه های کودکان: ۵ باب.
- کتابخانه های عمومی: ۲۷۶ باب؛
- از این تعداد کتابخانه های شهری: ۱۱۱ باب؛
- کتابخانه های بخش: ۴۶ باب؛
- کتابخانه های روستایی: ۵۴ باب؛
- کتابخانه های کودکان: ۷۵ باب.

کتابخانه های این کشور گنجینه میراث های معنوی، فرهنگی و تاریخی ملت ترکمن هستند و دوازده میلیون نمونه نشریات چاپی را در گنجینه کتابهای خود

نگهداری می‌نمایند. کتابخانه‌ها هر سال به ۴۴۲۰۰۰ نفر خدمت می‌کنند. عرضه کتاب در تمامی رشته‌های علوم به بیشتر از یازده میلیون جلد نشریات چاپی می‌رسد.

کتابخانه‌ها در مورد مسائل مهم و مورد نیاز کتابداری، کتابشناسی و چاپ کتاب در ترکمنستان و آسیای میانه، کارهای علمی و پژوهشی انجام می‌دهند و کتابهای علمی، کمک آموزشی، کتابشناسی و توصیه‌نامه‌ای منتشر می‌نمایند و وظایف اجتماعی مهمی را در توسعه تولیدات، فرهنگ، علوم و آموزش ترکمنستان ایفا می‌نمایند.

یکی از برجسته‌ترین کتابخانه‌های کشور، کتابخانه ملی صفر مراد ترکمن‌باشی می‌باشد. این کتابخانه در سال ۱۸۹۵ م دایر شده است و وظیفه مرکز ذخیره کتاب و مرکز اصلی کتابداری، کتابشناسی و خدمات اطلاعاتی به متخصصین رشته‌های مختلف علوم و مراکز اقتصادی - تولیدی و ارائه خدمات و مساعدتهای علمی - آموزشی به کتابخانه‌های همه سیستمها و اداره‌ها را انجام می‌دهد.

گنجینه کتابهای این کتابخانه، مشتمل بر ۵/۵۰۰/۰۰۰ نشریات چاپی می‌باشد. کتابخانه ملی، گنجینه غنی و جامع خود را در سالنهای مطالعه در اختیار عموم علاقه‌مندان قرار می‌دهد. در شانزده سالن مطالعه این کتابخانه با در نظر گرفتن رشته‌های تخصصی، سطح آموزش و گوناگونی تقاضاهای مراجعه کنندگان، به آنها خدمت می‌شود. هر سال بیش از سی هزار نفر از علاقه‌مندان مطالعه در کتابخانه ثبت‌نام می‌نمایند که بیشتر از دو میلیون نشریات چاپی در اختیار آنها قرار داده می‌شود. تعداد بازدیدکنندگان ۲۴/۵۰۰ نفر می‌باشد.

به فعالیتهای اطلاعاتی - عمومی توجه زیادی معطوف می‌گردد، هر سال در کتابخانه حدود سی جلسه بررسی کنفرانس و شبهای ادبی، ده مورد روزهای اطلاعات و روزهای متخصصین برگزار می‌شوند و بیشتر از دویست نمایشگاه و ۳۶ نمایشگاه ویژه از نظر گذراندن آثار برگزار می‌شود که در آن روزها به تبلیغ

گنجینه کتابها و خدمات کتابخانه از طریق رسانه‌های خبری گروهی مانند مطبوعات، صدا و سیما توجه جدی مبذول می‌گردد که در این زمینه، تاکنون حدود ۱۴۵ برنامه اجرا شده است.

مراحل نگارش این فهرست:

این فهرست در سه مرحله نوشته شده است. در مرحله اول، فهرست اجمالی تمام نسخه‌های خطی و چاپی سنگی و غیر سنگی موجود در مخزن تهیه شده است. گفتنی است که این مرحله دو ماه به طول انجامید.

مرحله دوم، با نظارت و راهنماییهای حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر سید محمود مرعشی نجفی بود که چهار ماه طول کشید. روزهای جمعه و تعطیل فرصت خوبی برای نوشتن بود؛ زیرا در این کشور برای کتابخانه‌ها هیچ روز تعطیلی وجود ندارد.

مرحله سوم، مرحله بررسی کامل و رفع اشکالات بود. در این راستا برای تکمیل و رفع بعضی از نواقص که منوط به مشاهده مجدد نسخه بود، به ترکمنستان رفتیم و در این مدت تمام نسخه‌ها را بررسی کرده و نوشته‌ها را مورد بازبینی مجدد قرار دادیم. نکته قابل تأمل در این فهرست، توضیحی است در مورد «شماره ثبت نسخه‌ها» که خود مشخص‌کننده «مجموعه‌ها» و «اندازه جلد» کتابهاست.

در این کتابخانه، نسخه‌های خطی را نخست به سه بخش زبانهای فارسی، عربی و ترکی مجزا نموده‌اند و سپس در هر بخش نسخه‌ها از لحاظ اندازه و قطع کتابها به پنج گروه تقسیم کرده‌اند که این گروه‌ها با شماره‌های «۱» تا «۵» مشخص شده‌اند؛ یعنی شماره «۱» مربوط به کوچک‌ترین اندازه (قطع جیبی) و شماره «۵»، به بزرگ‌ترین اندازه (قطع سلطانی و بزرگ‌تر) اختصاص یافته‌اند؛ مانند شناسه «۱-۳۴/۲» (مجموعه) که به ترتیب از راست به چپ مفهوم آن عبارت است از:

۱. «۲/»، نماد شماره مجموعه در این مجلد است؛

۲. «۳۴»، نماد شماره نسخه؛

۳. «-۱»، نماد قطع نسخه؛

۴. «(مجموعه)»، نشان دهنده آن است که این مجلد دربردارنده بیش از یک رساله و یا کتاب است. پس چنان که محقق خواستار نسخه‌ای باشد، باید علاوه بر دادن شناسه مورد نظر، بخش زبان آن نسخه را نیز مشخص نماید تا آن نسخه به آسانی یافت شده و در اختیار او قرار گیرد.

این فهرست براساس شماره ثبت، در دو بخش عربی و فارسی، ترتیب یافته است و شماره‌هایی که در میان افتاده، همان‌گونه که پیش‌تر یادآور شد، یا کتابهای ضاله بوده که خود به عمد آن را رها ساخته و فهرست ننموده‌ام و یا اینکه از این کتابخانه به انستیتوی نسخه‌های خطی عشق‌آباد منتقل شده است که دسترسی به آن نداشته‌ام. در پایان نخست به روح پرفتوح مؤسس و بنیانگذار کتابخانه بزرگ آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی - قدس سره الشریف - درود می‌فرستیم و آنگاه از برادر عزیزم حجت‌الاسلام و المسلمین آقای دکتر سید محمود مرعشی نجفی - متولی و رئیس کتابخانه معظم له - که در نگارش، چاپ و انتشار این مجموعه مرا یاری داده‌اند، صمیمانه سپاسگزارم. همچنین از همکاری نهادهای محترم و دوستان بزرگوار ذیل نیز قدردانی می‌شود:

۱. سفارت جمهوری اسلامی ایران در ترکمنستان؛

۲. رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در ترکمنستان؛

۳. مدیر کتابخانه ملی عشق‌آباد، خانم مارال جمعه‌اوا؛

و آقایان سید محمد اصفیایی، محمدحسین امینی، محمدحسین اوسطی، حسین رفیعی و سایر دوستان و همکاران در کتابخانه بزرگ حضرت آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی - قدس سره - و کتابخانه ملی عشق‌آباد.

سیف‌الله مدبّر

قم - اردیبهشت ماه ۱۳۷۹

فهرست
نسخه‌های عربی

شماره ثبت: ۱-۳۴/۱ (مجموعه)

۱ النحو (رسالة) عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «و هي تسعة كلمات الناصبة منها ستة كلمات».

انجام: «زید ضارب، زید یضرب».

گزارش متن: این رساله مشتمل بر فصولی در مورد منصوبات، مرفوعات و مجرورات است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق زیبا □ تاریخ کتابت: ۱۲۲۹ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف، و درشت تر از متن است □ تعداد برگ: ۶ □ تعداد سطر: ۱۳.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و حاشیه نویسی شده است. در پایان این رساله یک برگ در کیفیت حضور حضرت فاطمه زهرا - سلام الله علیها - در روز قیامت آمده است.

شماره ثبت: ۱-۳۴/۲ (مجموعه)

۲ العزی فی التصریف صرف، عربی

از: فاضل زنجانی، عزالدین ابراهیم فرزند عبدالوهاب فرزند عمادالدین فرزند

ابراهیم زنجانی (م پس از سال ۶۵۵ ق).

آغاز: «الحمد لله رب العالمين... اعلم أنّ التصريف في اللغة التغير و في الصناعة...».

انجام: «والفعل بالكسر للنوع من الفعل لقول هو حسن الطعمة و الجلسة».

گزارش متن: متن مختصری در تصريف عربی است که مورد توجه قرار گرفته و بر آن شروح زیادی نوشته شده است. این کتاب همراه با شرح تفتازانی و شرح جرجانی و دیگران بارها چاپ شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق زیبا □ تاریخ کتابت: روز شنبه از ماه شعبان سال ۱۲۲۹ □ عنوانها و نشانیها: شنکرف □ تعداد برگ: ۷۳ □ تعداد سطر: ۱۳.

ویژگیهای نسخه: مرصع و منقش به گل و بوته، تمام صفحات کتاب مجدول به زر است. این کتاب چندین بار ترمیم شده است.

ع کشف الظنون، ۱۳۸/۲؛ فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲۹/۱.

شماره ثبت: ۱-۳۴/۳ (مجموعه)

۳ □ المعزّي في التصريف صرف، عربی و فارسی

از: معزّالدين - شمس الدين محمد فرزند ابی القاسم معزّی.

آغاز: «الحمد لله على نعمائه... فهذه جملة من تصريف الافعال مضبوطة جارية».

انجام: «قس الباقي على ما ذكرت».

گزارش متن: این کتاب مشتمل بر چهار باب است.

این نسخه به فارسی ترجمه و شرح شده است؛ ولی شارح معلوم نیست.

ممکن است شارح محمد فرزند درویش محمد بخاری «میرمقلّد» باشد؛ چون تنها شرحی که بر معزّی در کشف الظنون آمده، همین شرح فارسی است و نام آن در شرح الابواب است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق زیبای شکسته نستعلیق نازیبا □ کاتب: کرامت الله □ تاریخ کتابت: روز شنبه از ماه شعبان سال ۱۲۲۹ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۰ □ تعداد سطر: ۱۳. ویژگیهای نسخه: حاشیه نویسی شده، دارای رکابه و پیشانی ساده مجدول به شنگرف است. قسمت اول این نسخه به خط نستعلیق زیبا و قسمت آخر نسخه به خط شکسته نستعلیق نازیبا است. کاتب قسمت اول کتاب نامعلوم است و در قسمت دوم اسم کاتب اصلی را محو کرده اند و با خط دیگری کاتب «کرامت الله» معرفی شده است.
← کشف الظنون، ۲/ ۱۷۴۰.

شماره ثبت: ۳۴/۴-۱ (مجموعه)

۴ □ الصرف و النحو صرف و نحو، عربی و فارسی

از: حاجی ملا عبدالقیوم.

آغاز: «بدان اسعدك الله في الدارين که کلمات عرب بر سه قسم است...». انجام: «اسم تفضیل ضربیات، همه زنان زننده تر صیغه جمع مؤنث اسم تفضیل». گزارش متن: رساله مختصری در صرف و نحو عرب است. ابتدا کلمات را به سه قسم (اسم، فعل، حرف) تقسیم می کند و سپس آنها را توضیح می دهد. نام کتاب و مؤلف آن به دقت شناخته نشد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ تاریخ کتابت: ۱۲۲۹ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۴ □ تعداد سطر: ۱۳ □ اندازه جلد: ۱۸×۱۲ سم □ نوع جلد: مشمعی قهوه ای، ضربی دارای ترنج و سر ترنج به رنگ تریاکی.

ویژگیهای نسخه: حاشیه نویسی شده و دارای رکابه است.

← فهرست نسخه های خطی فارسی انستیتوی تاجیکستان.

شماره ثبت: ۵۹-۱

۵ تفسیر القرآن

تفسیر قرآن، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: افتاده... «السبعة بالاشياء السبعة ثم زين السبعة بالسبعة اقري لي علم العالمون ان اعداد السبعة عند مالك الضر والنفع...».

انجام: «وقال النبي - عليه السلام - ما حظ امتي من الايام فقال يا محمد يوم الجمعة والجنة لي فاعطيت الجمعة الجنة لامتك و رضائي مع الجمعة والجنة هدية لهم».

گزارش متن: این نسخه چون از آغاز افتادگی داشت، نام و مؤلف آن شناخته نشد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیبا □ کاتب: ملا بهبود فرزند ملا صادق □ تاریخ کتابت: روز جمعه ماه ربیع الاول سال ۱۲۰۲ □ عنوانها و نشانیها: مشکى □ تعداد برگ: ۱۴۸ □ تعداد سطر: مختلف □ اندازه جلد: ۱۷×۱۱ سم □ نوع جلد: مقوایی با عطف پارچه آبی.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۸۳/۱-۱ (مجموعه)

۶ نواذر الفتاوی

فقه و تفسیر، عربی و فارسی

از: ناشناخته.

آغاز: «سنة ولانوم له ما في السموات و ما في الارض...».

انجام: «في باب النواذر الفتاوى في باب كراهية اجابت کردن طعامی که از بهر مرده ساخته باشند یا از بهر مریض ساخته باشند، سیوم و هفتم و ماهیانه و سالیانه و غیر آن و این بر فاضلان...».

گزارش متن: کتابی است در فقه اهل سنت به صورت فتوایی و با استفاده از آیات و روایات. در کشف الظنون، نواذر الفتاوی از حنفیه، در ایضاح المکنون، نواذر الفتاوی از

موسی فرزند سلیمان بغدادی حنفی (م پس از ۲۰۰ ق) و در منبعی دیگر نوادر الفتاوی از محمد فرزند عبدالله طاهر مفتی آمده است و این نسخه معلوم نشد کدام است؟! گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ و نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۰ □ تعداد سطر: ۱۳. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. کشف الظنون، ۱۹۷۹/۲؛ ایضاح المکنون، ۶۸۱/۲ چاپ افست تهران؛ فهرست مشترک کتب خطی فارسی پاکستان، ج ۱۴.

شماره ثبت: ۸۳/۲-۱ (مجموعه)

دعا و مناجات، عربی و فارسی

دعاء □ ۷

از: ناشناخته.

آغاز: «در ادعیه قضاء حاجت از فوائد، اگر به رنجی مبتلا شده باشد چنان که به هیچ علاجی دفع نگردد...» انجام: «قال النبی - علیه السلام - یا علی للشقی ثلاث قوت، الحرام و اجتناب العلماء والصلاة وحده (ترغیب) یکره قراءة القرآن من المصحف الذي یخالف المرسوم دقیق».

گزارش متن: این کتاب شبیه به مفاتیح الجنان، تألیف حاج شیخ عباس قمی (م ۱۳۵۹ ق) است. دارای هیجده باب هر بابی نیز مشتمل بر فصولی چند است. مؤلف می گوید: بابهای پانزده، شانزده، هفده و هیجده را از مفتاح الجنان نوشته است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف و سرفصلها درشت تر از متن است □ تعداد برگ: ۴۳ □ تعداد سطر: ۱۳. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۸۳/۳-۱ (مجموعه)

۸ احادیث النبویّة

حدیث، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «قال رسول الله صلى الله عليه وسلم، من مشى الى خيرٍ حافياً فكأنما مشى على الارض الجنة و تستغفر له الملائكة و تسبح له اعضائه...».

گزارش متن: این رساله کوچک مشتمل بر احادیث همراه با شرح آنها است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳ □ تعداد سطر: ۱۳.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۸۳/۴-۱ (مجموعه)

۹ احادیث قدسی

حدیث، عربی و فارسی

از: ناشناخته.

آغاز: «قال كعب الاحبار رضي الله تعالى عنه يقول الله تعالى في بعض كتابها المنزلة على انبيائه يابن آدم لا تخف سلطاناً غيري...».

انجام: «فان فُتْ عَنْكَ فَاتٌ عَنْكَ كُلُّ شَيْءٍ تَمَّتْ رسالة الحديث القدسي».

گزارش متن: تمام احادیثی که در این رساله ذکر شده، قدسی و از کعب الاحبار نقل شده‌اند. گفتگویی است بین خداوند متعال و حضرت موسی (ع) به نقل از کعب الاحبار و قبل از احادیث توضیح مختصری در مورد کعب الاحبار به این ترتیب آمده است: «بعضی گفته‌اند، کعب الاحبار لقب عبدالله ابن عباس است و بعضی گفته‌اند، لقب ابن مسعود است و بعضی گفته‌اند، لقبی از علمای بنی اسرائیل بوده که عمر بسیار یافته است. و در لغت بلند و شتالنگ را گویند».

نسخه‌ای از این رساله در کتابخانه ندوة العلماء لکهنوهند موجود است؛ ولی انجام آن با این نسخه تفاوت دارد. نسخه‌ای دیگر در کتابخانه حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) موجود است، به صورت فارسی که باید ترجمه این نسخه باشد. گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ و نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۱ □ تعداد سطر: ۱۳. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. حاشیه نویسی دارد و در حاشیه تصحیح شده است. فهرست کتابخانه ندوة العلمای هند؛ فهرست کتابخانه حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۰۰/۲۳.

شماره ثبت: ۸۳/۵-۱ (مجموعه)

۱۰ □ اصول دین عقاید، عربی و فارسی از: ناشناخته.

آغاز: «اصول دین هشت است، اول توحید، دیم نبوت، سیوم امامت...». انجام: «سبب القحط منع الزکاة، سبب قلّة الماء حرص الامراء، صدق رسول الله صلی الله علیه و آله».

گزارش متن: در این رساله مطالب به صورت نظم و نثر آورده شده است. در قسمت اول اصول دین به صورت نظم آمده و شرح آن به صورت نثر آمده است. سرآغاز رساله اصول دین، تألیف ضیاء الدین جرجانی (م در سده دهم ق) شباهت زیادی به سرآغاز این نسخه دارد. گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳ □ تعداد سطر: مختلف ۱۵ و ۱۴.

رسائل فارسی جرجانی، چاپ قم، ۱۳۷۵ ش، ص ۲۲۷.

شماره ثبت: ۸۳/۶-۱ (مجموعه)

۱۱ مختلف الرواية في مسائل الخلاف فقه و کلام، عربی

از: ابی‌لیث عمر یا نصر فرزند محمد فرزند ابراهیم سمرقندی (م ۳۹۳ یا ۳۷۳ یا ۳۷۵ ق).

آغاز: «الحمد لله رب العالمين و العاقبة للمتقين و لا عدوان الا على الظالمين و السلام و الصلوة على خير البرية محمد و آله اجمعين...».

انجام: «فقل الايمان جمع عندالله تعالى و تفريق بين العباد و جمع على اللسان و تفريق بين الاعضاء و الله اعلم».

گزارش متن: کتابی مفصل در مسائل اختلافی بین اهل سنت با آوردن اقوال و ادله است. سرآغاز این نسخه فقط با سرآغاز نسخه‌ای که در فهرست ظاهری آمده است، تطبیق دارد و با نسخه چاپی و نسخه کشف‌الظنون تفاوت دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۰ □ تعداد سطر: ۱۳.
ویژگیهای نسخه: حاشیه‌نویسی دارد و در حاشیه تصحیح شده و دارای رکابه است.
معجم المؤلفین، ۹۱/۱۳؛ کشف‌الظنون، ۱۶۳۶/۲؛ فهرست ظاهری، ۱۶۰/۲؛ هدیه‌العارفین، ۴۹۰/۲.

شماره ثبت: ۸۳/۷-۱ (مجموعه)

۱۲ المعاد اعتقادات، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «فصل في ذكر جواب المنكر و النكير و جاء في الخبر اذا وضع الميت في القبر آتاه ملكان اسودان ازرقان...».

انجام: «و ارواح الكافرين اذا خرجت عن ابدانهم دخلت في جوف الطير

الاسود في تحت الثرى، صدق رسول الله (ص)، تمت الكتاب».

گزارش متن: موضوعاتی که در این کتاب بحث شده به این قرار است:
 ۱. سؤال و جواب نکیر و منکر از انسانها؛ ۲. مسائلی در رابطه با ارواح مؤمنان و کافران؛ ۳. احوالات قبر. این مطالب با تکیه بر احادیث مطرح و شرح داده شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۰ □ تعداد سطر: ۱۳ □ اندازه جلد: ۱۵×۱۱ سم □ نوع جلد: مقوایی با روکش کاغذ طوسی عطف پارچه یشمی.
 ویژگیهای نسخه: در انجام این مجموعه ۱۱ برگ در موضوع اخلاق و تربیت با تکیه بر احادیث به زبان ترکی و فارسی آمده است.

شماره ثبت: ۱۱/۱-۲ (مجموعه)

الکیدانیة (خلاصة الكيدانية يا ترجمه و شرح خلاصة كيداني) [۱۳]

فقه، عربی و فارسی

از: لطف الله النسفی کیدانی «فاضل کیدانی» (م ۷۵۰ یا حدود ۹۰۰ ق).
 آغاز: «الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد وآله واصحابه اجمعين، اعلم ان العبد مبتلا بين ان يطيع الله».
 انجام: «والعقيدة والايمان وبين الحق والبطلان و جامع القرآن و صاحب الاحسان»... افتاده.

گزارش متن: مختصری در فقه حنفیه است، مشتمل بر هشت باب و به صورت زیرنویس ترجمه و شرح شده است. این کتاب بدون ترجمه و شرح با عنوان خلاصه کیدانی در دهلی نو چاپ شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۶ □ تعداد سطر: ۱۱ و ۵.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. و دارای مهر دایره‌ای کتابخانه خلق شهر چهارجوست.

← معجم المؤلفین ۱۵۶/۸؛ فهرست انستیتوی فارسی تاجیکستان، ۱۸۵/۲؛ فهرست ظاهریه، فقه، شماره «۵۲۷۷».

شماره ثبت: ۱۱/۲-۲ (مجموعه)

۱۴ □ اعتقادات (رساله) کلام، فارسی

از: ناشناخته.

آغاز: افتاده... «متّصف است به صفتهای کامله مثل عالم و قدرت و حیات و

سمع و بصر».

انجام: «سیّوم وحدت در وجود، یعنی الله - تعالی سبحانه - واجب الوجود

است، یعنی هستی وی از ذاتش است نه از غیر»... افتاده.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۵ □ تعداد سطر: ۱۱ □

اندازه جلد: ۱۹×۱۲ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ یشمی، ضربی، دارای ترنج و سرترنج و عطف و لبه‌ها تیماج قهوه‌ای.

شماره ثبت: ۲۷-۲

۱۵ □ الکافیه (شرح الکافیه) صرف و نحو، عربی و فارسی

از: ابو عمرو عثمان فرزند عمر «ابن الحاجب» (م ۶۴۶ ق.).

آغاز: «الكلمة لفظ وضع لمعنى مفرد و هي اسم و فعل و حرف، لأنها اما ان تدلّ على معنى...».

انجام: «اسم آلت بر سه صیغه می آید، مضراب اسم تفضیل بر...»

بنگرید به: شماره «۱۳» همین فهرست.

گزارش متن: با توجه به عربی و فارسی بودن این نسخه باید ترجمه و شرح کافیه باشد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق زیبا □ کاتب: میرزا انتقال فرزند ملا عبدالنظر □ تاریخ کتابت: روز جمعه ماه ربیع الاول ۱۲۹۲ □ محل کتابت: زابکند □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۰۳ □ تعداد سطر: مختلف ۵-۷ □ اندازه جلد: ۲۰×۱۳ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ کرمی، ضربی، دارای ترنج و سرترنج، به رنگ تریاکی، مجذول، عطف تیماج قهوه‌ای. ویژگیهای نسخه: دارای مهر دایره‌ای متعلق به قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست و روی مهر نوشته شده است «ایالت چهارجو - خلق قرائت خانه سی».

در آغاز این نسخه پنج برگ از اشعار جامی و در پایان دو برگ از شعرای مختلف آمده است.

← کشف الظنون، ۲/۱۳۷۰؛ فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲/۲۸۴.

شماره ثبت: ۶۲/۱-۲ (مجموعه)

النقایة مختصر الوقایة ۱۶

فقه، عربی

از: عیدالله فرزند مسعود صدر الشریعه محبوبی حنفی (م ۷۴۷ یا ۷۴۵ ق).

آغاز: «الحمد لله رافع اعلام الشریعة الغراء جاعلها شجرة اصلها ثابت و فرعها في السماء».

انجام: «و في غنم مذبوحه فيها مینة هي اقلّ تحري و اكل في الاختیار».

گزارش متن: این کتاب خلاصه کتاب وقایة الروایة فی مسائل الهدایة، تألیف محمود

فرزند صدرالشریعة، جدّ عبيدالله فرزند مسعود (مؤلف) است. مؤلف غیر از این خلاصه، شرحی نیز بر کتاب وقایع نوشته است. این نسخه، جلد اول است و از کتاب طهارت تا باب ختنی را دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ زیبا و شکسته نستعلیق □ کاتب: ساقی فرزند مولانا محمدمیر سبانی □ تاریخ کتابت: سال ۱۱۰۷ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۳۷. ویژگیهای نسخه: این نسخه در مطبعة ملا عبدالله ابن مولانا فتح الله الشاشبی به مرحله کتابت رسیده است. دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق شهر چهارجوست. فهرست مطالب کتاب، همچنین ۸ برگ در مسائل اخلاقی به صورت شعر و حدیث در آغاز نسخه آمده است. ← فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی، شماره «۱۱۶۹۲» (آغاز با نسخه چاپی تطبیق شد)؛ کشف الظنون، ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰.

شماره ثبت: ۲-۶۲ (مجموعه)

۱۷ جواهر حروف اسم (معما) فقه و معما، عربی و فارسی

از: قاضی عبدالرحمان.

آغاز: «جواهر حروف اسم، قاضی عبدالرحمان در صدف بلاخلف این قطعه از بحر خیال و قعر کمال بیرون آمده. قطعه: ضعف ضلع الکعب فردی را که خمس خُمس او».

انجام: «اگر اقلّ مخرج بیابی بهر نصف سدس خمس، ثلث او کم کن، پس آنکه آنچه شد، تخفیف کن».

گزارش متن: این نسخه مشتمل بر پنج معما و یک قطعه از قاضی عبدالرحمان است.

معمای اول از وفا خواجه - معمای دوم از مولانا باقی درزی به اسم کاهی و معمای سوم از قاضی یار محمد کوفینی به اسم اوحد - معمای چهارم از مولانا خواجه کی سمرقندی به اسم دارا - و معمای پنجم از خواجه شاه محمد کاسه به اسم باقی است. به صورت نظم و نثر نوشته شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق زیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲ □ تعداد سطر: مختلف □ اندازه جلد: ۱۹×۱۳ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ قهوه‌ای و به طرف اول جلد ترنج و سرترنج که مربوط به جلد اصلی کتاب است، چسبانده شده است.

شماره ثبت: ۶۳/۱-۲

۱۸ □ الکافیة فی النحو

نحو، عربی

از: ابو عمرو عثمان فرزند عمر «ابن الحاجب» (م ۶۴۶ ق).
آغاز: «الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد و هی اسم و فعل و حرف، لانها اما ان تدل علی معنی فی نفسها...».
انجام: «فصل فی المعتل و هو ما کان احد اصول حرف علة و هی الیاء و الواو و الالف و سمي حروف المد و اللین حینئذ یكون منقلباً عن الواو و الیاء...» افتاده.
گزارش متن: متن مختصری در علم نحو است که مورد توجه علمای این فن قرار گرفته و بر آن شروح و حواشی زیادی نوشته‌اند. این کتاب و بعضی از شروح آن بارها چاپ شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶۵ □ تعداد سطر: ۱۳. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ کشف الظنون، ۱۳۷۰/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲۸۴/۲.

شماره ثبت: ۲-۶۳/۲ (مجموعه)

۱۹ المعزّي في التصريف صرف، عربی

از: معزالدين، شمس‌الدين محمد فرزند ابی‌القاسم معزّی.
آغاز: «الحمد لله على نعمائه و الصلوة و السلام على رسوله محمد خاتم انبيائه و بعد، فهذا جملة من تصريف الافعال مضبوطة جارية...»
بنگرید به: شماره «۳» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴ □ تعداد سطر: ۱۳.
→ کشف الظنون، ۱۷۴۰/۲، چاپ لبنان، دارالفکر.

شماره ثبت: ۲-۶۳/۳ (مجموعه)

۲۰ الصرف و النحو صرف و نحو، عربی و فارسی

از: حاجی ملا عبدالقیوم.
آغاز: «بدان اسعدك الله في الدارين كلمات عرب بر سه قسم است، اسم است».
انجام: «در مورد اسم تفضیل است، همه زنان زنده‌تر صیغه جمع مؤنث اسم تفضیل...»
بنگرید به: شماره «۴» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق نازیبا □ تاریخ کتابت: ۱۳۰۰ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □

تعداد برگ: ۲۴ □ تعداد سطر: ۱۳ □ اندازه جلد: ۱۳×۱۹ سم □ نوع جلد: چرم صاغری، حنایی.
ویژگیهای نسخه: تمام صفحات مجدول به شنگرف مرکب و دارای پیشانی ساده به
رنگ شنگرف و لاجورد است.
کل مجموعه ۹۸ برگ است.
→ فهرست نسخه‌های خطی فارسی انستیتی تاجیکستان.

شماره ثبت: ۷۴-۲

قرآن کریم ۲۱ □ قرآن، عربی

آغاز: «سوره حمد و یس».

انجام: «سوره ناس».

گزارش متن: این نسخه شریف مشتمل بر سوره‌های حمد، یس، فتح،
حجرات، ق، الزاریات، طور، نجم، قمر، رحمن، واقعه، حدید، تا آخر قرآن است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۷۳ □ تعداد سطر: ۱۱ □ اندازه
جلد: ۱۲×۱۸ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ بنفش، عطف مشمعی به رنگ قهوه‌ای.
ویژگیهای نسخه: مالک نسخه رحیم اسکویی بوده است.

شماره ثبت: ۷۵/۱-۲ (مجموعه)

دعاء ۲۲ □ دعا، فارسی و ترکی

از: ناشناخته.

آغاز: «نقلی است که از تفسیر امام یعقوب گیایی - رحمه الله علیه - که گفت
بانه که شنودم از امام علقمه حماد».

انجام: «اللهم افتح لنا ابواب الرحمة و یسر علینا خزائن رحمتک برحمتک یا

ارحم الرّاحمین».

گزارش متن: این رساله در اوّل کتاب چاپی به نام اسماء النبی (ص) آمده است. و موقع ترمیم کتابهای این مخزن به اوّل این کتاب ملحق شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱ □ تعداد سطر: ۱۷.

شماره ثبت: ۷۵/۲-۲ (مجموعه)

۲۳ □ نور نامه

دعاء، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «اللّٰهُمَّ نَوِّرْ مَتَنُوتٍ بِالنُّورِ وَ التَّوْرَ فِي نَوْرِكَ يَا نَوْرَ السَّمَوَاتِ وَ الْاَرْضِ...». انجام: «و انعم النصر و لاحول و لا قوّة الا بالله العلي العظيم و صلّى الله على سيدنا محمد و آله و اصحابه اجمعين برحمتك يا ارحم الرّاحمین».

گزارش متن: این رساله نیز مثل رساله دعادر اول کتاب چاپی اسماء النبی (ص) بعد از رساله دعاء آمده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: مشکی □ تعداد برگ: ۲ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۱۷×۱۰ سم □ نوع جلد: تیماج حنایی، مجدول، ضربی، دارای ترنج و سرترنج عطف و لبه تیماج قهوه‌ای روشن.

← فهرست نامگوی نسخ خطی مخزن حمید سلیمان، شماره‌های «۵۹۴ و ۳۸۸۶».

شماره ثبت: ۹۲/۱-۲ (مجموعه)

۲۴ □

منطق، عربی

تحریر القواعد المنطقية في شرح الشمسية

از: قطب الدین محمد فرزند محمد تحتانی رازی (م ۷۶۶ ق).

آغاز: افتاده... «و لَمَّا اِشار الي من سعد بلطف الحق و الدين بتحرير كتاب كذا وكذا فبادرتُ بمقتضى اشارته...».

انجام: «لامتناع ان يكون جزء الشيء لثبوته له ثبوتاً بالبرهان».

گزارش متن: رساله شمسیه متن مختصری در منطق، تألیف نجم الدین کاتبی قزوینی (م ۶۷۵ ق) است. بر شمسیه شروح زیادی نوشته شده و معروف ترین آنها تحریر القواعد المنطقية است که با عناوین «قال اقول» است و به نام غیاث الدین محمد فرزند خواجه رشیدالدین - وزیر سلطان محمد خداپنده - نوشته شده است. بر این کتاب حواشی زیادی نوشته شده و بارها به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۸ □ تعداد سطر: ۱۵.

ویژگیهای نسخه: مهر دایره ای کتابخانه خلق شهر چهارجو، در نسخه دیده می شود و همچنین دارای رکابه است.

→ فهرست نسخه های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۹۰/۲؛ فهرس الظاهرية، کتاب فلسفه، ص ۱۵۴؛ کشف الظنون، ۱۰۶۳/۲.

شماره ثبت: ۲-۹۲/۲ (مجموعه)

صرف، عربی

قواعد الاعلال ۲۵

از: حاج صالح.

آغاز: «قواعد الاعلال خمسة عشر عشرة للوار و خمسة للياء...».

انجام: «قلبت الياء بمناسبتة حركة المنقولة بالالف مثل اباع اصله ابيع».

گزارش متن: رساله ای مختصر در قواعد اعلال و تغییر حروف در کلمات عرب است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق نازیبا □ تاریخ کتابت: در ماه صفر ۱۳۲۱ □ عنوانها و نشانیها:
 سنگرف □ تعداد برگ: ۲ □ تعداد سطر: ۱۵.
 ← فهرست خطی فرهنگستان علوم روسیه، شماره «۱۹۵۲ - B»؛ فهرست نامگوی نسخ خطی مخزن
 حمید سلیمان، شماره «۵۷۷۸».

شماره ثبت: ۹۲/۳-۲ (مجموعه)

۲۶ □ الکافیة فی النحو صرف و نحو، عربی

از: ابو عمرو عثمان فرزند عمر «ابن الحاجب» (م ۶۴۶ ق).
 آغاز: «الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد و هی اسم و فعل و حرف لانها...»
 انجام: «و فی الوقف فیرد ما حذف و المفتوحة ما قبلها تقلب الفاء تم».
 بنگرید به: شماره «۱۳» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق زیبا □ عنوانها و نشانیها: سنگرف و (مشکی) □ تعداد برگ: ۲۷
 □ تعداد سطر: ۱۵.
 ویژگیهای نسخه: دارای پیشانی ساده به رنگهای طلایی و مرکب و سنگرف است.
 برگ اول مجدول به زر و بقیه صفحاتها مجدول به مرکب و برگها دارای رکابه است.
 ← کشف الظنون، ۱۳۷۰/۲؛ فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲۸۴/۲.

شماره ثبت: ۹۲/۴-۲ (مجموعه)

۲۷ □ الصرف و النحو صرف و نحو، عربی

از: حاجی ملا عبدالقیوم.
 آغاز: «فصل فی الحروف الّتی تجرّ الاسماء فقط...».

انجام: «نحونا نحو دارك يا حبيبي - يقيناً نحو الف من رقيبي».

بنگرید به: شماره «۴» همین فهرست.

گزارش متن: طبق آغاز نسخه شماره «۳۵» و انجام نسخه شماره «۴».

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۷ □ تعداد سطر: ۱۵.

→ فهرست نسخه های خطی فارسی انستیتوی تاجیکستان.

شماره ثبت: ۹۲/۵-۲ (مجموعه)

۲۸ □ العوامل في النحو (العوامل المأة) نحو، عربی

از: عبدالقاهر فرزند عبدالرحمان جرجانی (م ۴۷۱ ق).

آغاز: افتاده... «النوع الاول حروف تجرّ الاسماء فقط وهي سبعة عشر حرفاً...».

انجام: «وقوعه في مواقع اسم الفاعل نحو مررت بزيد يضرب، كما يقال زيد ضارب».

گزارش متن: متن بسیار مختصری است، در بیان صد عامل که باعث رفع و نصب و جرّ و جزم حروف، اسماء و افعال می شوند. بر این متن شروح زیادی نگاشته شده است. این کتاب به همراه بعضی شروح آن بارها به چاپ رسیده است. انجام این نسخه با نسخه چاپی تفاوت دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد سطر: ۱۵.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و تمام صفحات مجلد به شنگرف و مرکب

است. انجام این نسخه با نسخه چاپی مطابقت نداشت.

→ کشف الظنون، ۱۱۷۹/۲؛ جامع المقدمات، دو جلدی، ۴۸۳/۱.

شماره ثبت: ۹۲/۶-۲ (مجموعه)

۲۹ [العزّي في التصريف] صرف، عربی

از: عزالدین ابراهیم فرزند عبدالوهاب زنجانی (م ۶۶۵ ق).
آغاز: «الحمد لله رب العالمين و العاقبة للمتقين و الصلوة و السلام على
خير خلقه محمد و آله و اصحابه اجمعين... انّ التصريف في اللغة التغيير
في الصناعة...».

انجام: «و الفعلة بالكسر للنوع من الفعل لقول هو حسن الطعمة و الجلسة».
بنگرید به: شماره «۲» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: ۱۲ ذی القعدة ۱۳۵۵ □ محل کتابت: نامعلوم □
عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۹ □ تعداد سطر: ۱۵.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.
→ کشف الظنون، ۱۳۸/۲؛ فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲۹/۱.

شماره ثبت: ۹۲/۷-۲ (مجموعه)

۳۰ [المعزّي في التصريف] صرف، عربی

از: مولانا معزالدین - شمس الدین محمد فرزند ابی القاسم معزّی.
آغاز: «الحمد لله على نعمائه و الصلوة على رسوله محمد خاتم انبيائه و بعد
فهذه جملة من تصريف الافعال مضبوطة جارية...».
انجام: «عادت الواو لتحرك اللام بالحاق النون و تقول في... حين حيان حين
حين حيان حينان حينان لحيان لحيان لحيان لحيان».
بنگرید به: شماره «۳» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۴ □ تعداد سطر: مختلف.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ کشف الظنون، ۱۷۴۰/۲.

شماره ثبت: ۲-۹۲/۸ (مجموعه)

۳۱ □ الصرف و النحو صرف و نحو، عربی و فارسی

از: حاجی ملا عبدالقیوم.

آغاز: «بدان اسعدك الله في الدارين که کلمات عرب بر سه قسم است».

انجام: «مؤنث اسم تفضیل ضربیات همه زنان زنده تر صیغه جمع مؤنث اسم

تفضیل».

بنگرید به: شماره «۴» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۵۵ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد

برگ: ۱۷ □ تعداد سطر: مختلف □ اندازه جلد: ۱۲×۲۰ سم □ نوع جلد: مقوایی با روکش کاغذ

زرد، ضربی با ترنج و سرترنج، مجدول، عطف و لبه ها تیماج قهوه ای، گوشه ها تیماج یشمی.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است؛ تمام صفحه های کتاب مجدول به مرکب است.

حاشیه نویسی شده است. چند برگ در انجام رساله در موضوعهای متفرقه آمده است.

→ فهرست نسخه های خطی فارسی انستیتوی تاجیکستان.

شماره ثبت: ۲-۲۷۳/۱ (مجموعه)

۳۲ □ شرح مقدمة الصلاة فقه، عربی

از: شمس الدین محمد قوهستانی (م حدود ۹۵۰ ق).

آغاز: «الحمد لله الذي رفع قاعدة الفقه حتى وقفنا على مراد خير التّابعين للحنفيّة (ره) و اصحابه - رضى الله عنهم - و عن ساير اسلافنا اجمعين».

انجام: «انكار الفكر بالامثال للمخاطبين الراغبين من فحول الرجال لعلّه... افتاده.

گزارش متن: كتاب مقدمة الصلاة، تأليف محمد فرزند حمزه فناری (م ۸۳۴ ق) يا لطف الله نسفى «فاضل كيدانى» يا غير از اينها مى‌باشد. بر اين كتاب شروح زيادى نوشته شده، از جمله اين شرح كه در روز عيد سال ۹۴۹ ق، به پايان رسيده است.

قوهستانی، مقدمة الصلاة را به فاضل كيدانى نسبت داده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شكسته نستعلیق □ كاتب: محمد شريف مخدوم نيك خطی □ محل كتابت: بخارا، مدرسه بی بی خليفه □ عنوانها و نشانيها: شنگرف □ تعداد برگ: ۷۶.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

كشف الظنون، ۱۸۰۲/۲؛ فهرست مخطوطات ظاهريّة، فقه حنفی، ۴۵۹/۱.

شماره ثبت: ۲۷۳/۲-۲ (مجموعه)

۳۳ شرح خلاصه كيدانى (شرح كيدانى). فقه، عربی

از: ملا محمد امين نورس سمرقندى (م اواخر قرن سيزدهم يا اوایل قرن چهاردهم ق).

آغاز: «الحمد لله الذي اظهر في اثار سلطانه و جلا كبريائه ما حير عقل العقول من عجائب قدرته... افتح المصنف تعالى غفرانه بهذا اللفظ لا بالشكر».

انجام: «الباب الثامن... انواع المفسدات في التحقيق على العموم اى كلّها عام احدها التّكلم بكلام الناس».

گزارش متن: متن آن که به کیدانیه یا خلاصه کیدانیه در فقه حنفیه مشهور است، تألیف لطف‌الله نسفی کیدانی (م ۷۵۰ ق) است و به شماره «۲۸» در همین فهرست ذکرش گذشت. بر این متن شروح زیادی نوشته شده که از جمله آنها این شرح است. مؤلف این شرح را به سلطان ابوالغازی عبیدالله بهادر خان تقدیم کرده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۵ □ اندازه جلد: ۱۳×۲۰ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای قهوه‌ای، ضربی، با ترنج، سرترنج که مربوط به جلد اصلی کتاب بوده و به روی جلد جدید چسبانده شده است. عطف مشمعی قهوه‌ای. ویژگیهای نسخه: حاشیه‌نویسی دارد و در حاشیه تصحیح شده است. یک باب از انجام افتادگی دارد. ← فهرست خطی انستیتوی تاجیکستان، ۱۴۳/۲، ۱۸۵؛ فهرست ظاهریه، فقه حنفی، ۱۲۷/۲.

شماره ثبت: ۴۸۳/۱-۲ (مجموعه)

۳۲ □ الکافیة فی النحو نحو و صرف، عربی

از: ابو عمرو عثمان فرزند عمر «ابن الحاجب» (م ۶۴۶ ق).
آغاز: «الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد و هی اسم و فعل و حرف لانها...».
انجام: «فیرد ما حُذِف المقتوح قبلها تقلب الفاء».
بنگرید به: شماره «۱۳» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۳ □ تعداد سطر: ۱۵-۱۳

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. تمام صفحه‌های کتاب مجدول به مرکب و لاجورد است. و دارای مهر دایره‌ای کتابخانه خلق شهر چهارجوست.
 ۲/ ۱۳۷۰؛ فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲/ ۲۸۴.

شماره ثبت: ۲-۴۸۳/۲ (مجموعه)

۳۵ [ ] **بداية العقول (عقائد النسفی)** عقاید، عربی

از: ابو حفص نجم‌الدین عمر فرزند محمد نسفی (م ۵۳۷ ق).
 آغاز: «قال اهل الحق حقایق الاشياء ثابتة و العلم بها متحقق خلافاً للسوفسطائية و اسباب العلم للخلق ثلثة...».
 انجام: «عامّة البشر افضل من عامّة الملائكة».
 گزارش متن: متن مختصری در اعتقادات اهل سنت است که مورد توجه دانشمندان این فن قرار گرفته و بر آن شروح زیادی نوشته شده است. این متن به همراه بعضی از شروح آن بارها به چاپ رسیده است.
 گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق زیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶ □ تعداد سطر: ۱۳.
 ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.
 ۲/ ۱۱۴۵؛ فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۱/ ۳۷۷.

شماره ثبت: ۲-۴۸۳/۳ (مجموعه)

۳۶ [ ] **آداب البحث و المناظرة** منطق، عربی

از: قاضی عضدالدین عبدالرحمان فرزند احمد ایجی (م ۷۵۶ ق).
 آغاز: «لك الحمد و المنّة و على نبیک الصلوة و المحبة و اذا قلت».
 انجام: «انّ الكلام على فؤاد و اّما جعل الفؤاد دليلاً».

گزارش متن: متن بسیار مختصری در آداب بحث و مناظره است که مورد توجه دانشمندان این فن قرار گرفته و بر آن شروح زیادی نوشته‌اند.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲ □ تعداد سطر: ۱۰.
ویژگیهای نسخه: در حاشیه تصحیح شده است.
→ کشف الظنون، ۴۱/۱؛ فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۹۳/۱۲.

شماره ثبت: ۴۸۳/۴-۲ (مجموعه)

۳۷ □ الصرف و النحو صرف و نحو، عربی و فارسی

از: حاجی ملا عبدالقیوم.
آغاز: «فصل في الحروف التي تجرّ الاسماء و هي سبعة عشر...».
انجام: «ضریّات همه زنان زنده تر صیغه جمع مؤنث اسم تفضیل...».
بنگرید به: شماره «۴» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۴۵ □ تعداد سطر: ۱۵.
ویژگیهای نسخه: در حاشیه تصحیح شده است.
→ فهرست نسخه‌های خطی فارسی انستیتوی تاجیکستان.

شماره ثبت: ۴۸۳/۵-۲ (مجموعه)

۳۸ □ سؤال و جواب متفرقه، فارسی

از: ناشناخته.
آغاز: «اگر شخصی گوید که اوّل علم کدام است و آخر علم کدام است...».

انجام: «عرب دوست می‌دارد پیوستگی را دوست نمی‌دارد...». گزارش متن: این رساله به صورت سؤال و جواب است. با عناوین [اگر گویند، اگر گویند،] سؤال را خودش مطرح می‌کند و جواب می‌دهد. عناوین بیشتر رساله‌های ضیاءالدین جرجانی (م در سدهٔ دهم ق) تشابه زیادی به این نسخه دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶ □ تعداد سطر: ۱۵ □ اندازه جلد: ۱۸×۱۱ سم □ نوع جلد: مشمعی قرمز. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. این نسخه افتادگی دارد. ← رسائل فارسی جرجانی، چاپ قم، ۱۳۷۵ ش.

شماره ثبت: ۵۱۰-۲

۳۹ □ التوضیح فی حلّ غوامض التنقیح اصول الفقه، عربی از: عبیدالله فرزند مسعود صدر الشریعهٔ محبوبی بخاری (م ۷۴۸ یا ۷۴۷ یا ۷۵۰ ق).

آغاز: «حامدُ الله تعالی اولاً و ثانیاً و عنان الثناء الیه ثانیاً و علی فضل رسله محمد و آله مصلیاً و فی حلیة الصلوات مجلیاً و مصلیاً... الیه یصعد الکلم الطیب». انجام: «و المحرمات، انواع حرمة لا تسقط و لا تدخله الرخصة كالقتل و الجزية لان دليل الرخصة خوف الهلاك».

گزارش متن: مؤلف بعد از نوشتن کتاب تنقیح الاصول، می‌بیند که در نسخه‌های این کتاب تحریقاتی انجام شده، لذا شرحی بر آن می‌نویسد و آن را التوضیح فی حلّ غوامض التنقیح می‌نامد. بر کتاب توضیح، شروح زیادی نوشته شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ زیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۶۱ □ تعداد سطر: ۲۱ □
اندازه جلد: ۱۲×۲۰ سم □ نوع جلد: مشمعی مشکی.
ویژگیهای نسخه: حاشیه نویسی دارد. در چهار برگ آغاز نسخه اشعاری از شعرای
مختلف آمده است.

ع الاعلام، ۱۹۸/۴؛ کشف الظنون، ۴۹۶/۱؛ فهرست نسخه های خطی کتابخانه آیت الله العظمی
مرعشی نجفی (ره)، ۲۴۱/۶.

شماره ثبت: ۳-۵

قرآن، عربی

۴۰ □ قرآن کریم

آغاز: «سوره حمد».

انجام: «سوره ناس».

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ □ کاتب: ملا آق نیاز فرزند محمد اورز فرزند بگنج علی فرزند قداکوری □
تعداد برگ: ۲۲۱ □ تعداد سطر: ۱۵ □ اندازه جلد: ۱۷×۲۲ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ سرخ.

شماره ثبت: ۳-۱۰

۴۱ □ شرح فرائض سجاوندی (یا شرح فرائض سراجیه) فقه، عربی

از: علی فرزند محمد «میر سید شریف جرجانی» (م ۸۱۶ ق).

آغاز: «قال المولا الشيخ الامام الاجل سراج الملة و الدین محمد ابن محمد
عبدالله الرشید السجاوندي - نور الله مرقدہ - بعد ما تيمَنَ بالبسملة».
انجام: «یرث من صاحبه ما ورث منه فقد اجتمع لام کلّ منهما عشرون ولبنته
ستون و لمولاه عشرة. قال - علیه السلام - العلم صید و الكتابة سد».

گزارش متن: کتاب فرائض سجاوندی، در مسائل ارث، تألیف سراج الدین محمد سجاوندی حنفی (م پس از سال ۵۹۶ ق) می‌باشد. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده، از جمله شرح میرسید شریف که آن را در سال ۸۰۴ ق، در سمرقند به پایان رسانیده است. بر شرح میرسید شریف نیز حواشی زیادی نوشته شده است. شرح میرسید شریف در مصر به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۶۴ □ اندازه جلد: ۲۵×۱۵ سم □ نوع جلد: تیماج به رنگ مشکی، مجدول، ضربی با ترنج و سر ترنج به رنگ قرمز، عطف و لبه تیماج قهوه‌ای روشن.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و در حاشیه تصحیح شده است.

→ کشف الظنون، ۲/۱۲۴۷-۱۲۴۸؛ معجم المؤلفین، ۷/۲۱۶ و ۱۱/۲۳۳؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۴۹۳».

شماره ثبت: ۱۲-۳

۴۲ □ تفسیر القرآن (ترجمان القرآن یا تنویر المقباس فی تفسیر ابن عباس یا تنویر الاقتباس)

تفسیر قرآن، عربی

از: عبدالله فرزند عباس (م ۶۸ ق).

آغاز: «اخبِرنا عبدالله الثقة ابن المأمون الهروي، قال اخبِرنا ابی قال: اخبِرنا ابو عبدالله عن ابی صالح عن ابن عباس قال: الباء بها الله و بهجته و بلاوة و بركة...». انجام: «لبید ابن عاصم الیهودی الذی سحر النبی صلعم و قرأ النبی صلعم علی سحره ففرج الله عنه فکأنما انشط عقال و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المأب».

گزارش متن: تفسیر مختصر و ممزوجی است بر قرآن کریم (از اوّل تا آخر قرآن).

صاحب الذریعة می‌گوید: «اولین کسی که در تفسیر قرآن تصنیف کرده، ابن عباس است که ترجمان القرآن را نوشته است» این تفسیر را گویا محمد فرزند یعقوب فیروزآبادی (م ۸۱۷ ق) جمع‌آوری کرده و با نامهای تنویر المعباس فی تفسیر ابن عباس یا تنویر الاقتباس بارها به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ زیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف و مشکى □ تعداد برگ: ۳۱۸ □ تعداد سطر: ۲۱ □ اندازه جلد: ۲۴×۱۶ سم □ نوع جلد: تیماج، دورو، بُرون به رنگ قهوه‌ای درون قهوه‌ای روشن، و دارای ترنج و سرترنج، ضربی، و عطف و لبه تیماج قهوه‌ای روشن. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ تنویر المعباس، مصر ۱۳۱۶ ق؛ تنویر الاقتباس، چاپ ۱۲۸۰ ق؛ کشف الظنون، ۴۳۸/۱. ۵۰۲؛ الذریعة، ۲۳۳/۴؛ ریحانة الادب، ۹۷/۸؛ فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۱۲۵۵۴».

شماره ثبت: ۱۳-۳

۲۳ □ شرح وقایة الروایة

فقه، عربی

از: عبیدالله ابن مسعود (صدرالشریعة ثانی) محبوبی حنفی (م ۷۴۸ یا ۷۵۰ یا ۷۴۵ ق).

آغاز: «يقول العبد المتوسل الى الله باقوى الذریعة عبیدالله ابن...». انجام: «هنا قلنا التحري يُصار اليه لدفع الحرج او اسواق المسلمين لاتخلو عن المسروق».

گزارش متن: کتاب وقایة الروایة فی مسائل الهدایة، در فقه حنفیه، تألیف محمود فرزند صدرالشریعة اول عبیدالله محبوبی حنفی (جد مؤلف) است و بر آن شروح زیادی نوشته شده و مشهورترین آنها شرح نوۀ اوست. این شرح را عبیدالله بنا به

درخواست فرزندش محمود شروع کرد؛ ولی در اثنای آن فرزندش درگذشت و باقی آن را بعد از مرگ او نوشت که در ماه صفر سال ۷۴۳ به پایان رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۵۳ □ اندازه جلد: ۱۶×۲۶ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ قرمز، دارای ترنج و سرترنج به رنگ یشمی که مربوط به جلد اصلی کتاب است و موقع ترمیم به جلد جدید چسبانده شده است و ترنج و سرترنج به طرف اول جلد چسبانده شده‌اند.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و حاشیه‌نویسی دارد. در حاشیه تصحیح شده و یک سطر از انجام نوشته نیست. چهار برگ مطالب متفرقه فقهی در آغاز نسخه آمده است.

→ کشف الظنون، ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۳/۳۴۹.

شماره ثبت: ۳-۳۱

۴۴ □ الفوائد الضیائیة فی شرح الکافیة

نحو، عربی

از: نورالدین عبدالرحمان فرزند احمد جامی (م ۸۹۸ ق).

آغاز: «الحمد لولیه و الصلوة علی نبیه و علی آلِهِ و اصحابه المتأدیین بآدابهِ؛ اما بعدُ فهذه فوائد وافیه بحلّ مشکلات الکافیة فی النحو».

انجام: «الانتهاض لنقل هذا الشرح من السواد الى البیاض العبد الفقیر عبدالرحمن الجامی وفق الله - سبحانه تعالی - فی وظائف عبودیتِهِ».

گزارش متن: این کتاب شرح بر کافیة ابن حاجب است که جامی برای فرزندش ضیاءالدین یوسف نوشته است و در ۱۱ رمضان سال ۸۹۷ به پایان رسیده است. این شرح مورد توجه دانشمندان این فن قرار گرفته و بر آن شروح و حواشی زیادی نوشته شده است و بارها به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: ۱۲۸۰ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۴۶ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۱۴×۲۱ سم □ نوع جلد: صاغری، ضربی دارای ترنج و سرترنج و لچک.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و تمام صفحه‌های کتاب مجدول به مرکب است. و در روی جلد نوشته شده: «عمل ملا رحیم ابن محمد حلیم صحاف»، حاشیه نویسی شده و در حاشیه تصحیح شده است.

برگ اول کتاب دارای سر لوح ساده است.

→ کشف الظنون، ۱۳۷۲/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۰۸/۱.

شماره ثبت: ۳-۳۶

۴۵ □ کفایة الشعبی یا کفایة الشعبی فقہ و مواعظ، عربی

از: قاضی ابوجعفر محمود یا محمد فرزند عمر یا عمرو شعبی حنفی.

آغاز: «رَبِّ یَسِّرْ وَ تَمِّمْ بِالْخَیْرِ - بَابُ فِی الْوُضُوءِ وَ الصَّلَاةِ سَبِیلٌ... قاضی ابوجعفر محمد ابن عمرو الشعبی - رضی الله عنه - عَنْ کَیْفِیَّةِ فَرَائِضٍ فَهِيَ ثَلَاثَةٌ». انجام: «بعد ما سمع النداء فهو نصيب الشيطان ما لم يصل فكيف اشتغل بما هو نصيب الشيطان».

گزارش متن: در این کتاب مشروعات و غیر مشروعات با استناد به روایتها و حکایتها آورده شده است.

این کتاب در فقه و عبادات و مواعظ است و عناوین آن در ابضاح المکنون به صورت «مجلس» می باشد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ نازیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴۹۴ □ اندازه جلد: ۱۷×۲۵

سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ حنایی و دارای ترنج و سر ترنج و مجدول، عطف و لبه تیماج قهوه‌ای روشن.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و در سر ترنج نوشته شده: «عمل مألاً عبدالرحیم صحاف».

→ فهرست نامگوی نسخ خطی مخزن حمید سلیمان، شماره «۱۶۷۰»؛ ایضاح المکنون، ۳۷۲/۲.

شماره ثبت: ۴۳/۱-۳ (مجموعه)

۴۶ □ حاشیه تحریر القواعد المنطقية في شرح الشمسية منطق، عربی
از: عبدالحکیم فرزند شمس الدین محمد سیالکوتی پنجابی هندی حنفی (م
۱۰۶۷ ق.).

آغاز: «حمداً لله تصدق بكبريائه و نشكر منعم لا يتصور عدّ الاثمه بحمده
حمداً لا يحدد ولا... قد سألتني الولد الاعز نور حدة السعادة و نور حديقه
العبادة فؤاد الفؤاد... عبدالله الملقب بالليبي عند قراءة الشرح المنسوب الى
الطور العظيم...».

انجام: «قلت هذه الادعاء مما يصل في حق الانبياء و به نظير ان هذا...
والاشخاص في الخارج و هو المعقول في جواب ما هو بحث الشكره
والخصوصية معاً كالانسان او غير متعدّ الآ...».

گزارش متن: کتاب شمسیه، در منطق، تألیف نجم الدین عمر قزوینی کاتبی
(م ۶۹۳ ق) است. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده و معروف ترین آنها
تحریر القواعد المنطقية، تألیف قطب الدین تحتانی رازی (م ۷۶۶ ق) است. بر
این شرح نیز حواشی زیادی نوشته شده، از جمله این حاشیه که به درخواست
عبدالله لیب در روز جمعه ۱۲ شوال به پایان رسیده و به شهاب الدین شاه جهان
تقدیم شده است. متن شمسیه با عناوین «قوله» و شرح قطب با عناوین «قال

الشارح» می‌باشد. این کتاب با عنوان حاشیه سیالکوتی بر تصورات به چاپ رسیده است. چند سطر از سرآغاز خطبه این نسخه با نسخه چاپی و نسخه کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی (ره) تفاوت دارد. این حاشیه در کشف الظنون ذکر نشده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۰۱ ق □ عنوانها و نشانیها: شنکرف □
تعداد سطر: ۱۷.

ویژگیهای نسخه: مهر دایره‌ای که مربوط به قرائتخانه خلق ولایت شهر چهارجوست، در صفحه اول وجود دارد و حاشیه‌نویسی شده است.

→ کشف الظنون، ۱۰۶۳/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۳۳۶/۱۵؛ هدیه العارفین، ۵۰۴/۱؛ الذریعة، ۳۵/۶.

شماره ثبت: ۴۳/۲-۳ (مجموعه)

۴۷ □ حاشیه سیالکوتی فلسفه، عربی

از: عبدالحکیم فرزند شمس‌الدین محمد سیالکوتی پنجابی هندی حنفی (م ۱۰۶۷ ق).

آغاز: «قوله - قدس سرّه - بكذا قيل القول المذكور عين ما ذكره المصنّف فكيف يصحّ التشبيه و اجيب بان التغاير بالشخص ثابت...».

انجام: «للكلمة بناءً على أنّ الاحوال... في الفنّ اعراضاً رأيته...».

گزارش متن: یکی از حواشی مؤلف است بر کتابی در فلسفه و کلام. مؤلف حواشی زیادی بر کتابهای کلامی و فلسفی دارد، از جمله حاشیه شرح عقاید نسفی، حاشیه شرح عقاید خیالی، حاشیه شرح عقاید عضدی و غیر از اینها. و این نسخه معلوم نشد کدام است؟!

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۰۱ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف.
 ۵۰۴/۱، هدیه العارفين.

شماره ثبت: ۳-۴۳/۳ (مجموعه)

۴۸ □ حاشیه تحریر القواعد المنطقية في شرح الشمسية منطق، عربی
 از: ناشناخته.

آغاز: «قال المصنف و رتبته على مقدمة و ثلاث مقالات. اي: الكتاب مرتب
 على كذا على ما يقتضيه للعطف على ما سبق...».
 انجام: «نسبة الصورة و المادة اليها على اسواء فمحمل عقلي لم يقع البحث عنها
 من هذه الحيثية».

گزارش متن: کتاب شمس، در منطق، تألیف نجم‌الدین عمر قزوینی کاتبی (م
 ۶۹۳ ق) است. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده و معروف‌ترین آنها
 تحریر القواعد المنطقية، تألیف قطب‌الدین تحتانی رازی (م ۷۶۶ ق) است. بر این شرح
 نیز حواشی زیادی نوشته شده، از جمله این حاشیه که در نسخه، به عبدالحکیم
 سیالکوتی (م ۱۰۶۷ ق) نسبت داده شده؛ ولی با حاشیه او که به شماره «۴۷» در
 همین فهرست گذشت، مطابقت ندارد و این حاشیه باید از کسی دیگر باشد. سرآغاز
 حاشیه جلال‌الدین دوانی (م ۹۰۷ ق) تا قال المصنف و رتبته على مقدمة و ثلاث
 مقالات با این نسخه مطابقت دارد؛ ولی از کلمه مقالات به بعد تفاوت دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۰۱ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف.
 ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

۵۰۴/۱. الذریعة، ۳۷/۶؛ فهرست کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲۸/۱؛ هدیه العارفين.

شماره ثبت: ۴۳/۴-۳ (مجموعه)

۴۹ حاشیه شرح العضدي علی مختصر ابن الحاجب نحو، عربی

از: عبدالحکیم فرزند شمس الدین محمد سیالکوتی پنجابی هندی حنفی (م ۱۰۶۷ ق).

آغاز: «الحمد لله اردف التسمية بالتحديد لانّ الفعل لا يتم... كما ورد في الحديث: كل امرٍ ذي بال...».

انجام: «و لعلّ هذا منه اشارة الى ترجيح التوجيه الثاني».

گزارش متن: حاشیه ای مختصر با عناوین «قوله» بر شرح قاضی عضدالدین ایجی (م ۷۵۶ ق) بر مختصر منتهی السؤل ابن حاجب (م ۶۴۶ ق) است. سرآغاز این حاشیه با حاشیه میرزا جان حبیب الله باغنوی شیرازی (م ۹۹۴ ق) موجود در کتابخانه حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی، به شماره «۴۲۱۴» کمی شباهت دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۰۱ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۳ □ تعداد سطر: ۱۶.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ هدیه العارفین، ۵۰۴/۱؛ فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲۱۵/۱۱.

شماره ثبت: ۴۳/۵-۳ (مجموعه)

۵۰ السؤال و الجواب في الفقه فقه، عربی

از: عبدالحکیم فرزند شمس الدین محمد سیالکوتی پنجابی هندی حنفی (م ۱۰۶۷ ق).

آغاز: افتاده... «و هو انّ مرتكب الكبيرة هل خروج من الايمان ام لا يعني من اخلّ الطاعة...».

انجام: «ثم يحمل الاضافة بمعونة المقام على الاستغراق و الا فالمعمول»...
افتاده.

گزارش متن: گویا رساله‌ای فقهی به صورت سؤال و جواب است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۰۱ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □
تعداد سطر: ۱۷.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ هدیه العارفین، ۵۰۴/۱.

شماره ثبت: ۳-۴۳/۶ (مجموعه)

۵۱ شرح عقائد النسفی (شرح بداية العقول) کلام، عربی

از: سعدالدین مسعود فرزند عمر تفتازانی (م ۷۹۳ ق).

آغاز: «الحمد لله المتوحد بجلال ذاته و کمال صفاته المتقدس في نعوت
الجبروت عن شوائب النقص...».

انجام: «قلت هذه الادعاء مما يصل في حق الانبياء و به يظهر ان هذا
الوجه ايضاً يفيد بفضيلتهم فقط و انّ الفضل بيد الله يؤتیه من يشاء و الله ذو الفضل
العظيم».

گزارش متن: رساله عقائد نسفی یا بداية العقول، در اعتقادات اهل سنت، تألیف
نجم‌الدین عمر نسفی (م ۵۳۷ ق) می‌باشد. تفتازانی در ماه رمضان سال ۷۶۸ این
رساله را شرح کرده و بر شرح او حواشی و شروح زیادی نگاشته شده است.
شرح تفتازانی و بعض حواشی آن بارها به چاپ رسیده است. انجام این نسخه با
نسخه چاپی و نسخه شماره «۲۷۶۴» کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی،
تفاوت دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۰۱ ق □ عنوانها و نشانیها: سنگرف □
تعداد سطر: ۱۷-۱۶ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای راه راه به رنگهای
قرمز و سبز و زرد، مجدول، عطف و لبه تیماج قهوه‌ای روشن.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

← فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۸۷/۳؛ کشف
الظنون، ۱۱۴۵/۲.

شماره ثبت: ۴۶/۱-۳ (مجموعه)

۵۲ □ حاشیه شرح الدوانی علی عقاید العضدیه

کلام، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «قوله و هو انسان بعثه الله الخ الضمير اي الضمير هو راجع الى النسب
المطلق ليكون المعرف مساوياً بالمعرف...».

انجام: «قيل انّ العلم لكلّ مقولة من تلك المقولة كما ذهب اليه الشيخ الرئيس...
كما مرّ تقدّتون علمه، اي، علمه تعالى بالجواهر جوهرّاً فلا يكون حينئذٍ مطلقاً... بل
بالجواهر جوهر و بالعرض عرض».

گزارش متن: کتاب عقاید عضدیه، تالیف قاضی عضدالدین ایجی (م ۷۵۶ ق)
می‌باشد. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده، از جمله شرح جلال‌الدین دوانی (م
۹۰۸ ق) که آن را در ربیع الاول سال ۹۰۵ به اتمام رسانیده است. بر شرح دوانی
نیز حواشی زیادی نوشته شده، از جمله این حاشیه که معلوم نشد، از کیست؟
سرآغاز حاشیه خلخالی (که چاپ شده) کمی به سرآغاز این نسخه شباهت دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته و نستعلیق نازیبا □ تاریخ کتابت: روز دوشنبه ماه رمضان سال ۱۲۶۲ □

محل کتابت: بلدة ممكان در مدرسه شيخ الاسلام □ عنوانها و نشانیها: شنگرف.
 ویژگیهای نسخه: صفحات کتاب ترمیم شده است و در سرترنج این عبارت نوشته شده است: «عمل ملا محمد امین صحاف، ۱۲۶۱ ق».
 دارای حاشیه و در حاشیه تصحیح شده است. بیشتر حاشیه از سید شریف جرجانی است.
 شرح الدوانی علی العقاید العضدیة (چاپی)؛ حاشیه شرح الدوانی علی عقاید العضدیة، چاپ استانبول، ۱۳۰۷ ق؛ کشف الظنون، ۱۱۴۴/۲.

شماره ثبت: ۳-۴۶/۲ (مجموعه)

۵۳ حاشیه علی حاشیه قره باقی محمد شاهی علی شرح الدوانی علی
 العقائد العضدیة
 کلام، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «قوله كيف لاحمد و كيف احمد الخ و اعلم ان مقصوده من هذا الكلام...».

انجام: «لكون علّة الاحتياج عنده هي الامكان و... من قبيل المتكلمين فرد منه عليته كما لا يخفى فلم يكن منعه حينئذٍ ضعيفاً فتأمل».

گزارش متن: کتاب عقائد عضدیة، تألیف قاضی عضدالدین ایجی (م ۷۵۶ ق) است. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده، از جمله شرح جلال الدین دوانی (م ۹۰۸ ق) بر شرح دوانی نیز حواشی زیادی نوشته شده، از جمله حاشیه یوسف محمدشاهی قره باقی (م پس از سال ۱۰۳۰ ق) بر حاشیه قره باقی نیز چند حاشیه نوشته شده، از جمله این حاشیه که معلوم نشد از کیست؟!.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق نازیبا □ تاریخ کتابت: در دهه اول ماه مبارک رمضان سال ۱۲۶۲

□ محل کتابت: بلده ممکن^۱ - مدرسه شیخ الاسلام □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ اندازه جلد: ۱۷×۲۸ سم □ نوع جلد: تیماج یشمی، مجدول، ضربی، دارای ترنج و سرترنج، عطف مشمعی قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ تمة الحواشی فی ازالة الغواشی، نسخه شماره «۱۱۴۰۹» کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۰/۲۹۸؛ کشف الظنون، ۲/۱۱۴۴.

شماره ثبت: ۳-۴۸

۵۲ □ الفوائد الضیائیة فی شرح الکافی نحو، عربی

از: نورالدین عبدالرحمان فرزند احمد جامی (م ۸۹۸ ق).

آغاز: «الحمد لولیه و الصلوة علی نبیه و علی آله و اصحابه و المتأدیین بآدابه؛ اما بعد».

انجام: «قد استراح من کمد الانتهاض لنقل هذا الشرح... عبدالرحمن جامی ذوالنفوس القدسیة... لااعراض عن مطالبة الاعراض و الاعراض سخوة».

بنگرید به: شماره «۴۴» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: نیمه دوم ماه ذی الحجة سال ۱۲۸۰ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۳۸ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۱۴×۲۴ سم □ نوع جلد: تیماج دورو، برون تیماج به رنگ قرمز و مجدول و دارای ترنج و سرترنج به رنگ طلایی و درون: تیماج به رنگ دودی و مجدول و عطف و لبه تیماج به رنگ سبز.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و در برگ پنجم دارای سرلوح ساده است، دارای حاشیه

۱. بلده ممکن هم اکنون شهری است در حومه تبریز (استان آذربایجان شرقی).

است و در حاشیه تاریخ ۱۲۶۳ ق ذکر شده است.
 در آخر نسخه اشعاری از شعرای مختلف در چند برگ آمده است.
 در سر ترنج نوشته شده: «ملاً محمد علی صحاف».
 ۱۳۷۲/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره).
 ۱۰۸/۱.

شماره ثبت: ۳-۴۹

۵۵ جامع الرموز

فقه، عربی

از: شمس‌الدین محمد خراسانی قهستانی (م حدود ۹۶۲ ق).
 آغاز: «الحمد لله الذي فضلنا بتعليم اصول مبسوط الجامع الكبير من الاحكام
 وكرمنا بتفهيم فروعه الى ان نقد على ايضاح زيادات...».
 انجام: «او كانتا متساويين لان حكم الثياب اخف و الى ان في اناء مختلطة بآناء
 غيره و هو غائب لايجري بل ينتظر حتى جاء صاحبه كما في الرغيف في... لاشك
 انه ختم على احسن اوجه الانتهاء فانه ذكر مسائل الاخرس...».
 گزارش متن: کتاب وقایة الروایة فی مسائل الهدایة. در فقه حنفی، تألیف
 برهان الشریعة، محمود فرزند صدرالشریعة اول، عیدالله محبوبی حنفی (م
 ۶۷۳ ق) است. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده و نوه دختریش یعنی
 صدرالشریعة، عیدالله فرزند مسعود حنفی (م ۷۴۵ ق) این کتاب را مختصر
 کرده و نام آن را النقایة مختصر الوقایة نهاده است. بر نقایة نیز شروح زیادی
 نوشته شده، از جمله این شرح که از بهترین و بزرگترین شروح آن است که در روز
 ترویة سال ۹۴۱ ق، به پایان رسیده و به عیدالله خان اوزبک (اوربکی) تقدیم شده
 است. این کتاب در سال ۱۳۰۰ ق، در چاپخانه محرم افندی بوسنوی به چاپ
 رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ تاریخ کتابت: روز شنبه سال ۱۲۲۱ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶۱۹ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد: طرف دوم مشمعی به رنگ قرمز و طرف اول کاغذی با مقوا به رنگ سرخ، مجدول و دارای ترنج و سرترنج. ویژگیهای نسخه: این کتاب دارای رکابه است و تمام صفحه‌ها مجدول به شنگرف و مرکب است.

در زمان حکومت و خلافت میرحیدر اتمام یافته است و دارای فهرست مطالب در اول است و چند سطر از انجام افتادگی دارد. ← فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۲۱۳۸»؛ کشف الظنون، ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰.

شماره ثبت: ۳-۵۰

مجموعه الرسائل ۵۶

فقه، اصول، معانی، بیان، فلسفه، کلام، فلکیات، نفس نباتی و حیوانی و علم نحو، عربی
از: میرجلال الدین مخدوم فرزند زین الدین مخدوم مفتی عسکر (م پس از ۱۲۴۴ ق).

گزارش متن: این نسخه نفیس در مرحله اول فهرست‌نگاری حقیر در سال ۱۳۷۶ و ۱۳۷۷ شمسی، در مخزن نسخه‌های خطی کتابخانه ملی ترکمنستان وجود داشت؛ ولی در خرداد ماه ۱۳۷۸، برای تکمیل فهرست، به عشق‌آباد سفر نمودم و در این زمان متوجه شدم، این نسخه نفیس را به انستیتوی نسخه‌های خطی انتقال داده‌اند و از این جهت نوشتن آغاز و انجام آن ممکن نشد. این کتاب با بحث حروفات علم نحو خاتمه می‌یابد.

البته میرجلال الدین مخدوم، ممکن است کاتب این مجموعه باشد!

گزارش نسخه:

□ تاریخ کتابت: ماه رجب سال ۱۲۴۴ □ محل کتابت: مدرسه خواجه نهال بلده بخارا □
تعداد برگ: ۹۰۰ برگ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۵ سم.
ویژگیهای نسخه: این نسخه در عصر امیرنصرالله بهادرخان نوشته شده است.
مهر دایره‌ای بزرگی در اول و آخر کتاب هست که مشخصات میرجلال نوشته شده است
و مهر دیگری وجود دارد که نوشته شده: «از صدق دیده حق بین واقف نسخه، میرجلال
الدین» و دلالت بر تملک و وقف نسخه دارد. در اول کتاب، مهر قرائتخانه خلق ولایت
چهارجو وجود دارد.

شماره ثبت: ۳-۵۳

۵۷ □ مشكاة المصابيح في شرح مصابيح السنة حدیث، عربی

از: ابوعبدالله محمد فرزند عبدالله خطیب عمری تبریزی (م پس از ۷۳۷ ق).
آغاز: «الحمد لله نحمده و نستعينه و نستغفره و نعوذ بالله من شرور انفسنا و من
سيئات اعمالنا من يهديه الله فلا مضى له...»
انجام: «الفصل الثالث عن ابي بكر عن النبي صلى الله عليه و سلم لا يدخل
المدينة رُغْبٌ...»

گزارش متن: کتاب مصابيح السنة، در احادیث اهل سنت، تألیف حسین فرزند
مسعود فراء بغوی شافعی (م ۵۱۶ ق) است. بر این کتاب شروح زیادی نوشته
شده، از جمله این شرح که در روز جمعه از ماه رمضان سال ۷۳۷ به پایان رسیده
است. نام راوی و مصدر را آورده و هر بابی را به سه فصل تقسیم کرده است:
۱. آنچه در صحیح بخاری و مسلم آمده؛ ۲. آنچه در صحاح دیگر آمده؛ ۳. آنچه که
می‌توان در آن باب از آن استفاده کرد. و مشتمل بر ۵۷۰ باب است.
این کتاب بارها به چاپ رسیده و این نسخه تا فصل سوم را دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ زیبا □ کاتب: کرمانی بخاری □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۴۵ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۱۶×۲۶ سم □ نوع جلد: صاغری به رنگ مشکی، ضربی با ترنج و سرترنج، عطف و لبه مشمعی یشمی.

ویژگیهای نسخه: فهرستی از مطالب در اول نسخه آمده است.

→ معجم المؤلفین ۲۱۱/۱۰؛ مشکاة المصابیح، چاپ دهلی، سال ۱۲۷۱ ق؛ کشف الظنون، ۵۹۹/۱، ۶۰۰ و ۱۶۹۸/۲؛ فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲۶۱/۵؛ فهرست خطی فارسی احمد منزوی، ۱۰/۱۰.

شماره ثبت: ۵۴/۱-۳ (مجموعه)

۵۸ □ حاشیه شرح تهذیب المنطق و الکلام منطق و کلام، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «الحمد لله على ما انعم علينا ظاهراً و باطناً و الصلوة و السلام على من هو شفيع للعاصين شارحاً و ماتناً في يوم الموعد باذن الشاهد المعبود...».

انجام: «على ما شافهناء من الاساتيد عين الاتصاف غير كليله و عين الخطاء غير عليله و لله الحمد الاعلى و لرسوله الصلوة العلي و على آله و صحبه المقتدي».

گزارش متن: تهذیب المنطق و الکلام، تألیف علامه سعدالدین تفتازانی (م ۷۹۲ ق) است. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده و معروف ترین آنها شرح جلال الدین دوانی (م ۹۰۷ ق) است. بر شرح دوانی نیز شروح زیادی نوشته شده و این نسخه نیز یکی از آنهاست.

در این نسخه چندین حاشیه بر شرح تهذیب المنطق آمده و به عنایت الله فرزندان عبدالله و ابکی بخاری حنفی «آخوند کلان» (م ۱۱۷۶ ق) نسبت داده شده و با توجه به اینکه در هدیه العارفین حاشیه ای از او آمده، معلوم نشد کدامیک از این حواشی از اوست.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۱۶ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴ برگ □ تعداد سطر: ۱۷.

ویژگیهای نسخه: در سر ترنج اسم صحاف به این صورت آمده است: «عمل خواجه حاتم صحاف».

دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق چهارجوست، به این مضمون: «چهارجوی ولایت خلق قرائتخانه سی ۱۳۴۱» و نیز، دارای رکابه است.

ع الذریعة، ۳۶/۶؛ هدیة العارفین، ۴۲۹/۶ (۸۰۴/۱)؛ کشف الظنون، ۵۱۵/۱.

شماره ثبت: ۵۴/۲-۳ (مجموعه)

۵۹ □ شرح تهذیب المنطق و الکلام (حاشیه تهذیب المنطق) «العجالة»

منطق، عربی

از: مولانا جلال‌الدین محمد فرزند اسعد صدیقی دوانی (م ۹۰۷ ق).

آغاز: «تهذیب المنطق و الکلام توشیحة بذكر المفضل المنعم و ترشیحة بالصلوة والسلام على صفوة الانام...».

انجام: «فقله ما يبحث فيه عن اعراضه الذاتية مجمل تفصيلة ما ذكرناه اذ... افتاده».

گزارش متن: کتاب تهذیب المنطق و الکلام، تألیف علامه سعدالدین تفتازانی (م ۷۹۲ ق) است. بر این کتاب شروح و حواشی زیادی نوشته شده، از جمله شرح جلال‌الدین دوانی که بر قسم منطق تهذیب نوشته شده، با عناوین «قوله» و بعضی آن را «العجالة» نامیده‌اند. بر این شرح نیز حواشی زیادی نوشته شده است. این شرح، به همراه بعضی از حواشی آن، در سال ۱۲۹۳ ق، در لکهنو به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶ □ تعداد سطر: ۱۷.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. تدوین کننده: عنایت الله شیخ بخاری است.
این نسخه از انجام افتادگی دارد.
→ فهرست نسخه های خطی کتابخانه حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۳۱۱/۲؛ کشف
الظنون، ۵۱۵/۱-۵۱۶.

شماره ثبت: ۵۴/۳-۳ (مجموعه)

۶۰. حاشیه شرح تهذیب المنطق و الکلام منطق و کلام، عربی
از: ناشناخته.

آغاز: «قال في المطارحات اذا ادرکنا شيئاً بعد ان لم ندرکه فاما ان يحصل
فینا...».

انجام: «كما هو بمعني أن يكون الحكم المقارن لذلك التّصوّر...».
گزارش متن: تدوین کننده این رساله، عنایت الله شیخ بخاری است.
کتاب المشارع و المطارحات، در منطق و فلسفه، تألیف شهاب الدین یحیی فرزندی
حبش سهروردی (م ۵۸۷ ق) می باشد. این نسخه حاشیه ای بر کتاب شرح تهذیب
المنطق و الکلام علامه دوانی است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲ □ تعداد سطر: ۱۷.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و نیز دارای حاشیه از محشین مختلف است و بیشتر
حاشیه ها از میرزا زاهد هروی است و وجود کلمه «قدّس سره» در جلو اسم هروی، نشانگر
این است که حاشیه را ایشان خود ننوشته، بلکه نظرات از اوست.
→ مجموعه مصتفات شیخ اشراق، ۱۹۴/۱؛ کشف الظنون، ۱۷۱۳/۲.

شماره ثبت: ۵۴/۴-۳ (مجموعه)

۶۱ حاشیه شرح تهذیب المنطق و الکلام (حاشیه قسم الکلام)

کلام، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «قوله على صفائها هذا القيد و إن اشتهر في العبادات و تحقق في اكثر الكتب...»

انجام: «و ليس من شأنه الا ذلك بخلاف التصور فانه...»

گزارش متن: کتاب تهذیب المنطق و الکلام، تألیف علامه سعدالدین تفتازانی (م ۷۹۲ ق) است. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده که از آن جمله شرح جلال‌الدین دوانی (م ۹۰۷ ق) است.

بر شرح دوانی نیز حواشی زیادی نوشته شده و این حاشیه نیز یکی از آن حواشی بر شرح دوانی است و باید بیشتر تحقیق شود؛ چون صاحب حاشیه معلوم نشد.

در این نسخه، چندین حاشیه بر شرح تهذیب المنطق آمده و به عنایت‌الله فرزندان عبدالله و ابکی بخاری حنفی «آخوندکلان» (م ۱۱۷۶ ق) نسبت داده شده و با توجه به اینکه در هدیه العارفين حاشیه‌ای از او آمده، معلوم نشد، کدامیک از این حواشی از اوست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۸ □ تعداد سطر: ۱۹. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و حاشیه‌نویسی شده و در حاشیه تصحیح شده است. تدوین از شیخ عنایت‌الله بخاری است.

→ کشف الظنون، ۵۱۵/۱؛ هدیه العارفين، ۸۰۴/۱

شماره ثبت: ۵۴/۵-۳ (مجموعه)

۶۲ حاشیه شرح تهذیب المنطق و الکلام منطق و کلام، عربی
از: ناشناخته.

آغاز: «الحمد لله الموصول الى المقصد و جاعل الحدّ طريقاً الى المجد
و الصلوة و السلام على من له المقام المجد المحمود و على آله و اصحابه الى
يوم الموعود....».

انجام: «قال الشيخ في الشفاء، التخيل ادراك الشيء لا يتحقق بمهية حساً و لا عقلاً
بل وهماً فانّ للانسان قوّة لها تركيب المتفرقات».
گزارش متن: جمع کنندۀ حواشی عنایت‌الله شیخ بخاری است و حاشیه
از او نیست.

تهذیب المنطق و الکلام، تألیف علامه سعدالدین تفتازانی (م ۷۹۲ ق) است. بر این
کتاب شروح زیادی نوشته شده و معروف‌ترین آنها شرح جلال‌الدین دوانی (م ۹۰۷
ق). بر شرح دوانی نیز حواشی زیادی نوشته شده و این نسخه یکی از آن حواشی
بر شرح دوانی است.

در این نسخه چندین حاشیه بر شرح تهذیب المنطق آمده و به عنایت‌الله فرزند
عبدالله وابکی بخاری حنفی «آخوندکلان» (م ۱۱۷۶ ق) نسبت داده شده و با
توجه به اینکه در هدیه‌العارفین حاشیه‌ای از او آمده، معلوم نشد، کدامیک از این
حواشی از اوست.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۵ □ تعداد سطر: ۱۹.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ کشف الظنون، ۵/۱۵: هدیه‌العارفین، ۸۰۴/۱

شماره ثبت: ۵۴/۶-۳ (مجموعه)

۶۳ حاشیه شرح تهذیب المنطق و الکلام کلام و منطق، عربی
از: ناشناخته.

آغاز: «قوله الحمد قالوا الحمد قول خاص یرد علیه أنه یلزم منه أن یکون المقول هو المحمود...»
انجام: «فالفرق بانّ هذا الشرط فی الفطرة یکاد ان لا یمكن و فی المنطق ممکن علی...» افتاده.

گزارش متن: کتاب تهذیب المنطق و الکلام، تألیف علامه سعدالدین تفتازانی (م ۷۹۲ ق) است. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده، از آن جمله شرح جلال‌الدین دوانی (م ۹۰۷ ق) است.

بر شرح دوانی نیز حواشی زیادی نوشته شده و این حاشیه نیز یکی از آن حواشی بر شرح دوانی است و باید بیشتر تحقیق شود؛ چون مؤلف این حاشیه معلوم نشده است.

در این نسخه چندین حاشیه بر شرح تهذیب المنطق آمده و به عنایت‌الله فرزندان عبدالله و ابکی بخاری حنفی «آخوندکلان» (م ۱۱۷۶ ق) نسبت داده شده و با توجه به اینکه در هدیه العارفین، حاشیه‌ای از او آمده، معلوم نشد، کدامیک از این حواشی از اوست.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۹ □ تعداد سطر: ۱۷.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ کشف الظنون، ۵/۱۵؛ هدیه العارفین، ۸۰۴/۱

شماره ثبت: ۵۴/۷-۳ (مجموعه)

۶۲ حاشیه حاشیه شرح تهذیب المنطق و الکلام کلام و منطق، عربی

از: قاضی مبارک گویاموی - محمد مبارک فرزند محمد دائم فاروقی کوفاموی
(م ۱۱۶۲ ق).

آغاز: «قوله او الحاصل بالمصدر الخ اعلم أنّ المصدر قد يحصل به للفاعل معني ثابت قائم به كما اذا اراد القيام أو القعود مثلاً في ذاته...».
انجام: «الجزء الخارجی كالمادة و الصورة على بينة المحشى في حاشيته على شرح المواقف قوله»... افتاده.

گزارش متن: کتاب تهذیب المنطق و الکلام، تألیف علامه سعدالدین تفتازانی (م ۷۹۲ ق) است. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده، از جمله شرح جلال الدین دوانی (م ۹۰۷ ق).

بر شرح دوانی نیز حواشی زیادی نوشته شده، از جمله: حاشیه میرزاهد. بر حاشیه میرزاهد نیز، چند حاشیه نوشته شده، از جمله این حاشیه که با عناوین قوله می باشد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۳ □ تعداد سطر: ۱۹.
ویژگیهای نسخه: حاشیه نویسی شده است و بیشتر حواشی این رساله از حمیدالله و حمیدالدین و صاحب زاده است. دارای رکابه است.
تدوین از شیخ عنایت الله بخاری است.

معجم المؤلفین، ۱۷۰/۱۱؛ کشف الظنون، ۵۱۵/۱؛ حاشیه میرزاهد بر ملاجلال، چاپ هند، ۱۲۶۳ ق؛ فهرست نسخه های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۹۳۱۲»؛ فهرست کتابخانه ندوة العلمای لکهنو هند، شماره «۱۲۰۴».

شماره ثبت: ۵۴/۸-۳ (مجموعه)

۶۵ حاشیه شرح تهذیب المنطق و الکلام کلام و منطق، عربی

از: (خ ملاً)

آغاز: «قوله المراد بالحمد المعنى المصدري واعلم، انّ الفاعل اذا حدث امرأ في محلّ منفصل يحصل له صفة اعتباريّة الایجاد و الایقاع و يقال له المصدر...».

انجام: «و قد برهن ان كل بديهی يمكن حصوله بالنظر و انّ الحصول بالنظر من حيث أنّه حصول به موقوف عليه فتدبر، و هو اقوال في هذا المقام».

گزارش متن: کتاب تهذیب المنطق و الکلام، تألیف علامه سعدالدین تفتازانی (م ۷۹۲ ق) است.

شرح تهذیب المنطق و الکلام، از علامه جلال الدین محمدابن اسعد صدیقی دوانی (م ۹۰۷ ق) است و علما، حاشیه‌های زیادی بر این شرح نوشته‌اند و شیخ عنایت‌الله بخاری، تعدادی از این حواشی را در مجموعه حاضر تدوین نموده است.

شیخ عنایت‌الله بخاری می‌گوید: «فقول احقر عبادالله الباري، شیخ عنایت‌الله بخاری، بعد ما خطر بالبال مع تشئت الاحوال محصّلت في اثناء مطالعة التهذیب و حواشیه، اردتُ ان اجمعها تذكرةً للأحباب و الطلاب فجمعتها بعون الملك الوهاب».

پس این مجموعه، به کلی حواشی بر شرح تهذیب علامه دوانی، از علمای مختلف است. شیخ عنایت‌الله بخاری، خودش صاحب یک حاشیه بر شرح تهذیب دوانی است و بقیه را تدوین کرده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴۴ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای حنایی، ضربی با ترنج و سرترنج، عطف و لبه تیماج قهوه‌ای روشن.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

این رساله، آخرین حاشیه شرح تهذیب المنطق و الکلام، از این مجموعه حواشی است و انجام این رساله، انجام مجموعه محسوب می شود.

در این مجموعه تا صفحه ۱۲، مطالبی است که شیخ عنایت الله بخاری، در مورد علت تألیف این مجموعه آورده است و از صفحه ۱۲ تا صفحه ۲۲، متن شرح تهذیب آورده شده است و از صفحه ۲۳ تا ۵۰، با استفاده از مطارحات، حاشیه بر شرح تهذیب آورده شده است و از صفحه ۵۱ الی ۱۵۹، حاشیه شرح تهذیب، از عنایت الله است و از صفحه ۱۶۰ الی ۲۳۱، حاشیه، از شیخ کلان است و از ۲۳۲ الی ۲۹۹، حاشیه، از قاضی مبارک است و از ۲۹۹ الی آخر مجموعه، حاشیه، از خ ملا است.

ع کشف الظنون، ۵۱۵/۱؛ هدیه العارفین، ۸۰۴/۱.

شماره ثبت: ۳-۶۶

۶۶ شرح عقائد العضدیّه کلام، عربی

از: جلال الدین محمد فرزند اسعد صدیقی دوانی (م ۹۰۷ یا ۹۰۸ ق).

آغاز: «بِأَمْنٍ وَفَقَنًا لِحَقِيقِ الْعُقَائِدِ الْإِسْلَامِيَّةِ وَعَصَمْنَا عَنِ التَّقْلِيدِ فِي الْأَصُولِ وَ الْفُرُوعِ الْكَلَامِيَّةِ صَلَّى عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الْمُؤَيَّدِ بِقَوَاعِطِ الْحُجَّةِ وَ الْبَرْهَانِ الْمَشِيدِ بِلَوَامِعِ السَّيْفِ».

انجام: «دلت هذه الآية على نفي الشفاعة لَدَلَّتْ عَلَى نفي الشفاعة عن الصغائر... بدون الشفاعة ثم لا يخفى ان الاستدلال أَمَّا يَصَحُّ بِدَعْوَى ثَلَاث... هذا أَوَّلُ مَا صَنَّفَهُ عَلَى آخِرِ مَا صَنَّفَهُ الْعَلَامَةُ الدَّوَّانِيُّ».

گزارش متن: کتاب عقائد عضديه، تألیف قاضی عضدالدین ایجی (م ۷۵۶ ق) است. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده، از جمله این شرح که معروف ترین شروح آن است و آخرین تألیف دوانی است که در روز چهارشنبه ۱۸ ربیع الاول سال ۹۰۵، در بلدة جیرون (از محله های دمشق)، به پایان رسیده است. بر این شرح

نیز، حواشی زیادی نوشته شده و به همراه بعضی از حواشی آن بارها به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق زیبا □ کاتب: غجدوانی، فرزند مرحوم حضرت ایشان امیر نعمت‌الله خواجه میرسید □ تاریخ کتابت: ربیع‌الاول ۱۲۱۶ □ محل کتابت: سمرقند، خانقاه حضرت مخدومیه الحسینیة □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۶۷ برگ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۲۴×۱۵ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ حنایی، مجدول، ضربی با ترنج و سرترنج، عطف تیماج یشمی و لبه تیماج قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: این نسخه دارای سرلوح در برگ ۵ است که مذهب و مرصع به گل و بوته، به رنگهای ارغوانی و قرمز و طلایی و مرکب است و تمام صفحه‌های آن مجدول به رنگ طلایی است و حاشیه‌نویسی شده است و دارای مهر دایره‌ای مربوط به قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست و دارای متن و شرح است و مشتمل بر دو جلد می‌باشد. این نسخه در خدمت خلیل الرحمان شیخ الزمان معین الدین ابو حامد نوشته شده است. چهار برگ متفرقه در آغاز این نسخه آمده است.

→ کشف الظنون ۲/۱۴۴؛ لغت‌نامه دهخدا، ج ۱۴؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۳۱۲۳».

شماره ثبت: ۳-۶۸

۶۷ تحفة الاحباب في منتخب جامع الفتاوى

فقه حنفی، عربی

از: عبدالمجید فرزند نصوح رومی صوفی آماسی (م ۹۶۰ ق).

آغاز: «الحمد لله الذي انعم علينا بنعمة الاسلام والصلوة على من علمنا علم الشرايع والاحكام... كتاب الطهارة: فرض الطهارة غسل الاعضاء الثلاثة و مسح الرأس». انجام: «و انما يحتمل العموم و الخصوص... لاننا عرفنا بوقوع الطلاق باجماع الصحابة رضی الله عنهم و لا اجماع فيما زاد على الواحدة...».

گزارش متن: کتاب جامع الفتاوی، تألیف شیخ قرق امره حمیدی حنفی (م ۸۶۰ یا ۸۸۰ ق) است. عبدالمجید فرزند نصح، قسمتی از این کتاب را انتخاب کرده و آن را تحفة الاجاب نامیده است. دارای ده باب و هر باب دارای ده فصل و هر فصل دارای ده مسئله و در ماه جمادی الثانی سال ۹۵۷ به پایان رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ زیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۶۹ □ تعداد سطر: ۲۱ □ اندازه جلد: ۲۵×۱۶ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ قرمز و دارای ترنج و سرترنج به رنگحنایی که مربوط به جلد اصلی (قبلی) کتاب بوده و بعد از ترمیم، به طرف اول جلد چسبانده شده است.

ویژگیهای نسخه: تمام صفحه‌های نسخه مجدول به شنگرف و مرکب است. نام کتاب بر روی نسخه و همچنین در کاتالوگ کتابخانه: فقه اکبر ابوحنیفه ذکر شده و درست نیست. بسیاری از صفحات نسخه رطوبت دیده و از بین رفته است. هدیة العارفین، ۶۲۰/۱؛ کشف الظنون، ۵۶۵/۱؛ فهرست خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۸۵۵۰»؛ فهرست ظاهرية دمشق، فقه حنفی، ۲۴۶/۱.

شماره ثبت: ۳-۶۹

۶۸ □ النقایة مختصر الوقایة (یا مختصر الوقایة الروایة) فقه، عربی

از: عبيدالله فرزند مسعود صدرالشریعه محبوبی حنفی (م ۷۴۵ یا ۷۴۷ ق). آغاز: «الحمد لله رافع اعلام الشریعة الغراء جاعلها شجرة اصلها ثابت في الارض و فرعها في السماء». انجام: «اشاره، فكذلك و الا فلا و في غنم مذبوحة هي اقل تحرّي و اكل في الاختيار».

بنگرید به: شماره «۱۷» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق درشت □ کاتب: محمدحسین فرزند ملا محمد □ محل کتابت: یکی از روستاهای حصار، از توابع بخارا □ عنوانها و نشانیها: سنگرف □ تعداد برگ: ۱۷۳ □ تعداد سطر: ۷ □ اندازه جلد: ۱۶×۲۵ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگحنایی، ضربی با تریج و سرتریج به رنگ قهوه‌ای و مجدول، عطف و لبه تیماج به رنگ قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: حاشیه‌نویسی شده و در حاشیه تصحیح شده است و این کتاب به دو خط ریز و درشت نوشته شده است. و متن کتاب افقی و شرح آن عمودی است.

این نسخه نیز جلد اول است و از طهارت تا باب خنثی را دارد.

دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست. دارای رکابه است و در روی جلد در سرتریج نوشته شده: «عمل میرزا محمود صحاف ۱۲۷۵».

← فهرس الظاهرية، ۲/۲۵۷؛ فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۱۱۶۹۲»؛ کشف الظنون، ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰.

شماره ثبت: ۸۱-۳

۶۹ □ النقایة مختصر الوقایة (یا مختصر الوقایة الروایة) فقه، عربی

از: عبیدالله فرزند مسعود صدر الشریعة محبوبی حنفی (م ۷۴۵ یا ۷۴۷ ق).

آغاز: «الحمد لله رافع اعلام الشریعة الغراء جاعلها شجرة اصلها ثابت و فرعها فی السماء و الصلوة علی رسوله محمد... (قد آلف جدی و استاذی مولانا الاعظم سلطان علماء العالم برهان الشریعة و الحق صدر الشریعة...)».

انجام: «فی معتقل اللسان ان امتدّ ذالك و علم اشارته فكذا و فی غنم مذبوحة فیها میتة هی اقلّ تحرّی و اكل فی الاختیار».

بنگرید به: شماره «۱۷» همین فهرست.

گزارش متن: این نسخه نیز جلد اول است و از کتاب طهارت تا باب خنثی را دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۹۸ □ تعداد سطر: ۹ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ حنایی، مجدول، دارای ترنج و سرترنج، عطف تیماج به رنگ قهوه‌ای، لبه تیماج قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: در صفحه اول این کتاب وقفنامه‌ای وجود دارد با این عبارت: «این کتاب را ملا قول مراد وقف کرده است». نصف صفحه‌های کتاب مجدول است.

→ کشف الظنون، ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰؛ فهرست ظاهرته، فقه حنفی، ۲۵۷/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۱۱۶۹۲».

شماره ثبت: ۸۲-۳

۷۰. النقایة مختصر الوقایة (یا مختصر الوقایة الروایة) فقه، عربی

از: عبيدالله فرزند مسعود صدر الشریعة محبوبی حنفی (م ۷۴۵ یا ۷۴۷ ق).
 آغاز: «کتاب الطهارة، فرض الوضوء غسل الوجه من الشعر الى الاذن و اسفل الذقن و يديه و رجله مع مرفقيه...».

انجام: «في معتقل اللسان ان امتد ذلك و علم اشارته فكذا و في غنم مذبوحة فيها ميتة تحرّي و اكل في الاختيار والله اعلم تمت».

بنگرید به: شماره «۱۷» همین فهرست.

گزارش متن: این نسخه نیز جلد اول است و از کتاب طهارت تا باب خنثی را دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیبا □ کاتب: مولانا شمس الدین محمد قهستانی □ تاریخ کتابت: روز پنجشنبه سال ۱۳۱۳ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۶۵ □ تعداد سطر: مختلف □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ حنایی دارای ترنج و سرترنج به رنگ طلایی، مجدول، عطف و لبه صاغری به رنگ قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست. و این کتاب به خط درشت نوشته شده و خط خوردگی زیاد دارد.
 ← کشف الظنون، ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰؛ فهرست خطی کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی (ره)، شماره «۱۶۹۲»؛ فهرس الظاهرية، فقه حنفی، ۲۵۷/۲.

شماره ثبت: ۳-۸۳

۷۱ شرح عقاید النسفی (شرح بداية العقول) کلام، عربی و فارسی

از: سعدالدین مسعود فرزند عمر تفتازانی (م ۷۹۳ ق).

آغاز: «الحمد لله... المتوحد بجلال ذاته و کمال صفاته المتقدس في نعوت الجبروت عن شوائب النقص و سماته و الصلوة على نبيه محمد المؤيد الساطع حجه و اوضح بيناته».

انجام: «و بالجمله حذف الضمير اقل لتكلف تم كلامه و لعل هذا منه اشار الى ترجيح التوجيه الثاني من حذف الذي في التوجيه الاول الحمد لله على الاتمام والصلوة على سيد الانام و على اله و اصحابه الكرام».

بنگريد به: شماره «۵۲» همین فهرست.

گزارش متن: انجام این نسخه با نسخه‌های چاپی و نسخه شماره «۲۷۶۴» کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی و شماره «۵۲» همین فهرست تفاوت دارد. این نسخه به فارسی نیز ترجمه شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق و نسخ □ کاتب: نام خودش را با شماره‌های (۴۱۲۰۰۴۰۳۰۱۶۰۰) ذکر کرده است □ تاریخ کتابت: رمضان ۱۳۰۷ / ۱۸۹۱ م □ محل کتابت: سمرقند □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۴۵ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد:

مقوا یشمی تیره، دارای ترنج و سرترنج به رنگ مشکی، عطف صاغری قهوه‌ای، لبه تیماج قهوه‌ای و گوشه‌ها تیماج یشمی.

ویژگیهای نسخه: تمام صفحات مجدول است، دارای رکابه است، دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست، حاشیه نویسی شده و در حاشیه تصحیح شده است.

این نسخه در زمان حکومت عبدالاحدخان بهادر پادشاه نوشته شده است.

← فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۸۷/۳؛ کشف الظنون، ۱۱۴۵/۲.

شماره ثبت: ۸۵-۳

۷۲ □ النقایة مختصر الوقایة

فقه، عربی

از: عبیدالله فرزند مسعود صدرالشریعة محبوبی حنفی (م ۷۴۵ یا ۷۴۷ ق).

آغاز: «الحمد لله رافع اعلام الشریعة الغراء جاعلها شجرة اصلها ثابت و فرعها فی السماء و الصلوة علی رسولہ محمد صلی الله علیه و آله...».

انجام: «فی معتقل اللسان ان امتدّ ذالک و علم اشاراته فهذا و فی غنم مذبوحه فیها میته هی اقلّ تحری و اکل فی الاختیار...».

بنگرید به: شماره «۱۷» همین فهرست.

گزارش متن: این نسخه نیز جلد اول است و از کتاب طهارت تا باب خنثی را دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق درشت □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۵۰ □ تعداد سطر: ۷ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد: مقوایی به رنگ حنایی، دارای ترنج و سرترنج ضربی، عطف و لبه تیماج قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: این نسخه دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست

و رکابه دارد. در سر ترنج اسم صحّاف و تاریخ آن ذکر شده؛ ولی خوانا نیست.
 ۷ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۱۶۹۲» کشف
 الظنون، ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰.

شماره ثبت: ۸۶-۳

الکیدانية (خلاصة الكيدانية) ۷۳ □ فقه، عربی

از: لطف الله نسفی کیدانی «فاضل کیدانی» (م ۷۵۰ یا حدود ۹۰۰ ق).
 آغاز: «اعلم بأنّ العبد مبتلى بين أن يطيع الله تعالى فيثاب و بين أن يعصيه
 فيعاقب و الابتلاء يتعلق بالمشروع و غيرالمشروع...».
 انجام: «الثامن من المفسدات و هي في التحقيق خمسة على العموم، التّكلم
 بكلام الناس مطلقاً و حقيقة أو حكماً و الضحك و العمل الكثير بلاصلاح و ترك
 فرض من الفرائض... بدون اختیارة و تعمّد الحديث».
 بنگرید به: شماره «۲۸» همین فهرست.
 گزارش متن: این نسخه در بیان مسائل ضروریّه نماز از فرائض، واجبات،
 سنن، مستحبّات، مفسدات و مکروهات است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیبا □ کاتب: ملازحمت □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۰۲ یا ۱۳۵۲ ق □ محل
 کتابت: سمرقند □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۸ □ تعداد سطر: ۵ □ اندازه جلد:
 ۲۱×۱۴ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ قرمز، عطف و گوشه‌ها مشمعی به رنگ دودی.
 ویژگیهای نسخه: این کتاب حاشیه‌نویسی شده و خط خوردگی زیاد دارد و نیز
 دارای رکابه است.

۷ معجم المؤلفین، ۱۵۶/۸؛ فهرست انستیتوی خطی فارسی تاجیکستان، ۱۸۵/۲؛ فهرس الظاهرية،
 شماره «۵۲۷۷»؛ معجم المؤلفین، ۱۵۶/۸، چاپ بیروت.

شماره ثبت: ۳-۸۹

۷۲ قرآن کریم

قرآن، عربی

آغاز: «جزء ۷ قرآن و اذا سمعوا ما انزل الى الرسول ترى اعينهم تفيض من الدمع».

انجام: «جزء ۸ - حتى يحكم الله بينا و هو خير الحاكمين».

گزارش متن: این نسخه، فقط جزء ۷ و ۸ قرآن را دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۵ □ تعداد سطر: ۱۳ □ اندازه جلد: ۲۶×۱۵ سم □ نوع جلد: مقوایه رنگ یشمی، دارای ترنج و سرترنج قهوه‌ای، عطف و لبه تیماج قهوه‌ای، گوشه‌ها تیماج یشمی (سبز).

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۳-۱۰۳

۷۵ شرح وقایع الروایة

فقه، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين و العاقبة للمتقين و الصلوة على رسوله محمد خير خلقه و آله اجمعين يقول العبد المتوسل الى الله تعالى باقوى الذريعة عبيدالله ابن مسعود...».

انجام: «و في غنم مذبوحة فيها ميتة و هي اقل تحري و اكل في الاختيار انما قال في الاختيار لان يحل في حالة الاضطرار و قال الشافعي (ره) لا (افتاده) التناول لان التحري ليس ضروري و لاضرورة هنا...».

گزارش متن: کتاب وقایع الروایة، تألیف محمود فرزند صدرالشریعة اول عبيدالله محبوبی حنفی است. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده، از جمله این شرح که

معلوم نشد از کیست؟ تنها شرحی که با سرآغاز (الحمد لله رب العالمین) در کشف الظنون آمده، شرحی از ملا محمد فرزند مصلح الدین قوجوی «شیخ‌زاده» (م ۹۵۱ ق) است که به احتمال، همین شرح باشد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته و نستعلیق زیبا □ کاتب: مولام بردی فرزند ملانیا محمد □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۸۹ ق □ عنوانها و نشانیها: شنکرف □ تعداد برگ: ۲۸۴ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد: مقوای سبز، مجدول، عطف و لبه تیماج قهوه‌ای. ویژگیهای نسخه: دارای وقف‌نامه در اول کتاب است که خوانا نیست. دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست. دارای رکابه است و کاتب در آخر نسخه اشاره کرده است به اینکه: «این نسخه را بر روی اسب نوشتم. به خاطر کمی بضاعت دنبال رزق و غذا بودم، غلطها را ببخشید. کشف الظنون، ۲/۲۰۲۰، ۲۰۲۱، چاپ لبنان، دارالفکر.

شماره ثبت: ۱۰۹-۳

الصابي في تفسير القرآن ۷۶ □ تفسیر قرآن، عربی

از: ملا محسن فرزند مرتضی فیض کاشانی (م ۱۰۹۱ ق). آغاز: «المقدمة الاولى، في نبذ مما جاء في الوصية بالتمسك بالقرآن و في فضله.

روی محمد ابن یعقوب الكليني (طاب ثراه) في الكافي باسناده، و محمد ابن مسعود العياشي في تفسيره باسناده عن الصادق عن ابيه عن آبائه - عليهم السلام - قال: قال، رسول الله صلى الله عليه و آله و سلم...».

انجام: «في ثواب الاعمال عن الباقر (ع) من قرأ سورة المائدة في كل خميس، لم يلبس ايمانه بظلم و لم يشرك بي ابداً. تمّ الربع الاول من كتاب الصافي بحمد الله

وتوفيقه و يتلوه في الربع الثاني في تفسير الانعام ان شاء الله تعالى و الحمد لله
اولاً و آخراً»..

گزارش متن: تفسیر مختصر مهمی است بر قرآن مجید و در اول آن دوازده فایده در فضل قرآن، وجوه قرآن، منع از تفسیر به رأی و تحریف و غیر آن آمده و در سال ۱۰۷۵ ق به پایان رسیده است. مؤلف تفسیر دیگری به نام الاصفی دارد که خلاصه تفسیر صافی است و همچنین تفسیر دیگری دارد به نام مصفی که خلاصه تفسیر اصفی است. تفسیر صافی از سال ۱۲۶۶ ق به بعد بارها به چاپ رسیده است. این نسخه جلد اول است و از سورة حمد تا پایان سورة مائده را دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ زیبا □ کاتب: محمد هادی فرزند حاج محمد صادق جیلانی □ تاریخ کتابت: سال ۱۱۱۹ ق □ محل کتابت: مشهد مقدس □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۰۲ □ تعداد سطر: ۲۲ □ اندازه جلد: ۱۸×۲۵ سم □ نوع جلد: مشععی مجدول قهوه‌ای. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و زیر تمام آیات خط قرمز کشیده شده است. ← الذریعة، ۵/۱۵؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۹۶۹».

شماره ثبت: ۱۱۰/۱-۳ (مجموعه)

۷۷ □ الکیدانیة (خلاصة الکیدانیة) فقه، عربی

از: لطف الله نسفی کیدانی «فاضل کیدانی» (م ۷۵۰ یا حدود ۹۰۰ ق).
آغاز: «اعلم انّ العبد مبتلا بين أن يطيع الله تعالى فيثاب و بين أن يعصيه فيعاقب
الابتلاء يتعلّق بالمشروع و غير المشروع...».
انجام: «يدخل الميّت فيه ممّا يلي القبلة يقول... بسم الله و على ملّة رسول الله
و يوجّه»... افتاده.

بنگرید به: شماره «۲۸» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق نازیبا □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۲۱ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۶۳ □ تعداد سطر: ۹.

ویژگیهای نسخه: دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق شهر چهارجوست.

→ معجم المؤلفین، ۱۵۶/۸؛ فهرست خطی انستیتوی تاجیکستان، ۱۸۵/۲؛ فهرست ظاهریه، شماره «۵۲۷۷».

شماره ثبت: ۳-۱۱۰/۲ (مجموعه)

۷۸ □ النقایة مختصر الوقایة (یا مختصر الوقایة الروایة) فقه، عربی

از: عبیدالله فرزند مسعود صدرالشریعة محبوی حنفی (م ۷۴۵ یا ۷۴۷ ق).

آغاز: «الحمد لله رافع اعلام الشریعة الغراء جاعلها شجرة و اصلها ثابت و فرعها في السماء و الصلوة و السلام على رسوله محمد صلى الله عليه و آله».

انجام: «جاز ترکها عند عدم المرور و طریق و یدرء بالتسیح او بالاشارة ان عدم... افتاده».

بنگرید به: شماره «۱۷» همین فهرست.

گزارش متن: این نسخه نیز جلد اول است و از انجام افتادگی دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیبا □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۲۱ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۸ □ تعداد سطر: ۹ □ اندازه جلد: ۱۶×۲۴ سم □ نوع جلد: مشمعی قهوه‌ای تیره، عطف پارچه آبی.

ویژگیهای نسخه: کل مجموعه ۱۸۱ برگ است.

→ کشف الظنون ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ده)، شماره «۱۱۶۹۲».

شماره ثبت: ۱۱۲-۳

شرح المواقف ۷۹

کلام، عربی

از: سیدشریف علی فرزند محمد جرجانی (م ۸۱۶ ق).

آغاز: «سبحان من تقدستُ سبحات جماله عن سمة الحدود و الزوال و تنزهت سرادقات جلاله... و بعد فان انفع المطالب حالاً و مالاً و ارفع المأرب منقبةً و کمالاً و اکمل المناصب مرتبةً و جلالاً...».

انجام: «به متبرع غیر کافر و للفقهاء في معاملتهم... قال المصنف - رحمه الله - ولكن هذا آخر الكلام من كتاب المواقف و نسل الله تعالى... و ما يمكن أن يتمسك به في دفعها من الاجوبة نفع الله به الطالبين و جعله ذخراً لنايوم الدين أنه خير موفق و معین قال الشارح».

گزارش متن: کتاب مواقف، تألیف عضدالدین ایجی (م ۷۵۶ ق) است. بر این کتاب حواشی و شروح زیادی نوشته شده، از جمله این شرح مزجی که به نام غیاث الدین محمد، در روز شنبه اوایل ماه شعبان سال ۸۰۷ در سمرقند به پایان رسیده، بر شرح جرجانی نیز حواشی زیادی نوشته شده، این شرح بارها به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ ریز □ کاتب: عبدالمعین شیخ فرید فرزند خواجه فرزند شیخ بایزید شروانی □ تاریخ کتابت: سال ۹۷۱ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۶۷ □ تعداد سطر: ۳۷ □ اندازه جلد: ۱۶×۲۵ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای به رنگ قرمز، دارای دو حاشیه است حاشیه اول مشکی و دوم به رنگ طلایی است. ضربی با ترنج و سرترنج و در ترنج اسم صحاف آمده است. عطف و لبه صاغری قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: حاشیه نویسی شده و در حاشیه تصحیح شده است.

این نسخه خط خوردگی زیادی دارد و اسم صحاف آن محمد سیف‌لو است.

در صفحه اول کتاب تملک نامه‌ای به این مضمون آمده است: «صاحب این کتاب آخوند ملا خدا بر دی فرزند محمد بازار است». در پایان این نسخه کتابی به سبک ملل و نحل شهرستانی آمده است.

کشف الظنون، ۱۸۹۱/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۳۵۵/۳.

شماره ثبت: ۱۱۹/۱-۳ (مجموعه)

۸۰. الاشباه و النظائر الفقهية على مذهب الحنفية

فقه، عربی

از: زین الدین فرزند ابراهیم فرزند محمد مصری حنفی «ابن نجیم» (م ۹۷۰ ق).
آغاز: «الحمد لله والسلام علي عباده الذي اصطفى و بعد فلما يسره الله تعالى
اتمام كتاب الاشباه و النظائر الفقهية على مذهب الحنفية المشتمل علي سبعة انواع اردت ان
افهرسه في اوله يسهل النظر فيه...».

انجام: «و هو خمسة عشر و الباقي المولى لان كلاهما لا يرث من صاحبه ما
ورث منه فقل... لا م كل منهما عشرون و لبنته ثلاثون و لمولاه عشرة...».

گزارش متن: کتابی مفصل در فقه حنفیه است و در هفت نوع مرتب شده و در
روز ۲۷ جمادی الثانی سال ۹۶۹ به پایان رسیده است. عناوین انواع هفتگانه
چنین است: ۱. قواعد اصول فقه ۲. فن ضوابط ۳. فن جمع و فرق ۴. فن آغاز
۵. فن حیل ۶. اشباه و نظائر ۷. فن حکایات.

در بیشتر نسخه‌ها فهرستی از کتاب در آغاز آن آمده، از جمله این نسخه
و سرآغازی هم که در اول نسخه آمده، مربوط به فهرست است. این کتاب در
قاهره و بیروت به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق زیبا □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۴ ق □ عنوانها

و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۱۵ □ تعداد سطر: ۱۹.

ویژگیهای نسخه: این نسخه دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست.
 ۱/۹۸؛ فهرس الظاهرية، شماره «۵۱۶۶»؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه
 آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۳۱۲/۴.

شماره ثبت: ۱۱۹/۲-۳ (مجموعه)

۸۱ □ فرائض السجاوندیة (یا فرائض السراجیة) فقه، عربی

از: محمد فرزند محمود فرزند عبدالرشید فرزند طیفور سراج الدین ابوطاهر
 سجاوندی حنفی (م پس از سال ۵۹۶ ق).

آغاز: «الحمد لله رب العالمین حمد الشاکرین و الصلوة و السلام علی خیر البریة
 محمد و آله الطیبین الطاهرین. قال رسول الله - صلی الله علیه و سلم - تعلّموا
 الفرائض و علّموها الناس».

انجام: «اذا مات جماعة و لا یدری ائهم مات اولاً جعلوا کائهم ماتوا معاً و مال
 کل احدٍ منهم اورثته الاحیاء و لا یرث بعض الاموات من بعض».

گزارش متن: رساله مختصر مشهوری در احکام ارث است که دارای چندین
 باب و فصل می‌باشد. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده و بسیاری از آنها در
 کشف الظنون آمده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۴ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف
 □ تعداد برگ: ۱۳ □ تعداد سطر: ۱۹. □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای
 سبز، مجدول، ضربی با ترنج و سرترنج قهوه‌ای، عطف تیماج قهوه‌ای، لبه‌ها تیماج یشمی.
 ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست.
 کل مجموعه، ۱۳۷ برگ است، حاشیه‌نویسی شده و در حاشیه تصحیح شده است.

این مجموعه که مشتمل بر دو کتاب است، به دو خط نوشته شده؛ کتاب اول به خط شکسته نستعلیق زیبا و کتاب دوم به نستعلیق نازیبا نوشته شده است. در آخر این مجموعه ۵ برگ از آغاز کتاب النقایة فی مختصر الوقایة، تألیف عبیدالله محبوبي حنفی (م ۷۴۵ یا ۷۴۷ ق) آمده است.

«کشف الظنون، ۱۲۴۷/۲؛ ریحانة الادب، ۱-۴۴۳/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۴۹۳».

شماره ثبت: ۱۲۴-۳

۸۲ [الکیدانیة (خلاصة الكیدانیة) فقه، عربی]

از: لطف الله نسفی کیدانی «فاضل کیدانی» (م ۷۵۰ یا حدود ۹۰۰ ق).
 آغاز: «اعلم انَّ العبد مبتلا بين أن يطيع الله فيثاب و بين أن يعصيه فيعاقب و الابتلاء يتعلّق بالمشروع و غيرالمشروع...».

انجام: انجام النقایة: «في غنم مذبوحة فيها ميتة و هي اقلّ تحري و اكل في الاختيار و الاضرار والله اعلم بالصواب».

بنگرید به: شماره «۲۸» همین فهرست.

گزارش متن: با توجه به اینکه کتاب خلاصه کیدانی، به این حجم نیست و انجام نسخه مربوط به مختصر الوقایة الروایة است، این کتاب از دو قسمت تشکیل شده است: قسمت اول فقه کیدانی و قسمت دوم، بخش آخر از کتاب مختصر الوقایة (النقایة فی مختصر الوقایة)، تألیف عبیدالله ابن مسعود محبوبي حنفی (م ۷۴۵ یا ۷۴۷ ق) است.

کتاب النقایة با شماره «۱۷» و غیر از آن در همین فهرست معرفی شده است. این کتاب از آغاز افتادگی دارد و بدین جهت اسم کتاب در روی جلد و کاتالوگ مختصر الوقایة نوشته شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: عبدالجبار کیشی فرزند ملا یوالداش □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۰۶ ق □ محل کتابت: بخارا، مدرسه مولانا شریف، در حجره کُنج □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۱۱ □ تعداد سطر: ۷ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۷ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ زیتونی، عطف و لبه تیماج قهوه‌ای، گوشه‌ها تیماج سبز (یشمی)، ضربی دارای ترنج و سرترنج، ترنج به رنگ قرمز و سرترنج مشکی است. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و مهر دایره‌ای که نوشته شده: «لا اله الا هو» و تمام صفحه‌های کتاب مجدول به مرکب است.

← معجم المؤلفین، ۱۵۶/۸، چاپ بیروت، داراحیاء التراث العربی؛ فهرست نامگوی نسخ خطی مخزن حمید سلیمان، ص ۱۷۵، ۱۳۱.

شماره ثبت: ۱۲۵-۳

۸۳ □ مطالع المسرات بجلاء دلائل الخیرات دعا، عربی

از: محمد المهدی فرزند احمد فرزند علی فرزند یوسف قصری فاسی (م)

۱۰۵۲ ق).

آغاز: «يقول العبد الفقير الى الله - سبحانه والراجي عفوه و غفرانه - محمد المهدي ابن محمد ابن علي بن يوسف الفاسي لقباً و داراً و لحياذ القصري مولداً... و بعد فقد كنت وضعتُ على كتاب دلائل الخيرات لقصد الشرح لمبانيه و التفسير لمعانيه جمعت فيه مالدی...».

انجام: «اعلم حتى اي اتي اراكم اعرفك حق معرفتك اي واجب معرفتك او حقيقة معرفتك يعني الواجبة او معرفتك الثابتة المحققة على ما يليق لي و يمكن مني و يجوز في حقك و هو معرفة حق... صلى الله على سيدنا و مولانا محمد بدرالتمام... و الشرف بالتمام و على آله و صحبه البررة الكرام صلوة و سلاماً متعاقبان على الدوام و الحمد لله رب العالمين».

گزارش متن: کتاب دلائل الخیرات و شوارق الانوار فی ذکر الصلاة علی النبی المختار، تألیف ابو عبدالله محمد فرزند سلیمان جزولی حسنی (م ۸۵۴ یا ۸۷۰ ق) است. بر این کتاب شروحنی نوشته شده و معروف‌ترین آنها این شرح که در شرح فاس [کشور مغرب] نوشته شده و مؤلف اهل شهر سوس و از نژاد بربر است. تاریخ تألیف این کتاب در نسخه شماره «۱۵۳۲» کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی، روز جمعه ۶ شعبان سال ۱۰۹۱ ذکر شده و با تاریخ وفات مؤلف وفق ندارد. این کتاب چندین بار به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۸۸ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۶۸ برگ □ تعداد سطر: ۲۲ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۵ سم □ نوع جلد: مقوا به رنگ قهوه‌ای تیره، عطف و لبه صاغری یشمی دازای ترنج و سرترنج. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

کشف الظنون، ۷۵۹/۱؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۱۵۳۲»؛ ریحانة الادب، ۲۷۷/۴.

شماره ثبت: ۱۳۶-۳

۸۲ □ التلویح فی کشف حقایق التنقیح اصول فقه، عربی

از: علامه سعدالدین مسعود فرزند عمر تفتازانی شافعی (م ۷۹۲ ق). آغاز: «الحمد لله الَّذي احکم بکتابه اصول الشریعة الغراء و رفع بخطابه فروع الحنیفیة السمحة البیضاء حتّی اوضحت کلمته الباقیة راسخة الاساس شامخة البناء شجرة طیبة اصلها ثابت و فرعها فی السماء».

انجام: «و ائما یحسن ذالک ای حجر السفیه بطریق النظر اذا لم یتضمّن ضرراً فوقه و هو اهدار اهلیة العبادة»... افتاده.

گزارش متن: کتاب التوضیح فی حلّ غوامض التنقیح، از عبیدالله فرزند مسعود محبوبی بخاری حنفی (م ۷۴۷ ق) است که شرح لطیفی بر کتاب تنقیح الاصول خودش می باشد. بر این کتاب شروح و حواشی زیادی نوشته اند که بهترین و شیواترین آنها شرح تفتازانی است که التلویح نام دارد و در اواخر ماه ذی القعدة سال ۷۵۸ در یکی از شهرهای ترکستان به پایان رسیده است. بر شرح تفتازانی نیز حواشی زیادی نوشته شده است. این کتاب به همراه بعضی از حواشی آن بارها به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف و لاجوردی □ تعداد برگ: ۴۳۱ □ تعداد سطر: ۱۵ □ اندازه جلد: ۱۸×۲۶ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ قرمز و عطف و گوشه ها مشمعی دودی.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و مهر دایره ای قرائتخانه خلق شهر چهارجوست. برگ ۳ و ۴ مزین به گل و بوته و دارای سرلوح وزیر است که سرلوح مرصع به رنگهای یشمی، ارغوانی، مشکی، طلایی و نارنجی است و سرلوح، طلااندازی شده است و زیر اسم کتاب آمده است و همچنین نسخه حاشیه نویسی شده است. ← کشف الظنون، ۴۹۶/۱؛ فهرست نسخه های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۰۹/۵.

شماره ثبت: ۱۵۰/۱-۳ (مجموعه)

۸۵ □ حاشیه تحریر القواعد المنطقية في شرح الشمسية منطق، عربی

از: عبدالحکیم فرزند شمس الدین محمد سیالکوتی پنجابی هندی حنفی (م ۱۰۶۷ ق).

آغاز: «أحلى منطق افصح به لسان الفصحاء و اولی بدرك ارتسم في اذهان

الاذکیاء حمداً له نصدق بکبریائه و شکر منعم لایتصوّر حدّاً لآلائه بحمده ولا یرسم».

انجام: «مسئله غیرمکتسبه و الشارح جوز ذالک بعد استراح بنان البیان بعون الملك المّان عن كشف القناع عن وجوده فرائد ما اودع الكتائین بحیث نحلی... الشکوک و الاوهام بحیث یتحرّر بسماعه ارباب التدقیق».

بنگرید به: شماره «۴۷» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: عبدالغفار فرزند ملّابای مراد افغازکی □ تاریخ کتابت: روز دوشنبه از ماه ذی‌القعدة سال ۱۲۷۰ □ محل کتابت: بخارا □ عنوانها و نشانیها: شنکرف □ تعداد برگ: ۲۸۱ □ تعداد سطر: ۱۹.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و مهر شش ضلعی که نوشته شده است: «عبدالغفار ابن ملّابای مراد». این نسخه به ابوالمظفر شهاب الدین شاه جهان پادشاه غازی صاحبقران ثانی اهدا شده است.

در سر تریج آمده است: «عمل ملّا عبدالقادر صحّاف ۱۲۶۸».

→ فهرس الظاهرية، فلسفه، ص ۱۵۰؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۵۹۵۶»؛ الذریعة، ۳۵/۶.

شماره ثبت: ۱۵۰/۲-۳ (مجموعه)

ادبیات، فارسی

۸۶ شرح الابیات

از: یار محمد قاسم فرزند ابوالقاسم بخاری.

آغاز: «اثنیته تا محمد و مرقاد؛ زیرا که مثلهای کتاب کریمش را از محض فضل سبب هدایت اکثر مؤمنان ساخته و دو مصرع شب و روز را بیتی ترتیب داده، غوغای غرایب آن را در عالم انداخته... الهضم: بضاد مهمله شکستن و بضاد

معجمه شکسته شدن - التخیل: در خیال انداختن».

انجام: «الانتهاض: برخاستن و تمام شدن، الاعراض: روگردانیدن، الّا الاعراض: هرگز، ایضوت: جاشت، السبت: روز شنبه - اعزّ الکفار: یعنی عزات کنید کفار را. ارموا الغرض: تیراندازید نشانه را - الکیش: شکر».

گزارش متن: شرح ابیات و شواهد کتاب فوائد الضیائیة فی شرح الکافیة، تألیف نورالدین عبدالرحمان جامی (م ۸۹۸ ق) و کتاب الکافیة فی النحو، تألیف عثمان فرزند عمر «ابن حاجب مالکی نحوی» (م ۶۴۶ ق) می باشد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۰ ق □ محل کتابت: بخارا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۱ □ تعداد سطر: ۱۹.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و تمام صفحه های کتاب مجدول است.

کشف الظنون، ۱۳۷۰/۲؛ فهرست نسخه های خطی، منزوی، ۳۴۵۰/۵؛ فهرست مؤسسه خاورشناسی فرهنگستان علوم روسیه، شماره «B ۱۹۵۲»؛ فهرست نامگروی نسخ خطی مخزن حمید سلیمان، شماره «۳۶۸۱».

شماره ثبت: ۳-۱۵۰/۳ (مجموعه)

۸۲ شرح مبحث اجتماع الشرط و القسم من کتاب فوائد الضیائیة

نحو، عربی

از: منسوب به میرصدرالدین محمد فرزند صفا حسینی.

آغاز: «لَمَّا كَانَ مَبْحَثُ اجْتِمَاعِ الشَّرْطِ وَالْقِسْمِ مِنْ كِتَابِ فَوَائِدِ الضِّيَائِيَّةِ لَا يَخْلُو عَنْ دَقَّةٍ وَخَفَاءٍ بِحَيْثُ زَلَّتْ فِيهِ أَقْدَامُ أَفْهَامِ بَعْضِ الطَّلَبَةِ وَالْعُلَمَاءِ».

انجام: «المثال الثاني في تحصل اتصال المثال بالممثل له أيضاً؛ لكن هذا ما فعله المصنّف - ره - الكلام فيه هكذا».

گزارش متن: کتاب الکافیة فی النحو، تألیف عثمان فرزند عمر «ابن حاجب نحوی» (م ۶۴۶ ق) است. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده و یکی از بهترین شروح آن الفوائد الضیائیة، تألیف نورالدین عبدالرحمان فرزند احمد جامی (م ۸۹۸ ق) است. بر فوائد الضیائیة نیز شروح و حواشی زیادی نوشته شده، از جمله این شرح که بر مبحث اجتماع شرط و قسم آن است. این شرح در کشف الظنون ذکر نشده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: ماه ربیع الاول □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴ برگ □ تعداد سطر: ۱۹. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه، تمام صفحات مجدول و در حاشیه تصحیح شده است. ۱۳۷۰/۲، کشف الظنون.

شماره ثبت: ۱۵۰/۴-۳ (مجموعه)

نحو، عربی

۸۸ حاشیة الفوائد الضیائیة

از: محمد باقر فرزند سلطان احمد سیونحی.

آغاز: «الحمد لله لمن لا يطابقه مفرد في صفة العظمة والجلال والصلوة والسلام على السيد هو سند السيادة وصاحبه الرسالة وعلى آله الراشدين في مسلك العدل والعدالة».

انجام: «فليكن المراد بالمفرد ما هو مفرد حقيقة لا الاعم من الحقيقي والحكمي فيخرج نحن لكونه جميعاً في المعني قلت فعلي هذا يخرج كثيراً من افراد الضابطة ايضاً على ما القيناك في أول التحرير».

گزارش متن: کتاب کافیة، در نحو، تألیف ابن حاجب مالکی نحوی (م ۶۴۶ ق) است. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده که معروف‌ترین آنها الفوائد الضیائیة،

تألیف نورالدین عبدالرحمان جامی (م ۸۹۸ ق) است. بر شرح جامی نیز حواشی زیادی نگاشته شده، از جمله این حاشیه که در کشف الظنون ذکر نشده است. در فهرست کتابخانه وزیری یزد با عنوان حاشیه علی قول ابن حاجب آمده است. مؤلف، کتاب یوسف و زلیخای جامی را نیز شرح کرده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۰ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۷ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای سرخ، مجدول، ضربی با ترنج و سرترنج، عطف و لبه تیماج یشمی و درون جلد مشمعی است.

ویژگیهای نسخه: رکابه دارد. کل مجموعه رساله‌ها و کتابها ۳۲۳ برگ است.
 → فهرست مؤسسه خاورشناسی فرهنگستان علوم روسیه، شماره «D ۳۵۲»؛ کشف الظنون، ۱۳۷۰/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه وزیری یزد، شماره «۲۰۹۳/۱»

شماره ثبت: ۱۵۶/۱-۳ (مجموعه)

کلام، عربی

۸۹ تحفة المتکلمین

از: قاضی برهان الدین قرشی عباسی (م پس از ۱۰۶۰ ق).
 آغاز: «الحمد لله الذي دلّ على وجوده تغیر الکاینات و شهد بوحدانیتہ جمیع الموجودات و الذي ابدع الاشياء من العدم».
 انجام: «قوله تعالى: انّ الشیاطین لکم عدوّ فأتخذوه عدوّاً، تنبیہ، اکرمنا الله تعالى في الجنّات النعیم»... افتاده.

گزارش متن: عقاید اشاعره را در ۶۵ باب کوتاه آورده و به مذهب معتزله و بعضی از مذاهب دیگر نیز اشاره شده، باب اول در تعریف عقل و باب ۶۵ در اعمال شیاطین است که در سال ۱۰۶۰ ق تألیف شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق زیبا □ تاریخ کتابت: روز یکشنبه از ماه جمادی‌الاولی سال ۱۲۹۱ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶۰ □ تعداد سطر: ۱۹.

ویژگیهای نسخه: این نسخه دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست. اسم صحاف که در روی جلد آمده، ملا عاشور محمد صحاف است و دارای رکابه است. بین این کتاب با کتاب بعدی در این نسخه، ۱۰ برگ مسائل متفرقه آمده و تجوید قرآن به صورت نظم آمده است.

→ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۴۵۴۱»؛ فهرس الخزائن الیموریة، شماره «۴۳۰».

شماره ثبت: ۱۵۶/۲-۳ (مجموعه)

فقه، عربی

۹۰ شرح مقدمة الصلوة

از: شمس‌الدین محمد قوهستانی (م حدود ۹۵۰ ق.).

آغاز: «الحمد لله رافع قاعدة الفقه حتى وفقنا على مراد خير التابعين للحنفية واصحابه، رضي الله عنهم وعن سائر اسلافنا اجمعين».

انجام: «نظر الناس الى محشرهم كذا في المصالح والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم اي يوقف ويثبت: على اعتقاد صحيح»... افتاده.

بنگرید به: شماره «۳۷» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۷۶ □ تعداد سطر: ۱۹.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و اسم این کتاب در کاتالوگ کتابخانه، شرح فقه اکبر است.

→ کشف‌الظنون، ۱۸۰۲/۲؛ فهرست مخطوطات ظاهریه فقه حنفی، ۴۵۹/۱.

شماره ثبت: ۳-۱۵۶/۳ (مجموعه)

۹۱ □ العقايد و الاخلاق و الفقه (رسالة) كلام و عقايد، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «اللهم يا سامع الاصوات الخفية و يا رافع الدرجات الدنية و فّقنا المتابعة الطريقة المحمدية - باب: في الاعتصام بالكتاب و السنة و الاجتناب عن العادات السيئة الذميمة و عن البدعة...».

انجام: «کیلا يرتفعها ولدها و يجفّ ثمّ يحلبها بعد الحلّ بيدٍ رطبةٍ فيصيبها بقية ذلك الطين على الضرع فهو عفو؛ الحمد لله الذي وّفّق عبده».

گزارش متن: به نظر نگارنده، این رساله نیز از شروح مقدمه الصلوة است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۰ □ تعداد سطر: ۲۱.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۳-۱۵۶/۴ (مجموعه)

۹۲ □ کتاب طهارت فقه، فارسی

از: ابوحنیفه (م ۱۵۰ ق).

آغاز: «کتاب طهارت: این کتاب در بیان طهارت است. فرض الوضوء غسل الوجه من الشعر الى الاذن و اسفل الذقن، فرض طهار شستن روی است؛ از زیر موی پیشانی تا دو نرمة گوش».

انجام: «تند کردن اعتکاف دو روز لازم می شود. معتکف را اعتکاف دو روز به دو شب اش - وصحّ نية النهار خاصة و درست نیست کردن روز بتنهایی».

گزارش متن: این کتاب گویا ترجمه یا شرح کتاب ثقاة، تألیف عبیدالله محبوبی

حنفی (م ۷۴۵ یا ۷۴۷ ق) یا ترجمه یا شرح کتاب وقایع الروایة، تألیف محمود محبوبی حنفی باشد و به متن نقایه خیلی نزدیک است؛ ولی در نسخه گویا به ابوحنیفه نسبت داده شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۱ □ تعداد سطر: ۲۷.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.
کشف الظنون، ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰.

شماره ثبت: ۱۵۶/۵-۳ (مجموعه)

۹۳ □ ترجمه خلاصه فقه کیدانی (ترجمه کیدانیه) فقه، عربی و فارسی

از: ناشناخته.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين: حمد ثابت است مرالله تعالى را که مربی عالمیان است، یعنی تربیت‌کننده عالمیان است، یعنی درجه به درجه رساننده عالمیان است و العاقبة للمتقين... العبد مبتلا بین آن یطیع الله تعالى فیثاب...».
انجام: «و اگر چندی که عارض شود فوت شدن آن فرض بی اختیار مصلی و تعمّد الحدیث، دیگر از مفسدات نماز اختیار کردن حدیث است».

گزارش متن: کتاب فقه کیدانیه یا خلاصه فقه کیدانی، در فقه حنفیه، تألیف لطف‌الله نسفی کیدانی (م ۷۵۰ یا حدود ۹۰۰ ق) است. بر این کتاب شروح و ترجمه‌هایی نوشته شده، از جمله، این ترجمه (ترجمه و شرح) مزجی که معلوم نشد از کیست؟ اصل این کتاب و ترجمه‌هایی از آن با شماره‌های «۷۷، ۷۳، ۲۸» و غیر از آن در همین فهرست آمده و در دهلی نو، با عنوان خلاصه کیدانی به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: مشکی □ تعداد برگ: ۱۰ □ تعداد سطر: ۲۷.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.
← فهرست نسخه‌های خطی انستیتوی خطی فارسی تاجیکستان، ۱۸۵/۲؛ فهرس الظاهرية، شماره
«۵۲۷۷».

شماره ثبت: ۱۵۶/۶-۳ (مجموعه)

۹۴ □ اسناد دعای عجایب الاستغفار دعا و مناجات، ترکمنی
از: ناشناخته.

آغاز: «اسناد دعای عجائب الاستغفار تورور کونلارده برکون حضرت رسول
اکرم - صلی الله علیه و سلم - پشت به محراب قلیب اولتوروب...».
انجام: «هر کیم شکّ کتیور سه کافر بولغای نعوذ بالله من ذالک... اسناد بسیار
ایردی و لیکن مختصر قیلدون دعای عجائب الاستغفار بوتورور».

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: مشکی □ تعداد برگ: ۲ □ تعداد سطر: ۲۲.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۱۵۶/۷-۳ (مجموعه)

۹۵ □ نورنامه ترکمنی
از: ناشناخته.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین و العاقبة للمتّقین و الصلوة و السلام علی خیر
خلقه محمد و آله و اصحابه اجمعین، نقل تورورکیم چون نورمحمد(ص)
علیه السلام نی الله تعالی بارجه...».

انجام: «والعلم في العلم علمك يا عليم السموات و الارض لاله الا هو عليه نوكت و اليه أنيب».

گزارش متن: این کتاب در آفرینش نور حضرت محمد(ص) بحث می‌کند.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: ملا محمد سیفی بای فرزند محمد شریف بای □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۸۴ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۵ □ تعداد سطر: ۲۲ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد: مقوای زیتونی ضربی با ترنج و سرترنج. عطف صاغری قهوه‌ای و لبه‌ها تیماج قهوه‌ای و گوشه‌ها تیماج یشمی. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

← فهرست نامگوی نسخ خطی مخزن حمید سلیمان، ص ۱۰۲؛ فهرست خطی انستیتوی تاجیکستان، ۲۱۱/۲.

شماره ثبت: ۱۶۲-۳

۹۶ □ الفوائد الضیائیة فی شرح الکافیة نحو، عربی

از: نورالدین عبدالرحمان فرزند احمد جامی (م ۸۹۸ ق).

آغاز: «الحمد لولیّه و الصلوة علی نبیّه و علی اله و اصحابه المتأدیین بآدابه... بَدْأً بتعریف الكلمة و الکلام لآنه یبحث فی هذا الکتاب عن احوالهما»... افتاده.

انجام: «اللهم اجعل خاتمة امورنا خیراً و لاتلحق هاهنا من تبعة شرورنا خیراً واجعل نونات نقایصنا خفیفه او ثقیله فی موافق الندامة».

بنگرید به: شماره «۴۴» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: ملا عبدالظاهر بخاری □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۹۹ ق

□ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۳۹ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم
 □ نوع جلد: کاغذی با مقوایه رنگ خنایی، عطف و لبه تیماج قهوه‌ای و گوشه‌ها تیماج یشمی،
 دارای ترنج و سرترنج ضربی است.

ویژگیهای نسخه: حاشیه‌نویسی شده و دارای رکابه است. چند سطر از انجام افتادگی دارد.

→ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۰۸/۱؛ کشف الظنون، ۱۳۷۲/۲.

شماره ثبت: ۱۶۳-۳

۹۷ □ النقایة مختصر الوقایة (مختصر الوقایة) فقه، عربی

از: عیدالله فرزندان مسعود صدرالشریعه محبوبی حنفی (م ۷۴۵ یا ۷۴۷ ق).
 آغاز: «الحمد لله رافع اعلام الشریعة الغراء و جاعلها شجرة اصلها ثابت و فرعها
 فی السماء و الصلوة و السلام علی رسولہ محمد(ص)... کتاب الطہارت: فرض
 الوضوء و غسل الوجه من الشعر الى الاذن و اسفل الذقن...».
 انجام: «فی معتقل اللسان ان امتدّ ذالك و علم اشارته فكذا و فی غنم مذبوحه
 فیها میتة هي اقلّ تحرّی و اكل فی الاختیار».
 بنگرید به: شماره «۱۷» همین فهرست.

گزارش متن: این نسخه نیز جلد اول است و از کتاب طہارت تا باب
 خنثی را دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق نازیبا □ کاتب: حسین فرزندان ملا ابوبکر بولغارای □ تاریخ کتابت:
 سال ۱۲۸۹ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۲۹ □ تعداد سطر: ۷ □ اندازه جلد:
 ۱۵×۲۵ سم □ نوع جلد: پارچه آبی، عطف و گوشه‌ها مشمعی طوسی.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و برگ اول مجدول و دارای پیشانی؛ ولی رنگهای پیشانی از بین رفته است.
 کشف الظنون، ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۱۶۹۲».

شماره ثبت: ۱۷۶-۳

قرآن، عربی

۹۸ قرآن کریم

آغاز: «سوره حمد».

انجام: «سوره ناس».

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ زیبا □ کاتب: جمیل خوارزمی □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۳ ق □ عنوانها و نشانها: شنگرف □ اندازه جلد: ۱۸×۲۳ سم.
 ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و این نسخه به خط بسیار زیبایی نگاشته شده است.

شماره ثبت: ۱۷۷-۳

قرآن، عربی

۹۹ قرآن کریم

آغاز: «افتاده... «بالله و بالیوم الآخر و ما هم بمؤمنین، یخادعون الله والذین امنوا و ما یخدعون الا انفسهم».
 انجام: «سوره ناس».

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ □ عنوانها و نشانها: شنگرف □ اندازه جلد: ۱۸×۲۳ سم □ نوع جلد: مشمعی دودی، عطف و گوشه‌ها مشمعی کرمی.

ویژگیهای نسخه: ۱ یا ۲ برگ از آغاز این نسخه، افتادگی دارد

شماره ثبت: ۲۱۶-۳

۱۰۰ الفوائد الضیائیة فی شرح الکافیة

نحو، عربی

از: نورالدین عبدالرحمان فرزند احمد جامی (م ۸۹۸ ق).

آغاز: افتاده... «و الکلام لانه یبحث فی هذا الكتاب عن احوالهما فمتی لم یعرفا
کیف یبحث عن احوالهما».

انجام: «اللهم اجعل خاتم امورنا خیراً و لایلحق بنا من شرورنا و اجعل نونات
نقایصنا خفیة كانت أو ثقیلة فی موافق الندامة منقلبة بالف».

بنگرید به: شماره «۴۴» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۰۰ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه
جلد: ۱۵×۲۲ سم □ نوع جلد: مشمعی، عطف پارچه قرمز.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و از آغاز افتادگی دارد.
→ کشف الظنون، ۱۳۷۲/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)،
۱۰۸/۱.

شماره ثبت: ۲۱۷/۱-۳ (مجموعه)

۱۰۱ النقایة مختصر الوقایة

فقه، عربی

از: عیدالله فرزند مسعود صدر الشریعة محبوبی حنفی (م ۷۴۵ یا ۷۴۷ ق).

آغاز: «الحمد لله رافع اعلام الشریعة الغراء جاعلها شجرة اصلها ثابت و فرعها
فی السماء و الصلوة علی رسوله محمد - کتاب الطهارة فرض الوضوء غسل الوجه
من الشعر الی الاذن و اسفل الذقن».

انجام: «قالوا فی معتقل اللسان ان امتدّ ذالك و علم اشاراته فكذا فی غنم
مذبوحة فیها میتة هی اقلّ تحرّی و اكل فی الاختیار».

بنگرید به: شماره «۱۷» همین فهرست.

گزارش متن: این نسخه نیز جلد اول است و از کتاب طهارت تا باب خنثی را دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۱۳ ق □ عنوانها و نشانیها: سنگرف □
تعداد برگ: ۴۵ □ تعداد سطر: ۲۱.

ویژگیهای نسخه: دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست؛ رکابه دارد و حاشیه نویسی شده و در حاشیه تصحیح شده است.

→ کشف الظنون، ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۱۶۹۲».

شماره ثبت: ۲۱۷/۲-۳ (مجموعه)

۱۰۲ □ حکمة العین (قسم اول) فلسفه، عربی

از: نجم‌الدین علی فرزند محمد «دبیران کاتبی قزوینی» (م ۶۷۵ ق).

آغاز: «سبحانک اللهم یا واجب الوجود و یا مفيض الخیر و الجود و افضل علينا انوار رحمتک و یسر الوصول الی کمال معرفتک و خصص نبیک محمد و آله. البحث الاول فی الوجود».

انجام: «یحتمل أن یجذبها تلك الهیئات الی التعلق ببدن آخر حیوانی و لا یمكن الجزم بشیء من هذه الامور و لكن اخر نوره فی العلم الالهی و نتلوه القسم الثاني الطبع و الحمد لله علی اتمام».

گزارش متن: مؤلف پس از آنکه رساله العین فی المنطق را می‌نویسد، جمعی از شاگردانش از او می‌خواهند که قسم الهی و طبیعی را نیز به آن اضافه کند. او این کار را انجام می‌دهد و آن را حکمة العین می‌نامد. هر قسم از این کتاب دارای پنج

مقاله است. قسم اول (الهیات) مقاله اول: امور عامه؛ ۲. علّت و معلول؛ ۳. جوهر و عرض؛ ۴. اثبات الواجب؛ ۵. نفس ناطقه. قسم دوم (طبیعیات) مقاله اول: جسم؛ ۲. حرکت؛ ۳. افلاک؛ ۴. زمین؛ ۵. نفس نباتی و حیوانی. بر این کتاب شروح و حواشی زیادی نگاشته شده و بارها به چاپ رسیده است. این نسخه قسم اول است و قسم دوم آن نیز در همین نسخه خواهد آمد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: برهان الدین محمود □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۴ □ تعداد سطر: ۱۷.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و حاشیه نویسی شده و در حاشیه تصحیح شده است.
→ کشف الظنون، ۶۸۵/۱؛ فهرست نسخه های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۷۳/۴.

شماره ثبت: ۳-۲۱۷/۳ (مجموعه)

۱۰۳ □ حکمة العین (قسم دوم) فلسفه، عربی

از: نجم الدین علی فرزند محمد «دبیران کاتبی قزوینی» (م ۶۷۵ ق).
آغاز: «القسم الثانی: فی العلم الطبیعی و فیہ مقالات، الاولی فی احکام الجسم و بما یتعلّق به و فیها مباحث... الاوّل فی نفی الجزء».
انجام: «و هی قوّة مجرّدة عن المادّة و لکن هذا آخر ما اوردناه ایراده فی هذه الرسالة و الواهب العقل الحمد لله علی الاتمام».
بنگرید به: شماره «۱۰۳» در همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: برهان الدین محمود □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۱۳ ق

□ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۹ □ تعداد سطر: ۱۷.
 ۶ کشف الظنون، ۱/۶۸۵؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)،
 ۷۳/۴.

شماره ثبت: ۲۱۷/۴-۳ (مجموعه)

۱۰۴ تهذیب المنطق و الکلام منطق و کلام، عربی

از: علامه سعدالدین مسعود فرزند عمر تفتازانی (م ۷۹۲ ق).
 آغاز: «الحمد لله الذي هدانا لهذا سواء الطريق و جعلنا التوفيق خير الرفيق و الصلوة
 على رسوله هدى هو بالابتداء و نوراً به الاقتداء يليق... الاول في المنطق مقدمة
 العلم... العلم ان كان اذعاناً بالنسبة فتصديق و الا فتصوّر...»
 انجام: «السادس في اي مرتبة هو التقدم على ما يجب، السابع، القسمة ليطلب
 في كل باب ما يليق به، الثامن، الايجاب التعليمية... افتاده.
 گزارش متن: متن مختصری تألیف شده به سال ۷۸۹ ق است و دارای دو قسم
 منطق و کلام است که هر یک جداگانه شرح شده و بارها به چاپ رسیده است.
 گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: برهان الدین محمود □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۱۳ ق
 □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۵ □ تعداد سطر: ۱۷.
 ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.
 ۶ کشف الظنون، ۱/۵۱۵، چاپ لبنان، دارالفکر؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه
 آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۵۲۳/۲.

شماره ثبت: ۲۱۷/۵-۳ (مجموعه)

۱۰۵ بداية العقول (عقائد النسفية) کلام، عربی

از: شیخ نجم‌الدین ابوحفص عمر فرزند محمد نسفی (م ۵۳۷ ق).

آغاز: «قال اهل الحق حقایق الاشياء ثابتة و العلم بها متحقق خلافاً للسوفسطائية و اسباب العلم للخلق ثلاثة...».

انجام: «و المجتهد قد یخطئ و قد یصیب و رسل البشر من افضل رسل الملائكة و رسول الملائكة افضل من عامّة البشر و عامّة البشر افضل من عامّة الملائكة».

بنگرید به: شماره «۳۳» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: برهان‌الدین محمود □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۱۳ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳ □ تعداد سطر: ۱۷.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

← کشف الظنون، ۱۱۴۵/۲؛ ریحانة الادب، ۱-۳۳۸/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۳۷۷/۱۱.

شماره ثبت: ۲۱۷/۷-۳ (مجموعه)

۱۰۶] الکیدانیة (خلاصة الکیدانیة)

فقه، عربی

از: لطف الله نسفی کیدانی «فاضل کیدانی» (م ۷۵۰ یا حدود ۹۰۰ ق).

آغاز: «اعلم ان العبد مبتلا أن یطیع الله فیثاب و بین أن یعصیه فیعاقب...».

انجام: «الثامن فی المفسدات و هی فی التحقیق خمسة علی العموم... والضحك و العمل الكبير بلاعذر و ترك فرض من الفرائض بلاعذر و ترك فرض من الفرائض بلاعذر».

بنگرید به: شماره «۲۸» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: برهان‌الدین محمود □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۱۳ ق

□ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳ □ تعداد سطر: ۲۱.

→ معجم المؤلفین، ۱۵۶/۸؛ فهرست انستیتوی فارسی تاجیکستان، ۱۸۵/۲؛ فهرست کتابخانه ظاهریه،
فقه حنفی، ۱۲۷/۲.

شماره ثبت: ۲۱۷/۷-۳ (مجموعه)

۱۰۷ □ تنقیح الاصول

اصول فقه، عربی

از: صدر الشریعة، عبیدالله فرزند مسعود محبوبی بخاری حنفی (م ۷۴۷ ق).
آغاز: «الیه یصعد الکلم الطیب من محامدٍ لاصولها من مشارع الشرعنا
ولفروعها من قبول القبول نماءً علی أن جعل اصول الشریعة محمد المثالی
وفروعها رفقة الحواشی...».
انجام: «زنا المرء من هذا القسم او ليس فيه معني قطع النسب بخلاف زنا...»
افتاده.

گزارش متن: مؤلف وقتی می‌بیند بر کتاب اصول بزدودی، تألیف علی فرزند
محمد بزدودی (م ۴۸۲ ق) ردّ و ایراداتی نوشته شده، تصمیم می‌گیرد این کتاب را
شرح کند و به شبهات جواب دهد. پس از نوشتن تنقیح الاصول می‌بیند، در
نسخه‌های آن تحریفاتی شده، پس آن را شرح می‌کند و التوضیح فی حلّ غوامض التنقیح
می‌نامد. بر تنقیح و توضیح حواشی و شروح زیادی نوشته شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق زیبا □ کاتب: برهان‌الدین محمود □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۱۳ ق
□ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۵۹ □ تعداد سطر: ۲۱.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. بنا به قرائن موجود، در کتابت این مجموعه،
کاتب کل این مجموعه برهان‌الدین محمود است و در سال ۱۲۱۳ ق به کتابت رسیده است.
→ کشف الظنون، ۱۱۲/۱، ۴۹۶؛ هدیه العارفین، ۴۹/۱؛ ریحانة الادب، ۴۳۳/۴-۳.

شماره ثبت: ۲۱۸/۸-۳ (مجموعه)

[۱۰۸] تحرير القواعد المنطقية في شرح الشمسية منطق، عربی

از: قطب‌الدین محمد فرزند محمد تحتانی رازی (م ۷۶۶ ق).

آغاز: «رتبته على مقدمة و ثلاث مقالات و خاتمة معتصماً بحبل التوفيق من واهب العقل و متوكلاً على جوده الفيض للخير و العدل أنه غيرالموفق و المعين؛ اما المقدمة ففيها بحثان».

انجام: «و اما محمولاتها خارجة عن موضوعاتها لامتناع أن يكون خبرالشيء مطلوباً».

بنگرید به: شماره «۱۹» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۱۰ ق □ عنوانها و نشانیها: سنگرف □
تعداد برگ: ۲۱ □ تعداد سطر: ۱۷.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ فهرست کتابخانه ظاهریه دمشق. فلسفه، ص ۱۵۴؛ کشف الظنون، ۱۰۶۳/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۹۰/۲.

شماره ثبت: ۲۱۷/۹-۳ (مجموعه)

[۱۰۹] الکافية في النحو نحو، عربی

از: ابوعمرو عثمان فرزند عمر «ابن‌الحاجب» (م ۶۴۶ ق).

آغاز: «الکلمة لفظ وضع لمعني مفرد و هي اسم و فعل و حرف، لانها اما أن تدلّ على معني...».

انجام: «حرفا التفسير اي و ان وهي مختصة بما في معني القول حروف المصدر

ما و آن و آن (ناخوان) لان لفعليته و آن، سمّيته حروف التحضيض هلا و الا و لولا
ولومالها صدر الكلام... افتاده.

بنگرید به: شماره «۱۳» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق نازیباً □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۵ □ تعداد
سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۱۴×۲۲ سم □ نوع جلد: مشمعی سبز روشن.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. چند برگ مطالب فقهی در آخر نسخه آمده است.
← کشف الظنون، ۱۳۷۰/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)،
۲۸۴/۲.

شماره ثبت: ۲۱۸-۳

۱۱۰ □ النقایة مختصر الوقایة (مختصر الوقایة) فقه، عربی

از: عیدالله فرزند مسعود صدرالشریعہ محبوبی حنفی (م ۷۴۵ یا ۷۴۷ ق).
آغاز: «کتاب الطهارة: فرض الوضوء غسل الوجه من الشعر الى الاذن
و اسفل الذقن».
انجام: «معتقل اللسان ان امتد... و علم اشارته فكذا في غنم مذبوحة فيها ميتة...
و اكل في الاختيار و... (ناخوان)».
بنگرید به: شماره «۱۷» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۰۰ □ تعداد سطر: ۷
□ اندازه جلد: ۱۶×۲۵ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ طوسی، عطف مشمعی قرمز.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و نسخه آسیب دیده است.
این نسخه نیز جلد اول است و از کتاب طهارت تا باب خنثی را دارد.

کشف الظنون، ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمیٰ مرعشی نجفی (ره)، شماره «۱۶۹۲».

شماره ثبت: ۳-۲۱۹

۱۱۱ تفسیر القرآن

تفسیر قرآن، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: افتاده... «غافلون، متعلق بالنفی الاول اي لا يندروا فبقوا غافلين و بقوله انك لمن المرسلين على الوجوه الاخر اي ارسلتك اليهم لتنذرهم...».

انجام: «و انا ظننا ان لن نعجز الله في الارض و لن نعجزه هرباً... الحائزون عن طريق الحق و هو الايمان و الطاعة (فمن اسلم فاولئك)... افتاده.

گزارش متن: این کتاب مشتمل بر تفسیر سیزده سوره از قرآن مجید است که عبارتند از: یس، الرحمن، حدید، ممتحنه، جمعه، منافقون، تغابن، طلاق، تحریم، نون، نوح و جن.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف، مشکی □ تعداد برگ: ۱۷۶ □ تعداد سطر: ۲۳ □ اندازه جلد: ۲۷×۱۶ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ طوسی، عطف مشمعی قرمز.

ویژگیهای نسخه: این کتاب حاشیه‌نویسی شده است و تمام آیات به خط قرمز (شنگرف) و تفسیر به خط مشکی (مرکب) است و همچنین دارای رکابه است. این نسخه از آغاز و انجام افتادگی دارد.

شماره ثبت: ۳-۲۲۱

۱۱۲ المطوّل في شرح التلخيص

بلاغت و ادبیات، عربی

از: تفتازانی سعدالدین مسعود فرزند عمر (م ۷۹۲ یا ۷۹۳ ق).

آغاز: «الحمد لله الذي الهنا حقایق المعانی و دقایق البیان و خصصنا بیدایع الایادی و روائع الاحسان، اتقن بحکمته نظام العالم علی وفق مقتضیة الحال».

انجام: «هذا معنی قوله يظهر ذالك بالتأمل مع التذکر لما تقدّم من الاصول المذكورة في الفنون الثلاثة و تفاصيل ذالك»... افتاده.

گزارش متن: کتاب مفتاح العلوم، تألیف سراج الدین سگاکي (م ۶۲۶ ق) است. بخش سوّم این کتاب را که در علم بلاغت است، جلال‌الدین محمد قزوینی شافعی «خطیب دمشقی» (م ۷۳۹ ق) خلاصه کرده و آن را تلخیص المفتاح فی المعانی و البیان نامیده است. بر تلخیص المفتاح شروح زیادی نوشته شده، از جمله این شرح که المطول نام دارد و به نام معزالدین ابوالحسن محمد کترب نوشته شده و در جرجان خوارزم، به تاریخ دوشنبه ۲ رمضان ۷۴۲ شروع و در هرات به تاریخ چهارشنبه ۱۱ صفر ۷۴۸ به پایان رسیده است. تفتازانی شرح دیگری نیز به تلخیص المفتاح دارد که آن را المختصر فی شرح التلخیص نامیده است. کتاب مطول و مختصر تفتازانی سالهاست که در حوزه‌های علمیّه تدریس می‌شود و بر آنها شروح و حواشی زیادی نوشته شده و بارها به چاپ رسیده‌اند.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۷ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۰۰ □ تعداد سطر: ۲۳ □ اندازه جلد: ۱۶×۲۶ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ زیتونی دارای ترنج و سرترنج به رنگ قهوه‌ای و عطف و لبه تیماج قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. در سرترنج اسم صحاف به این ترتیب آمده است: «عمل ملا عبدالحکیم ابن ملا حوقندی صحاف، سنه ۱۲۶۷ ق».

کشف الظنون، ۴۷۳/۱؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)،

شماره ثبت: ۲۲۸/۱-۳ (مجموعه)

۱۱۳ شرح تهذیب المنطق و الکلام (حاشیه تهذیب المنطق) «العجالة»

منطق و کلام، عربی

از: جلال الدین محمد فرزند اسعد صدیقی دوانی (م ۹۰۷ ق).

آغاز: «تهذیب المنطق و الکلام توشیحه بذكر المفضل و المنعم و ترشیحه بالصلوة والسلام على الصفوة الانام و صحبه الغرر الکلام... قوله الحمد لله الحمد هو الوصف بالجميل على جهة التعظيم و (ناخوان) و... المراد بالجميل، الجميل الاختیاری».

انجام: «انجام فالممكنة العامة اما تسميتها بالممكنة لاشتمالها على الامكان واما العامة فلعمومها النسبة الى الممكنة الخاصة».

بنگرید به: شماره «۵۹» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق زیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۹ □ تعداد سطر: ۱۹.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

در سر ترنج اسم صحاف به این صورت آمده است: «عمل ملا عبدالقادر صحاف».

کشف الظنون، ۵۱۵/۱؛ فهرست نسخه های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۳۱۱/۲.

شماره ثبت: ۲۲۸/۲-۳ (مجموعه)

۱۱۴ حاشیه شرح تهذیب المنطق و الکلام

منطق، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «قوله على صفائها هذا القيد و ان اشتهر في العبارات و يحقق في اكثر

الکتابها الاّ أنّه في هذه النسخة من الاضافات فلو بني الكلام على تركه انتظم الكلام و ارتبطت الاقوال بعضها ببعض».

انجام: «فلاحتیاج الى احد الامرین المذكورین ظاهر و الاكتفاء بهذا التعریف غیر صحیح و کان ذالک الشیء محتاجاً في لحوقه... یحتمل الوجهین علی سبیل التقابل ما (ناخوان) و الانحاء فیحتاج الخطّ و العدد في لحوق الاسد (ناخوان) و الانحاء و الزوجیة و الفرديّة لها الى أنّ یصیر انواعاً».

بنگرید به: شماره «۶۱» در همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۹ □ تعداد سطر: ۱۹.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و حاشیه نویسی شده است.

کشف الظنون، ۵/۱۵؛ هدیه العارفین، ۸۰۴/۱

شماره ثبت: ۳-۲۲۸/۳ (مجموعه)

منطق و کلام، عربی

۱۱۵ حاشیه شرح تهذیب المنطق

از: ناشناخته.

آغاز: «قوله الحمد لله قالوا الحمد قول خاص یرد علیه أنّه یلزم منه أنّ یكون المقول هو المحمود لأنّهما مفعولاهما فان في کل حمدٍ حامداً و محموداً و محموداً به و محموداً علیه».

انجام: «او عرضاً ذاتیاً للموضوع بحسبه و محمول القید و الضّد اخصّ من کلّی منهما و عرضه الذّاتی لا یجب ان یكون عرضاً ذاتیاً لکلّ واحدٍ واحدٍ منهما بل لا یجوز فتأمل في المواد و المواد... افتاده».

بنگرید به: شماره «۶۳» در همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۱ □ تعداد سطر: ۲۲.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

← کشف الظنون، ۵۱۵/۱: هدیه العارفین، ۸۰۴/۱.

شماره ثبت: ۲۲۸/۴-۳ (مجموعه)

۱۱۶ حاشیه شرح تهذیب المنطق و الکلام منطق و کلام، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «قوله الحمد هو الوصف اه المراد بالحمد المعني المصدري و هو ما يُعَبَّر عنه بالفارسیّة، بستودن، اوالحاصل بالمصدر و هو ما یُعَبَّر عنه بالفارسیّة ستایش او المصدر المبني للفاعل و هو الحامدیّة...».

انجام: «و الانسان بل بحسب المفهوم و لاعتبار كما بین المهیّة لابشرط شیء و بین المهیّة بشرط شیء و بشرط لاشیء».

گزارش متن: کتاب تهذیب المنطق و الکلام، تألیف علامه سعد الدین تفتازانی (م ۷۹۲ ق) است. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده، از جمله شرح جلال الدین دوانی (م ۹۰۷ ق)، بر شرح دوانی نیز حواشی زیادی نوشته شده و این حاشیه نیز گویا بر شرح دوانی باشد و باید بیشتر تحقیق شود.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶۰ □ تعداد سطر: ۱۹.

ویژگیهای نسخه: با شرح دوانی، چاپی و با شماره «۶۵» همین فهرست تطبیق شد.

← کشف الظنون، ۵۱۵/۱.

شماره ثبت: ۳-۲۲۸/۵ (مجموعه)

۱۱۷ حاشیه حاشیه شرح تهذیب المنطق منطق، عربی

از: قاضی مبارک، محمد مبارک فرزند محمد دائم فاروقی کوفاموی (م ۱۶۲۲ ق).
آغاز: «قوله او الحاصل بالمصدر اه اعلم المصدر قديحصل به للفاعل معنى ثابت قائم به كما اذا اراد القيام والقعود مثلاً في ذاته فحصل له هيئة القيام والقعود و قد حصل به في غيره».

انجام: «اما صدق عليه الحدّ فعلى تقدير كون المقصد ارجاع تلك الموضوعات الى الموضوعات القريب الحاجة الى التاء و بل باقية فرغت بعون سبحانه».
بنگرید به: شماره «۶۴» در همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۷۸ □ تعداد سطر: ۱۹.
کشف الظنون، ۵۱۵/۱؛ معجم المؤلفین، ۱۷۰/۱۱؛ حاشیه میرزاهد بر ملاجلال چاپ هند؟ ۱۲۶۳ ق؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۹۳۱۲».

شماره ثبت: ۳-۲۲۸/۶ (مجموعه)

۱۱۸ حاشیه شرح تهذیب المنطق والكلام منطق و کلام، عربی

از: خ ملا

آغاز: «المراد بالحمد المعني المصدري اه اعلم انّ الفاعل اذا احدث امرأ في محل منفعل يحصل له صفة اعتباريّة عن الایجاد و الایقاع و يقال له المصدر المعلوم».

انجام: «فان الطريقة مهدي اليها لامهديّة ذاته اذا تعدّي الى المفعول الاول بنفسه و الى الثانی بالحرف مع تصریحهم في غير موضع بانّ هذا التفضيل من المتعدّي الى

المفعول الثاني».

بنگرید به: شماره «۶۵» در همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۳ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۲۷×۱۶ سم □ نوع جلد: مقوای زیتونی، ضربی با ترنج و سرترنج قهوه‌ای، عطف و لبه‌ها تیماج قهوه‌ای و گوشه‌ها تیماج یشمی که آسیب دیده است. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و حاشیه نویسی شده است. ← کشف الظنون، ۱/۵۱۵؛ هدیه العارفین، ۱/۸۰۴.

شماره ثبت: ۲۲۹-۳

۱۱۹ **الکیدانیة (خلاصة الكيدانية)** فقه، عربی

از: لطف الله نسفی کیدانی «فاضل کیدانی» (م ۷۵۰ یا حدود ۹۰۰ ق). آغاز: «اعلم انّ العبد مبتلايين ان يطيع الله فيثاب و ان يعصيه فيعاقب و الابتلاء يتعلّق بالمشروع و غيرالمشروع...». انجام: «انجام بداية العقول: رسل البشر افضل من رسل الملائكة و رسل الملائكة افضل من عامّة البشر و عامّة البشر افضل من عامّة الملائكة». بنگرید به: شماره «۲۸» همین فهرست.

گزارش متن: در آخر این نسخه در سه برگ رسالة العقائد نسفی یا بداية العقول آمده و انجام این رساله مربوط به رسالة العقاید است. بداية العقول، در شماره «۳۳» همین فهرست گذشت.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶۴ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۲۳×۱۴ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای به رنگ قهوه‌ای ضربی دارای ترنج

و سرترنج.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ معجم المؤلفین، ۱۵۶/۸؛ فهرست نسخه‌های خطی انستیتوی فارسی تاجیکستان، ۱۸۵/۲؛ فهرست
۲ نسخه‌های خطی کتابخانه ظاهریه، فقه، ۱۲۷/۲.

شماره ثبت: ۲۳۶-۳

جامع الرموز ۱۲۰

فقه، عربی

از: شمس‌الدین محمد خراسانی قهستانی (م حدود ۹۶۲ ق).

آغاز: «الحمد لله الذي فضلنا بتعليم اصول مبسوط الجامع الكبير من الاحكام
وكرمنا بتفهيم فروعه الى ان نقدر على ايضاح زيارات الجامع الصغير من الاعلام...».
انجام: «و اما الثاني فلان المدار لما كان دخول الام على الفعل و العين و بعض
لاول كالثاني في الحكم»... افتاده.

بنگرید به: شماره «۵۵» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ محل کتابت: خراسان، بخارا □ عنوانها و نشانیها: بنفش □
تعداد برگ: ۵۸۰ □ اندازه جلد: ۱۶×۲۱ سم □ نوع جلد: مشمعی، عطف مشمعی قرمز.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. در صفحه اول وقف‌نامه‌ای به این مضمون آمده
است: «واقف این کتاب ملا سید ابن آبر محمد از برای خدا». دارای حاشیه‌نویسی و در حاشیه
تصحیح شده است.
این کتاب در زمان حکومت سلطان ابوغازی عبدالله بهادرخان و با کمک او نوشته شده
است.

→ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۲۱۳۸»: کشف
الظنون، ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰.

شماره ثبت: ۳-۳۰۷

الفوائد الضیائیة فی شرح الکافیة [۱۲۱]

نحو، عربی

از: نورالدین عبدالرحمان فرزند احمد جامی (م ۸۹۸ ق).

آغاز: «الحمد لولیه و الصلوة علی نبیه و علی آله و اصحابه المتأدین بآدابہ.
اما بعد، فهذه فوائد وافیه بحلّ مشکلات الکافیہ - بدءاً التعریف الکلمة و الکلام».
انجام: «اللهم اجعل خاتمة امورنا خیراً و لاتلحق بنا من تبعه شرورنا خیراً و
جعل نونات تقایصنا خفیفة كانت او ثقيلة»... افتاده.

بنگرید به: شماره «۴۴» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۰۴۷ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۵۰ برگ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۲۴×۱۶ سم □ نوع جلد: مقوای به رنگ یشمی تیره، دارای ترنج و سرترنج برنگ طلایی، ضربی، مجدول و عطف و لبه تیماج یشمی است.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. جلد کتاب آسیب دیده است و تمام صفحات مجدول به شنگرف و مرکب است.

حاشیه نویسی دارد و در حاشیه تصحیح شده و از انجام افتادگی دارد.

کشف الظنون، ۱۳۷۲/۲؛ فهرست نسخه های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۰۸/۱؛ الذریعة، ۳۴۶/۱۶.

شماره ثبت: ۳-۳۳۷/۱ (مجموعه)

الکافیة فی النحو [۱۲۲]

صرف و نحو، عربی

از: ابو عمر عثمان فرزند عمر «ابن الحاجب» (م ۶۴۶ ق).

آغاز: «الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد و هی اسم و فعل و حرف لانها اما آن تدلّ
علی معنی فی نفسها اولاً الثانی الحرف و الاول اما آن یقترن باحد الازمنة الثلاثة».

انجام: «ثالثها افعّل يفعل تقدیرهما افعّلل يفعلل نحو اقشعرّ يقشعرّ». بنگرید به: شماره «۱۳» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۲۴ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۵۰ برگ □ تعداد سطر: ۷.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و حاشیه‌نویسی شده است.

→ کشف الظنون، ۱۳۷۰/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲۸۴/۲؛ فهرست نامگوی نسخ خطی مخزن حمیدسلیمان ازبکستان، شماره «۶۵۶۴».

شماره ثبت: ۳۳۷/۲-۳ (مجموعه)

۱۲۳ □ الصرف و النحو صرف و نحو، عربی و فارسی

از: حاجی ملا عبدالقیوم.

آغاز: «بدان اسعدك الله في الدارين که کلمات عرب بر سه قسم است، اسم است، فعل است، حرف؛ اسم همچون رجل، فعل همچون ضرب، حرف همچون من، عن».

انجام: «اسم تفضیل ضربیان: دو زن زنده‌تر صیغه تثنیه مؤنث، اسم تفضیل ضربیات همه زنان زنده‌تر، صیغه جمع مؤنث اسم تفضیل».

بنگرید به: شماره «۴» در همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ و شکسته و نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۰۴ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۰ □ تعداد سطر: ۱۳ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۱ سم □ نوع جلد: مشمعی قرمز، عطف و گوشه‌ها مشمعی طوسی.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و تمام صفحات مجدول است. کل مجموعه ۱۸۰ برگ است. → فهرست نسخه‌های خطی فارسی انستیتوی تاجیکستان.

شماره ثبت: ۳-۳۵۶

الهدایة الی شرح البدایة ۱۲۲

فقه، عربی

از: ابی الحسن علی فرزند ابی بکر فرزند عبدالجلیل برهان الدین مرغینانی
 رشدانی حنفی (م ۵۹۳ ق).

آغاز: «الحمد لله الذي اعلى معالم العلم و اعلامه و اظهر شعائر الشرع و احكامه
 و بعث رسلاً و انبياءً الى سبل الحق هادين... كتاب الطهارات: قال الله تعالى يا ايها
 الذين آمنوا».

انجام: «والفارق هو العرف بين الفصلين... و بين الاغنياء و لان الحاجة تشتمل
 الغني و الفقير في الشرب و النزول و الغني لا يحتاج الى صرف هذه الغلة لغنائه».
 گزارش متن: مؤلف در این کتاب مسائل قدوری و جامع صغیر محمد فرزند حسن را
 جمع کرده است. در صفحه اول کتاب نحوه تألیف و تاریخ فوت و خلاصه
 زندگی نامه مؤلف آمده است. این کتاب شرح مفیدی بر متن بدایة المبتدی است.

مؤلف می گوید: تصمیم گرفتم بدایة المبتدی را شرح کنم و اسم شرح را
 کفایة المنتهی گذاشتم و شرح را شروع کردم نزدیک بود به آخر برسد، احساس کردم
 شرح خیلی مفصل می شود. [فصرفت العنان الى شرح آخر موسوم بالهداية]. از آن
 منصرف شده عنان بحث را به طرف شرحی دیگر سوق داده و آن را موسوم به هدایة
 نمودم. این کتاب بارها به چاپ رسیده و شروح زیادی بر آن نوشته شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: عبدالقادر □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۸ ق □ عنوانها و نشانیها:
 شنگرف □ تعداد برگ: ۸۷۰ □ تعداد سطر: ۱۵ □ اندازه جلد: ۲۵×۲۱ سم □ نوع جلد: مشمعی به
 رنگ سبز روشن، عطف مشمعی قرمز.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه، و در صفحه آخر کتاب مهری به شکل نیم تاج وجود
 دارد که نوشته شده: «عبدالقادر» و در بالای مهر به خط درشت که مثل خط متن کتاب است

نوشته شده «کاتبه و مالکه»؛ از این عبارت فهمیده می‌شود کاتب و مالک نسخه نیز خود عبدالقادر است.

این نسخه حاشیه نویسی شده است و اوراقی نیز به صورت تعلیقه در داخل کتاب دیده می‌شود.

→ کشف الظنون، ۲/۲۰۳۱، ۲۰۳۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۵۹۷۷»؛ ریحانة الادب، ۵-۲۹۳/۶.

شماره ثبت: ۴-۱۵

۱۲۵ الهدایة الی شرح البدایة فقہ، عربی

از: برهان‌الدین مرغینانی - ابوالحسن علی فرزند ابوبکر (م ۵۹۳ ق).
آغاز: «الحمد لله الذي اعلى معالم العلم و اعلامه و اظهر شعائر الشرع و احكامه... كتاب الطهارات: قال الله تعالى: يا ايها الذين آمنوا... ففرض الطهارة غسل الاعضاء الثلاثة».

انجام: «و الفارق هو الفرق... ان الحاجة يشمل الفقير و الغني في الشرب... و الغني لا يحتاج الى الصرف هذه الغلة».
بنگرید به: شماره «۱۲۴» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۷ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □
تعداد برگ: ۵۲۶ □ تعداد سطر: ۱۵ □ اندازه جلد: ۲۷×۲۰ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوایه رنگ
زیتونی، ضربی دارای ترنج و سرترنج، عطف و لبه تیماج قهوه‌ای و مجدول.
ویژگیهای نسخه: دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست.
در قسمت سرترنج نوشته شده: «عمل ملا عبدالقادر صحاف».

→ کشف الظنون، ۲/۲۰۳۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۵۹۷۷»؛ ریحانة الادب، ۵-۲۹۳/۶.

شماره ثبت: ۱۶/۱-۴ (مجموعه)

شرح قصیده البردة (شرح الکواکب الدریة یا حاشیة قصیده البردة) [۱۲۶]

ادبیات، مدایح، عربی

از: ابراهیم فرزند محمد باجوری (م ۱۲۷۷ ق).

آغاز: «حمداً لمن شرح بمدح نبیه قلوب اولیائه و وشحهم ببُرْدَةِ محاسنه و طیب سنائه و الصلوة و سلاماً علی من خصّ بخواص هیئاته و کمله باکمل عنایاته».

انجام: «و هذه بُرْدَةُ المختار قد ختمت - و الحمد لله في بدءٍ و في ختم - ابیاتها قد اتت ستین مع مائة (مائة) - فرج بها کربنا یا واسع الکرم - حمداً لمن بنعمته تتم الصالحات - و الصلوة و السلام علی افضل الموجودات و علی آله و اصحابه ذوی الفضائل الباهرات - ما تعاقب الملوان و طلعت النیرات».

گزارش متن: قصیده بُرده یا الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة، سروده شرف الدین محمد فرزند سعید بوصیری (م ۶۹۴ ق) که ۱۶۰ بیت است. بر این قصیده شروح زیادی نوشته شده، از جمله این شرح که با عناوین قوله است و با عنوان حاشیة قصیده برده، چندین بار به چاپ رسیده و این شرح در کشف الظنون ذکر نشده است. باجوری می گوید: که قصیده معروفه بُرده، از ادیب الشعراء و العلماء شیخ شرف الدین محمد ابن سعید بوصیری است و مشهور است، ایشان بعد از آنکه از پیامبر (ص) شفای خود را می گیرد، این قصیده را می سراید؛ ولی صحیح این است که اصل قصیده از کعب فرزند زهیر است. و بوصیری آن را شرح نموده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: عبدالقادر خواجه فرزند کامل خواجه بخاری، مسمی بمعهود □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۹۰ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۷۲ □ تعداد سطر:

مختلف ۱۷-۱۸-۲۱.

ویژگیهای نسخه: روی جلد، در قسمت سرترنج نوشته شده است: «عمل ملا محمد عیسی صحاف». دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست. یک برگ به معزفی شیخ ابراهیم باجوری اختصاص یافته است و در واقع زندگی‌نامه اجمالی شیخ ابراهیم باجوری است.

دارای رکابه و حاشیه‌نویسی شده و در حاشیه تصحیح شده است. این نسخه با نسخه اصلی که به خط مؤلف بوده مقابله شده و نسخه اصلی نزد سید عبدالله نهاری و ابوطالب میمنی بوده است.

← کشف الظنون، ۱۳۳۱/۲؛ الاعلام، ۷۱/۱؛ فهرست المخطوطات المكتبة الاحمدية في عكا، شماره «۵۸»

شماره ثبت: ۱۶/۲-۴ (مجموعه)

۱۳۷ القصيدة المضرية في الصلاة على خير البرية شعر - مدایح، عربی

از: شیخ شرف الدین ابو عبدالله محمد فرزند سعید بوسیری (م ۶۹۴ ق).
آغاز: «یا ربّ صلّ علی المختار من مضر - و الانبیاء و جمیع الرسل ما ذکرُوا و صلّ ربّ علی الهادی و شیعتہ و صحبه من لطیّ الدین قد نشرُوا».
انجام: «و الأّلّ و الصحب و الاتباع قاطبة - و اختتم بخیر لنا اذ ینتهی العمر».
گزارش متن: قصیده‌ای مثلثه رائیه، در مدح و صلوات بر پیامبر اسلام (ص) و ۳۱ بیت است. عبدالغنی نابلسی (م ۱۱۴۳ ق)، این قصیده را شرح کرده و آن را الطلعة البدرية في شرح القصيدة المضرية نامیده است. این قصیده در سال ۱۹۶۴ م به همراه قصه المولد، در تونس، به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: عبدالقادر خواجه فرزند خواجه کامل بخاری □ تاریخ کتابت:

سال ۱۲۹۱ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲ □ تعداد سطر: ۲۱.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ کشف الظنون، ۱۳۳۱/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۳۱۶/۲۱؛ فهرس مخطوطات مکتبه الاوقاف العامة في الموصل، مجموعه شماره «۵/۳».

شماره ثبت: ۱۶/۳-۴ (مجموعه)

حلیه النبی (ص) ۱۲۸ شعر - مدایح، عربی و فارسی

از: سیدجلال‌الدین حسینی بخاری (م ۱۲۹۰ ق).

آغاز: «قَرْنَ المَلاحَةَ حُسَنه - والحُسَن صارَ قَریَنه - صَلَّى علیهِ الهُنا

صارالقلوب حمالُه - شاعَ الافاق جلالُه - صَلَّى علیهِ و الهُنا»

انجام: «الله یعلم شَأَنُه - و هو العَلیم بیانُه - صَلَّى علیهِ الهُنا

باللطف صَحَّح سُقَمَه - بِالْفَضْلِ دَمَّرَ جُزْمَه - صَلَّى علیهِ الهُنا»

گزارش متن: قصیده‌ای در ۵۷ بیت، در مدح و اوصاف پیامبر اسلام (ص)

است. این قصیده‌ها در این نسخه، به فارسی روان ترجمه شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: عبدالقادر خواجه بخاری □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۹۱ ق

□ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳ □ تعداد سطر: ۱۱.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۱۶/۴-۴ (مجموعه)

تجوید القرآن ۱۲۹ تجوید، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین و العاقبة للمتقین. الباب الاول: فی الاستعاذه اعلم

اَيْدِكَ اللهُ تَعَالَى وَ اَيَّانَا الاستعاذه قبل الشروع في تلاوة كتاب الله المجيد سُنَّةٌ مَأْكُودَةٌ وَرَدَتْ فِي النَّصِّ بِصِيغَةِ الامر و صيغتها على الاصحَّ اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ. موافقاً لما وَرَدَ فِي سورة النحل».

انجام: «فصل في اظهار الشفوي الميم الساكنة اذا لقيت الفأ و الواو يظهر... و اذا لقيت غير الباء و الميم اظهرت مطلقاً خصوصاً عند»... افتاده.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: عبدالقادر فرزند خواجه کامل بخاری □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۷ □ تعداد سطر: ۱۷. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۴-۱۶/۵ (مجموعه)

۱۳۰ □ نوادر المعارف

عرفان، فارسی

از: محمد موسی فرزند خواجه عیسی دهبیدی.

آغاز: «حمد و ثنای بیحدّ مر پادشاهی را که وجود هر موجود نتیجه وجود اوست و شکر و سپاس بی اندازه آن خداوند را که آب حیات معرفت را در ظلمات صفات خلقت بشریت تعبیه کرد که: و فی انفسکم افلا تُبصرون؛ اما بعد: می گوید بنده مسکین... دهبیدی... چون نفس انسان که مستور آینه گی تربیت یابد و به کمال خود رسد».

انجام: «اظهار این قسم سخنان اگرچه موهم افتخار و مباهات است؛ امّا به موجب اظهار النعمة من الشکر لاسیما عند الاحبّاء المخلصین».

گزارش متن: این کتاب مشتمل بر هفت فصل است: فصل ۱. ذکر سلسله خواجهگان نقشبندیّه؛ ۲. در ذکر اقوال حضرت مخدوم و مشایخ دیگر و احوالات

آنها؛ ۳. در صلوة محققان؛ ۴. در حقیقت پیری و مریدی؛ ۵. در بیان الفاظ زیانزد حضرات خواجهگان؛ ۶. در بیان ذکر؛ ۷. در ذکر مقامات خواجه محمد حکیم ترمذی.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: عبدالقادر خواجه فرزند خواجه کامل بخاری □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۹۱ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴۷ □ تعداد سطر: ۲۱. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

حاشیه نویسی دارد و در حاشیه تصحیح شده است.

به مؤسسه خاورشناسی فرهنگستان علوم روسیه، شماره «۲۲۲۴-B-۲۲۱۰C»؛ فهرست پاکستان، شماره «۶۴۸۲».

شماره ثبت: ۱۶/۶-۴ (مجموعه)

۱۳۱ آنسیّة

عرفان، فارسی

از: یعقوب فرزند عثمان فرزند محمود غزنوی چرخى (م حدود سال ۸۵۰ ق). آغاز: «حمد و ثنای مر مبدع ارض و سماء را که جن و انس را مظهر انواع کمالات گردانید و رسول و انبیاء اولیاء را وسایط تکمیل ساخت و محمد رسول الله را- علیه الصلوة و السلام - درین باب به مزید ارشاد بر همه ایشان تفضیل کرد و امت او را نیز بنا بر این بهترین امم گردانید».

انجام: «نکته: نادان را به از خموشی نیست و اگر این معنی بدانستی نادان نبودی». گزارش متن: رساله‌ای در سخنان و مناقب شیخ بهاء الدین نقشبندی و مقامات سلسله نقشبندیه است. مؤلف شاگرد بهاء الدین نقشبندی است و دارای دیوان شعر نیز می باشد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: عبدالقادر خواجه فرزند خواجه کامل بخاری □ تاریخ کتابت:

سال ۱۲۹۱ ق □ عنوانها و نشانیها: مشکى و شنگرف □ تعداد برگ: ۲۱ □ تعداد سطر: ۲۱.
 ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.
 ۹: ۱۳۱۲/۹؛ کشف الظنون، ۴۲۴/۶، بیروت، ۱۴۱۴ ق؛ فهرست نسخه‌های خطی
 فارسی، منزوی، ۱۰۵۰/۱/۲.

شماره ثبت: ۱۶/۷-۴ (مجموعه)

۱۳۲] الكواكب الدرية في مدح خير البرية (قصيدة البردة)

شعر - مدایح، عربی و فارسی

از: شرف الدین محمد فرزند سعید بوسیری (م ۶۹۴ ق).
 آغاز: «أَمِنْ تَذَكُّرِ جِيرانِ بَذِي سَلَمٍ - مَزَجَتْ دَمْعاً جَرَى مِنْ مُقْلَةٍ بَدَمٍ».
 انجام: «مَا رَنَحَتْ عَذْبَاتِ البانِ رِيحُ صَبَا - وَاطْرَبَ العيسُ حادي العيسِ بالتَّعَمِ».
 گزارش متن: ۱۶۰ بیت در مدح پیامبر اسلام (ص) که به قصیده بزده نیز مشهور
 است. بر این قصیده شروح زیادی نوشته شده و بسیاری از آنها در کتاب کشف
 الظنون ذکر شده است. این قصیده به همراه بعضی از شروح آن بارها به چاپ رسیده
 و اشعار این نسخه به فارسی روان ترجمه شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: عبدالقادر خواجه بخاری □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۹۱ ق
 □ عنوانها و نشانیها: مشکى □ تعداد برگ: ۷ برگ □ تعداد سطر: ۱۴ □ اندازه جلد: ۲۷×۲۶ سم
 □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ زیتونی، ضربی با ترنج و سرترنج زرد، عطف و لبه تیماج
 قرمز و گوشه‌ها تیماج یشمی.
 ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

۲: ۳۰۴/۲؛ کشف الظنون،
 ۱۳۳۱/۲.

شماره ثبت: ۴-۲۰

۱۳۳ **کنز العباد فی شرح الاوراد (یا کنز العارفین)** علوم غریبه، عربی و فارسی
از: علی فرزند احمد غوری.

آغاز: «قوله بعد از تصحیح توبه قال اهل اللغة التوبة، الرجوع من طریق البعد
الى طریق القرب. واعلم ان توبة العوام من الذنوب الظاهرة و توبة الصالحين عن
اخلاق الزميمة الباطنة».

انجام: «ربّ رجلٍ یصلّی فی المسجد الحرام لا تجاوز صلواته اُذُنَیْهِ و ربّ رجلٍ
یصلّی فی بینه ینتبه ینتبه ینتبه فی اعلى علیین».

گزارش متن: شرحی بر اورداد شهاب الدین سهروردی (مقتول ۵۸۶ق) است.
این نسخه، خطبه کتاب ندارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۹۳ □ تعداد سطر:
۲۳ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۸ سم □ نوع جلد: مشمعی قهوه‌ای.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

این کتاب به دو خط نوشته شده، و حاشیه نویسی شده و نیز در حاشیه تصحیح شده است.
بخشی با موضوع دعا که با دعای زبان بند امرا شروع شده، به این نسخه افزوده شده
و همچنین فهرستی از مطالب در انجام نسخه آمده است.

→ فهرست نسخه‌های خطی مدرسه فیضیه قم، ۲۲۲/۱؛ کشف الظنون، ۱۵۱۷/۲؛ معجم المؤلفین،
۳۱۰/۷.

شماره ثبت: ۴-۲۲

۱۳۴ **النقایة مختصر الوقایة** فقه، عربی

از: عبيدالله فرزند مسعود صدر الشریعة محبوبي حنفی (م ۷۴۵ یا ۷۴۷ ق).

آغاز: «الحمد لله رافع اعلام الشريعة الغراء جاعلها شجرة اصلها ثابت في الارض و فرعها في السماء... كتاب الطهارة: فرض الوضوء غسل الوجه من الشعر الى الاذن و اسفل الذقن».

انجام: «قالوا في معتقل اللسان ان امتد ذلك علم اشارته فكذا و في غنم مذبوحة فيها ميتة... أقل تحري و اكل في الاختيار».

بنگرید به: شماره «۱۷» همین فهرست.

گزارش متن: این نسخه نیز جلد اول است و از کتاب طهارت تا باب خنثی را دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: ملا عصمت الله فرزند ملا... □ تاریخ کتابت: ماه جمادی الاولی سال ۱۲۸۳ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۵۲۲ □ تعداد سطر: ۷ □ اندازه جلد: ۲۷×۲۰ سم □ نوع جلد: مشمعی قرمز، عطف و گوشه‌ها طوسی روشن.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجو و مهر دیگر مستطیلی که نوشته شده است: «ملاً مصلح... خواجه مفتی».

حاشیه‌نویسی شده و در حاشیه نظرات علمای مختلف آمده است.

→ کشف الظنون، ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۱۶۹۲».

شماره ثبت: ۳۴-۴

الهدایة الى شرح البداية

فقه، عربی

از: برهان‌الدین علی فرزند ابوبکر مرغینانی (م ۵۹۳ ق).

آغاز: «الحمد لله الذي اعلى معالم العلم و اعلامه و اظهر شعائر الشرع و احكامه و بعث رسلاً و انبياءً صلواة الله تعالى عليهم اجمعين... كتاب الطهارات: قال الله

تعالی یا ایها الذین آمنوا اذا قمتم الى الصلوة فاغسلوا وجوهکم الایة ففرض الطهارة غسل الاعضاء الثلاثة...».

انجام: «و الفارق هو العرف بین الفصلین فان اهل العرف يريدون بذلك في لغّة الفقراء و في غيرها التسوية بينهم و بین الاغنياء و لانّ الحاجة يشمل الغني و الفقير في الشرب و النزول و الغني لا يحتاج الى صرف هذه الغلّة لغناه».

بنگرید به: شماره «۱۲۴» همین فهرست.

گزارش متن: این کتاب با مبحث طهارت شروع و با مبحث شرکت خاتمه می یابد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق، نسخ □ کاتب: فرزند ملا محمد شریف □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۶ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۹۳ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۲۱×۲۷ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای رنگ قرمز، دارای ترنج و سرترنج مشکی، عطف و گوشه ها تیماج سرخ و لبه تیماج یشمی، مجدول.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و تمام صفحات کتاب مجدول است و روی جلد نوشته شده است: «محمد ناصر ۱۲۳۱ ق».

فهرست نسخه های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره: «۵۹۷۷»؛ کشف الظنون، ۲۰۳۲/۲؛ ریحانة الادب، ۵-۲۹۳/۶.

شماره ثبت: ۵۵/۱-۴ (مجموعه)

کلام، عربی و فارسی

عقائد الاشاعرة ۱۳۶

از: ناشناخته.

آغاز: «قال النبي - عليهم السلام - ستفرق امتی ثلاث و سبعین فرقة کلّها في النار الا واحدة، قيل و من هم، قال - عليه السلام - هم الذین علی ما انا علیه و

اصحابی و هذه عقائد الفرقة الناجية و هم الاشاعرة».

انجام: «و شرطه ان لا يُؤدِّي الى الفتنة و ان يظن قبوله و لا يجوز التَّجَسُّس...».

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: ملا جلال □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴ □ تعداد

سطر: ۱۵

ویژگیهای نسخه: این کتاب دارای حاشیه است و بیشتر حواشی از ملا احمد می باشد.

دارای رکابه است. احادیثی در اول نسخه آمده و به زبان فارسی ترجمه و شرح شده اند.

→ فهرست خطی کتابخانه حضرت معصومه (ع)، ۸۳۲۷/۳

شماره ثبت: ۵۵/۲-۴ (مجموعه)

کلام، عربی

۱۳۷ [بداية العقول (عقائد النسفية)]

از: ابوحفص نجم الدین عمر فرزند محمد نسفی (م ۵۳۷ ق).

آغاز: «قال اهل الحق حقايق الاشياء ثابتة و العلم بها متحقق خلافاً
للسوفسطائية و اسباب العلم للخلق ثلاثة الحواس السليمة و الخبر الصادق
و العقل».

انجام: «والمجتهد قد يخطيء و قد يصيب و رسل البشر افضل من رسل الملائكة

و رسل الملائكة افضل من عامّة البشر و عامّة البشر افضل من عامّة الملائكة».

بنگرید به: شماره «۳۳» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶ □ تعداد سطر: ۱۵.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ کشف الظنون، ۱۱۴۵/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)،

۳۷۷/۱۱

شماره ثبت: ۵۵/۳-۴ (مجموعه)

۱۳۸ شرح عقائد النسفیة (شرح بداية العقول) کلام، عربی

از: علامه سعدالدین مسعود فرزند عمر تفتازانی (م ۷۹۳ ق).

آغاز: «الحمد لله المتوحد بجلال ذاته و کمال صفاته المتقدس في نعوت الجبروت عن شوائب النقص و سماته... و بعد فان مبنى علم الشرايع و الاحکام و اساس قواعد عقائد الاسلام...».

انجام: «و قد قال - عليه السلام - افضل الاعمال احمزها... و به يظهر ان هذا الوجه ايضا يفيد تفضيلهم فقط و ان الفضل بيد الله يؤتيه من يشاء والله ذو الفضل العظيم».

بنگرید به: شماره «۵۲» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۴۰ □ تعداد سطر: ۱۵ □ اندازه جلد: ۲۷×۲۰ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای زیتونی، ضربی با ترنج و سرترنج طلائی که مربوط به جلد اولی کتاب است، عطف و لبها تیماج قرمز. ویژگیهای نسخه: حاشیه نویسی شده و در حاشیه تصحیح شده است. دارای رکابه و تمام صفحات مجداول به شنگرف و مرکب است.

کشف الظنون، ۱۱۴۵/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)،

۱۸۷/۳.

شماره ثبت: ۶۰-۴

۱۳۹ تحرير القواعد المنطقية في شرح الشمسية منطق، عربی

از: قطب الدین محمد فرزند محمد تحتانی رازی (م ۷۶۶ ق).

آغاز: «و لما اشار الي من سعد بلطف الحق و الدين بتحرير كتاب كذا و كذا،

فبادرت بمقتضي اشارته... اما المقدمة ففيها البحثان، البحث الاول في ماهية المنطق».

انجام: «و اما محمولاتها فخارجة عن موضوعاتها لامتناع ان يكون جزء الشيء مطلوباً لثبوته بالبرهان و ليكن هذا آخر الكلام في هذه الرسالة».

بنگرید به: شماره «۱۹» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۸۶ □ تعداد سطر: ۷ □ اندازه جلد: ۲۷×۱۶ سم □ نوع جلد: کاغدی با مقوایه رنگ زیتونی، عطف تیماج قهوه‌ای و لبه مشمعی قرمز.

ویژگیهای نسخه: رکابه و حاشیه‌نویسی دارد.

→ کشف الظنون ۱۰۶۳/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۹۰/۲؛ فهرس الظاهرية، فلسفه، ص ۱۵۴؛ فهرست خطی کتابخانه حرم حضرت معصومه (ع)، ج ۱؛ فهرست مسجد گوهرشاد، ۲۰۶۶/۴.

شماره ثبت: ۴-۶۵

۱۴۰ □ المختصر في شرح التلخيص بلاغت و ادبیات، عربی

از: سعدالدین مسعود فرزند عمر تفتازانی (م ۷۹۳ یا ۷۹۲ ق).
آغاز: «نحمدك يا من شرح صدورنا لتلخيص البيان في ايضاح المعاني و نور قلوبنا بلوامع التبيان من مطالع المثاني...».

انجام: «و ان كلاً من السور بالنسبة الى المعاني التي تتضمنه مشتملة على لطف الفاتحة و منظوية على حسن الخاتمة، ختم الله لنا بالحسنی و يسر لنا الفوز».

گزارش متن: کتاب مفتاح العلوم، تألیف سراج الدین سکاکی (م ۶۲۶ ق) است. بخش سوم این کتاب را که در علم بلاغت است، جلال الدین محمد قزوینی شافعی

«خطیب دمشقی» (م ۷۳۹ ق) خلاصه کرده و آن را تلخیص المفتاح فی المعانی و البیان نامیده، بر تلخیص المفتاح شروح زیادی نوشته شده، از جمله این شرح که المختصر نام دارد و در مقدمه آن از سلطان محمودجانی بیک خان یاد شده و در سال ۷۵۶ ق، در غجدوان بخارا به پایان رسیده است. تفتازانی شرح دیگری نیز، بر تلخیص المفتاح دارد که آن را المطول نامیده است. کتاب مطول و مختصر او سالهاست که در حوزه‌های علمیه تدریس می‌شود و بر آنها شروح و حواشی زیادی نوشته شده و بارها به چاپ رسیده‌اند.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: روز سه شنبه سال ۱۲۹۳ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۰۰ □ تعداد سطر: ۱۵ □ اندازه جلد: ۲۷×۱۵ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای رنگ زیتونی، ضربی با ترنج و سرترنج، عطف و لبه تیماج قهوه‌ای روشن و گوشه‌ها تیماج یشمی.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ فهرست کتابخانه مرعشی، شماره «۹۱»؛ کشف الظنون، ۴۷۴/۲.

شماره ثبت: ۴-۶۸

قرآن، عربی

۱۴۱ □ قرآن کریم

آغاز: «سوره حمد».

انجام: «سوره ناس».

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ زیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۰۰ □ اندازه جلد: ۲۰×۲۹ سم

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

دارای سرلوح در برگ اول است که مرصع به گل و بوته به رنگهای لاجوردی، زرد، مرکب و سفیدآب است.

در برگ یک، در حاشیه سورة بقره، وقف‌نامه‌ای آمده که به تاریخ ۱۲۵۴ ق واقع شده است. عبارت وقف‌نامه چنین است: «این مجلد کلام الله، توفیق رفیق ملا اسماعیل و والده‌اش شد، وقف نمودند» و مثل همین وقف‌نامه، در آخر نسخه نیز ذکر شده است. این مجلد شریف و نفیس به انستیتوی نسخه‌های خطی عشق‌آباد منتقل شده است.

شماره ثبت: ۴-۷۰

۱۳۲ الهدایة الی شرح البداية فقه، عربی

از: برهان‌الدین مرغینانی ابوالحسن علی فرزند ابوبکر (م ۵۹۳ ق).
آغاز: «الحمد لله الذي اعلى معالم العلم و اعلامه و اظهر شعائر الشرع و احكامه و بعث رسلاً و انبيائه، صلوات الله عليهم اجمعين...»
انجام: «و الفارق هو العرف... و الفقير في الشرب و النزول و الغني لايحتاج الى صرف هذه الغلة نفسه لغنائه...»
بنگرید به: شماره «۱۲۴» همین فهرست.

گزارش نسخه:

کاتب: کمال‌الدین فرزند میرزا احمد حصاری □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۱ ق
□ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۵۰ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۲۷×۱۸ سم
نوع جلد: کاغذی با مقوای زیتونی، ضربی دارای ترنج و سرترنج، عطف مشمعی زیتونی.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

در سرترنج اسم صحاف به این صورت آمده است: «عمل خواجه توره صحاف، ۱۲۷۵».
کشف الظنون، ۲/۲۰۳۱-۲۰۳۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۵/۳۵۴؛ فهرس الظاهرية، فقه حنفی، ۲/۲۷۶، ۲۷۷.

شماره ثبت: ۷۱-۴ (مجموعه)

قرآن، عربی

۱۳۳ قرآن کریم

آغاز: «سوره حمد».

انجام: «سوره ناس».

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ □ کاتب: محمدزمان حسینی □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۳ ق □ عنوانها و نشانها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۰۰ □ اندازه جلد: ۱۸×۳۰ سم □ نوع جلد: پارچه‌ای بامقوا. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. در آخر نسخه مهری بیضی وجود دارد که اسمش خوانانیت و تاریخ مهر، ۱۲۳۸ ق است.

شماره ثبت: ۹۵-۴

قرآن، عربی

۱۳۴ قرآن کریم

آغاز: «و ما انزلنا علی قومہ من بعدہ من جُندٍ من السماء و ما منزلین ان کانت الا صیحة واحدة فاذا هم حامدون یا حسرة علی العباد "سوره یس"». انجام: «مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ و مَنْ اَسَاءَ فَعَلٰیْهَا و ما رَبِّکَ بظَلّٰمٍ لِّلْعَبِید». گزارش متن: این نسخه از اوایل سوره یس تا آیه ۴۶ سوره فصلت را دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ □ عنوانها و نشانها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۷ □ تعداد سطر: ۱۳ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ زیتونی دارای ترنج و سرترنج به رنگ قهوه‌ای و عطف و لبه تیماج قهوه‌ای و گوشه‌ها به رنگ یشمی. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۱۱۳-۴

۱۴۵ الهدایة الی شرح البداية فقه، عربی

از: برهان‌الدین مرغینانی ابوالحسن علی فرزند ابوبکر (م ۵۹۳ ق).
آغاز: «الحمد لله الذي اعلى معالم العلم و اعلامه و اظهر شعائر الشرع
واحكامه...».

انجام: «و الغني لا يحتاج الى صرف هذه الغلّة، لغناه و الله اعلم».
بنگرید به: شماره «۱۲۴» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق، نسخ □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۱۷ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف
□ تعداد برگ: ۴۲۹ □ نوع جلد: تیماج، ضربی دارای ترنج و سرترنج.
ویژگیهای نسخه: این نسخه، خط خوردگی زیاد دارد. قسمت اول کتاب به خط درشت
نازیبا است. تعدادی از صفحه‌ها به خط شکسته نستعلیق و تعدادی نیز نسخ است. اسم
صحاف به این صورت در سرترنج آمده است: «عمل محمد صحاف».
کشف الظنون، ۲/۲۰۳۱، ۲۰۳۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی
نجفی (ره)، ۳۵۴/۱۵.

شماره ثبت: ۱۱۷-۴

۱۴۶ انوار التنزيل في اسرار التأويل (حاشية انوار التنزيل) تفسیر قرآن، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «بسم الباء حرف جرّ للالصاق و معني الجرّ ان تَجَرَّ فعلاً الى اسم او اسماً
الى اسم و معني اللصاق، ان تلتصق فعلاً باسم او اسماً باسم و الفرق بينهما ان الجرّ
معنى يُعَمُّ الحروف الجارّة كلّها و اللصاق معنى يَخُصُّ الباء و حَدها».

انجام: «قل الحمد لله الذي لم يَتَّخِذْ ولداً و لم يكن له شريك في الملك (في

الألوهية) و لم يكن له ولي من الدّل كان له قنطار في الجنة و القنطار الف أوقية، و ما تا أوقية».

گزارش متن: یکی از تفاسیر مهم اهل سنت است. تفسیری مزجی و مختصر و در واقع تلخیص تفسیر کثاف زمخشری و تفسیر راغب و غیر از آن است. این تفسیر مورد توجه دانشمندان این فن قرار گرفته و بر آن شروح و حواشی زیادی نوشته‌اند، از جمله این حاشیه که معلوم نشد از کیست؟ در پایان این نسخه نوشته شده (تمّ المجلد الاول من انوار التنزيل)؛ ولی با نسخه چاپی انوار التنزيل مطابقت نداشت و باید حاشیه انوار التنزيل باشد. این نسخه جلد اول است و از سورة فاتحه تا پایان سورة اسراء را شامل است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ □ کاتب: جلال فرزند محمد فرزند محمود البجستانی □ تاریخ کتابت: روز ۴ از ماه ذی الحجه سال ۸۹۰ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۸۲ □ تعداد سطر: ۲۷ □ اندازه جلد: ۲۷×۱۹ سم □ نوع جلد: مشمعی قرمز.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست. متن قرآنی به کلی قرمز و تفسیر، مشکی است و حاشیه‌نویسی شده است. به فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱/۱۹۰؛ کشف الظنون، ۱۸۶/۱.

شماره ثبت: ۱۲۷-۴

۱۲۷ شرح النقاية في مختصر الوقاية (شرح الياس) فقه، عربی

از: محمود فرزند الياس الرومی الحنفی (م پس از سال ۸۵۱ ق).
آغاز: «الحمد لله الذي أنار برأفته منار الاسلام هداية الى طريق الرشاد و رضا بحكمته معالم الاحكام... كتاب الطهارة: هي مصدر طهر الشىء بالفتح

والضمّ خلاف نجس».

انجام: «لأنّ القليل لا يمكن التحرز عنه و بعذرٍ لامتناع عنه - فصار، عفواً عفاالله تعالى عنّا سيئاتنا».

گزارش متن: کتاب وقایع الروایة فی مسائل الهدایة، تألیف محمود فرزند صدرالشریعه است. نوّه او عبیدالله فرزند مسعود محبوبی حنفی (م ۷۴۵ یا ۷۴۷ ق) این کتاب را خلاصه کرده و آن را النقایة نامیده است. بر نقایة نیز شروح زیادی نوشته شده، از جمله این شرح که در ماه ذی الحجة سال ۸۵۱ به پایان رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: عبدالجبار فرزند محمد رحیم □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۷ ق □ محل کتابت: بخارا، قریه‌ای از قرای بخارا به نام نهاسروری □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۵۰ □ تعداد سطر: ۲۳ □ اندازه جلد: ۱۸×۲۸ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوّا به رنگ یشمی، دارای ترنج و سرترنج قهوه‌ای و مجدول، ضربی، عطف و لبه تیماج قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق چهارجوست. رکابه دارد.

معجم المؤلفین، ۱۵۳/۱۲؛ کشف الظنون، ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰.

شماره ثبت: ۴-۱۳۹

۱۳۸ الفج العمیق فی الاعتصام بحبل التوفیق اخلاق و تاریخ، فارسی و عربی

از: شیرمحمد کاکایانی (م پس از ۱۱۸۱ ق).

آغاز: «الله الحمد الذي بحمده يتيسر خفيات الاسرار و بذكره تطمئن القلوب و تنشرح الصدور و تصفوا النفس من الاكدار و بشكره تنصب اسرة السرور لبلوغ الاقطار... شیر محمد کاکایانی، آن اذکر فوائد قد خلت عنها الكتابها المتطاولة...».

انجام: «فالمشرك يعذب في النار لمخافة دعوالرسل و هو مخلد فيها و ايما خلود اهل الجنة في الجنة انتهى كما في المواهب».

گزارش متن: مؤلف در چند صفحه اول این کتاب، تاریخ تولد، وفات و تاریخ تألیفات بعضی از علمای شیعه و سنی را آورده است. قسمتی از فهرست کتاب که در فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان آمده، چنین است: ۱. در اخلاق و نسب پیامبر؛ ۲. مناقب یاران او؛ ۳. روافض...

تاریخ تألیف این کتاب، سال ۱۱۸۱ ق است، طبق کلمه «مناهیج البلیغ» در این شعر:

هیئات عمر عزیزم زدست رفت بباد   تاریخ کتابم در مناهیج البلیغ کرد نهاد

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۲۹ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۱۸×۲۹ سم □ نوع جلد: صاغری به رنگ قهوه‌ای، ضربی با تریج و سرتریج، مجدول، عطف و لبه و طرف آخر جلد مشمعی به رنگ قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: دارای حاشیه و در حاشیه تصحیح شده است. حاوی مهر دایره‌ای قرائتخانه ولایت چهارجوست. تمام صفحه‌های کتاب مجدول به مرکب است.

→ فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، پیشاور، ۱/۱۳۴؛ همان فهرست، اسلام‌آباد گنج بخش، ۱/۱۰۵۰.

شماره ثبت: ۱۵۳-۴

جامع الرموز ۱۳۹

فقه، عربی و فارسی

از: شمس‌الدین محمد خراسانی قهستانی (م حدود ۹۶۲ ق).

آغاز: «الحمد لله الذي فضلنا بتعليم اصول مبسوط الجامع الكبير من الاحكام وكرمنا بتفهيم فروعه الى أن نقدر على ايضاح زيادات الجامع الصغير

من الاعلام...».

انجام: «لأنَّ حكم الثياب اخفّ... و هو غايب لايجرى بل ينتظر حتى جاء صاحبه كما في الرغيف المختلط برغيف غيره...».

بنگرید به: شماره «۵۵» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: ملایولداش فرزند مکنونه از روستای قوقون از قرائی والکن □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۶ یا ۱۲۸۳ ق □ محل کتابت: بخارا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۵۵۰ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۲۳×۳۲ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ کرمی، عطف و گوشه‌ها مشمعی به رنگ دودی.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. در این نسخه برای کتابت دو تاریخ وجود دارد، و تاریخ ۱۲۵۶ ربیع الاول روز چهارشنبه درست به نظر می‌رسد. این نسخه در زمان حکومت سلطان ابوالغازی عیدالله محمد بهادرخان به کتابت رسیده است.

→ کشف الظنون، ۱۹۷۱/۲، ۲۰۲۰؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۲۱۳۸».

شماره ثبت: ۴-۱۶۰

۱۵۰ شرح وقایع الروایة

فقه، عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين و الصلوة على خير خلقه محمد و آله اجمعين... کتاب الطهارة: اکتفی بلفظ الواحد مع کثرة الطهارات... قال الله: يا ايها الذين آمنوا اذا قمتم الى الصلوة فاغسلوا وجوهكم الاية: افتتح الكتاب بهذه الآية تيمناً».

انجام: «قيل بان يبقى الى زمان الموت... و في غنم مذبوحة فيها ميتة هي اقل

تحرّی و اکل فی الاختیار و قال الشافعی لایباح التناول... و مع ذلک یباح التناول اعتقاداً علی الغائب».

گزارش متن: کتاب وقایع الروایة، تألیف محمود فرزند صدر الشریعة اول عبیدالله محبوبی حنفی است. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده، از جمله این شرح که معلوم نشد از کیست؟ در کشف الظنون فقط یک شرح با سرآغاز «الحمد لله رب العالمین» آمده که از محمد فرزند مصلح الدین قوجوی «شیخ زاده» (م ۹۵۱ ق) است که ممکن است همین شرح باشد؛ البته شرح دیگری با سرآغاز «الحمد لله رب العالمین» در همین فهرست به شماره «۷۵» گذشت.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴۸۷ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۲۷×۲۱ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ کرمی عطف و گوشه‌ها مشمعی به رنگ دودی.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

← کشف الظنون، ۲۰۲۰/۲.

شماره ثبت: ۴-۲۲۰

قرآن کریم ۱۵۱

قرآن، عربی

آغاز: افتاده... «یکتبون الکتاب بایدیهم ثم یقولون هذا من عندالله لیشتروا به ثمناً قليلاً فویل لهم ممّا کتبت ایدیهم».

انجام: «سورة ناس».

گزارش متن: این نسخه از آیه ۷۹ سورة بقره تا آخر قرآن را دارد و از آغاز افتادگی دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۴۵ □ تعداد سطر: ۱۳ □ اندازه
جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ آبی تیره، عطف و گوشه‌ها مشمعی به رنگ
کرمی.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۵-۱۰

قرآن، عربی

۱۵۲ □ قرآن کریم

آغاز: «سوره حمد».

انجام: «سوره ناس».

گزارش نسخه:

عنوانها و نشانیها: شنگرف

ویژگیهای نسخه: این نسخه را به انستیتوی نسخ خطی عشق آباد انتقال داده‌اند.
به فهرست مرکز نسخ خطی عشق آباد.

فهرست
نسخه‌های فارسی

شماره ثبت: ۱-۳۵

۱۵۳ بوستان سعدی (یا سعدی نامه) اشعار، فارسی

از: مصلح‌الدین سعدی شیرازی (م ۶۹۱ ق).

آغاز:

«به نام خداوند جان آفرین حکیم سخن در زبان آفرین

به نام خدایی که جان آفرید سخن گفتن اندر زبان آفرید»

انجام:

«جز این که اعتماد به یاری توست امیدم به آمرزگاری توست»

گزارش متن: حدود پنج هزار شعر اخلاقی، که شامل ده فصل است و در سال

۶۵۵ ق به پایان رسیده است.

ز ششصد برون بود و پنجاه و پنج که بر در شد این نام بردار گنج

براین کتاب شروح زیادی نوشته شده و بارها به چاپ رسیده است.

از دو بیت آغازین این کتاب در کتابهای چاپی یک بیت ذکر می‌شود.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق زیبا □ کاتب: محمود درگزینی □ عنوانها و نشانیها: شنگرف و طلائی،

سرفصلها طلائی است □ تعداد برگ: ۱۱۰ □ تعداد سطر: ۱۱ بیت □ اندازه جلد: ۱۷×۱۰ سم

□ نوع جلد: طرف اول تیماج قهوه‌ای، ضربی دارای ترنج و سرترنج و لچک، ترنج و لچکها

طلایی است، طرف آخر جلد مشمعی است.

ویژگیهای نسخه: در صفحه اول چند مهر دایره‌ای و بیضی وجود دارد که بیشتر آنها خوانا نیست و در یکی از مهرهای دایره‌ای نوشته شده: «محمد معصوم حسینی». در آخر کتاب دو مهر دیگر وجود دارد که یکی مستطیل شکل است و تنها کلمه‌های: «محمد علی» در آن خوانده می‌شود و مهر دیگر که بیضی شکل است و در آن نوشته شده: «الله محمد علی». برگ اول این کتاب دارای سرلوح مذقّب و مرصع به رنگهای لاجوردی و طلایی و سفیدآب و یشمی و مرکب و دارای گل و بوته است. تمام صفحه‌های کتاب مجدول به خطوط طلایی است و سرفصلها نیز طلایی است و تمام صفحه‌های کتاب به شیوه زیبایی زرافشان شده است و دارای رکابه است.

ع الذریعة، ۱۵۵/۳؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، احمد منزوی، ۲۶۶۳/۴؛ کشف الظنون، ۲۴۴/۱.

شماره ثبت: ۶۴-۱

خرقه ۱۵۴

طبّ، فارسی

از: مرتضی قلی بیگ فرزند سلطان حسن عجمی شاملو «مجرم» (م پس از ۱۰۸۹ ق).

آغاز: «سبحان الله رنگ آمیزی بساط حمد و سپاس حکیمی که خرقه معرفت را بر قامت صحیح مرا جان درست اعتقاد بریده و رشته عمر طبیعی لذت را به سوزن عینی خاصیت ادویه شفا طراز کشیده...».

انجام: «آرد گندم با زرده تخم مرغ به هم زده... کتاب موسوم به خرقه خاتم کان سخن و انجام کلام تعریف این انجمن که هر سطور نگینش گلدسته باغ خاصیت را چراغ افروخته است».

گزارش متن: کتابی است طبّی در بیماریهای تناسلی و قوه باه در سی بخیه با اصطلاحات خیاطان، بیشتر نسخه‌های این کتاب به مرتضی قلی خان فرزند

حسن خان شاملو از امرای صفوی و وزیر اردبیل در سال ۱۰۸۹ ق نسبت داده شده؛ ولی صاحب کتاب الذریعة معتقد است که مؤلف آن محمد فرزند حکیم محمد مؤمن تنکابنی است و امیری مثل شاملو با آن همه اشتغالات نمی توانسته کتابی این چنین تألیف کند؛ بلکه کتاب را از مؤلف گرفته و به نام خودش کرده است و بعد از وفات او تنکابنی آن را به نام امان الله خان ساخته است. این کتاب به نام شاملو چندبار چاپ شده است. سرآغاز دیباچه تنکابنی چنین است: سبحانک اللهم یاذا الملك القديم.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته □ کاتب: حسن علی □ تاریخ کتابت: روز جمعه ماه ربیع الاول ۱۲۰۴ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۳۰ □ اندازه جلد: ۱۷×۱۱ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ قرمز، عطف و گوشه ها مشمعی دودی. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. فهرست نسخه های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی، ۱۱/۲۶۶؛ الذریعة، ۷/۱۴۹؛ فهرست نسخه های خطی فارسی، ۱/۵۲۵.

شماره ثبت: ۱-۹۱/۱ (مجموعه)

علائم الظهور ۱۵۵

حدیث، فارسی

از: سید حسین اخلاطی جفری افطسمی، کمال الدین حسین فرزند علی (م سده نهم ق).

آغاز: «روایات صحیحه از ائمه معصومین در کتابهایی معتبره به خصوص ظهور قائم وارد شده، کما قال: محمد ابن علی - علیه التکبیر - طوبی لشیعۀ قائمنا المنتظرین بظهوره فی غیبتہ. والمطیعین له فی ظهوره اولئک اولیاء الله لا خوف علیهم ولا هم یحزنون...».

انجام: «و في الف و مأتين و ثمانين سنة بعدها ينزل عيسى - عليه السلام - والمهدى الهادى و يملأ الارض عدلاً كما يملأ ظلماً و يقتل عيسى - عليه السلام - دجال لعين و في الف و مأتين و تسعين سنة بعدها لاشك في وقوع القيامة».

گزارش متن: در اول اين رساله بعد از ذكر احاديث آمده است: «من كلام سيد حسين اخلاطى». اين رساله از اخلاطى جفرى است و ايشان كتابهاى نيز در مورد بهائيت نوشته است و ايشان به نظر نگارنده، بهائى است و احتمالاً اين كتاب نيز از كتابها بهائيت است و سبك كار ايشان در اين كتاب اين است كه بهائيت را در قالب احاديث ظهور امام عصر (عج) مطرح کرده است. در آخر رساله شعرى سروده كه كاملاً اهدافش را نمايان ساخته و مشخص گرديده كه از طرفداران بهاء الله بوده است. دليل ديگر بر بهائى بودن مؤلف اين است كه براى ذكر تاريخ كتابت از روزهاى فرقه بهائيت استفاده کرده است چون [۲۰ شهر مبارك و يوم الجلال ۱۲۰۹ ق] مبارك از اسامى ماهها و جلال از اسامى روزهاى هفته بهائيت است.

گزارش نسخه:

۲ نوع خط: نسخ □ تاريخ كتابت: سال ۱۲۰۹ ق □ عنوانها و نشانيها: شنگرف □ تعداد برگ: ۷ □ تعداد سطر: ۱۲.

ويژگيهاي نسخه: داراي ركابه است.

→ فهرست اعلام الذريعة، ۱/۶۲۸؛ الذريعة، ۱۰/۵، ۱۳.

شماره ثبت: ۹۱/۲-۱ (مجموعه)

شعر، فارسى

نان و پنير ۱۵۶

از: سيد حسين اخلاطى جفرى - كمال الدين حسين فرزند على افطسمى

(م سده نهم ق.)

آغاز:

«اینها المحروم عن ماء الوصال   ایها المرقوم من حزب الشمال
ایها القانع بعشرٍ دون لبٍّ   ایها الطالع بعشق لیث حبٍّ»

انجام:

«چون نباشد این سخن را حدّ ختم   قطع کردم یا علی از تو مدد
نام نسخه زعالم غیب آمده   با عدد معنی ذیل حبیب آمده»
گزارش متن: یک بیت شعر در اوّل این کتاب آمده که اسم کتاب از آن فهمیده شده است، عبارت است از:

قصدم از نان و پنیر عنوان شدن   اکل و شرب است مطلقاً اندر سخن
بیت دیگری در این کتاب وجود دارد، نشانگر تضمین مثنوی نان و حلّوای شیخ بهایی است.

گزارش نسخه:

نوع خط: قسمتهای عربی نسخ، فارسی شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۰۹ ق
□ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴۱ □ تعداد سطر: ۱۵ □ اندازه جلد: ۱۶×۱۱ سم
□ نوع جلد: مشتمعی قرمز.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و در آخر نسخه حروف ابجد را آورده است.

ع الذریعة، ۵/۱۰، ۱۳ و ۳۰/۲۴؛ فهرست اعلام الذریعة، ۶۲۸/۱.

شماره ثبت: ۹۹-۱

مراحل السالکین ۱۵۲

عرفان، فارسی

از: مجذوب علی شاه، محمدجعفر ابن حاجی صفرخان قراگوزلو همدانی
کبوترآهنگی (م ۱۲۳۹ ق).

آغاز: «حمد و سپاس معبودی را سزااست که در خانقاه ایجاد قامت قابلیت

حضرت انسان را به کسوت بشریت آراست و تارک مبارکش به تاج، و لقد کَرَمنا بنی آدم پیراست».

انجام: «و به جمیع اطوار و اخلاق او را به میزان تحقیق سنجیده آثار کمال از ناحیه احوال او به منقبه ظهور رسیده به ربض "موتوا، قبل ان تموتوا" او را از جمیع رذایل دنیّه و نفسانیّه... است»... افتاده.

گزارش متن: کتابی در اخلاق عرفانی، دارای ۲۶ فصل است (نسخه شماره «۱۹۴۴») کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی، ۴۰ فصل دارد، در هر فصل آیه یا روایتی آورده و پیرامون آن صحبت شده است. این کتاب در سال ۱۳۳۱ ش، در تهران، به چاپ رسیده است. فهرست فصول این کتاب چنین است: فصل ۱. وجوب طلب علم؛ ۲. صفات انسانی؛ ۳. صفات علماء؛ ۴. مجالسه با علماء؛ ۵. تقسیم علم علماء؛ ۶. روح؛ ۷. تعلق روح؛ ۸. ترتیب القاب انسانی؛ ۹. مقام شیخ و شرایط آن؛ ۱۰. وقایع غیبی و فرق بین خواب و واقعه؛ ۱۱. انسان کامل و انواع آن؛ ۱۲. خرقة. این نسخه تا فصل ۱۶ را دارد و از انجام افتادگی دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ زیبا □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۱۹ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۹۶ □ تعداد سطر: ۱۲ □ اندازه جلد: ۱۵×۱۰ سم □ نوع جلد: تیماج قهوه‌ای، مجداول دارای ترنج و سرترنج.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۱۹۴۴»؛ الذریعة، ۲۹۵/۲۰.

شماره ثبت: ۱-۳۸۹/۱ (مجموعه)

شعر، فارسی و عربی

دیوان اسرار سبزواری ۱۵۸

از: حکیم متاله سبزواری «اسرارالحاج» مولاهادی فرزند مهدی (م ۱۲۸۹ ق).

آغاز:

«الا یا ایها الورقا... تری تئوی الطلعن عنها
 که اندر عالم قدسی تو را باشد نشیمنها
 برفتی از حجاب تن به پر بر ساحت گلشن
 کنی تا چند زروزن نظر بر طرف گلشنها
 تو سیمرخ همایونی دو عالم زیر پر داری
 که جان با این شکوه و فرّ گرهیدی گنج گلخنها»

انجام:

«ای تو هم ساز من و هم سوزم   ای رخت اختر شب افروزم
 همه آئینه و تو جلوه گری   همه را از همه تو در نظری
 همه گر خود شعله می بودی   کوی وحدت ز جمله بر بودی»
 گزارش متن: پیرامون ۱۳۰۰ بیت غزل، با تخلص «اسرار» است. بیتی که
 مشخص کننده محل و تخلص مؤلف است، به این ترتیب آمده است:
 [شهره شدی به خراسان ملیح طبع «اسرار»
 که از تو اشک خطا عبرت سمرقند است]
 این دیوان در تاریخ ۱۲۳۰ ق تألیف شده و چندین بار به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۹۳ ق □ محل کتابت: سمرقند □ عنوانها و نشانیها:
 شنگرف □ تعداد برگ: ۸۵ □ تعداد سطر: ۱۳ بیت.
 ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و علامت بلاغ دارد.
 ← فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۳۳۸/۱۴؛ الذریعة،

شماره ثبت: ۱-۳۸۹/۲ (مجموعه)

شعر، فارسی

۱۵۹ ترجیع‌بند در توحید

از: سید احمد طبیب اصفهانی «هاتف» (م ۱۱۹۸ ق).

آغاز:

«که یکی هست هیچ نیست جز او وحده لا اله الا هو»
انجام:

«ما نسخه نامه الهیم   ما گنج طلسم کائناتیم
ما صورت واجب الوجودیم   هم معنی جان ممکناتیم
هرچند که مجمل دو کونیم   تفصیل جمیع مجملاتیم»
گزارش متن: ترجیع‌بند نوعی از شعر فارسی است که مرگب از تعدادی قطعه است که وزن واحدی دارند؛ لکن قافیه‌شان مختلف است و بعد از هر قطعه، یعنی در فاصله قطعه با قطعه دیگر شاعر بیت واحدی را تکرار می‌کند و بیت مکرر را ترجیع می‌گویند. بیتی که در سرآغاز این نسخه آمده، بیت ترجیع و فقط همین بیت با ترجیع‌بند «هاتف» مطابقت داشت. ترجیع‌بند «هاتف» چندین بار به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته خیلی زیبا □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۸۱ ق □ محل کتابت: سمرقند □
عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۲ □ تعداد سطر: ۱۵ بیت □ اندازه جلد: ۱۶×۱۰ سم □
نوع جلد: کاغذی با مقوای کرمی روشن، عطف مشمعی قهوه‌ای.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

در حاشیه اسم محمدحسین آمده است که احتمالاً کاتب نسخه می‌باشد.

← ریحانة الادب، ۳۴۴/۶؛ الذریعة، ۱۶۸/۴.

شماره ثبت: ۵۷-۲

۱۶۰ بدایع الوقایع

تاریخ، فارسی

از: زین الدین محمود فرزند عبدالجلیل «واصفی خراسانی» (م پس از ۹۱۸ ق).
 آغاز: «حمد بی حد و سپاس بی عدد پادشاهی را سزد که بدایع وقایع امور
 بنی آدم را به روزنامه نویسان... الا کاتبین یعلمون ما تفعلون تفویض فرمود...».
 انجام: «حکایت فرمود که ما در عمر خود سه مجلس تفرج مشاهده نموده ایم
 که عقل ما تجویر چهارم آن نمی کند. یکی مجلس شطرنج بازی مولانا خواجه
 اصفهانی و مولا بنایی که در اثنای... و عبارات شنیعه از ایشان سر می زد که کس
 را طاقت شنیدن آن نبود.

گزارش متن: مؤلف در زمان حیات اخوان الصفا و خواجه ابوالعلاء خوارزمی
 در خراسان می زیسته که با ابوالعلاء دیداری نیز داشته است.
 این کتاب خاطرات تاریخی مؤلف، از دربار عبیدالله خان در بخارا
 و کوچنجهی خان شاهزاده شیبانی در سمرقند است.

صاحب این کتاب در زمان حکومت صفویان - عهد شاه اسماعیل صفوی -
 می زیسته است. مؤلف در این جمله که رساننده تاریخ زندگی و تألیف اوست،
 آورده است: «گفتار در ذکر وقایعی که در شهر سمرقند سمت ظهور یافت و آن
 آمدن نجم تافی بود، در غرة شهر ربیع الاخر سنه ۹۱۸ هجری امیر نجم تافی با
 هشتاد هزار قزلباش... در زمان شاه اسماعیل صفوی». این کتاب چندین بار به
 چاپ رسیده است. این نسخه، جلد اول است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ محل کتابت: خراسان □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد
 برگ: ۹۴ □ تعداد سطر: ۱۳ □ اندازه جلد: ۲۱×۱۳ سم □ نوع جلد: مشمعی قرمز.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست.

ع الذریعة ۱۲۴۹/۴/۹؛ فهرست نسخ خطی فارسی گنجینه انستیتوی شرق‌شناسی ابوریحان بیرونی تاشکند، شماره «۱۴۴۰».

شماره ثبت: ۱/۶۰-۲ (مجموعه)

۱۶۱ قصیده الربویة (ترجمه و شرح منظوم قصیده سریانی یا اسناد

قصیده ربوییه) عرفانی، فارسی، عربی

از: تقی.

آغاز:

«چنین گفته اندر ما را اهل استاد	به روح پاک ایشان نور حق باد
که بود اندر زیور حیّ سبحان	مبارک نسخه اندر دل و جان
بس این را نظم کرده ابن عباس	که او در علم دین بود افضل الناس
يقول العبد جلّ الله ربّي	انا الجبّار فاطلّني تجدني»

انجام:

«و يا عبدُالذي رزقك اليّ وُجوداً واسعاً اصلاً تجدني

تمّت القصيدة الربویة».

گزارش متن: شانزده صفحه، از اوّل این کتاب ویژه مطالب متفرقه است و بعد از آن کتاب قصیده شروع می‌شود.

اصل قصیده یا دعای ربوییه یا سریانیّه منسوب به ابن عباس است و این نسخه، ترجمه و شرح منظوم آن است و در فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، به تقی نسبت داده شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۷ ق □ عنوانها و نشانیها: سنگرف □ تعداد برگ: ۱۵۰ □ تعداد سطر: ۱۴.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ فهرست مشترک پاکستان، ملتان، شادمان کالونی، شماره «۲۵۲۶B»؛ فهرست مشترک پاکستان، اسلام آباد گنج بخش، شماره «۸۱۲۶»؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه وزیر یزد، شماره «۳۸۰۴/۸»؛ فهرست دارالکتب قاهره، قسم اول - ۲۲؛ فهرست نامگوی نسخ خطی مخزن حمید سلیمان، شماره «۱۵۹۴».

شماره ثبت: ۲-۶۰/۲ (مجموعه)

۱۶۲ □ آغوزنامه به اضافه جنگ متفرقه، ترکمنی و فارسی

از: ناشناخته.

آغاز: «آغوزنامه کتابی آتامیز آدم صفی الله دین بیان قیلغان بربر تا آغوز خانغه جه که آغوزخان نین نینک اوغلانلار و نبیره لارین اولوغ اوغلی...»
انجام: «بیان قبیله توقان ایکی باغ اوزبک نینک آتی بوشجره کا داخل و خارج سانلار بوتورور...»

گزارش متن: آغوزنامه، در شجره نامه ترکمانیه و ازبکیه است و جنگ نیز، شامل دعا، اشعار، تاریخ، لغات و نامه‌های حضرت رسول (ص) است که ۹۱ نام، از پیامبر اسلام (ص) را آورده است.

آغاز مجموعه: «چهار نوع استنجا فرض است، اول استنجا جنب است، دوم استنجا زنی که از حیض پاک شود، سیوم استنجا زنی که از نفاس پاک شود».

انجام: «در کتاب مشکات شریف، این حدیث مذکور است که آن حضرت (صلعم) بعد از دفن یکی از اصحاب، از سر قبر او برای تعزیت به خانه او رفتند. زوجه او گوسفندی کشته بود و طعمی طیار کرده بود».

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیبا و شکسته نستعلیق و نسخ □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۱ ق □ عنوانها و نشانها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۵ □ تعداد سطر: ۱۴ □ اندازه جلد: ۱۳×۲۰ سم □ نوع جلد: مشمعی قرمز.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. کل مجموعه ۲۰۰ برگ است و خط خورده‌گی زیاد دارد.

شماره ثبت: ۵۸-۲

شعر، فارسی

گلزار اسرار ۱۶۳

از: ناشناخته.

آغاز:

«هو الله لا اله الا هو به نام تو ای موجد هر پدید

که باشد به قفل زبانها کلید تویی مبدأ فیض افضال وجود».

انجام:

«که پُر دُر زنیان رحمت شوی ز حکمت سراپا محبت شوی

به بحر تفکر ببر سر فرو صدف وار دل کن پر از مهر او».

گزارش متن: اشعاری است عرفانی. نامی از این منظومه در منابع پیدا

نکردیم.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانها: مشکى □ تعداد برگ: ۱۵۰ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۱۳×۲۰ □ نوع جلد: صاغری (مشکی).

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۱۱۱/۱-۲ (مجموعه)

۱۶۲ مقصد الاقصی (یا زبدة الحقایق یا شروح حدیث اقوالی)

عرفان، فارسی

از: عزیزالدین فرزند محمد نسفی نخشی (م سده هفتم ق).
 آغاز: «الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی محمد و آله الطیبین اجمعین، چنین گوید اضعف الضعفا و خادم الفقراء عزیز ابن محمد النسفی... که جماعت درویشان - کثرهم الله تعالی - از این بیچاره درخواست کردند».
 انجام: «این است کار آدمی و کمال آدمی و خلاص آدمی و نجات آدمی در این است نمی یابد دگر اینجا زدن دم سخن کوتاه شد».
 گزارش متن: این رساله در اول مجموعه قرار گرفته است و به همراه آن مجموعه ای از رسائل مستقل نسفی آمده است.
 این نسخه، رساله ای در شناخت ذات و صفات خداوند، ولایت، نبوت، مبدأ و معاد و سیر و سلوک با عناوین ای درویش در یک مقدمه و ۶ فصل است که در مجموعه رسائل نسفی (صفحه ۱۲۹ - ۱۸۲) به چاپ رسیده است. وفات مؤلف در کشف الظنون، سال ۵۳۳ ق، ذکر شده؛ ولی در منابع دیگر سده هفتم ق ذکر شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴۵ □ تعداد سطر: ۱۵.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

به فهرست نسخه های خطی فارسی، ۱۰۹/۱/۲، ۱۰۱۵؛ کشف الظنون، ۱۸۰۵/۲؛ الذریعة، ۱۱۰/۲۲؛ فهرست نسخه های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۷۷/۹؛ ریحانة الادب، ۱۷۲/۶.

شماره ثبت: ۱۱۱/۲-۲ (مجموعه)

۱۶۵ آفرینش ارواح و اجسام و در مراتب و نزول و عروج ایشان (رساله)

اعتقادات، فارسی

از: عزیزالدین فرزند محمد نسفی نخشی (م سده هفتم ق).

آغاز: افتاده... «بیان آنکه روح انسانی و حیوانی و نباتی چیست؟ و بیان آنکه روح انسانی کمال خود را به چه چیز می‌تواند رسانید»... افتاده.
انجام: «و هر که در دوزخ ماند، جاوید در دوزخ باشد و به قدر آنکه بدی کرده باشد مکافات می‌بیند و بهشت و دوزخ محسوس و جسمانی‌اند و صفت خوشی بهشت و صفت ناخوشی دوزخ معروف...».

گزارش متن: مجموعه رساله‌های محمد نسفی در کتابی به نام انسان کامل، به کوشش ماریژان موله، در تهران، در سال ۱۳۴۱ ش، به چاپ رسیده است.
و این حقیر، نگارنده این فهرست برای اینکه تمامی این رساله‌ها به صورت مستقل در این مجموعه آمده‌اند و با توجه به شیوه کاری که در این فهرست در نظر دارم آغاز و انجام هر کدام از رساله‌ها را ذکر کرده‌ام.
وفات مؤلف در کشف الظنون سال ۵۳۳ ق ذکر شده؛ ولی در منابع دیگر سده هفتم ق ذکر شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶ □ تعداد سطر: ۱۵.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.
این نسخه از آغاز و انجام افتادگی دارد.

← فهرست نسخه‌های خطی، احمد منزوی، ج ۱۰۹/۱/۲، ۱۰۱۵؛ الذریعه، ۷۱۸/۹، ۱۱۰/۲۲؛

ریحانة الادب، ۱۷۲/۶.

شماره ثبت: ۱۱۱/۳-۲ (مجموعه)

[۱۶۶] نبوت و ولایت (رساله) اعتقادات، فارسی

از: عزیزالدین فرزند محمد نسفی نخشی (م سده هفتم ق).

آغاز: «بدان اعزّك الله في الدارين که در رساله اول گفته شد که روح آدمی را از عالم علوی به این سفلی به طلب کمال فرستاده‌اند و کمال بی‌آلت حاصل نمی‌توانست کرد...».

انجام: «جنّ گویند از جهت آنکه معنی جنّ پوشیده کردن است یا پوشیده شدن، و عقل این طایفه پوشیده است و دیوانه را به همین معنی مجنون می‌گویند».

گزارش متن: مجموعه رساله‌های مؤلف با عنوان انسان کامل به چاپ رسیده است.

وفات مؤلف در کشف الظنون، سال ۵۳۳ ق ذکر شده؛ ولی در منابع دیگر سده هفتم ق ذکر شده است. این رساله دارای ۹ فصل است و در کتاب انسان کامل، در ص ۳۱۴ - ۳۲۵، به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق زیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۰ □ تعداد سطر: ۱۵.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

← فهرست نسخه‌های خطی دایرة المعارف بزرگ اسلامی، شماره «۵۳۸/۲۱»؛ فهرست ولی‌الدین افندی استانبول ترکیه، شماره «ج/۱۸۰۲»؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله گلپایگانی، شماره «۳۸۸/۴»؛ الذریعة، ۱۱۰/۲۲؛ ریحانة الادب، ۱۷۲/۶؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، ۱۴۰۵، ۱۰۰۹/۱/۲.

شماره ثبت: ۱۱۱/۴-۲ (مجموعه)

۱۶۲ شرح حدیث اوّل ما خلق الله (جوهر) یا احادیث اوایل

اعتقادات، فارسی

از: عزیزالدین فرزند محمد نسفی نخشی (م سده هفتم ق).

آغاز: «بدان که در رساله ماقبل بیان جوهر اوّل کرده شد، جوهری که به واسطه غیر از حق تعالی پیدا آمد و چیزهایی دیگر به واسطه او پیدا آمدند. این جوهر را جوهر اوّل می‌گویند».

انجام: «پس هرکه علم و طهارة بیشتر حاصل می‌کند، مناسبت او با عقل و نفس بالاتر حاصل می‌شود تا هر کدام که مناسبت حاصل کرد، بازگشت وی بعد از مفارقت قالب به وی خواهد بود».

گزارش متن: حدیثی با عناوین: اوّل ما خلق الله نوری، اوّل ما خلق الله روحی، اوّل ما خلق الله العقل، اوّل ما خلق الله القلم و غیر از آن است. این حدیث در این رساله شرح شده است. مجموعه رساله‌های مؤلف با عنوان انسان کامل به چاپ رسیده است. وفات مؤلف در کشف الظنون سال ۵۳۳ ق و در منابع دیگر سده هفتم ق ذکر شده است.

این رساله دارای ۶ فصل است و در کتاب انسان کامل، طیّ صفحه‌های ۲۲۰ - ۲۳۱ و ۳۹۸ - ۴۰۶، با عنوان: رساله در بیان احادیث اوایل چاپ شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۸ □ تعداد سطر: ۱۵. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ ریحانة الادب، ۱۷۲/۶؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی ۱۰۰۹/۱/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی قسطنطیوة ترکیه، شماره «۱۷۶۳/KII»؛ فهرست نسخه‌های خطی عاطف افندی استانبول ترکیه،

۱۴۰۱/۲۲؛ الذریعة، ۱۱۰/۲۲.

شماره ثبت: ۱۱۱/۵-۲ (مجموعه)

۱۶۸ منازل السائرین (منزل سوم) لوح محفوظ و جبر و اختیار و قضا

و قدر (رساله) عرفان، فارسی

از: عزیزالدین فرزند محمد نسفی نخشی (م سده هفتم ق).

آغاز: «بدان که مفردات عالم لوح محفوظ و کتاب خداوند یعنی افلاک و انجم و عناصر و طبایع لوح محفوظ خداوند به هر عبارت که می خواهی بگوی که جمله کیست؟ و هرچه که در این عالم بود...».

انجام: «اگر دولت داری اعتماد بر دولت مکن که معلوم نیست که ساعت دیگر چون گردد و دربند آن هش که آزاری از تو به کسی نرسد و به قدر آنکه توانی راحت برسان، تمام شد منزل سیم».

گزارش متن: مؤلف سه گفتار درباره لوح محفوظ دارند و این نسخه حاضر باید منزل سوم از کتاب منازل السائرین او باشد. این رساله در ۶ فصل است و در کتاب الانسان الكامل که مجموعه رسائل اوست طی صفحه های (۱۹۵ - ۲۰۴) به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۷ □ تعداد سطر: ۱۵. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

کشف الظنون، ۱۸۰۵/۲؛ الذریعة، ۱۱۰/۲۲؛ فهرست نسخه های خطی مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی، ۲۱۶/۱، ۲۴۴؛ ریحانة الادب، ۱۷۲/۶؛ فهرست نسخه های خطی فارسی، ۱۰۰۹/۱/۲.

شماره ثبت: ۱۱۱/۶-۲ (مجموعه)

۱۶۹ منازل السائرین منزل چهارم (رساله) عرفان، فارسی

از: عزیزالدین فرزند محمد نسفی نخشی (م سده هفتم ق).

آغاز: «اهل تصوّف جمله در منازل چهارمند. هر یک منزلی که می‌آید قاعده و قانون ایشان در سخن گفتن دیگر می‌شود هر یک از طوری‌اند و هر یک از منزلی‌اند».

انجام: «بهتر از آن بود که صد سال دانا باشد و ریاضیات و مجاهدات کند، کار صحبت دانا دارد. تمام شد منزل چهارم، و اهل تصوّف در این منزلند».

گزارش متن: مجموعه رسائل نسفی، با عنوان انسان کامل به چاپ رسیده است. وفات مؤلف در کشف الظنون، سال ۵۳۳ ق ذکر شده؛ ولی در منابع دیگر سده هفتم ق است.

این رساله باید منزل چهارم، از کتاب منازل السائرین مؤلف باشد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶ □ تعداد سطر: ۱۵. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

فهرست نسخه‌های خطی مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی، ۱/۲۱۶، ۲۴۴؛ کشف الظنون، ۱۸۰۵/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، ۱/۲۱۰۹؛ الذریعة، ۲۲/۱۱۰؛ ریحانة الادب، ۶/۱۷۲.

شماره ثبت: ۱۱۱/۷-۲ (مجموعه)

۱۷۰ □ ذات و وجه و نفس و صفت و اسم و فعل خدا (رساله) عرفان، فارسی

از: عزیزالدین فرزند محمد نسفی نخشی (م سده هفتم ق).

آغاز: «بدان اعزّك الله که هر فردی از افراد مرکب و هر فردی از افراد بسیط مجازی و هر فردی از افراد بسیط حقیقی ذات و وجه و نفس دارند...».

انجام: «اهل عالم هر یک حقیقتی دارند؛ اما وجود خدای تعالی قدیمی است و وجود وجود عالم حادث است... و حقیقتی ندارد ای درویش، خدای هستی است».

گزارش متن: این رساله دارای ۹ فصل است و در مجموعه رسائل نسفی که به

نام انسان کامل به چاپ رسیده، در صفحه‌های (۲۷۶ - ۲۹۱) آمده است. وفات مؤلف در کشف الظنون سال ۵۳۳ ق ذکر شده؛ ولی در منابع دیگر سده هفتم ق ذکر شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۵ □ تعداد سطر: ۱۵ □ اندازه جلد: ۲۰×۱۳ سم □ نوع جلد: مشمعی مشکی.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و کل مجموعه ۱۰۰ برگ است.
در آخر کتاب نوشته شده تمام شد بعون الله و توفیقه و در آخر عبارت رمزی آمده است.
ع الذریعه، ۱۱۰/۲۲؛ ریحانة الادب، ۱۷۲/۶؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، ۱۰۰۹/۱/۲.

شماره ثبت: ۱۲۶-۲

۱۷۱ فرهنگ لغت (مکالمات فارسی به فرانسوی)

لغت، فارسی به فرانسوی

از: ناشناخته.

آغاز: «مکالمات اول: در ملاقات دو رفیق - دو دوست - سلام علیکم آقای محترم - سلام علیکم آقای من - سلام علیکم دوست عزیز من - سلام علیکم خانم من».

انجام: «داود - خداوند - خدا - عجیب (غریب) معجب - غریب - عجایب - فایده بردن - سبب شدن - موجود کردن - او را به یک درخت بستند».

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۴۱ □ تعداد سطر: ۱۷ □ مختلف □ اندازه جلد: ۱۸×۱۱ سم □ نوع جلد: مشمعی قرمز.
ویژگیهای نسخه: تعدادی از صفحه‌های کتاب به هم خورده است و جابه‌جا شده است.

شماره ثبت: ۲۱۴-۲

دیوان حافظ [۱۷۲]

اشعار، فارسی

از: خواجه حافظ شیرازی، شمس‌الدین محمد (م ۷۹۱ یا ۷۹۲ ق).

آغاز:

«ایا^۱ یا ایها الساقی ادر کأساً و ناولها

که عشق آسان نمود اوّل ولی افتاد مشکلها».

انجام:

«ساقی مگر وظیفه حافظ زیادت داد کاشفه گشت طرّه دستار مولوی».

گزارش متن: یکی از معروف‌ترین و زیباترین دیوانهای فارسی است که به لسان‌الغیب و قرآن فارسی معروف است. به این دیوان تفأل هم زده می‌شود، تا آنجا که رساله‌هایی نیز در ذکر و مطابقت تفالّات دیوان حافظ نوشته شده است. بر این دیوان شروح زیادی نوشته شده و اولین چاپ آن در سال ۱۸۵۴ م، در لاپزیک و پس از آن بارها در کشورهای مختلف و به زبانهای مختلف ترجمه و چاپ شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نازیا □ عنوانها و نشانیها: سنگرف □ تعداد برگ: ۱۲۰ □ تعداد سطر: ۱۳ □ اندازه جلد: ۲۰×۱۴ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوایه رنگ یشمی، عطف مشمعی یشمی، لبه تیماج قهوه‌ای و دارای ترنج و سرترنج ضربی، مجدول.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و رنگ صفحات کتاب نیلی است.

الذریعة، ۲۲۲/۱/۹؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، ۲۲۷۶/۳؛ ریحانة الادب، ۱۲/۲؛

معجم‌الاعلام المورد، ص ۱۶۹.

۱. صحیح آن «آلا» می‌باشد.

شماره ثبت: ۲۱۸-۲

مختصر جغرافیای عالم ۱۷۳

جغرافیا، فارسی

از: بدیع الله خان.

آغاز: «مقدمات اصلیّه در هیئت: جغرافیا علمی است که در آن نخست می شود از اوضاع مسطح زمین... زمین کوکبه [ای] است مانند سایر اجرام فلکی به شکل گلوله که در فضا... متحرک است».

انجام: «پلاتین بیشتر در روسیه استخراج می شود و احجار قیمتی، مانند الماس تقریباً می توان گفت منحصر به آفریقای جنوبی است و آهن مهم ترین فلزات مفیده است و استخراج آن در قرن نوزدهم برای بسط راههای آهن و ساحل کشی کارخانجات... لوازم نظامی ترقی نموده است. مشتمل بر دو قسمت است که جغرافیای خصوصی مناطق مختلف مثلاً آسیا و آفریقا و آمریکا و اروپا و جغرافیای عمومی است».

گزارش متن: این کتاب مختصر جغرافیای پنج قاره جهان است و معادن منحصر به فرد کل مناطق جهان را آورده است. با تعریف جغرافیا شروع و با بحث معادن آلومینیوم فرانسه پایان می پذیرد.

این کتاب در روز سه شنبه ۱۲ ماه شوال سال ۱۳۴۱/۱۹۲۳ م به پایان رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: نسخه اصل و به خط مؤلف می باشد □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۴۱ ق □ محل کتابت: عشق آباد □ عنوانها و نشانیها: مشکی □ تعداد برگ: ۱۵۰ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۱۷×۱۱ سم □ نوع جلد: مشمعی قهوه ای.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و بعضی از قسمتهایش خوانا نیست.

شماره ثبت: ۲۷۵-۲

اشعار، فارسی

دیوان جامی ۱۷۲

از: نورالدین عبدالرحمان فرزند احمد جامی (م ۸۹۸ ق).

آغاز:

«الهی چون سپهرم سینه بگشای   دلم طوطی کن...
 که آرایم رخ معنی چو اختر   لب الفاظ را شویم...»
 انجام:

«بیا ساقی که زینت یافت گلشن   چراغ باغبان گردید روشن
 بده جامی که مست باده کام   کنم آغاز شکر و حسن و انجام.»
 گزارش متن: دیوان مفصلی شامل غزلیات و مقطعات و رباعیات و غیر از آن
 که در سال ۸۸۴ ق از نظم و ترتیب آن فارغ شده و مشتمل بر ۸۷۵۰ بیت است.
 این دیوان دارای ۳ بخش است: ۱. اشعار قدیمه یا فاتحه‌الشباب؛ ۲. وسط العقد؛
 ۳. خاتمة الحیاة. در دیباجه دیوان سوم می‌گوید: این تقسیم به امر امیرعلی
 شیرنوازی، و به تبعیت از امیرخسرو دهلوی انجام شده است. دیوان جامی بارها در
 ایران و کشورهای دیگر به چاپ رسیده است. سرآغاز نسخه‌های این دیوان تفاوت
 دارد و این نسخه با ساقینامه شروع شده است. کشف الظنون، وفات جامی را سال
 ۹۸۸ ق می‌داند؛ ولی در منابع دیگر، ۸۹۸ ق است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته زیبا □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۳۸ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد
 برگ: ۲۰۴ □ تعداد سطر: ۱۳ بیت □ اندازه جلد: ۱۲x۲۰ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ
 قهوه‌ای، دارای ترنج و سرترنج، عطف و لبه مشمعی قهوه‌ای، مجدول.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و تمام صفحه‌های کتاب مجدول به رنگ شنگرف
 و لاجورد است.

به فهرست نسخه‌های خطی فارسی، ۲۸۶۵/۴؛ الذریعة، ۱۸۸/۱/۹؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۶۶/۳؛ کشف الظنون، ۷۸۱/۱؛ ریحانة الادب، ۳۹۰/۱.

شماره ثبت: ۲۸۷/۱-۲ (مجموعه)

اشعار، فارسی

دیوان هاتفی ۱۷۵

از: هاتفی خرجردی، عبدالله فرزند محمد هروی «هاتفی خبوشالی جامی»
(م ۹۲۷ ق).

آغاز:

«این نامه که خامه کرد بنیاد   توفیق قبول روزیش باد
طغراش به نام پادشاهی   کان راست جو عرش بارگاهی»
انجام:

«این نامه نام‌بخش نامی   چون یافت بسعادت گرامی
کردند ندا از این کهن دیر   احسنت احسنت تمت امجد»

گزارش متن: این دیوان به پیروی از نظامی، و به دستور سید قاسم (انوار) و به اجازه دایی خود عبدالرحمان جامی، در پیرامون ۳۹۰۰ یا ۵۰۰۰ بیت، در هرات سروده شده و شامل لیلی و مجنون، خسرو و شیرین، هفت منظر، ظفرنامه، میخانه، تمرنامه، تیمورنامه و قصاید و مقطعات دیگر است. برخی از منظومه‌های او به چاپ رسیده است. این نسخه، با لیلی و مجنون آغاز می‌شود.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۱۴ □ تعداد سطر: ۱۳ بیت.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

به کشف الظنون، ۴۷۱/۵، چاپ بیروت، دارالفکر؛ الذریعة، ۱۲۸۴/۴/۹؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، احمد منزوی، ۲۶۰۷/۳ و ۳۱۱۴/۴.

شماره ثبت: ۲۸۷/۲-۲ (مجموعه)

منشآت ۱۷۶

نگارش، فارسی

از: ناشناخته.

آغاز: «با هنگامی که چهره چرخ دوار به امر قادر مختار بر نور لیل و نهار آراسته...

آنچه نگارد به سر این رقم   بر سر نامه هر دبیر قلم
حمد خدایی است از کلک کن   بر ورق باد نویسد سخن
حمدی منشیان بلاغت شعار و بخشیان فصاحت آثار به هزار زبان ایثار
نمایند».

انجام: «بعد از تبلیغ دعوات وافیات مرفوع ضمیر میز خورشید نظیر قمر تنویر
آینه تصویر مرحمت شحمیر بوده می‌دارد که کذا کذا - به امراء با اعتبار نویسد:
مادامی که طاوس زرین جناح آفتاب عالمتاب به امر ملک ضیاء بخش خمین».

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۴ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □
تعداد برگ: ۳۴ □ تعداد سطر: ۱۵ □ اندازه جلد: ۱۳×۲۰ سم □ نوع جلد: مشمعی قرمز.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۲۸۸/۱-۲ (مجموعه)

گلشن راز ۱۷۷

اشعار، فارسی

از: شیخ محمود شبستری (م ۷۳۰ ق).

آغاز:

چراغ دل ز نور جان برافروخت   «به نام آن که جان را فکرت آموخت
ز فیض خاک آدم گشت گلشن»   ز فضلش هر دو عالم گشت روشن

انجام:

«غرض زاین جمله آن قاسر کند یاد عزیزى گویدم رحمت بر او باد
به نام خویش کردم ختم پایان الهی عاقبت محمود گردان».
گزارش متن: هفده پرسش عرفانی، در هفده بیت است که امیرحسین فرزند
عالم هروی، نزد شبستری، به تبریز می فرستد و او به دستور پیر خود، بهاءالدین
یعقوب تبریزی چند بیتی در پاسخ او سروده است؛ سپس بر آنها افزوده تا به
نهمصد بیت رسانده است. این منظومه به زبانهای مختلف ترجمه شده و بر آن
شروح زیادی نوشته شده و بارها به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق نازیا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۰ □ تعداد
سطر: ۱۶.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و در صفحه اول کتاب مهری بیضی وجود دارد که
بر آن نوشته شده: «محمدرسول» و همچنین نسخه حاشیه نویسی شده و در حاشیه کتاب
ابیات زیادی از جامی آمده است.

فهرست نسخه های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۳۶۸/۴؛ کشف الظنون،
۱۵۰۵/۲، چاپ بیروت، دارالفکر؛ الذریعة، ۲۲۶/۱۸؛ فهرست نسخه های خطی فارسی، منزوی،
۳۰۷۳/۴.

شماره ثبت: ۲-۲۸۸ (مجموعه)

۱۷۸ منتخب التوراة (الاحادیث القدسیة) حدیث، عربی

از: منسوب به حضرت امیرمؤمنان علی (ع) (شهید ۴۰ ق).

آغاز: «السورة الاولى: عَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ بِالموت كيف يُفْرَحُ و عَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ
بالحساب كيف يجمع المال».

انجام: «وَكَمْ مِنْ غَنِيٍّ قَدْ تَرَكَ مَالَهُ فِي الدُّنْيَا وَخَرَجَ إِلَى الْآخِرَةِ فَهُوَ حَقِيرٌ فَقِيرٌ وَحَيَّةٌ مِنْ مَالِهِ نَادِمٌ عَلَى عَمَلِهِ وَجَمَعَ مَالَهُ لَوْرَثَتِهِ وَكَانَ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَاباً يَوْمَ الْقِيَامَةِ زِدْنَاهُمْ عَذَاباً فَوْقَ الْعَذَابِ».

گزارش متن: سوره‌هایی که از تورات انتخاب شده، سوره‌هایی هستند که اسلام نیز آنها را تأیید کرده است.

این کتاب مشتمل بر ۳۸ سوره است؛ ولی در فهرست کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، مشتمل بر چهل سوره دانسته است. در حواشی این کتاب تاریخ تولّد تعدادی از علما ذکر شده است.

این کتاب منسوب به حضرت علی (ع) است که آنها را از تورات انتخاب و به عربی ترجمه نموده است. نسخه‌های این کتاب زیاد است و بیشتر با ترجمه منظوم فارسی می‌باشد و به نامهای مختلف نامیده شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۳ □ تعداد سطر: ۲۰.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

← فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۵۷».

شماره ثبت: ۲۸۸/۳-۲ (مجموعه)

اخلاق و عقاید، فارسی و عربی

الاخلاق ۱۷۹

از: ناشناخته.

آغاز: «قال رسول الله: الدين بالنصيحة الحكمة تزيد الشريف شرفاً جمال المرء فصاحة لسانه...».

انجام: «قال الراوي اذا سمع الدّيراني ذلك و قال كتابها في كتابنا تجيئني في

آخر الزمان أَحَدٌ يُفَسِّرُ ما قال الناقوس و هو وصيَّ النَّبيِّ (ص).
گزارش متن: به فارسی ساده و روان ترجمه شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: متن عربی، نسخ؛ ترجمه، شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴ □ تعداد سطر: مختلف.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۲۸۸/۴-۲ (مجموعه)

اشعار، فارسی

۱۸۰ دیوان نشاط اصفهانی

از: نشاط اصفهانی معتمدالدوله میرزا عبدالوهاب (م ۱۲۴۴ ق).

آغاز:

«که کرد بی مدد غیر بازگو مینا   پر از اساس جهان سقف کبیر مینا
آغاز قسمت دوم:

بر سر کوی خرابات مقامی است مرا   نه غم ننگ و نه اندیشه‌هایی است مرا
پنداشت نشاط از ره لطف است ندانست   مست است ندانسته ره خانه خود را»
انجام:

«از نکونامان گریزی تا بکی   با نکونامی ستیزی تا بکی

⋮

⋮

بار بگشای از این راه سفرهاست به پیش

سُست منشین که در این دشت خطرهاست ز پی»

گزارش متن: حدود ۱۸۰۰ بیت غزل که به ترتیب حروف قوافی تنظیم شده
وبا دیباچه‌ای به نظم و نثر و به خامه خود شاعر است. او از بزرگان جنبش ادبی

در بازگشت به شیوه خراسانی است و دیوان او چندین بار به چاپ رسیده است. دیباچه این دیوان به شماره «۱۸۱» در همین فهرست می‌آید. قبل از شروع دیوان، یک بیت شعر که هم خط با کتاب است آمده و در جلوی آن رمزی نیز وجود دارد که عبارتند از: «از مرشد کامل ارباب جنون - یعنی آشفته لیلی مجنون "رمز"».

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته زیبا □ عنوانها و نشانها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۳ □ تعداد سطر: ۲۰ بیت. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. خط دیوان و منشآت هر دو به یک نوع شکسته زیبا نوشته شده است که این یکنواختی خطی نشانگر این است که کاتب هر دو یکی است. ← فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۲/۱۲؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، منزوی، ۱۸۹۵/۳-۲۵۷۱.

شماره ثبت: ۲۸۸/۵-۲ (مجموعه)

۱۸۱ □ دیباچه دیوان نشاط اصفهانی عرفانی و ادبی، نظم و نثر، فارسی

از: معتمدالدوله میرزا عبدالوهاب نشاط اصفهانی (م ۱۲۴۴ ق).

آغاز:

«خوابم ربوده بود خیالی از دیده دوش

کامد خروش بلبللی از گلشنم به گوش

در کار شد روانم و از دست شد توان

از دست برفت صبرم و از سررفت هوش

همانا یکی از دوستان پاس وقت من داشتی این حالتش شگفت آمده، گفت بلبللی

را به شاخ گلی خروش است، تو را چه افتاد که چنین مدهوش، گفتم خموش باش

که در گلستان ما آن گل که بلبان را به خروش [آورد] یکی است، ما من شیء الا
یُسَبِّح بحمده...».

انجام: «اگر شمشاد را سر برافراخت یای در گِل داشت و اگر لاله را سرخ رو
ساخت داغ بر دل گذاشت. غنچه‌اش نشکفته و سنبلش آشفته، سروش از آزادی
ثمری ندید...»

چنان است تا درخزان چه دارد؟

نشاطش همی است تا وقت غم چه آرد؟».

بنگرید به: شماره «۱۸۰» در همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته زیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۳ □ تعداد سطر: ۲۰ □
اندازه جلد: ۲۱×۱۵ سم □ نوع جلد: مشمعی قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و کل این مجموعه ۹۸ برگ دارد.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۲/۱۲؛ فهرست
نسخه‌های خطی فارسی، ۳/۱۸۹۵، ۲۵۷۱.

شماره ثبت: ۲-۳۲۵/۱ (مجموعه)

نزهة الارواح ۱۸۲

عرفان، فارسی

از: امیرحسین فرزندان ابی الحسن حسینی غوری هروی (م ۷۱۸ یا ۷۱۹ یا پس
از سال ۷۲۹ ق).

آغاز: «الحمد لله رب العالمين على كل حال في كل حين و الصلوة و السلام
على رسوله محمد(ص) و آله اجمعين: قال سيدنا و مولانا الشيخ الاجل الامام
الاكمل مرشد الانام في الامام و سلاله النبوية...»

به توفیقش چه روشن دیدم آواز سخن را هم به نامش کردم آغاز

بگو ای مرغ زیرک حمد مولا که هست او را سپاس منت اولی'...». انجام: «رجال یحبون أن يتطهروا... و رجال صدقوا ما عاهد الله عليه. از صفت حال ایشان قابلیت و محرمیت بوده‌اند». گزارش متن: گفتاری است به نظم و نثر، در کیفیت سلوک راه عرفان و شرایط تصوف در ۲۸ فصل و یک دیباچه که در سال ۷۱۱ ق، تألیف شده و در سال ۱۳۲۲ ق، در بمبئی، به چاپ رسیده است. این کتاب دارای مقدمه‌ای است در مناقب پیامبر اسلام (ص) و ابوبکر و عمر و حضرت علی (ع).

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: ملا صادق سبزواری □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۱۱ یا ۱۲۷۱ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۲۰. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و در سرترنج اسم صحاف به این صورت آمده است: «عمل محمد شریف صحاف». فهرست کتابخانه ملی، شماره «۳۰۴۳/ف»: کشف الظنون، ۱۹۳۹/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، منزوی، ۱۴۵۲/۲، ۱۱۲۶۸؛ ایضاح المکنون، ۶۳۶/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲۸۵/۶.

شماره ثبت: ۲-۳۲۵/۲ (مجموعه)

تعبیر خواب، فارسی

مطلع التعبير ۱۸۳

از: ناشناخته.

آغاز:

آفریده از عناصر آدمی
می‌کند اسرار خود آنجا عیان»

«حمدی حدّ آن خدایی را همی
روح را اندر جسد کرد او نهان

انجام:

«گر فرود آیی تو از روی سما   با غم و رنج گردی مبتلا
فصل نوزدهم در دین هُدهُد و هما و عنقا و کرکس و طاووس و زاغ».
گزارش متن: این کتاب دارای ۳۲ فصل است و این نسخه شامل هیجده فصل کامل و سرفصل نوزدهم است که سرفصل نوزدهم در انجام آورده شده است.
این نسخه جلد اول است. یک نسخه مطلع التعبير، منسوب به حبیب فرزند فولات سمرقندی در فهرست نسخه‌های خطی رونقی شهر سبز ازبکستان، معرفی شده و آغاز و انجام آن با این نسخه تفاوت دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۵
□ تعداد سطر: ۱۱ بیت □ اندازه جلد: ۲۰×۱۳ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ زیتونی،
ضربی دارای ترنج و سرترنج، مجدول، عطف مشمعی یشمی.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. به نظر نگارنده، کاتب این مجموعه ملاصادق سبزواری است.

→ فهرست نسخه‌های خطی رونقی شهر سبز ازبکستان، مجموعه شماره «۴۹/۴».

شماره ثبت: ۳۹۹-۲

صرف، فارسی

۱۸۴ شرح معزی در تصریف

از: ناشناخته.

آغاز: «رسالة معزی مشتمل بر چهار باب: باب اول در تفصیل الابنیه، و هو اربعة فصول، باب اول در بیان بناهای فعلهاست».
انجام: «دُعیا دعیان دُعیات به اصل خود. چرا مصنف در این باب از ناقص یایی و لفیف و ملتوی را در این نیافته‌اند».

گزارش متن: رساله المعزی فی التصریف، تألیف معزالدین شمس‌الدین محمد
فرزند ابی‌القاسم معزی است. بر این رساله شروحن نوشته شده، از جمله این شرح
که معلوم نشد از کیست؟ رساله معزی، با شماره «۳» در همین فهرست آمده است. در
این رساله افعال زیادی در ابواب مختلف صرف شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق نازیبا □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۹۷ ق □ عنوانها و نشانیها: بنفش
□ تعداد برگ: ۷۵ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۲۰×۱۳ سم □ نوع جلد: مشمعی قرمز، عطف
و گوشه‌ها مشمعی دودی.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ فهرست خطی کتابخانه ملی، شماره «۲۷۷۱/۶»؛ کشف الظنون، ۱۷۴۰/۲.

شماره ثبت: ۴۱۲-۲

شعر، فارسی

گلشن راز ۱۸۵

از: شیخ محمود شبستری (م ۷۳۰ ق).

آغاز:

«حمد بی‌حدّ مر خدای پاک را   آن که ایمان داد مشّت خاک را

⋮

به نام آن که جان را فکرت آموخت   چراغ دل به نور معرفت سوخت».

انجام:

«رحمتی‌ماند بسی از ذوالجلال   بر روان پاک آن حاجی کمال

⋮

به نام خویش کردم ختم پایان   الهی عاقبت محمود گردان».

⋮

بنگرید به: شماره «۱۷۷» در همین فهرست.

گزارش متن: این نسخه دارای شرح مختصری در متن و حاشیه است.

گزارش نسخه:

نوع خط: متن: نسخ زیبا، شرح: شکسته ریز زیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۷ □ تعداد سطر: ۱۵ بیت □ اندازه جلد: ۱۸×۱۱ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوایه رنگ کرمی، عطف مشمعی.

ویژگیهای نسخه: این نسخه به دو خط نوشته شده که قسمت اول با قسمت آخر متفاوت است. در قسمت اول کتاب، صفحه‌هایی به خط شکسته نستعلیق زیبا نوشته شده و دارای رکابه است.

← فهرست نسخه‌های خطی فارسی، منزوی، ۳۰۷۳/۴؛ الذریعة، ۲۲۶/۱۸؛ کشف الظنون، ۱۵۰۵/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۳۶۸/۴.

شماره ثبت: ۴۷۳/۱-۲ (مجموعه)

طب قدیم، فارسی

جامع الفوائد ۱۸۶

از: یوسف فرزند محمد فرزند یوسف الطیب هروی یوسفی (م ۹۵۰ ق).
آغاز: «الان وقت الشروع في المقصود بعون الملك المعبود. صداع: درد سر
خواه سببش خلطی از اخلاط بود و خواه چیزی دیگر بود. ای دیده ز درد سر
دلت رنج و عنا...».

انجام: «دو درم روغن زیت یا روغن گاو اضافه نمایند و نیم گرم بیاشامند
و غذا اگر شیر گاو خورند، نافع باشد، ان شاء الله».

گزارش متن: مؤلف نخست منظومه‌ای در طب سروده، به نام علاج الامراض، در ۲۸۹ بیت، سپس بنا به درخواست یکی از فضلا آن را در ۵ مقاله شرح کرده و در ۱۸ ماه مبارک رمضان سال ۹۱۷ به پایان رسانده و در سال ۱۳۱۸ ق، در ایران به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶۸ □ تعداد سطر: ۱۰.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و بعضی از صفحه‌های کتاب ترمیم شده است.
فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲۳۵/۵؛ فهرست
نسخه‌های خطی فارسی، احمد منزوی، ۵۱۳/۱؛ کشف الظنون، ۵۶۷/۱؛ الذریعة، ۶۸/۵.

شماره ثبت: ۲-۴۷۳/۲ (مجموعه)

۱۸۲ فواید الاخیار (یا فواید یوسفی) طب، فارسی

از: یوسف فرزند محمد فرزند یوسف طبیب هروی یوسفی (م ۹۵۰ ق).

آغاز:

«بدان چون که گفتی سپاس و درود   که در فن طب است این قطعه‌ها
فواید شدش نام و هر حرف ارو است   ز دریای حکمت دُری بی بهاء

غرض از طب دو چیز آمده است   بشنو از یوسفی به‌سمع رضا».
انجام:

«پنج روزی چو مغز جوز خوری   گویم از صد یکی منافع آن
از کدورانهات خلاص کند   برهاند تو را ز درد ناف
کرمهای دراز را بکشد   بخش ناف را شود درمان».

گزارش متن: منظومه‌ای در طب که در سال ۹۱۳ ق سروده شده است:

ز خواندنش به فواید رسند چون اخیار

بود فواید اخیار سال اتمامش

این منظومه در سال ۱۲۸۵ ق و ۱۳۱۸ ش و پس از آن نیز، به چاپ

رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق زیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۵ □ تعداد سطر: ۱۰ □ اندازه جلد: ۱۷×۱۱ سم □ نوع جلد: مشمعی قرمز.
 ← فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۳۸/۵؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، منزوی، ۵۷۵/۱؛ الذریعة، ۳۶۳/۱۶.

شماره ثبت: ۴۸۳/۱-۲ (مجموعه)

۱۸۸ الحسائیات فی مسائل الفرائض فقه و حساب، عربی و فارسی

از: یعقوب فرزند عثمان چرخ (م ۸۵۰ یا ۸۵۱ ق).
 آغاز: «یعنی سپاس و ستایش مر خدای راست که پروردگار عالمهاست همچو ستایش آن کسانی که ایشان شکر گوینده‌اند بر نعمتهای خدا معنی حمد و ثناست به زبان که بر قصد تعظیم بوده باشد».

انجام: «نخست ده را در هزار باید زد، پس در صد، پس در ده، پس در پنج، تمّت الحسائیات فی مسائل الفرائض».

گزارش متن: این رساله با بحث ارث شروع و با ذکر دعایی که تمام خواجگان و مشایخ و صحابه را شفیع آورده است، خاتمه می‌یابد. اصل کتاب به عربی است و به فارسی ترجمه شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: ملا برهان‌الدین بخاری □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۴ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۵۰ □ تعداد سطر: ۱۳.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست. طرف آخر جلد به شدت آسیب دیده است و در سرترنج اسم صحاف به این صورت آمده است: «عمل ملا یولداش».

← هدیه العارفین، ۵۴۶/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ملی ملک، ۳۲۲/۵.

شماره ثبت: ۴۸۳/۲-۲ (مجموعه)

جواهر الفرائض ۱۸۹

ققه، فارسی

از: یعقوب فرزند عثمان چرخى (م ۸۵۰ یا ۸۵۱ ق).

آغاز:

«الحمد لله على ما انعم   و اشكر الله على ما اكرم
كرم اوست رفيع درجات   يغفر الله لنا بعد ممات
رحمت حق برسول ثقلين   و على آل نبي حرمين...».

انجام: «پس تركه او از دوازده شير تقسيم مى يابد به اين طريقه كه سه شير را بر زنان و چهار شير را به مادر و باقى را به عصبه بايد دادن».

گزارش متن: ده برگ آخر اين نسخه در موضوع دعاست كه انجامش عبارت است از: «اللهم انت الرب و انا العبد، فمن يدعوا العبد الا الرب. اللهم انت الخالق و انا المخلوق، هل يرحم المخلوق الا الخالق».

اين رساله بيشتر در مورد ارث است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شكسته و نستعليق نازيبا □ عنوانها و نشانيها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴۰ □ تعداد سطر: ۱۳ □ اندازه جلد: ۲۱×۱۳ سم □ نوع جلد: كاغذى با مقواى يشمى، ضربى با ترنج و سرترنج، مجدول، عطف و لبه تيماج قهوه‌اى.

ويژگيهاي نسخه: داراي ركابه و كل اين مجموعه ۱۰۰ برگ است.

→ فهرست نسخه‌هاى خطى كتابخانه ملّى ملك، ۳۲۲/۵؛ فهرست نسخه‌هاى خطى كتابخانه مجلس شورى ملّى، ۱۲۹۷/۱۰؛ هديه العارفين، ۵۴۶/۲؛ فرهنگستان علوم روسيه، شماره «B / ۲۱۲۶».

شماره ثبت: ۳-۶/۱ (مجموعه)

۱۹۰ تاریخ ملازاده در ذکر مزارات بخارا تاریخ، فارسی

از: احمد فرزند محمود ملازاده هروی خرزبانی، معین الفقراء بخاری (م سده نهم ق).

آغاز: «الحمد لله الذي تفرد بالبقاء و توحد بالعز و الكبرياء و جعل الموت مخلصاً للاتقياء من العلماء... اما بعد هذا ذكر طائفة من اهل بخارا و نواحيها من العلماء».

انجام: «در جانب قبله شهر برتل سنگریزه مزار منور شیخ سالک مجذوب برکه الزمان بابا مبارک چهارطاقی است. وفات او در بیست و یکم رمضان سنه ۸۱۴ بوده است».

گزارش متن: آخرین بحث این کتاب تاریخ انبیا و ملوک است. تاریخ مزارات، نواحی، علما و بزرگان بخارا است این کتاب در سال ۱۳۳۹ و ۱۳۷۰ ش، در تهران، به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: قاری بخاری فرزند مولانا یوسف قراباغی آذربایجان □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۳۵ ق □ محل کتابت: بخارا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۰ □ تعداد سطر: ۱۵.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و مهر دایره ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست. در سرترنج اسم صحاف به این صورت ذکر شده است: «عمل ملائی مسجد کابلی ۱۲۳۵ ق». در دانشنامه ادب فارسی، ۲۵۷/۱؛ فهرست نسخه های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲۴۴/۶؛ فهرست نسخه های خطی انستیتوی شرق شناسی ابوریحان تاشکند، ۳۷/۱؛ فهرست نامگوی نسخ خطی مخزن حمید سلیمان شماره «۳۹۶»؛ فهرست مشترک نسخه های خطی پاکستان، پیشاور، دانشگاه کالج اسلامی، ج ۱۰، شماره «۹۹۹ الف».

شماره ثبت: ۳-۶/۲ (مجموعه)

تاریخ بخارا ۱۹۱

تاریخ، فارسی

از: ابوبکر محمد فرزند جعفر نرشخی (م ۳۴۸ ق).

آغاز: «الحمد لله الذي تمّ الصالحات سياس و ستایش خدای تعالی را - جل جلاله - که آفریننده جهان است و داندۀ نهان است و روزی دهنده جانوران است... چنین گوید ابونصر احمد بن محمد بن نصر القبادی که...».

انجام: «چنان که حضرت امیر با شوکت بعد از این واقعه به تاریخ ۱۲۴۴ م [۶۴۲ق] شهر را فتح کرده تمام ایلات بوزیه و قرقیه را از آن بلاد کوچانده به سمرقند آوردند و حکومت آن شهر را به حکم او داد... (ناخوان)».

گزارش متن: اصل این کتاب که عربی بوده و از میان رفته، در سال ۳۳۲ ق تألیف شده و به نوح فرزند نصر سامانی (۳۳۱ - ۳۴۳ ق) تقدیم شده است. ابونصر احمد فرزند محمد فرزند نصر قباوی در سال ۵۲۲ ق آن را به فارسی ترجمه کرده و در سال ۵۷۴ ق محمد فرزند زفر فرزند عمر، ترجمه قباوی را تلخیص کرده و آن را به نام صدرجهان بخارا برهان‌الدین عبدالعزیز فرزند عمر فرزند عبدالعزیز مازۀ بخاری کرده است. پس از محمد فرزند زفر گویا مؤلف ناشناسی باز هم در این اثر دست برده و دنباله رویدادها را تا تاریخ مغول و تسخیر بخارا به دست چنگیز، به آن افزوده است. این کتاب در سال ۱۸۹۲ م در فرانسه و چندین بار در ایران به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: ترسون باقی فرزند محمدنظر □ محل کتابت: بخارا □ عنوانها و نشانیه‌ها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۸۸ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۱۳×۲۴ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای زیتونی، ضربی با ترنج و سرترنج قهوه‌ای، مجدول.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه سپهسالار، ۲۹۶/۳؛ فهرست نسخه‌های خطی انستیتی
ابوریحان تاشکند، ۲۰/۱؛ دانشنامه ادب فارسی، ۲۵۷/۱.

شماره ثبت: ۸/۱-۳ (مجموعه)

شرح شواهد الفوائد الضیائیة (حاشیة شرح الفوائد الضیائیة) ۱۹۲

ادبیات، عربی

از: عنایت‌الله فرزند عبدالله بخاری فرزند مولوی میرزا نعمت‌الله وابکی
(م ۱۱۷۶ ق).

آغاز: «الحمد لله الذي رزقنا من العريّة رزقاً كاملاً فقد رنا على ايضاح كلامهم...
اما بعد، فلما وقع من رمي الدهر ابتلاي بما وراء النهر رأيت الفضلاء فيه راغباً عما
في ضيائه من الشرح المشهورة النجباء من الاحاديث المشككة و الايات والامثال
المفصلة و الايات و قد التمس مني بعض الاخوان...».

انجام: «و المراد بالمساء اول الليل و الصبح اول اليوم و يقال في طلوع
الفجر الى الضحى و البقاء ثبات الشيء على حاله اولى ضدّ الفناء... فقد
تمّ بالتمام و اختتم بالاخشام لموافق المرام في احسن المقام ما هو النافع
للأنام».

گزارش متن: کتاب کافی در نحو، تألیف ابن حاجب مالکی نحوی (م ۶۴۶ ق)
است. بر کافی شروح زیادی نوشته شده که معروف‌ترین آنها الفوائد الضیائیة، تألیف
نورالدین عبدالرحمان جامی (م ۸۹۸ ق) است. بر فوائد الضیائیة نیز، حواشی
و شروح زیادی نوشته شده، از جمله عنایت‌الله بخاری، ایات و آیات و سایر
شواهد فوائد الضیائیة را به بنا به درخواست بعضی از برادران - هنگامی که به
ماوراءالنهر رفته بود - به اختصار شرح کرده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ تاریخ کتابت: اوّل ربیع الاول سال ۱۲۲۳ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۰.

ویژگیهای نسخه: دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست.

فهرست نامگوی نسخ خطی مخزن حمید سلیمان، شماره «۳۱۹۲، ۴۶۶۸»؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه سپهسالار، ۶۶۸۰/۴؛ کشف الظنون، ۱۳۷۰/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۹۹۴/۳؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ملی، شماره «۱۹۳۱/ع»؛ هدیه العارفین، ۸۰۴/۱.

شماره ثبت: ۳-۸/۲ (مجموعه)

شرح التصرفات ۱۹۳

صرف، عربی

از: جاراالله محمود فرزند عمر زمخشری (م ۵۳۸ یا ۵۴۸ ق).

آغاز: «حمداً لمن فتح ابواب العلوم على اولى الالباب و نصبهم على رؤسنا فضلاً بين الخطاء و الصواب و الصلوة على من بعثه على الكافة مع الكتاب و على طريق الهداية و فصل الخطاب... و بعد فلماً وقّعت بمطالعة كتاب التصرفات، بعون قاضى الحاجات، اردت أن اكتبها ما وجدتُ مبهماً من النكات و أزيل النقاب عن وجوه المبهمات».

انجام: «اسماء الافعال و المفعول عليه لمشابهتهما له معناً و لفظاً كما تجيء في بابهما في شرح رضى للكافية في مبحث المذكر و المؤنث».

گزارش متن: در آخر این شرح در یک برگ قصیده‌ای از زمخشری، در مورد مؤنثات سمائیة آمده است.

نامی از کتاب تصرفات و شرح زمخشری بر آن، در منابع پیدا نکردیم، فقط نسخه‌ای در فهرست نسخ خطی مخزن حمید سلیمان، با نام شرح تصرفات است که مؤلف آن مجهول و آغاز و انجام آن نیز، افتاده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۵ □ تعداد سطر: ۲۳.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ ریحانة الادب، ۳۷۹/۲؛ معجم المؤلفین، ۱۸۶/۱۲؛ فهرست نامگوی نسخ خطی مخزن حمید سلیمان، شماره «۳۸۲۶».

شماره ثبت: ۳-۸/۳ (مجموعه)

۱۹۴ □ الوشاة (الوشاء في النحو) نحو، عربی و فارسی

از: یوسف فرزند ابراهیم رومی حنفی (م سده نهم ق).

آغاز: «نحمدك على افضل الاثك المتتالية و نشكرك على ايصال نعمائك المتابعة و نصلي على افضل نوع البشر محمداً المبعوث الى اهل الوبر و المدّر... اما بعد فقال احوج خلق الله اليه يوسف ابن ابراهيم الرومي، لما كان الواجب على كل شارع علم من العلوم على الوجه الاكمل قبل الشروع في المقصد ان يتصور ذلك العلم».

انجام: «بناءً، بعضی چنین تعریف کرده اند که النحو آلة قانونية تعصم مراعاتها اللسان عن الخطاء في الاعراب و البناء یعنی نحو قواعد کلیه ای است که نگاه می دارد رعایت کردن آن قواعد زبان را در خطا کردن در اعراب و در بناء...».

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: میرزا هدایت الله فرزند مولوی □ عنوانها و نشانیها:

شنگرف □ تعداد برگ: ۳۹ □ تعداد سطر: ۲۳.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و حاشیه نویسی شده و در حاشیه تصحیح شده است.

→ معجم المؤلفین، ۲۶۷/۱۳.

شماره ثبت: ۳-۸/۴ (مجموعه)

میزان الاعراب ۱۹۵

ادبیات عرب، عربی

از: محمدصادق ابن درویش محمد.

آغاز: «نحمدك يا من جعلت علم النحو ميزان الاعراب و البناء و نشكرك يا من رفعت المنصوبين على سرير الفصل بالدرجات من العلماء و... اعلم انّ المصنّف». انجم: «والضمّ البنائي لا يسمّى رفعاً و لو قيل أنّه يشبه الرفع في العروض و الاطراد فهو جواب عمّا ورد على سيبويه ايضاً... فالحكم باقريّة قول سيبويه الى الصواب لا يبعد في هذا المقام».

گزارش متن: گویا حاشیه‌ای بر حاشیه سعدالدین تفتازانی (م ۷۹۱ یا ۷۹۳ ق)، بر کتاب العزی فی التصریف، تألیف عزالدین ابراهیم زنجانی (م ۶۵۵ ق) باشد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: میرزا هدایت‌الله فرزند مولوی □ تاریخ کتابت: پنجم رجب سال ۱۲۲۶ □ محل کتابت: بخارا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۰ □ تعداد سطر: ۲۴.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

کشف الظنون، ۱۳۸/۲؛ فهرست نامگوی نسخ خطی مخزن حمید سلیمان، شماره «۲۲۴۶».

شماره ثبت: ۳-۸/۵ (مجموعه)

شرح التصريف (شرح العزی فی التصريف) ۱۹۶

صرف، عربی

از: سعدالدین مسعود فرزند عمر تفتازانی (م ۷۹۱ یا ۷۹۲ یا ۷۹۳ ق).

آغاز: «انّ أروي زهرٍ يخرجُ في رياض الكلام من الاكمام و أبهي حَبْرٌ تُحاكُ يَبْتَنانِ البيان و أسنان الاقلام... و بعد فيقول الفقير الى الله الغني...».

انجم: «و كذا درجة واحدة و دحرجة لطيفة و نحوها و انطلاقة واحدة للمرة

و لطيفة او قبيحة او غيرهما للنوع و كذلك البواقي».

گزارش متن: رساله عزّی در تصریف متن مختصری از عزّالدین ابراهیم زنجانی (م پس از ۶۵۵ ق) است که مورد توجه دانشمندان این فن قرار گرفته و بر آن شروح زیادی نگاشته‌اند، از جمله شرح فتاوانی که اولین تألیف اوست و در ماه شعبان سال ۷۳۸ به پایان رسیده، بر شرح فتاوانی نیز حواشی زیادی نوشته شده است. این شرح به همراه بعضی از حواشی آن بارها به چاپ رسیده است. رساله عزّی، با شماره «۲» در همین فهرست ذکر شد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیبا □ کاتب: شیخ هدایت‌الله بخاری فرزند مولوی □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۲۶ ق □ محل کتابت: سمرقند □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۵۸ □ تعداد سطر: ۱۹.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و حاشیه‌نویسی شده و در حاشیه تصحیح شده است. به کشف‌الظنون، ۱۳۸/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۳۶/۱.

شماره ثبت: ۳-۸/۶ (مجموعه)

۱۹۷ | الصّرف (رساله)

صرف، عربی

از: مغرّ علاء‌الدین سخفی.

آغاز: «الحمد لله المنزه عن الانتقال و الصرف عن حال الى حال المقدس عن التغير و الزوال المتعالي عن الشبه و المثال - الحاضر عنده الماضي و الاستقبال الذي خلق الانسان من صلصال و الهمة معاني الاسماء و الافعال... اما بعد فيقول الفقير الى الله الغني علاء الدين سخفي».

انجام: «المدي الذي في الالف بمنزلة الحركة استدلالاً بقراءة نافع بخلاف درش

ره و محیای بسکون الیاء بعد الالف».

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: عنایت‌الله بخاری فرزند مولوی میرزا نعمت‌الله □ تاریخ کتابت: اول ربیع‌الاول سال ۱۲۲۶ □ محل کتابت: سمرقند □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۵۰ □ تعداد سطر: ۲۱.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

نامی از این کتاب و مؤلف آن در منابع پیدا نشد.

شماره ثبت: ۳-۸/۷ (مجموعه)

صرف، فارسی

صرف میر ۱۹۸

از: میرسید شریف جرجانی (م ۸۱۶ ق).

آغاز: «بدان ایدک الله تعالی که کلمات لغت عرب، بر سه گونه است: اسم است چون: رجل و علم؛ و فعل چون: ضرب و دحرج؛ و حرف چون: من و الی؛ و تصریف در لغت، گردانیدن چیزی است از جای به جای...».

انجام: «بدان که افعللال در مزید ثلاثی آمده است، چون اقعنس... و افعللال آمده است، چون اجلوز، یَجْلُوْزُ اجلوازا و افعیلال آمده است، چون اعشوشب یعشوشب اعشیشاباً».

گزارش متن: دستور صرف، برای مبتدیان زبان عربی است و اکنون نیز، در حوزه‌های علمیه تدریس می‌شود. این کتاب بارها در جامع‌المقدمات چاپ شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: عنایت‌الله یا هدایت‌الله بخاری □ محل کتابت: سمرقند □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۱ □ تعداد سطر: ۲۳.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

← الذریعة، ۴۰/۱۵؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، منزوی، ۲۰۷۱/۳؛ جامع المقدمات با تصحیح مدرس افغانی، ۷۱/۱.

شماره ثبت: ۸/۸-۳ (مجموعه)

۱۹۹ شرح صرف میر صرف، فارسی

از: داود فرزند عبدالباقی فرزند عیسی فرزند جان بابا ترکستانی.
آغاز: «صحیح‌ترین کلماتی که در صرف هوای نفسانی سفلی به اوج فضای روحانی علوی به او توسل جویند و فصیح‌ترین کلامی که به توفیق و کرم سبحانی در رفع همزات شیطانی...».

انجام: «اصل در تحریک ساکن کسر است چنان‌که گذشت یا می‌گوییم که کسر همزه در مکسور العین برای متابعت عین است».

گزارش متن: کتاب صرف میر، تألیف میر سید شریف جرجانی (م ۸۱۶ ق) است. بر صرف میر شروخی نوشته شده، از جمله این شرح. مؤلف غیر از این شرح شروخی نیز، بر کتاب العوامل الکبیر، تألیف عبدالقادر جرجانی (م ۴۷۱ ق) دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ محل کتابت: سمرقند □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۷ □ تعداد سطر: ۲۳.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

← فهرست نسخه‌های خطی مؤسسه خاورشناسی فرهنگستان علوم روسیه، شماره «۱۰۹۰-A»؛ الذریعة، ۳۷۱/۱۳ و ۴۰/۱۵.

شماره ثبت: ۳-۸/۹ (مجموعه)

۲۰۰ شرح نصاب الصبیان (یا درر الفراید و غرر الفواید) لغت، فارسی

از: محمد فرزند جلال فرزند سلیمان قهستانی (م سده دهم ق).

آغاز: «بعد از شرح نصاب زواهر (ظواهر) حمد مجمل و سبوح صحاح جواهر صلاة مفصل می‌گوید بنده محتاج به غفران سبحانی، محمد ابن جلال ابن سلیمان قهستانی که بر صفحات ضمائر ارباب استقراء مختصرات لغت و الواح خواطر اصحاب تتبعات موجزات او ظاهر است».

انجام: «پنجم اسمی است مرادف مصدر مصدر به میم و او را مصدر میمی نیز گویند... و حقیقت و مجاز در کتابها اصول و معانی به بیان بدیع ذکر شده (نصاب الصبیان)».

گزارش متن: منظومه نصاب الصبیان، در ترجمه ۱۲۰۰ لغت عربی است، در ۲۰۰ بیت که سروده ابونصر فراهی (م ۶۴۰ ق) است. بر نصاب شروع زیادی نوشته شده که از جمله آنها شرح قهستانی است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: عنایت‌الله بخاری □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۲۶ ق □ عنوانها و نشانها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴۷ □ تعداد سطر: ۲۳.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

این مجموعه، رساله‌های صرفی و نحوی که مشتمل بر ده رساله و کتاب است، توسط عنایت‌الله بخاری فرزند مولوی میرزا نعمت‌الله فرزند میرزا نیاز محمد، از روی نسخه دست خط کاتب بلخی، مشهور به ابن مولانا امین نوشته شده است.

این نسخه حاشیه نویسی نیز شده است. اسم این کتاب در کاتالوگ کتابخانه، نصاب الصبیان است.

ع الذریعة، ۱۰۳/۱۴؛ کشف الظنون، ۱۹۵۴/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله فاضل

خوانساری، ۳۰۲/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی انستیتوی آثار خطی تاجیکستان، ۱۲۰۴/۱.

شماره ثبت: ۳-۸/۱۰ (مجموعه)

۲.۱) منتخب مهذب الاسماء

لغت، فارسی و عربی

از: ناشناخته.

آغاز: «الف: یکی از هر چیزی و آن مرد که او را زن نباشد».

انجام: «الياء: آنچه بماند از شیر در پستان گوسفند. کلّها من مهذب الاسماء».

گزارش متن: کتاب مهذب الاسماء في مرتب الاشياء، در لغت عربی به فارسی،

تألیف قاضی محمود فرزند عمر سنجری زنجی است. در این نسخه دو برگ، از

کتاب مهذب الاسماء انتخاب شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۲۸ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد

برگ: ۲ □ تعداد سطر: ۲۳ □ اندازه جلد: ۱۴×۲۵ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای قهوه‌ای،

ضربی با ترنج و سرترنج قرمز، عطف و لبه‌ها مشععی یشمی.

کشف الظنون، ۱۹۱۲/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)،

۱۷۵/۱۰.

شماره ثبت: ۳-۳۱

۲.۲) الکيدانية (خلاصة الكيدانية يا ترجمة و شرح خلاصة الكيدانية)

فقه، عربی، ترجمه به فارسی

از: لطف الله نسفی کیدانی «فاضل کیدانی» (م ۷۵۰ یا حدود ۹۰۰ ق).

آغاز: «اعلم انّ العبد مبتلاء بين ان يطيع الله تعالى فيثاب و بين ان يعصيه

فيعاقب و الابتلاء يتعلّق بالمشروع و غيرالمشروع...».

انجام: «كما في المسئلة الزنيّة، و هي إمراة».... افتاده.

بنگرید به: شماره «۲۸» همین فهرست.

گزارش متن: این نسخه به صورت زیرنویس ترجمه (ترجمه و شرح) شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیبا □ عنوانها و نشانیها: مرکب و شنگرف □ تعداد برگ: ۵۰ □ اندازه جلد: ۱۷×۲۱ سم □ نوع جلد: مشمعی قرمز.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. این نسخه غلط املائی زیادی دارد. نام این کتاب در کاتالوگ کتابخانه ملی عشق آباد، کتاب مشروع و غیرالمشروع، ذکر شده است. ← معجم المؤلفین، ۱۵۶/۸؛ فهرست انستیتی نسخه‌های خطی فارسی تاجیکستان، ۱۸۵/۲؛ فهرس الظاهرية، شماره «۵۲۷۷».

شماره ثبت: ۳-۶۲

۲۰۳ یوسف و زلیخا شعر، فارسی

از: نورالدین عبدالرحمان فرزند احمد جامی. (م ۸۹۸ ق).

آغاز: خوانا نیست.

انجام:

«چه می‌گویم نشاط حسن را خوار کند مشاط گر تقصیر خودکار».

گزارش متن: داستان منظوم یوسف و زلیخا پنجمین مثنوی، از کتاب هفت اورنگ جامی است که در سال ۸۸۹ ق (نهم سال از نهم عشر از نهم صد) سروده شده و بارها در ایران، هند و کشورهای دیگر به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته ریز زیبا □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۸۴ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف، طلایی و نارنجی □ تعداد برگ: ۱۰۰ □ اندازه جلد: ۱۳×۲۱ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای قرمز، ضربی دارای ترنج و سرترنج، مجدول، عطف مشمعی قهوه‌ای، لبه تیماج یشمی.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و در سرترنج اسم صحاف به این صورت آمده

است: «عمل محمد یحیی صحاف».

صفحه اول دارای سرلوح، مجدول، مذهب و مرصع به رنگهای لاجورد، طلایی، مرکب، سفیدآب و گل و بوته است و حاشیه صفحه اول مزین به خطوط اسلیمی به رنگ طلایی است. تمام صفحه‌های کتاب مجدول طلایی است و تمام صفحه‌های این کتاب، به رنگهای مختلف (سفید، سبز روشن و نارنجی) است و دارای کمند است.

ع الذریعة، ۱۸۸/۱/۹ و ۲۹۸/۲۵؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، منزوی، ۳۳۳۱/۴.

شماره ثبت: ۷۰-۳

۲۰۴ مونس الاحرار في دقایق الاشعار شعر، فارسی

از: محمد فرزند بدرالدین «بدرالدین جاجرمی» (م ۷۴۱ ق.).

آغاز: «حمد بی حدّ و احصاء خدای را - جل جلاله - که ذرات کاینات حروف مصحف مجد و جلال امر است و ثنای بی عدد و انتهای دانایی را عمّ نواله که مجموع مکونات نقوش لوح محفوظ علم لایزال اوست، مصراع کدام برگ درخت است اگر نظر داری که سرّ صنع الهی درونه مکنون است».

انجام: «شعری از خاجوی کرمانی است:

«در زمان جان به هم گر بزنی بار دگر

دلم ای وای به دل وادلم ای وای دلم».

گزارش متن: این کتاب دارای سی باب و مشتمل بر مجموعه‌ای از اشعار

شعراي هم عصر شاعر است که دارای فهرست می‌باشد.

این نسخه مجموعه‌ای از انتخابهای بسیار مبسوط و مفصل از اشعار فارسی، از همه انواع آن، از قصاید، غزلیات، مقطعات، رباعیات و جز آن، از نزدیک به دویست نفر شعراي فارسی‌گوی است. این کتاب در سال ۱۳۳۷ و ۱۳۵۰ ش در ایران به چاپ رسیده است. آغاز این نسخه با نسخه‌های چاپی، نسخه مجلس

شورای ملی و نسخه عمومی معارف (دارالفنون) تفاوت دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق نازیبا □ تاریخ کتابت: اوایل سده ۱۳ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۱۳ □ تعداد سطر: مختلف □ اندازه جلد: ۱۷×۲۵ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوایه رنگ زیتونی، ضربی با ترنج و سرترنج، عطف و لبه تیماج قهوه‌ای. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. در سر ترنج این عبارت آمده است: «عمل ایشانقلی صحاف، ۱۲۱۸ ق».

→ فهرست نسخه‌های خطی دارالفنون (عمومی معارف)، ۲/۲۲۳۸؛ فهرست نسخه‌های خطی مجلس شورای ملی، ۱۰/۲۶۹۳؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشکده ادبیات تهران، شماره «۵۰۴»؛ ریحانة الادب، ۲ - ۱/۳۷۶.

شماره ثبت: ۸۰-۳

۲۰۵ تاریخ ملازاده در ذکر مزارات بخارا تاریخ، فارسی

از: احمد فرزند محمود، ملازاده هروی خرزبانی بخاری، معین الفقراء (م سده نهم ق).

آغاز: «الحمد لله الذي تفرّد بالبقاء و توخّد بالعزّ و الکبریاء و جعل الموت مخلصاً للاتقیاء من عباد الله. اما بعد هذا ذکر طائفة من اهل بخارا و نواحیها من العلماء و الکبراء...».

انجام: «بر جانب قبله شهر بخارا بر تل سنگریزه مزار منور شیخ مجذوب برکة الزمان بابا مبارک چهارطاقی».

بنگرید به: شماره «۱۹۰» همین فهرست.

گزارش متن: در آخر این کتاب تاریخ و فیات بزرگان دین، به صورت منظوم ذکر شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶۰ □ تعداد سطر: ۱۳ □ اندازه جلد: ۲۱×۱۳ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ قرمز. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و تمام صفحات مجدول است. فهرست نسخه‌های خطی انستیتوی شرق‌شناسی ابوریحان تاشکند، ۳۷/۱؛ دانشنامه ادب فارسی، ۲۵۷/۱؛ فهرست نامگوی نسخ خطی مخزن حمید سلیمان، شماره «۳۹۶»؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲۴۴/۶.

شماره ثبت: ۸۱-۳

اشعار، فارسی

۲۰۶ □ دیوان جامی (فاتحة الشباب)

از: نورالدین عبدالرحمان فرزند احمد جامی (م ۸۹۸ ق).

آغاز:

«خوان کرم کرده کریم آشکار   گوید بسم الله هستی بیار
پاکا پروردگاری که زبان سخن گذار در دهان سخنوران شیرین کار - شکر
گفتار نواله‌ای است از خوان نوال او و الوان نعم از معانی و عبارات رنگین...»
انجام:

«جامی روزی فلک به دادت برسد   وز بند زمانه صد گشادت برسد
پای از پی خویش کرسی از زانو کن   تا دست به دامن مرادت برسد».
بنگرید به: شماره «۱۷۴» در همین فهرست.

گزارش متن: این نسخه بخش اول دیوان است که شامل اشعار قدیمه اوست و فاتحة الشباب نام دارد. این مجموعه را جامی، در تاریخ ۸۸۴ ق، از اشعار خودش جمع‌آوری کرده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: شیخ فرزند بابا شیخ علوی □ تاریخ کتابت: سال ۱۰۶۲ ق

□ عنوانها و نشانیها: سنگرف □ تعداد برگ: ۳۵۴ □ تعداد سطر: ۱۳ بیت □ اندازه جلد: ۱۱×۲۵
 سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ قهوه‌ای.
 ویژگیهای نسخه: دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق شهر چهارجوست و رکابه دارد.
 به فهرست نامگوی نسخ خطی مخزن حمید سلیمان، شماره «۱۷۶۲» ذیل فاتحه الشباب؛ کشف
 الظنون، ۷۸۱/۱؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، احمد منزوی، ۲۲۶۴/۳؛ الذریعة، ۱۸۸/۱/۹
 و ۹۱/۱۶؛ ریحانة الادب، ۳۹۰/۱.

شماره ثبت: ۱۴۲-۳

۲۰۷ □ دیوان حافظ

شعر، فارسی

از: خواجه حافظ شیرازی شمس‌الدین محمد (م ۷۹۱ یا ۷۹۲ ق).
 آغاز: «بِسْمِكَ الْاِبْتِداءِ يافتاح: حضوری که‌همی خواهی از و غایب مشو حافظ.
 متى ما تلق من تهوى دع الدنيا و ما فيها
 اگر آن ترک شیرازی به‌دست آرد دل ما را
 به خال هندویش بخشم سمرقند و بخارا را
 فغان و کین لولیان شوخ شیرین کام شهر آشوب».
 انجام:

«در دیر و خرابه هم خراب اولی‌تر
 من غمزده را هست خراب اولی‌تر
 عالم همه سر سبز خراب است و خراب
 در جای خراب هم خراب اولی‌تر»
 بنگرید به: شماره «۱۷۲» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته □ عنوانها و نشانیها: سنگرف □ تعداد برگ: ۱۲۰ □ تعداد سطر: ۱۳

□ اندازه جلد: ۲۵×۱۵ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ قرمز.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و سرلوح است که مرصع به رنگهای مختلف است و تمام صفحه‌های کتاب مجدول به رنگ لاجوردی است. این نسخه مرتب نیست و جابه‌جایی دارد.

← الذریعة، ۲۲۲/۱/۹؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، احمد منزوی، ۲۲۷۶/۳.

شماره ثبت: ۱۴۳-۳

۲۰۸ □ دیوان جامی اشعار، فارسی

از: نورالدین عبدالرحمان فرزند جامی (م ۸۹۸ ق).

آغاز: «بسم الله الرحمن الرحيم:

اعظم اسمای علیم حکیم   مـحترمان حرم انس را
تازه حدیثی است ز عهد قدیم   نوزده حرف است که مژده هزار
عالم ازو یافته فیض عمیم».

انجام:

«جامی اگر یافت در این کشتزار   فکر تو برکار زراعت قرار
تخم پراکنده که در کل بود   تخم پراکندگی دل بود».
بنگرید به: شماره «۱۷۴» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق زیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف، طلایی □ تعداد برگ: ۱۰۰ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۲۲×۱۴ سم □ نوع جلد: مشمعی قهوه‌ای.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و سرلوح است که مرصع به رنگ لاجوردی، سفیدآب و طلایی است و طلائندازی شده و تمام صفحه‌ها مجدول به مرکب است. در این نسخه، تمام صفحه‌ها به شش قسمت (خانه) به خط طلایی تقسیم شده است.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۶۶/۳؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، احمد منزوی، ۲۲۶۴/۳؛ الذریعة، ۱۸۸/۱/۹؛ کشف الظنون، ۷۸۱/۱؛ ریحانة الادب، ۳۹۰/۱.

شماره ثبت: ۱۴۷/۱-۳ (مجموعه)

۲۰۹ نعمت عظمی

تفسیر، فارسی

از: محمد نعمت خان عالی شیرازی نصیرآبادی، دانشمند خان (م ۱۱۲۰ یا ۱۱۲۱ ق).

آغاز: «طالب صفای باطن را مرآت حیرانی و جوهر آن آئینه را حلقه چشم نگرانی ساخته به تحلیات شیون و رنگ آمیزی صفات گوناگون لوح خاطر را مذهب منقش به صور تصوّر کند تا جمال تصدیق وحدت ذات و حسن ایمان به خالق کاینات در دیده بصیرتش مرتسم گردد».

انجام: «تسخیر اقلیم قلم به نیروی توفیق و جلوس سلطان خرد در دارالعلم تحقیق وقتی به وقوع آمد که از رقم ستّین هجرت چهار الف دعایم بیت المعمور جهان و قوایم سریر زمان بود. فحمداً له ثمّ حمداً له - کما کان فی نفسه اهله».

گزارش متن: تفسیری عرفانی، تقدیم شده به محی الدین محمد اورنگ زیب عالمگیر است مؤلف از پارسی‌گویان هندوستان است که در عهد عالمگیر و شاه جهان می‌زیسته است. سرآغاز دیباچه این نسخه با نسخه‌ای که در الذریعة معرفی شده تفاوت دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ محل کتابت: شاهجان آباد (هند) □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۶ □ تعداد سطر: ۱۵.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و در آخر رساله، نشان بلاغ وجود دارد.
 ← لغت نامه دهخدا، ۱۴/۲۶۰۵؛ الذریعة، ۹/۲/۶۷۶، ۶۷۷ و ۲۴/۲۳۳؛ فهرست نسخه‌های خطی
 مرکز احیاء میراث اسلامی، ۶۰/۱.

شماره ثبت: ۱۴۷/۲-۳ (مجموعه)

۲۱۰ محاصره حیدرآباد (روزنامه محاصره حیدرآباد - واقعات

عالمگیری) تاریخ، فارسی

از: محمد نعمت خان عالی شیرازی نصیرآبادی، دانشمند خان (م ۱۱۲۰ یا ۱۱۲۱ ق).

آغاز: «دمی که مدرس کشف صبح در صفحه صدق و صفا چون قاضی بیضا تفسیر و الشمس و ضُحُها به خط شعاعی آفتاب بر صفحه روز نگاشت، دعای شب زنده دار ماه با سیمای پر نور و ضیاء سجاده سپهر گسترده... نافله شب به ختم سوره نور کرده سر به سجده غروب گذاشت».

انجام: «کودکان با یکدیگر، مرکب شوخی، در میدان نی سواری می‌دوانند و قطعه‌های نصاب یادگرفته... نظام کار و بار خالق در هر ماه در هم شد... اگرچه عمر پر افزود؛ اما عقل او کم باشد».

گزارش متن: تاریخ محاصره و گشودن حیدرآباد هند، در سال ۱۰۹۸ ق (سیمین سال پادشاهی اورنگ زیب (۱۰۶۹ - ۱۱۱۸ ق) است. این کتاب به کوشش میرزا حمزه خان مازندرانی، در هند، چاپ شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: سنگرف □ تعداد برگ: ۵۵ □ تعداد سطر: ۱۵.
 ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و حاشیه نویسی شده و در حاشیه تصحیح نیز شده است.
 ← فهرست نسخه‌های خطی فارسی، منزوی، ۶/۴۶۵۷؛ الذریعة، ۱۱/۲۷۰.

شماره ثبت: ۱۴۷/۳-۳ (مجموعه)

۲۱۱ **خوان نعمت (دیباچه دیوان عالی)** متفرقات، فارسی

از: محمد نعمت‌خان عالی شیرازی نصیرآبادی، دانشمند خان (م ۱۱۲۰ یا ۱۱۲۱ ق).

آغاز: «عیار افزای نقد سخن اُکسیدی است که چون بر فلزات معدن لفظ طرح شود زر خالص از بس که غیرت رنگ باخته برآید و آب رنگ بخش جوهر نطق خورشیدی که هرگاه برکان معنی تابد لعل و یاقوت را از رشک خون در جگر نماید... فاعلم آنه لا اله الا الله لا ضد له و لاته، زهی دریای وجوب که از حقیقتش چون موج لب گشودن محال است».

انجام: «و اگر نفس هیحائیش نفحه در تن سخن ندهد، قالب حروف روح مدعا نپذیرد. دمی که صبح صادق صفای باطنش تجلی نماید، خورشید را هر یک از خطوط شعاعی انگشت حیرت دیگر است... از لطایف غیبی تاریخ یافتن خطاب چنین یافتیم با "شکر نعمت واجب واجب"».

گزارش متن: مجموعه‌ای از منشآت شامل حکایات، نامه‌ها، نکته‌های علمی و اخلاقی و اشعاری از مؤلف و غیر از او، با دیباچه‌ای که در سال ۱۱۰۵ ق بر آن نوشته؛ و گویا در بمبئی به چاپ رسیده است. این دیباچه در سرآغاز دیوان اشعار او نیز آمده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۳ □ تعداد سطر: ۱۵. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ فهرست نسخه‌های خطی مرکز احیاء میراث اسلامی قم، ۵۹/۱؛ فهرست مشترک نسخه‌های خطی

فارسی پاکستان، ۲۵۶/۵؛ الذریعة، ۲۷۵/۷ و ۶۷۶/۲/۹ و ۶۷۷.

شماره ثبت: ۱۴۷/۴-۳ (مجموعه)

۲۱۲ دیوان عالی شیرازی (دیوان نعمت خان عالی) اشعار، فارسی

از: محمد نعمت خان عالی شیرازی نصیرآبادی، دانشمند خان (م ۱۱۲۰ یا ۱۱۲۱ ق).

آغاز: »

«تمامی یابد از مصراع بسم الله دیوانها
به بین که مدّ این ابروست زیبا روی عنوانها
چو خواهد بود رحمت در خور تقصیر ما عالی
شفاعت خواه باشند این عیادتها ز عصیانها».

انجام:

«ناگهان در گفتگو از خواب جست
دید کین خواب است فوراً چشم بست
کف گشود و گفت کم از بیش به
راضی‌ام من هرچه می‌دادی بده».
گزارش متن: پیرامون ۱۸۰۰ بیت غزل است، با تخلص عالی که به ترتیب حروف
قافیه تنظیم شده، با دیباچه‌ای به نثر شیوا که این نسخه، دیباچه را ندارد. این کتاب
در سال ۱۲۹۸ ق، در هند، به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۵۰ □ تعداد سطر: ۱۵ بیت.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و صفحات کتاب، سفید و نارنجی روشن است.
← فهرست نسخه‌های خطی مرکز احیاء میراث اسلامی قم، ۵۹/۱؛ الذریعة، ۶۷۶/۲/۹؛ فهرست
نسخه‌های خطی فارسی، ۲۵۸۳/۳.

شماره ثبت: ۱۴۷/۵-۳ (مجموعه)

حسن و عشق ۲۱۳

عرفان، فارسی

از: محمد نعمت خان عالی شیرازی نصیرآبادی، دانشمند خان (م ۱۱۲۰ یا

۱۱۲۱ ق).

آغاز:

«حدیث عشق شد زیبا بیانم چو شمع افتاد آتش در زبانم
 قلم از جوش این می شد سیه مست ز من عشقی به هر جا عاشقی هست
 عرایس ابکار معانی را با اختان الفاظ روشن بیانی به این گونه عقد موصلت
 منعقد می‌گردد و روح مجرد به حکم: «فانکحوا ما طاب لکم من النساء» میل
 مناکحت با عروس تن کرده و به مقتضای «و نفخت فیه من روحی» قدم به حجله
 «و لقد کرمنا بنی آدم» نهاد...».

انجام:

«ما فرنگانی شاگرد کپیتان در ظلم دوچندانی لعنت به تو ای کیدی
 (ناخوان...) مغضوب خدا باد تا روز جزاء باد لعنت به تو ای کیدی»
 گزارش متن: نثری شیوا و عرفانی به شیوه داستان در ترغیب جوانان به
 تزویج و استفاده مشروع از دنیا با شواهدی از آیات قرآن و اشعار است. این کتاب
 به مباشرت میرزا احمد مازندرانی، در سال ۱۲۴۸ ق، به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۵۰ □ اندازه جلد: ۱۲×۲۲ سم
 □ نوع جلد: کاغذی با مقوای راه راه زرد و قهوه‌ای، و عطف پارچه حنایی.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و تعداد برگ کل مجموعه ۳۷۶ برگ است.

ع الذریعة، ۱۷/۷ و ۶۷۶/۲/۹: فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی

نجفی (ره)، ۷۲۸۱/۱۹.

شماره ثبت: ۳-۲۲۲

عجائب المخلوقات و غرائب الموجودات [۲۱۴] متفرقات، فارسی

از: زکریا فرزند محمد فرزند محمود کمونی (کوفی) قزوینی (م ۶۸۲ ق).
 آغاز: «العظمة (العصمة) لك و الكبرياء لجلالك اللهم قائم الذات و مفيض
 الخيرات واجب الوجود و وهب العقول و فاطر السموات و الارض و مبدئ
 الحركت و الزمان».

انجام: «و منها: ما روي عن الشافعي - رضي الله تعالى عنه - ... در بلاد يمن
 می‌رفتم... شخصی را دیدم تا اسفل بدن زنی بود و تا با دو بدن متفرقه چهار دست
 و دو سر، دو روی و هر دو با یکدیگر»... افتاده.

گزارش متن: کتابی مفصل در عجایب و غرایب مخلوقات و موجودات
 که در سال ۶۷۴ ق به پایان رسیده و به معزالدين شاپور تقدیم شده است.
 دارای مقدمات چهارگانه و دو مقاله: مقدمه اول: در شرح عجب؛ ۲. تقسیم
 مخلوقات؛ ۳. معنی غریب؛ ۴. تقسیم موجود. مقاله اول: در علویات؛ و مقاله
 دوم: در سفلیات. این کتاب چند بار ترجمه شده و این نسخه نیز، ترجمه
 فارسی آن است و مترجم آن معلوم نشد کیست؟ این کتاب چندین بار به چاپ
 رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۱۵ □ تعداد سطر:
 ۲۱ □ اندازه جلد: ۲۴×۱۵ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ قهوه‌ای.
 ویژگیهای نسخه: در این کتاب عکسهایی به صورت رنگی، از شگفتیهای طبیعت
 کشیده شده است و دارای رکابه است.

← الذریعة، ۲۱۹/۱۵؛ کشف الظنون، ۱۱۲۷/۲.

شماره ثبت: ۲۳۴/۱-۳ (مجموعه)

۲۱۵ تجوید منظوم

تجوید قرآن، فارسی

از: زاهد بخارایی (م سده دهم یا یازدهم ق).

آغاز:

«بعد حمد و ثنا مدح خدا نعت پیغمبر دلیل هدای

بشنو این چند بیت تا گردی مطلع بر قواعد قراء».

انجام:

«پس عاصم همزه ابن عامر کسائی کوفی است

نافع ابن کثیر است ابو عمر امام».

گزارش متن: قصیده کوتاهی، در تجوید قرآن که به عبدالرؤف تقدیم شده است.

بهر عبدالرؤف کردم نظم به عنایات حضرت مولا

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴ □ تعداد سطر: ۱۵ بیت.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست.

فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، ۶۲۹/۷ و ۱۰۵/۱؛ فهرست نسخه‌های خطی

فارسی، احمد منزوی، ۸۰/۱

شماره ثبت: ۲۳۴/۲-۳ (مجموعه)

۲۱۶ شرح الکافیة

نحو، فارسی

از: ناشناخته.

آغاز: «جواب - می‌گویم که تمایز علوم مدونه بحسب تمایز موضوعاتش

است. اما موضوع علم نحو کلمه و کلام بود بنابراین مصنف بناکرده است

کتابش را بتعریف کلمه و کلام... الکلمة لفظ وضع لمعنی مفرد بحث چرا تصدیق

نکرده است مصنف رساله‌اش را که کافیه است بالحمد لله از عدم تصدير بالحمد لله لازم آمده است».

انجام: «و المخففة المفتوحة ما قبلها تقلب الفاً نون مخففة مفتوحة ما قبل را قلب کرده می‌شود به الف مثل اضرباً در اضرین».

گزارش متن: کتاب الکافیه متن مختصری در علم نحو، تألیف عثمان فرزند عمر «ابن الحاجب» (م ۶۴۶ ق) است. این کتاب مورد توجه علمای این فن قرار گرفته و بر آن شروح زیادی نگاشته‌اند، از جمله این شرح که معلوم نشد از کیست؟ اصل کافیه، با شماره «۱۳» در همین فهرست آمده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: ملا عبدالغفار □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۵۰ □ تعداد سطر: ۲۳ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای مشکی، ضربی با ترنج و سرترنج، عطف مشمعی مشکی و لبه تیماج قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. در اول این نسخه، وصیت‌نامه خواجه بادیری به نام عرایض خواجه بادیری آمده است.

→ کشف الظنون، ۱۳۷۰/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲۸۴/۲.

شماره ثبت: ۲۴۹-۳

عقاید و اخلاق، فارسی

ذخیره الملوك ۲۱۷

از: سید علی فرزند شهاب همدانی (م ۷۶۸ ق).

آغاز: «حمد بسیار و ثنای بی‌شمار مر حضرت ملکی را که اسباب معاش سکان خطه ملک دنیوی را تمهید قانون سیاست حکمی نظام داد... باب اول در شرایط و احکام ایمان و لوازم آن...».

انجام: «و کثرت اقتران معاصی آبروی ما بریخت. نسأل الله غفور... و ان یسرّ قبايح اعمالنا کما یقتضیه کرمه و فضله، انه قریب مجیب والحمد لله وحده والسلام».

گزارش متن: این کتاب در ده باب تنظیم شده است: باب اول: در شرایط واحکام ایمان؛ باب دوم: در عبودیت؛ باب سوم: مکارم الاخلاق؛ باب چهارم: حقوق الوالدین؛ باب پنجم: احکام سلطنت؛ باب ششم: فی السلطنة المعنویة؛ باب هفتم: امر به معروف و نهی از منکر؛ باب هشتم: شکر نعمت؛ باب نهم: صبر علی المصائب؛ باب دهم: ذمّ الکبر و الغضب. این کتاب در هندوستان به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق زیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۴۶ □ تعداد سطر: ۱۸ □ اندازه جلد: ۲۵×۱۷ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ زیتونی، دارای ترنج و سرترنج که مدتی بعد به این جلد چسبانده شده است. مجدول، عطف و لبه تیماج قهوه‌ای روشن.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و در سرترنج نوشته شده است: «مصحف کتاب ملا یولداش».

→ کشف الظنون، ۱/۸۲۴؛ الذریعة، ۱۰/۲۱.

شماره ثبت: ۲۵۷-۳

طَبّ، فارسی [۲۱۸] ذخیره خوارزمشاهی

از: اسماعیل فرزند حسین حسینی جرجانی (م ۵۳۰ یا ۵۳۱ یا ۵۳۵ ق.).

آغاز: «الحمد لله رب العالمین حمداً لساکرین و الصلوة علی النبی المصطفی و علی آله و اصحابه اجمعین، چون تقدیر ایزد تعالی چنین بود که جمع کننده این کتاب بنده دعاگوی خوارزمشاهی...».

انجام: «و آن را که سبب ضعیفی چشم گریستن باشد روغن بنفشه و روغن نیلوفر را با کف با مالیدن... و اندر سبزی و بوستانها و آب روان نگریستن، سود

دارد به اذن الله تعالى».

گزارش متن: کتابی مفصل در طب قدیم است و دارای ده کتاب به این شرح است: ۱. شناخت خلطها؛ ۲. حالات بدن؛ ۳. نگاه داشتن بدن؛ ۴. استخراج مرض؛ ۵. تبها؛ ۶. بیماری اندامها؛ ۷. علاج آماسها و ریشها؛ ۸. پاکیزگی بدن؛ ۹. انواع زهرها؛ ۱۰. داروها. این کتاب، در سال ۵۰۴ ق، به اتمام رسیده و به سلطان علاءالدین تکش (ارسلان تکین) خوارزمشاه تقدیم شده است و بارها در ایران و کشورهای دیگر به چاپ رسیده است. این نسخه مشتمل بر نه کتاب است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق و نسخ زیبا □ کاتب: قادر خان حکیم باشی □ تاریخ کتابت: سال ۱۱۰۸ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۴۸ □ تعداد سطر: ۲۹ □ اندازه جلد: ۲۶×۲۱ سم □ نوع جلد: صاغری قرمز، مجدول
ویژگیهای نسخه: دارای مهر بیضی در آخر کتاب است که مربوط به قادرخان حکیم باشی است.

→ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱/۳۳۳؛ کشف الظنون، ۱/۸۲۴؛ الذریعة، ۱۰/۱۰.

شماره ثبت: ۳-۲۶۰

شعر، فارسی

۲۱۹ دیوان حافظ

از: خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی (م ۷۹۲ یا ۷۹۱ ق).

آغاز:

«ایا^۱ یا ایها السّاقی ادرکأساً و ناولها

که عشق آسان نمود اوّل ولی افتاد مشکلها».

۱. صحیح آن «الا» می‌باشد.

انجام:

«مغبون معاش خود نمی‌باید بود
مغرور به عقل خود نمی‌باید بود.
به خوبان دل مده حافظ بدین آن بیوفائیا
که ناچار از میان کردند ترکان سمرقندی»
بنگرید به: شماره «۲۰۷» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته □ کاتب: ملاتوره قلی بیگ □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۱ ق □ محل کتابت:
بخارا □ تعداد برگ: ۱۷۴ □ تعداد سطر: ۱۳ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۵ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا
به رنگ زیتونی دارای ترنج و سرترنج و عطف و لبه مشمعی به رنگ قرمز.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. این نسخه در زمان حکومت امیرنصرالله
محمدبهادر سلطان به دست یک جوان هفده ساله نوشته شده است.
فهرست نسخه‌های خطی فارسی، احمد منزوی، ۲۲۷۶/۳؛ الذریعة، ۲۲۲/۱/۹.

شماره ثبت: ۲۶۵-۳

متفرقات، فارسی

جنگ ۲۲۰

از: ناشناخته.
آغاز: «عدد سورة فاتحة الكتاب ۹۲۳۹ و عدد یس الشریف ۲۲۶۶۱۵.
«به زمین جلوه نمودی فلک از رنگ بسوخت
که فلک را ملکی نیست بدین زیبایی».

انجام:

«طلعت او آئینه ذات حق   فکرت او صحت اثبات حق
زافعالش بدین دارد تأسف   عطاالله ابن خواجه یوسف»

گزارش متن: این نسخه مشتمل بر حکایات و اشعاری از شعر است. تألیف این کتاب از تاریخ ۱۲۷۹ ق شروع و در تاریخ ۱۳۲۱ ق به پایان رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق و شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۲۶ الی ۱۳۲۸ ق □ عنوانها و نشانیها: سنگرف □ تعداد برگ: ۲۸۳ □ تعداد سطر: مختلف □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد: مشمعی قهوه‌ای. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق چهارجوست.

شماره ثبت: ۲۸۶/۱-۳ (مجموعه)

تحفة المجربات ۲۲۱

طب، فارسی

از: ناشناخته.

آغاز: «حمد و ثنای مر خالق بی‌نیاز را که اوّل و آخر، همه اوست و قفل حکمت او به جز کلید رحمتش و نکرده و الرحمن الرحیم که سحاب رحمت خویش را بر جمیع خلائق پدید گردانید...».

انجام: «و اگر شطیه افتاده بود و درد غلیدن صعب شود آن موضع ببايد شکافت و استخوان برهنه کردن و شطیه بریدن و بیرون صفاق را نگاه داشتن تا جراحت بدو نرسد...» افتاده.

گزارش متن: مؤلف می‌گوید: «این مجموعه را از طب شهابی و شمسی و عین‌الجیوة، با تجربه انتخاب نموده‌ام». این کتاب مشتمل بر ۸۴ باب است که باب اوّل در دفع سردرد؛ ۲. علاج مالیخولیا؛ ۳. علاج صرع؛ ۴. علاج خون‌بینی (خون دماغ)... و باب ۸۰. در دانستن رجال الغیب.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۸۰ □ تعداد سطر: ۲۱.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست.
→ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۳۲۱/۱۱؛ فهرست
نسخه‌های خطی فارسی، احمد منزوی، ۴۹۰/۱.

شماره ثبت: ۲۸۶/۲-۳ (مجموعه)

طب، فارسی

ریاض الادویه ۲۲۲

از: یوسف فرزند محمد یوسفی هروی (م ۹۵۰ ق).
آغاز: «الحمد لله الذي خلق لكل داء دواء و جعل حبيبه لعلل القلوب شفى
- صلى الله عليه و على آله الاطهار و اصحابه الاخيار سلم تسليمًا - باب اول ذكر
ادوية مفردة بر ترتيب حروف تهجی...».
انجام: «دواهی دیگر که بدن فربه کند: صفت آن: آرد برنج و آرد نخود و آرد
نان... (ناخوان) مایه‌دار خشک ساخته علی السویه به هم آمیزند».
گزارش متن: کتابی در شناخت و مصرف داروهاست. دارای یک مقدمه در
کلیات ادویه و دو باب: باب اول، در ادویه مفردة و باب دوم، در ادویه مرکبه
و خاتمه در امتحان تریاق. در سال ۹۴۶ ق به پایان رسیده و به همایون‌شاه (۹۳۷ -
۹۶۲ ق) تقدیم شده، کتابی به دین نام در هندوستان به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴۰
□ تعداد سطر: ۲۱ □ اندازه جلد: ۱۶×۲۴ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای قهوه‌ای، ضربی با
ترنج و سرترنج، عطف و لبه‌ها مشمعی قهوه‌ای.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، ۵۸۸/۱؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، احمد منزوی، ۵۴۵/۱.

شماره ثبت: ۲۹۵-۳

۲۲۳ شفاء المریض (یا طب شهابی یا شفاء الرجل) طب، فارسی

از: شهاب‌الدین فرزند عبدالکریم قوام ناکوری «شهاب» (م پس از سال ۷۹۰ ق.).

آغاز:

«نخستین کنم نو که خامه روان به توحید پروردگار جهان
خداوند خلّاق ارض و سما که نی جسم دارد نه جان و نه جا»
انجام:

«ز فضل خدا بود سعی شهاب مرتّب شد ابواب هذا الكتاب
ز هفتصد زیاده نود سال بود دهم روز از شوال بود»
گزارش متن: این منظومه در ۱۰ شوال سال ۷۹۰، در یک مقدمه و ۱۶۰ باب
سروده شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: عبدالله □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۱۷ ق □ عنوانها
و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۰۰ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد: کاغذی با
مقوا به رنگ زیتونی، ضربی دارای ترنج و سرترنج قهوه‌ای و مجدول، عطف و لبه تیماج
قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: این نسخه دارای رکابه و طرف اول جلد کنده شده است.

→ فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، ۶۰۸/۱؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، احمد منزوی، ۵۵۴/۱، الذریعة، ۲۲۴/۱۹.

شماره ثبت: ۳-۴۵۹/۱ (مجموعه)

۲۲۴ شرح العوامل المأة نحو، فارسی

از: ناشناخته.

آغاز: «العوامل موصوف مبدأ «في النحو» جار و مجرور به اعتبار متعلقش صفت علی، علی بنائی، ما موصولة یا موصوفة، ألفه صلۀ ما یا صفت ماست». انجام: «عامل معنوی، عامل در فعل مضارع یعنی، عامل رافع در فعل مضارع وهو وقوعه موقع الاسم... و همین عامل رافع در فعل مضارع وقوعش در موقع اسم، مانند: زيد يضرب در موقع زيد ضارب».

گزارش متن: کتاب العوامل المأة، تألیف عبدالقاهر جرجانی (م ۴۷۱ ق) است که در آن عوامل صدگانه لفظی و معنوی که آخر الفاظ عربی را از جهت اعراب تغییر می‌دهند به صورت بسیار مختصر، در چند سطر آورده است. بر عوامل جرجانی، شروح زیادی نوشته شده، از جمله این شرح فارسی که معلوم نشد از کیست؟ اصل عوامل جرجانی، با شماره «۲۳» در همین فهرست آمده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیبا □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۳۴ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴۳.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

کشف الظنون، ۱/۱۷۹؛ جامع المقدمات با تصحیح مدرس افغانی، ۱/۴۸۳؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۳/۱۷۸.

شماره ثبت: ۳-۴۵۹/۲ (مجموعه)

۲۲۵ المقدمة الجزرية (یا شاطیبة) تجوید، عربی

از: محمد فرزند محمد جزری شافعی (م ۸۳۳ ق).

آغاز:

«يقول راجي عفو رب سامع
محمد ابن الجزري الشافعي»
انجام:

«اياتها قاف دزاي في العدد
من يحسن التجويد يُظفر بالرشد»
گزارش متن: منظومه‌ای در ۱۰۹ بیت، در قواعد تجوید است. این منظومه، مورد توجه دانشمندان این فن قرار گرفته و بر آن شروح زیادی نوشته‌اند و در هند و در تبریز به سال ۱۳۲۱ ق چاپ شده و به نامهای مختلف، در منابع آمده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: ملاخواجه نیاز خیه‌ای □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۳۴ ق
□ عنوانها و نشانها: مشکی □ تعداد برگ: ۱۴ برگ □ اندازه جلد: ۱۸×۲۳ سم □ نوع جلد: مشمعی قهوه‌ای، مجدول.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و به نظر نگارنده، از جهت اینکه تمام این مجموعه به یک خط نوشته شده، در نتیجه کاتب کل مجموعه ملاخواجه نیاز خیه‌ای است. تمام برگها مجدول به رنگ مشکی است.
→ دایرة المعارف بزرگ اسلامی، ۲۳۱/۳ - ۲۳۳؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۳۳/۱.

شماره ثبت: ۳-۴۶۱

شعر، فارسی

۲۲۶ دیوان املاء

از: آخوند ملا محمد املائی بخاری (م ۱۱۶۲ ق / ۱۷۴۹ م).

آغاز:

«ای توانا ناتوان در وصف تو تقریرها

سوزد از یاد رخت اندیشه تحریرها

عقل افلاطون نیابد ره به فکر درس عشق
گرچه سازد در خیالش سالها تدبیرها».

انجام:

«زاهد ننهی سر به در میخانه
از نشأ بساده کی خبردار شوی
در پشت کتابت همه کس نام نویسند
من گم شده نام توام نام ندارم».
گزارش متن: چندین دیوان املا در فهرست مشترک پاکستان، با سرآغازهای
مختلف آمده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۴ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ:
۱۸۲ □ تعداد سطر: ۱۲ و ۱۳ بیت □ اندازه جلد: ۱۵×۲۵ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ یشمی
روشن، عطف پارچه قرمز.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

فهرست نامگوی نسخ خطی مخزن حمید سلیمان، ص ۱۱۷؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی
انستیتوی تاجیکستان، شماره «۱/۲۴۳۳»؛ فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، ۱۴۲۱/۸.

شماره ثبت: ۳-۴۷۳

اشعار، فارسی

۲۲۷ □ دیوان غیائی

از: غیاث الدین بدخشانی یا بدخشی «غیائی» (م پیرامون ۱۲۰۲ ق).

آغاز:

«تو حفیظی و نصیری تو حبیبی و کبیری

تو مقیتی و خیبری تو بصیری و علیمی

في نعت النبي (ص):

صلّ على المصطفى أنّه بدر الدّجا

وصفه شمس الزکا اسمہ نور الہدی

اصلہ نسل الخلیل قوله وحی الجلیل

علمہ الجبرئیل أنّه شدید القوای».

انجام:

«این چه آتش بُد غیائی در قلم شعله در زد در نیستان رقم»
گزارش متن: دیوانی به نام غیاث الدین غیائی، چندین بار به چاپ رسیده است. مؤلف در فیض آباد از قرای بدخشان می زیسته و از مریدان غلام محمد معصوم سرهندی (م ۱۱۶۱ ق) بوده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۳۴ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۹۲ □ تعداد سطر: ۱۳ بیت □ اندازه جلد: ۲۱×۱۴ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای رنگ دودی، عطف مشتمعی قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

فهرست کتابهای چاپی فارسی، ۲/۲۳۴۸؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، احمد منزوی، ۳/۲۴۵۶؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، ۸/۱۱۶۴.

شماره ثبت: ۱/۵۰۴-۳ (مجموعه)

ظفرنامه ۲۲۸

اخلاق و تاریخ، فارسی

از: منسوب به خواجه بزرگمهر حکیم، فرزند بختگان (م ۵۷۸ م).

آغاز: «حمد و ستایش مر خدایی را که آفریدگار و پدید آورنده زمین و آسمان و روزی دهنده جانوران است و درود بر پیغمبران و برگزیدگان او باد.

خاصه بر محمد... اما بعد: در روزگار انوشیروان عادل هیچ چیز از حکمت عزیزتر نبود...».

انجام: «و بعد از تسخیر قلعه، امیرحسین و حضرت صاحبقران مظفر و منصور باز گشتند. در خلال این احوال امیرحسین با امیر تیمور بر سبیل مشورت گفت که خطه بلخ را دارالملک سازم... تو هرچه به خواطر می‌رسد بگویی حضرت صاحبقران امیرحسین از عمارت آن موضع منع کرد».

گزارش متن: این کتاب مجموعه‌ای از حکمتها و پند و اندرزها از بزرگمهر است که انوشیروان پادشاه ایران از ایشان خواسته بود که: «می‌خواهم سخنی چند مفید در لفظ اندک و معنی بسیار جمع‌سازی، در دنیا و عقبی سودمند باشد» و در آخر کتاب نیز تاریخ جنگها و وقایع زمان حکومت تیمور را آورده است. این کتاب جواب سؤالات پادشاه ایران - انوشیروان ساسانی - است که از بزرگمهر پرسیده و او جواب داده است. اصل این کتاب به زبان پهلوی بوده، سپس به عربی ترجمه شده، پس ابوعلی سینا به امر نوح فرزند منصور سامانی آن را به فارسی ترجمه کرده است. این کتاب در سال ۱۳۰۷ ش، در ذیل تقویم تربیت و در سال ۱۳۳۰ ش توسط غلامحسین صدیقی، در تهران به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق زیبا □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۴۱ ق □ محل کتابت: آرتیق (اکنون گمرگ ترکمنستان با ایران در مرز لطف‌آباد است) □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۴ □ تعداد سطر: ۱۳.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

دانشنامه ادب فارسی، ۱/۱۹۰؛ الذریعة، ۱۵/۱۹۹؛ کشف الظنون، ۲/۱۱۲۰؛ فهرست خطی مجلس، شماره «۴۲۱۸».

شماره ثبت: ۵۰۴/۲-۳ (مجموعه)

جنگ ۲۲۹

متفرقات، فارسی

از: ناشناخته.

آغاز: «من یک بچه کوچک هستم و هیچ چیز نمی دانم. بچه گان چه می دانند؟ ایشان اگر جستجو بکنند همه چیز توانند دانست، پس سعی خواهم کرد، همه اشیاها را یاد خواهم گرفت».

انجام: «از سفیر روم رسیده مشعر اینکه فیما بین او و اولیای دولت عثمانیه چنین قرار یافته دو ممالک آن طرف رود ارس با رومی و این طرف با قزلباشها تعلق داشته باشد... ما لشکر عظیم متوجه ممالک روم کردیم، دانسته باشی». گزارش متن: آخرین قرارداد که تاریخش ۱۳۲۴ ق می باشد، مربوط به تردد بین ایران و روس از مرز آرتیق و ورود و خروج مواد غذایی از ایران است. این جنگ شامل مطالب اخلاقی و ادبیات فارسی، اسناد سیاسی بین ایران و روم و عثمانی و مطالب دیگری است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته زیبا □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۴۱ ق □ محل کتابت: آرتیق ترکمنستان □
عنوانها و نشانیها: سنگرف □ تعداد برگ: ۶۶ □ تعداد سطر: مختلف □ اندازه جلد: ۱۶×۲۱ سم □
نوع جلد: مشمعی بنفش. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و کل این مجموعه ۱۰۰ برگ است.

شماره ثبت: ۵۱۹/۱-۳ (مجموعه)

ترغیب الصلوة، ج ۱ ۲۳۰

فقه، فارسی

از: عین الدین محمد فرزند احمد زاهد «زین» (م سده دهم ق).
آغاز: «الحمد لله الذي جعل الصلوة وسيلة الى النجاة و سبباً لرفع الدرجات

والصلوة والسلام على رسوله حامي فرقة الجنّات و ماحي عسرة العصاة و على آله و عترته الطاهرين و الطاهرات...».

انجام: «رسول - عليه الصلوات و السلام - ... از بهر این خلال او بر نهج مسنون نبوده، نماز بیست ساله باز گردانند و الله اعلم بالصواب».

گزارش متن: کتابی در فقه حنفی، بحث نماز است و به نام ابوالمظفر محمدشاه نوشته شده و آن را از حدود صد کتاب جمع‌آوری کرده و دارای سه بخش و ۲۱ فصل است: ۱. آداب و فرضیت نماز؛ ۲. انواع طهارت؛ ۳. احداث و انجاس. این نسخه جلد اول است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۷۶ □ تعداد سطر: ۱۹.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و در سرترنج اسم صحاف به این صورت آمده است: «عمل ملاحسن صحاف».

کشف الظنون، ۳۹۹/۱؛ فهرست خطی انستیتوی تاجیکستان، ۱۸۷/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۸۱/۲۰.

شماره ثبت: ۵۱۹/۲-۳ (مجموعه)

فقه، فارسی

۲۳۱ □ ترغیب الصلوة، ج ۲

از: محمد فرزند احمد زاهد «زین» (م سده دهم ق).
آغاز: افتاده... «در فضیلت نماز جمعه و حصول آن و حضور آن، در تفسیر ذرر، در فصل جمعه، چهل حدیث آورده است و این ضعیف عصمت الله، چند حدیث از آنجا در این مختصر آورده...».

انجام: «فقیر می‌خواست که اکثر خلق با این نوع علم که فرض عین همه است، دانا شوند و دانایان به دفع این حالات است که دیگر این خواهد آمدن ان شاء الله

برخیزند و با صلاح اینها قیام نمایند».

بنگرید به: شماره «۲۳۰» در همین فهرست.

گزارش متن: این نسخه جلد دوم است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ تاریخ کتابت: روز چهارشنبه ۵ شوال □ محل کتابت: شاهجان آباد □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۹۱ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۱۶×۲۶ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای حنایی، ضربی با ترنج و سرترنج به رنگ قرمز، مجدول، عطف و لبه‌ها تیماج قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

ۛ کشف الظنون، ۳۹۹/۱؛ فهرست نسخ خطی انستیتوی تاجیکستان، ۱۸۷/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۸۱/۲۰.

شماره ثبت: ۵۲۴-۳

۲۳۲ □ تفسیر قرآن (تفسیر چرخي) تفسیر قرآن، فارسی

از: یعقوب فرزند عثمان غزنوی چرخي (م حدود ۸۵۰ ق).

آغاز: «بسم الله الرحمن الرحيم، فرود آمد به آدم ابرها از روی آسمان دور شد و طرف مشرق رفت و باده‌ها سخت مخالف ساکت شد و دریاها روان شد و بهایم یعنی ستوران منقاد و فرمان بردار شدند و دیوان را از آسمان دور گرداند...».

انجام: «من الجنة والناس؛ آن وسوسه کننده از آدمیان و دیوان باشد... دیوان و پریان و می‌گویند دیو مردم از دیو عرفی بدتر است، زنه‌ار از قرین بد، زنه‌ار!».

گزارش متن: تفسیر کاملی از قرآن مجید است و از تفسیر کشاف زمخشری، تیسیر و غیر از آن گرفته شده که در لاهور به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ، شکسته □ کاتب: قسمت آخر: مولوی عبدالقادر «متوطن» □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۲۳ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۷۴ □ تعداد سطر: ۱۸ □ اندازه جلد: ۱۸×۲۳ سم □ نوع جلد: پارچه‌ای (مخمل گلدار) با مقوّا.

ویژگیهای نسخه: تاریخ کتابت مذکور مربوط به قسمت آخر قرآن، از سورة کافرون تا آخر قرآن است. شش برگ آخر این تفسیر به وسیله مولوی عبدالقادر «متوطن»، در تاریخ ۱۳۲۳ ق، بازنویسی شده و در قراین معلوم، این بخش جدیدتر از قسمت اصلی تفسیر است. این تفسیر حاوی تفسیر سوره‌های حمد، ملک، قلم، خاقه و ناس است و توسط عبدالقادر مولوی تصحیح، تنقیح و تکمیل شده است.

در بازنویسی قسمت آخر این تفسیر، مولانا ابوالفضل، از اولاد مولوی نیز، دخالت داشته و سهمیم بوده است. این نسخه خط خوردگی زیاد دارد.

فهرست نسخه‌های خطی فارسی، احمد منزوی، ۱۹/۱؛ کشف الظنون، ۴۶۱/۱؛ هدیه العارفین، ۵۴۶/۲.

شماره ثبت: ۵۲۶-۳

۲۳۳ □ تفسیر قرآن

تفسیر قرآن، فارسی

از: ناشناخته.

گزارش متن: این تفسیر، به زبان فارسی و در تاریخ ۸۹۷ ق نوشته شده است. به خط نسخ زیبا و با سیاه مرکب و سرخ شنگرف نوشته شده است. این نسخه شریف را به مرکز نسخه‌های خطی (انستیتوی نسخ خطی) ترکمنستان در عشق آباد انتقال داده‌اند. از جمله برنامه‌های جدید این مرکز جمع‌آوری نسخه‌های اصیل خطی در انستیتوی خطی است.

گزارش نسخه:

تاریخ کتابت: سال ۸۹۷ ق □ عنوانها و نشانیها: مرکب، شنگرف □ تعداد برگ: ۲۵۱.

شماره ثبت: ۵۲۷-۳

۲۳۴ ترجمه و شرح و قایه الروایه (مختصر الوقایه) فقه، فارسی

از: محمد صلاح فرزند بدرالدین محمد.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و سایر النبیین و ال کل امام و سایر الصالحین، صلوة کامله دائمه مستمره الی یوم الدین، محصله بر صاء رب العالمین...».

انجام: «فی غنم مذبوحه فیها میتة هی اقلّ تحری و گفته‌اند در گوسفند ذبح کرده شده که دروی بچه مرده باشد... "اکل فی الاختیار" و بخورد گرچه در حال اختیار باشد... پس عفو می‌دارند اگر عفو کند خدای تعالی به عفو او اندک است».

گزارش متن: کتاب وقایه الروایه، تألیف محمود فرزند صدر الشریعه اول، عبیدالله محبوبی حنفی است. بر این کتاب شروح و ترجمه‌های زیادی نوشته شده، از جمله این ترجمه و شرح که در سال ۷۳۷ ق، در شهر هرات، به پایان رسیده است. از این ترجمه، در کشف الظنون یاد نشده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: ملا در محمد فرزند روزمنکلی قراکولی □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۵۸ ق □ عنوانها و نشانیها: مرکب (مشکی) □ تعداد برگ: ۱۹۳ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۲۵×۱۵ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ زیتونی، مجدول، ضربی دارای ترنج و سرترنج و لچک، عطف و لبه صاغری قهوه‌ای. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. این نسخه، در عهد حکومت ابوالغازی بهادرخان کتابت شده است.

کشف الظنون، ۲/۲۰۲۰.

شماره ثبت: ۵۲۸/۱-۳ (مجموعه)

۲۳۵ المودة في القربى فضایل اهل بیت پیغمبر (ص)، عربی

از: سید علی همدانی (م ۷۸۶ ق).

آغاز: «الحمد لله على ما انعمني اولى النعم و الهمني الى مودة حبيبه جامع الفضائل و الكرم الذي بعثه الله رسولا الى كافة الامم محمد الامي العربي صلى... فقد قال الله تعالى قل لا اسئلكم عليه الا المودة في القربى...».

انجام: «عن علي - عليه السلام - انه قال من مات على حب آل محمد مات مؤمناً و من مات على بغض آل محمد كافراً... خير من عبادة سنة صدق عليه الصلوة و السلام و رحمته و تحياته و بركاته و على آله ائمة الهدى و العروة الوثقى و حجج الله على خلقه».

گزارش متن: کتابی در فضایل و مناقب اهل بیت پیامبر اسلام (ص)، با استفاده از آیات و روایات است. این کتاب یکبار با ینایع المودة و در سال ۱۳۱۰ ق، به صورت مستقل به چاپ رسیده است. قاضی نورالله شوشتری رساله‌ای در اثبات تشیع مؤلف دارد ابوالقاسم رضوی قمی این کتاب را به فارسی شرح کرده و آن را البشرى بالحسنی فی شرح المودة فی القربى نامیده و شریف حسینی صاحب سبزواری این کتاب را به اردو ترجمه کرده و آن را زادالعقبی نامیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ زیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۵۱ □ تعداد سطر: ۱۳.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و تمام صفحه‌های کتاب مجدول به مرکب است.

→ الذریعة، ۲۳/۲۵۵؛ فهرست نسخه‌های خطی راجه محمودآباد لکهنو، تصوف و عرفان.

ص ۱۸۴.

شماره ثبت: ۵۲۸/۲-۳ (مجموعه)

[۲۳۶] ریاض الابرار فی مناقب الکَرَّار مناقب حضرت علی (ع)، فارسی

از: سید امیر کمال الدین فتح الله فرزند هبت الله فرزند عطاء الله حسنی حسینی
سلامی شاهی (شاهی) «کمال» (م ۱۰۹۸ ق).

آغاز: «ریاض احادیث صحیح التحدّث نزهة و طراوت از ازهار حمد خالق
هر جدید و کهنه و موجد هر ضعیف... قوی پذیرد که در بیدانا پیدا الوهیتش عقول
ارباب اسرار و افکار اولوا الابصار متحیر و پریشان و در بحار ذخار قدرتش
اذهان اصحاب عرفان و آرای ارباب ایقان غریق و سرگردانند...».

انجام: «تا در آخر شب خواب بر چشم من غلبه کرد، دیدم که در آسمان
گشودند و نبی - صلی الله علیه و آله و سلم - از آنجا فرود آمد و پنج حله
پوشیده بود و بعد از آن علی (ع) عمّ (?) آمد و سرپوشیده بود و بعد از
آن حسن آمد سر (?) حله پوشیده بود. و بعد از آن حسین آمد دو حله پوشیده
بود... افتاده».

گزارش متن: کتابی در فضایل و مناقب حضرت علی (ع) است. صاحب
ریاض، مؤلف را به جز سیدشاه فتح الله حسینی شیرازی لاری (قاضی اصفهان
و از علمای طایفه شاهیه شیراز) می داند؛ ولی صاحب الذریعة معتقد است که آنها
یکی هستند.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۹۸
□ تعداد سطر: ۱۸ □ اندازه جلد: ۲۳×۱۴ سم □ نوع جلد: مشععی قهوه ای، مجدول.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و تمام صفحه های کتاب مجدول به مرکب است.
→ الذریعة، ۳۱۶/۱۱؛ ریاض العلماء، ۳۱۵/۴.

شماره ثبت: ۵۳۴-۳

۲۳۷ تفسیر قرآن (تفسیر چرخى) تفسیر قرآن، فارسی

از: یعقوب فرزند عثمان چرخى غزنوى (م پیرامون ۸۵۰ ق).
آغاز: افتاده... «اعبدوا ربکم الذي خلقکم و الذين من قبلکم لعلکم تتقون...
سورة بقره».

انجام: «سورة والعاديات»... افتاده

بنگرید به: شماره «۲۳۲» در همین فهرست.

گزارش متن: این تفسیر با تفسیر سورة حمد شروع و به دنبال آن تفسیر سورة ملک آمده و بعد از آن به ترتیب تا آخر قرآن تمام سوره‌ها با تفسیرشان آمده‌اند.
اکنون نسخه شریف و نفیس را به انستیتوی نسخ خطی عشق‌آباد انتقال داده‌اند
و من این نسخه را در سال ۱۳۷۶ شمسی، در کتابخانه ملی عشق‌آباد مشاهده کردم؛ ولی در سفر خرداد ماه ۱۳۷۸ منتقل شده بود و به جای آن یک نسخه شریف قرآن خطی گذاشته‌اند.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۴۱ □ تعداد سطر: ۱۶ □ اندازه جلد: ۲۱×۱۶ سم □ نوع جلد: صاغری قهوه‌ای تیره، مجدول.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و جلدش آسیب دیده است. این نسخه از آغاز و انجام افتادگی دارد.

ع کشف الظنون، ۴۶۱/۱؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، منزوی، ۱۹/۱؛ هدیه العارفین، ۵۴۶/۲.

شماره ثبت: ۵۴۱-۳

۲۳۸ بحر دُرر مینا و تاج القصص تفسیر قرآن، فارسی

از: ملا معین کاشفی هروی «مسکین فراهی» (م ۹۰۷ ق).
آغاز: «سورة الملك مدتیة است و سی آیت است و سیصد و سی و پنج کلمه

است چنان که در کتاب البشارة و در اکثر تفاسیر مذکور است و در بعضی از تفاسیر که سیصد و سه کله است و هزار و سیصد و سیزده حرف است...».

انجام: «چون آواز او به سمع فرعون رسید بنده وار بیرون آمد و ایشان را بخواند و هر دو در سرای فرعون در آمدند و او را دعوت کردند به ایمان. آن ملعون روی به موسی - علیه الصلوة و السلام - آورد و گفت: «... افتاده.

گزارش متن: تفسیر بزرگی از قرآن مجید، به عربی و فارسی است. این نسخه از سورة ملک تا نازعات را دارد و در پایان این تفسیر کتاب تاج القصص مؤلف نیز آمده است که قصه حضرت موسی (ع) است. تفسیر بحرالدرو حدائق الحقایق، در بعضی از منابع یکی دانسته شده؛ ولی الذریعة آن را جداگانه ذکر کرده است. تفسیر حدائق الحقایق، بخش سورة یوسف، در سال ۱۳۴۶ و ۱۳۵۷ ش، در تهران به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: آیات، نسخ؛ ترجمه، نستعلیق نازیبا □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۱۱ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴۰۰ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۲۳×۱۳ سم □ نوع جلد: مشمعی بنفش.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ فهرست کتابخانه ملی ملک، ۴۹/۲؛ الذریعة، ۲۰۶/۳؛ فهرست نسخه‌های خطی، احمد منزوی، ۱۰/۱؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۲۹۸۵» کشف الظنون، ۲۲۴/۱؛ الذریعة، ۱۰۸/۱۷ و ۳۷/۳.

شماره ثبت: ۵۴۹-۳

۲۳۹ □ دیوان خیّام (رباعیات خیّام) اشعار و رباعیات، فارسی

از: ابوالفتح عمر فرزند ابراهیم نیشابوری خیّامی «خیّام» (م ۵۱۵ یا ۵۱۷

یا ۵۲۵ ق).

آغاز:

«گر گوهر طاعتت نسفتم هرگز   ور گرد گنه ز رخ نرفتم هرگز

نومید نیم ز بارگاه کرمت   زیرا که یکی را دو نگفتم هرگز»

انجام:

«دانی که سفیده دم‌خروش سحری   هر لحظه چرا نمی‌کند نوحه‌گری

⋮

⋮

ای سوخته سوخته سوختی   وی آتش دوزخ از تو افروختی»

گزارش متن: بیش از هشتصد رباعی فلسفی لطیف و دقیق به او نسبت داده شده است. البته در شماره رباعیات منسوب به او اختلاف است. این رباعیات به زبانهای مختلف ترجمه و چاپ شده و بر آن شروح زیادی نوشته شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق زیبا □ عنوانها و نشانها: شنگرف □ تعداد برگ: ۵۳ □ اندازه جلد: ۲۱×۱۵
سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ قهوه‌ای روشن.
ویژگیهای نسخه: تمام صفحه‌های کتاب مجدول، و هر صفحه به دوازده قسمت تقسیم شده و دارای رکابه است.

ع الذریعة، ۳۱۰/۱/۹؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، منزوی، ۲۸۲۹/۴.

شماره ثبت: ۳-۵۵۰

فقه، فارسی

مجموعه الفتاویٰ ۲۲۰

از: ناشناخته.

آغاز: «اگر زید اولاً مرتبه هر دو پای خود را بشوید و موزه پوشد و بعد از آن بقیه اعضا وضوی خود را شوید، هرچند تبت نکرده باشد؛ به شریعت به همین

وضوی بی ترتیب و بی نیت، نماز زید جایز باشد...».

انجام: «کتاب الطلاق: در این مسئله که شریعت طلاق و عتاق مکروه معتبر و اقرار به طلاق و عتاق غیر معتبر باشد... طلاق کردن خاله عائشه اجنبیه را منجزاً غیر معتبر باشد، شرایط یابی باشد و الله اعلم».

گزارش متن: این نسخه مشتمل بر فتاوی از علمای مختلف است و بعضی از فتواها به خط صاحب فتواست و در زیر بیشتر فتواها مهر صاحب فتوا موجود است. این نسخه به صورت پاسخ به سؤالات، یعنی استفتائات از علمای مختلف است.

گزارش نسخه:

نوع خط: بیشتر شکسته نستعلیق و شکسته □ عنوانها و نشانیها: شنگرف و مرکب □ تعداد برگ: ۱۱۰ □ تعداد سطر: مختلف، مورب □ اندازه جلد: ۱۸×۲۵ سم □ نوع جلد: پارچه مخملی با مقوا به رنگ قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: در اول کتاب مهر بیضی شکلی وجود دارد که بر آن نوشته شده: «عبدالرزاق ابن ملا رحمت الله». دارای رکابه و مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست. نسخه به خط مؤلفین است.

شماره ثبت: ۲-۴

عرفان، فارسی

شرح عین العلم وزین الحلم [۲۴۱]

از: فخرالدین محب الله (دهلوی)

آغاز: «حمد گوناگون و شکر ناموزون و ستایش افزون نثار بارگاه منعمی که سزاء حمد و ثناست و نعمتهای او بی انتها: "وإن تعدوا نعمة الله لا تحصوها" یگانه که متوحد به خلق و تدبیر است...».

انجام: «السلام علی عباده الصالحین و سلام باد بر بندگان خدای تعالی که

صالحند و کاملان در صلاح پیغمبرانند... و الصلوة علی محمد و رسوله و خاتم النبیین... و بر پرهیزگاران امت وی از اهل بیت و صحابه و تابعین و سلف صالحین و تمام امت محبوب رب العالمین».

گزارش متن: کتاب عین العلم و زین العلم، تألیف محمد فرزند عثمان فرزند عمر بلخی (م ۸۳۰ ق) می‌باشد. بر این کتاب شروحنی نوشته شده، از جمله شرح فخرالدین محب الله که در دیباجة، از نیای خود عبدالحق محدث دهلوی (م ۱۰۵۲ ق) یاد می‌کند.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: ۱۳ جمادی الثانی سال ۱۲۶۰ ق □ عنوانها و نشانها: شنگرف □ تعداد برگ: ۵۲۸ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۱۷×۲۸ سم □ نوع جلد: مشمعی (قرمز).

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست. این نسخه مشتمل بر یک مقدمه و بیست باب و یک خاتمه است. مقدمه در فضیلت علم؛ و باب اول در بیان اوراد؛ و باب بیستم در بیان توحید؛ و خاتمه کتاب در بیان محبت الهی و سلوک این راه است.

→ فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، ۲۳۹۱/۴؛ کشف الظنون، ۱۱۸۲/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲۲۳/۱۶؛ هدیه العارفین، ۱۸۷/۶، چاپ لبنان دارالفکر.

شماره ثبت: ۴-۵

ادب، فارسی

انوار سهیلی ۲۴۲

از: کمال الدین حسین فرزند علی واعظ کاشفی (م پیرامون سال ۹۱۰ ق).
آغاز: «حضرت حکیم علی الاطلاق جلّ حکمه که وظائف لطایف حمد و ثنای او به حکم و «ان من شیء الا یسبح بحمده و اعطى کل شیء خلقه و هدی»

بر زبان جمیع موجودات علوی و سفلی جاری و دایر است». انجام:

«دُر که درین سینه نهان داشتم   یک به یک از دل به زبان داشتم
چون که بدین پایه رساندم کلام   به که کنم ختم سخن والسلام».

گزارش متن: کتاب کلیلہ و دمنہ، اصل آن به زبان ہندی بوده کہ یکی از حکمای ہند برای ارشاد پادشاہ آن زمان بہ زبان پرندگان و حیوانات نوشتہ، سپس در زمان انوشیروان ساسانی، بہ زبان فارسی پهلوی قدیم ترجمہ شدہ، سپس عبد اللہ ابن مقفع کہ کاتب منصور عباسی بودہ، آن را بہ عربی ترجمہ کردہ، سپس در عصر بہرام شاہ غزنوی توسط ابوالمعانی نصر اللہ منشی در سدہ ششم بہ فارسی ترجمہ شدہ و کلیلہ و دمنہ نامیدہ شد؛ لکن چون مغلق و مطوّل بود، ملاّحسین واعظ کاشفی آن را ملخّص و منقّح کرد و آن را بہ نام امیراحمد سہیلی، در عصر شاہ سلطان حسین صفوی، انوار سہیلی نامید. این کتاب بارہا بہ چاپ رسیدہ است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکستہ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴۴۰ □ تعداد سطر: ۲۲ □ اندازہ جلد: ۲۰×۳۰ سم □ نوع جلد: صاغری بہ رنگ قہوہ ای و مجدول است.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابہ است.

← الذریعہ، ۴۳۰/۲؛ کشف الظنون، ۱۵۰۷/۲؛ فہرست نسخہ های خطی کتابخانہ ملی، شمارہ «۲۰۷۵».

شمارہ ثبت: ۲۳-۴ (مجموعہ)

۲۴۳ جواهر الاسرار و زواہر الانوار   ادب، فارسی

از: کمال الدّین حسین فرزند حسن خوارزمی (م ۸۴۰ ق).

آغاز: «حمد بی حدّ و غایت و ثنای بی عدد و نہایت، حضرت پادشاہی را کہ

در سراق لم یزلی به فردائیت معروف است و بر سریر لایزالی به وحدانیت موصوف ملکی که صدای ملکوتش "قل اللهم مالکیت و ندای... زهی جاه جلال و قدرت عز که در اوصاف او عقل است عاجز". انجام:

«رسان تو تخته جان مرا بساحل ایشان

خلاصی ده از این تا شویم واصل ایشان

که با وجود نعیمی نعیم دوزخ باشد».

گزارش متن: مثنوی معنوی، سروده جلال الدین محمد مولوی رومی (م ۶۷۰ ق) است. بر کتاب مثنوی شروح زیادی نوشته شده که از جمله آنها شرح کمال الدین حسین خوارزمی است. مؤلف به جز از این، شرح دیگری نیز بر مثنوی دارد که به نام کنوزالحقایق فی رموز الدقایق شناخته می‌شود. صاحب کشف الظنون، جواهر الاسرار را شرح منتخب مثنوی و از حسین فرزند علی کاشف واعظ بیهقی (م ۹۱۰ ق) می‌داند. گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۳ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶۴۳ □ تعداد سطر: ۲۲ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۵ سم.

ویژگیهای نسخه: دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست ورکابه دارد. به فهرست نسخه‌های خطی فارسی، منزوی، ۳۴۴۵/۵؛ کشف الظنون، ۶۱۲/۱ و ۱۵۸۷/۲؛ الذریعة، ۲۶۱/۵ و ۱۷۲/۱۸.

شماره ثبت: ۴-۳۱

۲۳۳ □ نفایس الفنون فی عرایس العیون متفرقات، فارسی

از: شمس الدین محمد فرزند محمود آملی (م سده هشتم ق).

آغاز: «حمد و ثنا و شکر بی‌انتهاء حضرت پادشاهی را که افکار اذکیاء انظار

عقلاء در بیداء عظمت و معرفت کبرياء او از قصور ادراک هر دم نداء: "سبحانک ما عرفناک می دهند...".

انجام: «روزی دانیال (ع) با ایشان گفت: رمل بزنید و بنگرید تا درین عصر هیچکس هست که پیغمبری را شاید یا نه! ایشان رمل زدند و احتیاط کردند... تا در کدام شهر است، احتیاط کردند گفتند: در این شهر است. گفت... افتاده. گزارش متن: کتابی مفصل در علوم اوایل و اواخر است. مؤلف در مقدمه می گوید: «من در هر فنی، رساله ای نوشتم و دیدم بهتر است آنها را در کتابی جمع کنم؛ لذا شروع به این تألیف کردم». مؤلف، علوم اواخر را به جهت اشتغال آن بر علوم اسلامی بر علوم اوایل مقدم کرده است. علوم اواخر دارای ۹ مقاله و علوم اوایل دارای ۵ مقاله است که در عصر سلطان البایتو در سال ۷۳۶ ق به آن شروع کرده و در سال ۷۴۲ ق آن را به پایان رسانده و به سلطان ابواسحاق اینجو (مقتول ۷۵۸ ق) تقدیم کرده است. این کتاب بارها در ایران به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ، نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۷۲۶ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۱۹×۲۹ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ (قرمز)، عطف و گوشه ها مشمعی به رنگ سفید.

ویژگیهای نسخه: این کتاب در زمان حکومت ابواسحاق فرزند محمود شاه نوشته شده است. صفحه اول دارای سرلوح مرصعی و طلااندازی شده و گل و بوته است و تمام صفحه های کتاب مجدول به مرکب و دارای رکابه و سه مهر که دوتا از آنها دایره ای است و یکی از آنها ناخوانا نیست و بر دیگری نوشته شده: «رفیع الدین محمد الحسینی الموسوی». مهر سوم شش ضلعی و بر آن نوشته شده است: «عبدالرحمان ابن احمد خواجه».

← فهرست نسخه های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۱/۳۳۰؛ ریحانة الادب، ۳۰/۱؛ دایرة المعارف بزرگ اسلامی، ۲/۲۱۵؛ الذریعة، ۲۴/۲۴۱؛ کشف الظنون، ۲/۱۹۶۶.

شماره ثبت: ۴-۴۵

[۲۳۵] تیمورنامه یا تیمورنامه صاحبقران

تاریخ، فارسی

از: ناشناخته.

آغاز: افتاده... «بر خاک مزلت نهاده و خواقین گردون اقتدار بر آستان... و دست تضرع و نیاز گشوده جباری که ترک جنگ جوی بهرام را که سحنه هفت انجمن است زهره‌وار بر عظمتش موسوم گردانیده...».

انجام: «بعد از آنکه شیبانی خان در مرو کشته شد، شاه اسماعیل گشته به ملک خود و رفت. عبیدالله خان که برادر زاده شیبانی بود، بامداد میرعرب ملک را گرفت. سیر رشته ملک سی سال بی ضابطه بود... هریک توره اوزبک در هرجا به طور خودسرانه خطبه و سکه به نام خود می‌کردند... بامداد خواجه کلان و خواجه سعدالدین جویباری ملک را گرفت به اولاد او ماند تا این وقت».

گزارش متن: وقایع حکومت امیر تیمور گورکانی (۷۳۶ - ۸۰۷ ق) چندین بار به صورت نظم و نثر، توسط مؤلفین مختلف گزارش شده و این نسخه چون از آغاز افتادگی داشت، معلوم نشد از کیست؟

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۹ یا ۱۲۷۸ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۳۲۹ □ تعداد سطر: ۱۵ □ اندازه جلد: ۲۷×۱۵ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای رنگ زیتونی، مجدول، ضربی با ترنج و سرترنج قهوه‌ای، عطف مشمعی قهوه‌ای و لبه‌ها تیماج قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست.

→ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۹۲/۷؛ فهرست نسخه‌های

خطی فارسی انستیتوی آثار خطی تاجیکستان، ۴۴/۱؛ الذریعة، ۵۱۸/۴؛ کشف الظنون، ۵۲۱/۱.

شماره ثبت: ۴-۷۰

۲۳۶ مزرع الحسنات

دعا، فارسی

از: محمد فاضل فرزند محمد عارف دهلوی سفیدونی فارسی.
 آغاز: «حمد و ثنای گوناگون و سپاس و ستایش از حدّ افزون سزاوار حضرت
 منعمت که به کرم و افضال از جمله عالم بوقلمون مثال نوع انسان را به شرف
 خلعت آنّه کَرُمنا بنی آدم مشرف ساخته...».
 انجام:

«کلیم از مشعل او شعله جوئی به مصر جاهش از کنعان رسیده
 بیان محملش با ناقه خوش بود».

گزارش متن: کتاب دلائل الخیرات و شوارق الانوار فی ذکر الصلاة علی النبی المختار (ص)،
 تألیف ابو عبدالله محمد فرزند سلیمان جزولی فاسی سملانی شریف حسنی (م
 ۸۵۴ ق) می باشد. بر این کتاب شروح زیادی نوشته شده، از جمله این شرح که در
 سال ۱۳۸۹ ق، به همراه دلائل الخیرات جزولی به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۹۴ □ تعداد سطر:
 ۲۱ □ اندازه جلد: ۱۵×۲۶ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای به رنگ حنایی، ضربی با ترنج
 و سرترنج، مجدول و عطف مشمعی به رنگ یشمی و لبه صاغری یشمی.
 ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و مهر دایره ای ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست.
 ۷۵۹/۱. الذریعة، ۳۲۸/۲۰؛ کشف الظنون، ۷۵۹/۱.

شماره ثبت: ۴-۷۴

۲۳۷ دیوان حافظ

شعر، فارسی

از: خواجه شمس الدین محمد حافظ شیرازی (م ۷۹۱ یا ۷۹۲ ق).

آغاز:

«الا یا ایها السَّاقی ادرکاساً و ناولها

که عشق آسان نمود اوّل ولی افتاد مشکله».

انجام:

«من طفلم و بی گنه مرا می‌سوزند ای وای به تو که پیری و پر گنهی

در بی گنهی مرا چنین می‌سوزند ای وای از آن گر گنهی داشتمی»

بنگرید به: شماره «۲۰۷» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نازیبی □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۵۰ □ تعداد سطر: ۱۳

□ اندازه جلد: ۲۷×۱۵ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ زیتونی دارای ترنج و سرترنج،

مجدول، عطف مشمعی به رنگ قهوه‌ای و لبه تیماج قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: رکابه دارد و نصف صفحه‌های کتاب مجدول است.

← الذریعة، ۲۲۲/۱/۹؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، منزوی، ۲۲۷۶/۳.

شماره ثبت: ۸۲/۱-۴ (مجموعه)

مذهب، فارسی

رسالة اسماء الله الحسنى ۲۴۸

از: ناشناخته.

آغاز: «مکتوب چهل و یکم در بیان اسماء الله تعالی سبحانه و منافع و تعلّق

و تخلّق آن و فی المشکوة الشریف عن ابی هريرة - رضی الله - قال رسول الله -

صلی الله علیه وآله - إن الله تعالی تسعة و تسعين اسماء من احصاها دخل الجنة...».

انجام:

صبری کنم تا کرم او چه می‌کند با این دل شکسته غم او چه می‌کند

عیسی دم است یار یکی پیش او بمیر و آنکه نظاره کن کردم چه می‌کند»

گزارش متن: این رساله در زمان حکومت محمد رحیم خان نوشته شده است.
این رساله به رساله بعدی باید ربط داشته باشد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق نازیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴۱ □ تعداد
سطر: ۱۷.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۸۲/۲-۴ (مجموعه)

۲۴۹ □ رساله در کشف سرّ وحدت (یا رساله القدسیّه فی اسرار النقطة
الحسیّة)
عرفان، فارسی

از: محمد میراحمد.

آغاز: «مکتوب هفتاد و ششم در بیان تحریص دخول طریقه علیّه نقشبندیّه
و شرایط و آداب آن، ای عزیز توفیق خداطلبی امر عظمی است که بر هر کس
عطاء نمی کند...».

انجام:

«دبیر عقل که خلوت نشین زاویه بود
نه برده بود هنوز از طریق مردان بهر
ز هجرت نبوی سال ختم آن جستم که تار هول نسازد زمانه
بر قهر گذاشت از سر منع قبول بعد بگفت رساله که شبیه اندر دهر».
گزارش متن: تاریخ تألیف این رساله، در جمله آخر رساله گنجانده شده است.
انجام دیگر رساله سرّ وحدت

زبانم را چنان ران بر شهادت
که باشم ختم کارم بر سعادت

گناهم از کرم مغفور گردان به دیدار خودت مسرور گردان
این رساله، غیر از رساله الرسالة القدسیة فی اسرار النقطة الحسبة، موجود در کتابخانه
آیت الله العظمی مرعشی نجفی، با شماره «۴۶۵۰/۶» می باشد. این رساله به رساله
ماقبل باید ربط داشته باشد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۵۳ □ تعداد سطر: ۱۷.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. این دو رساله مکتوبهایی از یک نفر است که
بعضیها را به صورت رساله آورده است.

شماره ثبت: ۴-۸۲/۳ (مجموعه)

۲۵۰ □ رقعات (منشئات) نامه نگاری، فارسی

از: میرزا محمد صادق منشی بخارایی جانداری (م ۱۲۳۵ ق).
آغاز: «به پدر نویسند: عرضه داشت غلام کمترین و بنده فروترین پدرم خریده
رضا جوی به خدمت قبلگاه پشت پناه شفقت و مرحمت دستگاه...».
انجام: «به امرا نویسند: خلاصه اوقات و زبده حالات مصروف دعاگویی
و خیریت خواهی است بعده دستور مبارکه کذا کذا».
گزارش متن: مختصری در طریقه انشا و نامه نگاری است. مؤلف از منشیان
دربار امیرحیدر امیر بخارا می باشد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق زیبا □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۴ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف
□ تعداد برگ: ۵۸ □ تعداد سطر: ۱۳.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ فهرست خطی انستیتوی تاجیکستان، ۲۱/۱.

شماره ثبت: ۸۲/۴-۴ (مجموعه)

۲۵۱ نوروزنامه

نجوم، فارسی

از: محمد فرزند علی حکیم ترمذی (م ۲۵۵ ق).

آغاز: «در دار دنیا که صد و بیست و پنج سال حیات یافتم آن مقدار عمر خود را در علم نجوم و احکام فلک دوازده برج و کواکب سبعة در شنای آفتاب و قمر گذرانیده معلوم کردم و دانستم».

انجام: «و اما ماه در اوّل سال بگیرد و در همه عالم مشقت پریشان پیدا شود و دیگر زمین در آخر سال بجنبد و همه عالم آشفستگی و ویرانی و زلزله بسیار شود و تمام احوال عالم انس و جنّ و دیوان و پریان همه را مضرت بود، نعوذ بالله و الله اعلم».

گزارش متن: مؤلف بیش از ۱۲۵ سال عمر کرده و این کتاب را بعد از ۱۲۵ سالگی نوشته است و در آن هفته نجومی که بین هندیان و پارسیان متداول بوده آورده است و از یکشنبه (خورشید) شروع و به شنبه (زحل) ختم کرده است. مؤلف کتاب دیگری به نام ختم الاولیاء دارد که در سال ۱۹۶۵ م، در بیروت، چاپ شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۴ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۶ □ تعداد سطر: ۱۷ □ اندازه جلد: ۲۷×۱۵ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوایحنایی، ضربی با ترنج و سرترنج و لچک، عطف و لبه‌ها مشمعی قرمز.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

بیست برگ مسائل متفرقه فقهی در اول این رساله آمده است.

ع الذریعة، ۳۸۰/۲۴: فهرست نسخه‌های خطی مجلس شورای اسلامی، شماره «۸۸/۷».

شماره ثبت: ۹۷/۱-۴

[۲۵۲] خزان و بهار (یا فرج بعد از شدت) اخلاق، فارسی

از: سیف کاشف، قاضی محمد شریف فرزند محمد اسماعیل «کاشف» (م سده یازدهم ق).

آغاز: «چمن آرای فرج بعد از شدت درخزان و بهار روزگار لطف شامل حضرت سبحانی است که ذات کامل انسانی را از وحشت سرای رحم به دامن رحمت پرورش. مثنوی:

افروخته از تو شمع لاله   سیراب ز تو گل و پیاله...»
انجام: «و منها تخرجکم تارة أخرى در عرصه جزاء از آن لحد سر بر آرم لعل الله يحدث بعد ذالك امرأ... و به غلامی علیم آزاد کن که از در ولایتش روی بر در مخالف نهشتم به قائم مقامان اثنی عشرم ارزانی دار که در دار دنیا جز در مهر ایشان دری دیگر نشناختم...».

گزارش متن: کتابی در اخلاق و فرج بعد از شدت است و داستان کسانی که پس از ناراحتی به آسایش رسیده‌اند، با نثری شیوا در یک مقدمه و ۱۴ اساس: اساس اول: صبر؛ ۲. رحم؛ ۳. ادب؛ ۴. طهارت؛ ۵. عبادت؛ ۶. لطف؛ ۷. یقین؛ ۸. حلم؛ ۹. نصرت؛ ۱۰. مروّت؛ ۱۱. سخاوت؛ ۱۲. کرامت؛ ۱۳. هدایت؛ و در آخر ذکر زندگانی مؤلف است. بیشتر داستانها از کتاب الفرج بعد الشدة، تألیف ابن جوزی انتخاب شده و در آخر ماه شعبان سال ۱۰۶۰ به پایان رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ، شکسته زیبا □ کاتب: محمد شریف سلمانی سالیانی الاصل □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۷ □ محل کتابت: بادکوبه □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۹۶ □ تعداد سطر: ۱۹.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و مهر مستطیلی شکل است که بر آن نوشته شده است:

«الله الصمد». کاتب از اهالی سالیان^۱ آذربایجان بوده است.

به فهرست نسخه‌های خطی آستانه مقدسه حضرت معصومه، ۳۷۲/۱؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۲۷۵/۲؛ الذریعة، ۷۵۲/۷.

شماره ثبت: ۹۷/۲-۴ (مجموعه)

۲۵۳ دیوان منشخبات (یا دیوان ندیم) اشعار، فارسی

از: میرزا محمد زکی ندیم مشهدی (م ۱۱۵۲ یا ۱۱۶۳ ق).

آغاز:

«ای کاینات تو را به درت التجابه جا به درگهت دلیل ره مدعا دعا
از ما سوانه‌ای تو ما را سوای تو نبود کس ای تو از همه ما سوا سوا»
انجام:

«گریبان تو را من بعد زاهد سخت می‌گیرم

اگر کوتاه شد دستم ز طرف دامن مینا

زغیرت غیر شد خمیازها گشتن همچون کمان دیدی

که روی خاطر تیرنگاهش با من است امشب»

گزارش متن: این دیوان مشتمل بر ۱۲۰۰ بیت است.

ندیم در شهر مقدس مشهد چشم به جهان گشود و در اصفهان زندگی کرد و در

نجف اشرف دارفانی را وداع گفت. تاریخ وفات او در ریحانة الادب، سال ۱۱۵۲ ذکر

شده و در الذریعة، تاریخ وفات او ۱۱۶۳ آمده است و تاریخ تألیف دیوان سال

۱۱۵۸ ذکر شده است برابر این بیت:

شد سحر چون تمام این محضر گشت تاریخ سال «فیض سحر»

۱- سالیان، اکنون از شهرهای کشور آذربایجان است.

ندیم مشهدی در زمان سلطان حسین صفوی و نادرشاه افشار می‌زیسته است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته زیبا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶۰ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۲۱×۳۰ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ قهوه‌ای.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و در آخر کتاب مهر مستطیلی وجود دارد که در آن کلمات «الله الصمد» درج شده است.
← ریحانة الادب، ۱۶۰/۶؛ لغت‌نامه دهخدا، ماده ندیم؛ الذریعة، ۱۱۸۰/۴/۹.

شماره ثبت: ۱۳۵-۴

تحفة المواعظ ۲۵۲ اخلاق و تاریخ، فارسی

از: نظام فرزند خواجه یعقوب حصارى (م سده یازدهم ق).
آغاز: «حمد بی حد و ثنای بی عدد و سپاس و ستایش مرقادری را که و تجدن، بی خطا عالم تدبیر را اما چه گاه نیز تقدیر خود ساخت و منت مر صانعی را که به صنعت بی نظیر انواع خلائق و صفات مختلفه پدید آورد و انسان را به لسان فصیح و بیان ملیح بر سایر مخلوقات برگزید...».
انجام: «باید که اصلاح در اول روز بکند که آفتاب نگشته باشد و معلوم همه و عقلا است که بیان کردن اسم امور مذکور عجمیة و عربیة به طریق تفصیل از طاقت بشری به غایت دور است؛ به خصوص از این غلامان خاکساران کمینه کان پریشان روزگار اکتفا نمود...».

گزارش متن: کتابی در تاریخ پیامبران و ائمه - علیهم السلام - و اساس اصول شریعت است. دارای مقدمه و ۶ باب و خاتمه و در سال ۱۰۴۵ ق به اتمام رسیده است. مؤلف از ندیمان قلیچ خان نواب اکبرآباد، در دوره شاه جهان (۱۰۳۷ - ۱۰۶۹ ق) بوده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ کاتب: میرزا اشرف و میرزا امامقلی □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۶۵ ق □ محل کتابت: هندوستان □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۶۶ □ تعداد سطر: ۱۵ □ اندازه جلد: ۲۳×۳۰ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ یشمی، عطف مشمی به رنگ قرمز.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و در زمان حکومت شهاب الدین محمد نوشته شده است. به فهرست نسخه های خطی انستیتوی تاجیکستان، ۲/۲۱۷.

شماره ثبت: ۱۴۹-۴

۲۵۵ [معارج النبوة في مدارج الفتوة] تاریخ، فارسی

از: معین الدین محمد مسکین (محمد فرزند محمد مسکین) فراهی کاشفی هروی (م ۹۰۷ یا ۹۰۹ یا ۹۵۴ ق).

آغاز: «رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّأْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا - حمدی که صحائف لطائف اطباق فلکی به نقوش تقریر آن موشح بود و ثنایی که صفائح مدائح اوراق ملکی بر قوم تحریر آن مرشح باشد...».

انجام: «چنین اشارت نمودند که کتاب معارج النبوة را به ذکر معجزات حضرت خاتم النبیین - صلوات الله تعالی - ... ارباب تفسیر و اصحاب تذکیر را از سایر تفاسیر عبارتاً و اشارتاً مستغنی گرداند».

گزارش متن: تاریخ مفصل زندگانی انبیا و حضرت محمد (ص) است که در یک مقدمه و ۴ رکن و یک خاتمه تألیف شده است. مقدمه در ۵ فصل در حمد و نعت. رکن اول: در ذکر انبیا (ع) و شمایل النبی (ص)؛ ۲. ولادت و زندگانی پیامبر اسلام تا روز مبعث؛ ۳. از مبعث تا هجرت؛ ۴. از هجرت تا وفات؛ خاتمه در معجزات. تألیف این کتاب در سال ۸۹۱ ق به پایان رسیده و در سال ۱۳۰۰ ق، در دو جلد، در هندوستان به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۷۰ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۶۳۵ □ اندازه جلد: ۲۸×۱۵ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوایه رنگ (قرمز)، عطف مشمعی (قرمز) و لبه مشمعی یشمی.

ویژگیهای نسخه: وقف‌نامه‌ای در این نسخه به این عبارت آمده است: «فی سبیل الله وقف شد» که این عبارت در داخل مهر بیضی شکل آمده است. مهر دایره‌ای دیگری وجود دارد که متعلق به قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست.

→ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۳۲۹۱»؛ الذریعة، ۱۸۴/۲۱؛ کشف الظنون، ۱۷۲۳/۲.

شماره ثبت: ۴-۱۵۰

۲۵۶ □ جامع الفتاوی (یا مجموعة المسئلة) فقه، فارسی

از: میر حبیب الله فرزند قاضی میرجلال الحسینی.

آغاز: «الحمد لله الذي حَيَّرَ آدمَ عالماً على سمات الاسماء بتعلم و علم آدم الاسماء و كَرَّمَهُ لذلك العلم على ملائكته في مدارس ملكوت السماء و جعله غالياً عليهم في المناظرة بخطاب انبيوني باسماء هؤلاء...».

انجام: «اختلاف واقع شده است که آن گره که بر زبان حضرت موسی بود، بعد از دعاء بالکلیه زایل شد،... بنابراین که می‌فرماید: و اخي هارون افصح مني لساناً: گفت موسی و ظاهر آن است که این... قبل از دعاء است و الله اعلم».

گزارش متن: اسم این کتاب در فهرست خاورشناسی روسیه، مجموعه المسئلة آمده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق و نسخ □ تاریخ کتابت: سال ۱۱۷۸ یا ۱۲۱۷ ق □ محل کتابت: بخارا □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۱۹ □ تعداد سطر: مختلف □ اندازه جلد:

۲۶×۲۰ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ آبی تیره، عطف و گوشه‌ها به رنگ کرمی.
ویژگیهای نسخه: دارای مهر دایره‌ای قرائتخانه خلق ولایت چهارجوست.
→ فهرست نسخه‌های خطی خاورشناسی روسیه، شماره «C-۲۳۲۶ و C-۲۳۷۲».

شماره ثبت: ۵-۱۷

۲۵۷ □ انوار غیائی در اسرار الهی تصوف، فارسی

از: عبدالمحمود فرزند محمد فرزند علی فرزند کافی «ناصر هروی».
آغاز: «سپاس و ستایش حضرت آفریدگار عالم و آموزگار بنی آدم را تعالی و تعظیم که ذات مقدس او مصدر برّ و نِعَم است و صفات مکرم او مظهر لطف و کرم بخشنده‌ای که رقم عفو و اغماض...».

انجام: «صبر و فراق را با شکر وصال نسبت ده... چنان بیشتر بیان کرده‌ایم والله الهادی، تمام شد ترجمه کتاب صبر و شکر از ربع منجیات از کتاب انوار غیائی در اسرار الهی... امیدوارم به فضل و کرم او چنانم که با ما معاملت چنان نکند که ما مستحقّ آنیم... تمام شد کتاب ذکر الموت و در منجیات برین به آخر آمد و این نهایت کتاب انوار غیائی در اسرار الهی است که ترجمه احیاء العلوم دین است».
گزارش متن: این نسخه مشتمل بر دو کتاب به نام: کتاب صبر و شکر و کتاب ذکرالموت است. و این کتاب ترجمه بخشی از کتاب احیاء العلوم محمد غزالی است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ کاتب: نصف اول: ملا میرزا جان قلعه خانی، نصف آخر کتاب: مولانا محمد یوسف کاشغری □ تاریخ کتابت: سال ۱۲۴۸ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۵۰۰ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۲۱×۳۱ سم □ نوع جلد: صاغری، مجدول، ضربی دارای ترنج و سرترنج به رنگ قهوه‌ای و عطف مشمعی به رنگ یشمی.
ویژگیهای نسخه: و در سرترنج اسم صحاف به این ترتیب آمده است: «عمل ملامحمد

امین صحاف». دارای رکابه و تمام صفحه‌های کتاب مجدول به شنگرف است. این کتاب به درخواست محمد عالم بانی تاشکندی نوشته شده است. تملک حاجی غازی غیاث‌الدنیا و الدین ابوالمؤمن محمد فرزند محمد فرزند ابی‌بکر فرزند کُرت در این نسخه دیده می‌شود و برگ اول نسخه دارای سرلوح ساده است.

شماره ثبت: ۵-۱۹

۲۵۸ [تحفة المؤمنین (یا تحفة حکیم مؤمن یا تحفة مؤمن)]

طب قدیم، فارسی

از: میر محمد مؤمن فرزند محمد زمان تنکابنی دیلمی حسینی (م‌سده یازدهم ق).
 آغاز: «سبحانک اللهم یا قدوس و یا طیب النفوس اتم لنا انوار معرفتک و ارزقنا حلاوة معرفتک، شکر شیرینی شربت حیات حکیمی جلّ شأنه.
 رُخس خطی کشیده و نکوئی که بیرون نیست از نا خوبروئی...».
 انجام: «چون دبق را با غسل و دوشاب طبخ بلیغ داده، مانند ریسمان بر اشجاری آن گذارند طوری که بر آن نشینند پای بست گردد و السلام».
 گزارش متن: کتابی به نسبت مختصر در علم طب و داروسازی در ۵ تشخیص است. تشخیص اول: سبب اختلاف اقوال اطباء؛ ۲. صفات افعال ادویه؛ ۳. خواص ادویه؛ ۴. تداوی سموم؛ ۵. داروسازی. این کتاب در سال ۱۰۷۷ یا ۱۰۷۸ یا ۱۰۸۷ ق به نام شاه سلیمان صفوی (م ۱۱۰۵ ق) به پایان رسیده و چندین بار در ایران به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته □ کاتب: میرزا هادی معروف به میرزا حجّو انصاری □ تاریخ کتابت: سال ۱۱۹۹ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۲۰ □ تعداد سطر: ۳۲ □ اندازه جلد: ۱۹×۳۲ سم □ نوع جلد: مشمعی به رنگ (قرمز). □

ویژگیهای نسخه: حاشیه نویسی شده و در حاشیه تصحیح شده است. تمام صفحه‌های کتاب مجدول به مرکب است و دارای سرلوح در صفحه اول است که مرصع به رنگهای لاجورد، مرکب، سفیدآب و سنگرف و نیز دارای رکابه است.

← فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۶۷/۳؛ الذریعة، ۴۰۲/۳؛ ریحانة الادب، ۶۰/۲؛ فهرست نسخه‌های خطی فارسی، منزوی، ۴۹۱/۱.

شماره ثبت: ۵-۲۱

اسکندرنامه ۲۵۹ تاریخ، فارسی

از: ناشناخته.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة والسلام على رسوله... چون حضرت رسالت پناه - صلی الله علیه و آله - در مکه شریف مبعوث به رسالت گردیدند به دعوت خلاق از حضرت خالق مأمور شدند».

انجام: «معلوم نیست که به فهم در آید و اگر به تقریر حضور هم مفهوم گردد، مغتنم است. دیگر از کمالات مرتبة نبوة پرسیده بود که فناء و تجلی همه در مراتب کمالات ثلاثه است».

گزارش متن: گویا، تاریخ فتوحات اسکندر مقدونی است. کتابهای زیادی در تاریخ فتوحات اسکندر به نظم و نثر نوشته شده و این نسخه معلوم نشد از کیست؟

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیبا و شکسته نستعلیق □ کاتب: ایشان خواجه □ عنوانها و نشانیها: سنگرف □ تعداد برگ: ۶۰۰ □ اندازه جلد: ۲۵×۳۰ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ یشمی، گوشه‌ها و عطف به رنگ دودی.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۳۹-۵

[۲۶۰] تاریخ الرسل و الملوك (یا تاریخ طبری یا تاریخ الامم و الملوك)

تاریخ، فارسی

از: ابوجعفر محمد فرزند جریر طبری. (م ۳۱۰ ق).

آغاز: «الحمد لله العلی الاعلی الوفی الاوفی ذی الاسماء الحسنی والصفات العلی بعد فناء و قرب... و علی العرش استوی... و لا یغربهُ مَنْ طغی و لا و له... و له الحمد اضعاف حمد الحامدین و... مدح الامیر ابن صالح منصور ابن نوح ابن حمد...».

انجام: «و پیرا کردند و از تشنگی در بیابان نمرند و مکتفی بفرستاد و... که این کتاب تمام کند که فرمان یافت».

گزارش متن: تاریخ مشهور و مهمی، از ابتدای خلقت تا سال ۳۰۹ ق است. این کتاب را، ابوعلی محمد فرزند محمد بلعمی، وزیر منصور فرزند نوح سامانی، به امر او برای امینش، ابی الحسن در سال ۳۵۲ ق به فارسی ترجمه کرده است و بارها در ایران به چاپ رسیده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نسخ زیبا □ کاتب: مجد فرزند الحاج فرزند محمد فرزند شعبان □ تاریخ کتابت: روز جمعه ۲۰ جمادی الثانی سال ۸۲۷ □ عنوانها و نشانیها: شنگرف و مشکی □ تعداد برگ: ۴۷۰ □ تعداد سطر: ۲۵ □ اندازه جلد: ۲۸×۴۱/۷ سم □ نوع جلد: پارچه‌ای بامقوا به رنگ قهوه‌ای.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است و صفحه قبل آغازین کتاب دارای مهر بیضی شکل است که تاریخ ۱۲۲۵ در آن نوشته شده است و کلمات «فضل، خالق، فاروقی، در روی مهر به چشم می خورد». دارای سرلوح مرصع به رنگهای لاجوردی، آبی، نارنجی، مرکب، طلایی و... دارای پیشانی است که در آن بسم الله... با طلا اندازی نوشته شده است.

فهرست نسخه‌های خطی مجلس، ج ۲: کشف الظنون، ۲۹۷/۱؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه

آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۱۷۹/۸.

شماره ثبت: ۴۰-۵

۳۶۱ افسانه صاحبقران

تاریخ، فارسی

از: ناشناخته.

آغاز: «آمار ادیان دفتر و ناقلان سخنهای معتبر چنین داده‌اند: بر دفتر خبر که در ولایت عرب پادشاهی بود که او را سید جنید می‌گفتند و او از اولاد آن حضرت - صلی الله علیه و آله - بود. او یکی از سپه‌سالاران حضرت امام حنفیه پسر حضرت مرتضی علی (رض) بود...».

انجام: «القصة منشی اول حمد و توحید خواند، بار دوم نعت در صفت آن حضرت (ص) را اداء نمود؛ سیوم منقبت و القاب چهار یار را بخواند. ثانیاً: نوشته‌اند که ای نصر سیار خاکسار دین... افتاده.

گزارش متن: تاریخ زندگانی پیامبر اسلام و پادشاهان می‌باشد.

گزارش نسخه:

نوع خط: شکسته نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۵۰ □ تعداد سطر: ۱۵ □ اندازه جلد: ۲۹×۲۵ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوا به رنگ زیتونی، ضربی با ترنج و سرترنج برنگ طلایی، مجدول، عطف و لبه تیماج قهوه‌ای. ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۷۷-۵

۳۶۲ نفایس الفنون فی عرایس العیون

متفرقات، فارسی

از: شمس‌الدین محمد فرزند محمود آملی (م سده هشتم ق).

آغاز: «الحمد لله رب العالمین حمداً لشاکرین و الصلوة والسلام علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین اما بعد: این کتاب مشتمل است بر مقدمه و دو مقاله، مقدمه در

بیان آنچه...».

انجام: «المنّة لله که خجسته کلام سعادت انجام را زینت داده شد در زمان پادشاه اسلام سلطان... المؤید بتأیید الملك المستعان ابوالغازی سید میر مظفر خان... بنا به فرموده میر عالی جاه امارت و ایالت پناه... در این محفل گستاخی نماید و نمی‌دانست که این تحفه حقیر در نظر خورده‌بینان معنی چه در آید و یادگاری ماند... در نظر انور خورده‌بینان جلوه و ظفر نمایی به قلم عفو اصلاح نمایند».

بنگرید به: شماره «۲۴۴» در همین فهرست.

گزارش متن: سرآغاز این نسخه با نسخه شماره «۲۴۴» تفاوت دارد.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق نازیبا □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۰۰ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف و مرکب مشکى □ تعداد برگ: ۵۴۷ □ تعداد سطر: ۲۱ □ اندازه جلد: ۳۰×۴۶ سم □ نوع جلد: پارچه‌ای با مقوا به رنگ قرمز، عطف صاغری به رنگ یشمی و لبه‌ها مشمعی قهوه‌ای. ویژگیهای نسخه: دارای سرلوح ساده و رکابه است. و تمامی صفحه‌های کتاب مجدول به سه خط است. دو تا از خطوط به رنگ آبی و یکی شنگرف است. ← فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی (ره)، ۳۳۰/۱۱؛ دایرة المعارف بزرگ اسلامی، ۲/۲۱۵؛ ریحانة الادب، ۱/۳۳؛ الذریعة، ۲۴/۲۴۱؛ کشف الظنون، ۲/۱۹۶۶.

شماره ثبت: ۷۸/۱-۵ (مجموعه)

احادیث، فارسی

۲۶۳ □ مفتاح الجنان

از: ابن ضیاء الدّین - ابوالبقاء محمد فرزند احمد فرزند ضیاء الدّین محمد فرزند سعید فرزند محمد فرزند محمد عمدی قرشی، بهاء الدّین «ابن ضیاء الدّین صاغانی الاصل حنفی» (م ۸۵۴ ق).

آغاز: «افتاده... ایضاً رسول - علیه السلام - فرمود چون مرا معراج شد، به سوی آسمان ابراهیم خلیل را - صلوات الله علیه - دیدم؛... و زمین آن گشاده است رسول - علیه السلام - گفت که من گفتم با خلیل الله، طعام بهشت چیست؟ گفت: سبحان الله و الحمد لله تا آخر... فایده چند در فضیلت نماز و روزه و زکاة و صدقه...».

انجام: «فصل پنجم: در صدقه فطر از شرح اوراد و از مضمرات بدان که علماء استخراج کرده اند صاع را به وزن درمی که سی و دو حصّه است، یک هزار و سیصد... افتاده.

گزارش متن: این کتاب دارای ۲۵ باب است و در بعضی از فهارس به وجیه الدین محمد فرزند علی ضیایی و در بعضی دیگر به محمد وجیه ادیب و در الذریعة و نسخه های چاپی نیز، به مؤلفین مختلف نسبت داده شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۴۳.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است. این نسخه از آغاز و انجام افتادگی دارد. در این نسخه دو آغاز پشت سر هم ذکر کردم، یکی مربوط به متفرقات اول کتاب و دیگری مربوط به مفتاح الجنان است.
→ الذریعة، ۳۲۴/۲۱.

شماره ثبت: ۷۸/۲-۵ (مجموعه)

عرفان، فارسی

جامع الحقیقة ۲۶۴

از: خواجه حامد فرزند خواجه قاسم فرزند خواجه حافظ مجذوب فرزند خواجه شاه قاسم فرزند خواجه علی فرزند خواجه هند فرزند خواجه کلان از اولاد خواجه امام ادیب فاروقی مرغینانی.

آغاز: «الحمد لله رب العالمين و العاقبة للمتقين و الصلوات و السلام على رسوله محمد و آله و اصحابه اجمعين. اما بعد: خواجه حامد ابن خواجه قاسم ابن خواجه...».

انجام: «امام صادق - رضی الله عنه - فرمود: هر که خواهد که از شر پادشاه ظالم خلاص شود، این دعا را بخواند، البتّه نجات یابد. دعا این است: یا سید السادات یا مجیب الدعوات یا ولی الحسنات یا رفیع الدرجات».

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۲۷ □ تعداد سطر: ۲۳.
ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

شماره ثبت: ۷۸/۳-۵ (مجموعه)

۲۶۵ □ فواید المسلمین و فضیلت بخارا تاریخ و فقه، فارسی

از: حسین فرزند باقی بخاری.

آغاز:

«به بسم الله کردم ابتدا من   بگویم حمد بی حدّ بر خدا من
خدایی که به خلقتان مهربان است   که او آموزگار مؤمنان است»
انجام:

شیخنا مولائنا تصنیف او عصر که بود   در زمان میر نصرالله فردوس المکان

⋮

⋮

بعد رفتم مقدمی آیند نکیر و منکرم

یک مدد می‌خواهم از او گوید آنجا الامان - تمت».

گزارش متن: کتاب فوائد المسلمین، در فقه گویا از حاجی محمد فرزند خاکی یا

از عبدالله فرزند عبدالرحیم و کتاب فضیلت بخارا از حسین فرزند باقی بخاری است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۰۳ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۱۲۶ □ تعداد سطر: ۲۳.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ فهرست نسخه‌های خطی ندوة العلمای لکهنو، فقه، ص ۱۰۹؛ مؤسسه خاورشناسی فرهنگستان علوم روسیه، شماره «۲۱۰۹-B»؛ فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، ۵۰۰/۱۴.

شماره ثبت: ۷۸/۴-۵ (مجموعه)

۳۶۶ آداب السالکین

تصوّف، فارسی

از: خواجه‌گی کاسانی احمد فرزند جلال الدین (م ۹۴۹ ق).

آغاز: «الحمد لله الذي خلق الانسان لمعرفة النفس و الخالق و الصلوة و السلام على محمد المبعوث لبيان المعارف و الحقائق و على آله اصحابه المشحونته في المغارب و المشارق».

انجام: «پنج بار بگوید: اللهم اجرنا من النار يا مجير، خدای تعالی دوست‌ساله قضای‌اورا کفارت گرداند و جواب نکیر و منکر آسان شود و الله اعلم بالصواب».

گزارش متن: رساله‌ای در نفس حیوانی و انسانی و خودشناسی به نثر و نظم است. در فهرست مشترک پاکستان، حدود ۳۲ تألیف، از نویسنده ذکر شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴۹ □ تعداد سطر: ۲۳.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه است.

→ فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، ۱۲۱۱/۳؛ فهرست نسخه‌های خطی، احمد منزوی، ۱- ۱۰۱۱/۲؛ تاریخ نظم و نثر در ایران، ۵۷۷/۱.

شماره ثبت: ۵-۷۸/۵ (مجموعه)

۳۶۷ راحة القلوب

اخلاق، فارسی

از: فیض الله سنایی یا مبارک فرزند فیض الله شامی یا سنامی (م سده نهم ق).
 آغاز: «الحمد لله رب العالمین و الصلوات و السلام علی رسوله محمد و آله
 و اصحابه اجمعین، اما بعده: می‌گوید بنده ضعیف و نحیف فیض الله سنایی که هیچ
 کاری مهم‌تر و محبوب‌تر از ایمان نیست...».

انجام: «نقل است که هر که یک بار این دعا را بخواند، ثواب هفتاد شهید در
 دیوان اعمال او نویسند... دعا این است: بسم الله... الحمد لله الذي... افتاده.
 گزارش متن: کتابی در اخلاق و حکایات، در بیست باب است: باب اول: ذکر
 قیامت؛ ۲. خوف و رجا؛ ۱۰. فضیلت قرآن؛ ۲۰. زشتی نوحه کردن بر مردگان. در
 نسخه‌ای، تاریخ تألیف سال ۸۵۰ ق ذکر شده است.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق □ تاریخ کتابت: سال ۱۳۱۳ ق □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ:
 ۲۷ □ تعداد سطر: ۲۳ □ اندازه جلد: ۳۰×۴۶ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوای کرمی، عطف
 و لبه‌ها پارچه یشمی.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و تعداد برگ کل مجموعه ۳۷۲ برگ است.

→ فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، ۲۳۴۳/۴.

شماره ثبت: ۵-۷۹

۳۶۸ معارج النبوة في مدارج الفتوة

تاریخ، فارسی

از: معین‌الدین محمد مسکین (محمد فرزند محمد مسکین فراهی) «ملاً معین
 کاشفی» (م ۹۰۷ یا ۹۰۹ یا ۹۵۴ ق).

آغاز: «ربنا آتنا من لدنک رحمةً و هی لنا من امرنا رشداً» حمدی که صحائف

اطباق فلکی منقوش و تقریر آن موشح بود و ثنائی که صفایح مدایح اوراق ملکی بر قوم تحریر آن مرشح باشد... بل حمدی که مترفیان مدارج، معارج نبوت در اصالت متنوّعة کامل صنعت...».

انجام:

«که تا دل درحریم وصل پوید   زبان هم نکته توحید گوید
فرست از روضه جنت ملائک   به استقبال روحم به ارائک
بنگرید به: شماره «۲۵۴» همین فهرست.

گزارش نسخه:

نوع خط: نستعلیق زیبا و درشت □ عنوانها و نشانیها: شنگرف □ تعداد برگ: ۴۰۷ □ تعداد سطر: ۱۹ □ اندازه جلد: ۳۰×۴۸ سم □ نوع جلد: کاغذی با مقوّا به رنگ کرمی و عطف و گوشه‌ها پارچه‌ای.

ویژگیهای نسخه: دارای رکابه و تمام صفحه‌های این کتاب مجدول به خطهای لاجوردی، شنگرف و طلایی است. حکایت عمار در پایان این نسخه آمده است.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، شماره «۳۲۹۱»؛ الذریعة، ۱۸۴/۲۱؛ کشف الظنون، ۱۷۲۳/۲.

شماره ثبت: ۵-۸۴

۲۶۹ □ تفسیر حسینی یا مواهب علیّه   تفسیر قرآن، فارسی

از: کمال‌الدین حسین واعظ کاشفی بیهقی سبزواری (م ۹۱۰ ق).

گزارش متن: مؤلف بعد از آنکه از تألیف جلد اول کتاب جواهر التفسیر فارغ می‌شود، به درخواست امیرعلی شیر نوایی (۸۴۴ - ۹۰۶ ق)، در سال ۸۹۷ ق شروع به تألیف این تفسیر می‌نماید و در سال ۹۰۲ ق، در عهد سلطان حسین میرزا آن را به پایان می‌رساند.

گزارش نسخه:

تعداد برگ: ۲۲۵

ویژگیهای نسخه: این نسخه نیز به انستیتوی نسخه‌های خطی ترکمنستان در عشق‌آباد انتقال یافته است. این نسخه را حقیر در سال ۱۳۷۶ ش رؤیت کرده‌ام.

ع الذریعة، ۲۴۱/۲۳؛ فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)،

۷۱/۴.

فهرست

الفبای نام نسخه‌ها

«آ»

- آداب البحث و المناظرة [٣٦]، ص ٤٦
آداب السالكين [٢٦٦]، ص ٢٥٣
آفرينش ارواح و اجسام و در مراتب و نزول
و عروج ايشان (رساله) [١٦٥]، ص ١٦٠

«الف»

- احاديث اوایل ے شرح حديث اول ما خلق الله (جوهر)
احاديث قدسی [٩]، ص ٢٨
الاحاديث القدسية ے منتخب التوراة
احاديث النبوية [٨]، ص ٢٨
الاخلاق [١٧٩]، ص ١٧٢
اسکندرنامه [٢٥٩]، ص ٢٤٧
اسناد دعای عجایب الاستغفار [٩٤]، ص ٩٩
اسناد قصيدة ربوبية ے قصيدة الربوبية
الاشباه و النظائر الفقهية على مذهب الحنفية
[٨٠]، ص ٨٦
اصول دين [١٠]، ص ٢٩
اعتقادات (رساله) [١٤]، ص ٣٢
اغوزنامه به اضافه جنگ [١٦٢]، ص ١٥٧
افسانه صاحبقران [٢٦١]، ص ٢٤٩
انسيه [١٣١]، ص ١٢٧
انوار التنزيل في اسرار التأويل (حاشية انوار
التنزيل) [١٤٦]، ص ١٣٨
انوار سهيلي [٢٤٢]، ص ٢٣٠
انوار غياني در اسرار الهی [٢٥٧]، ص ٢٤٥

«ب»

- بحر دُرر مينا و تاج القصص [٢٣٨]، ص ٢٢٦
بدايع الوقايح [١٦٠]، ص ١٥٥
بداية العقول (عقائد النسفي يا عقائد النسفية) [٣٥]،
١٣٧، ١٠٥، ٤٦، ص ١٣٧
بوستان سعدي (يا سعدي نامه) [١٥٣]، ص ١٤٧

«ت»

- تاريخ الامم و الملوك ے تاريخ الرسل و الملوك
تاريخ بخارا [١٩١]، ص ١٨٤
تاريخ الرسل و الملوك (يا تاريخ طبري يا تاريخ
الامم و الملوك) [٢٦٠]، ص ٢٤٨
تاريخ طبري ے تاريخ الرسل و الملوك
تاريخ ملأزاده در ذكر مزارات بخارا [١٩٠]،
٢٠٥]، ص ١٨٣، ١٩٦
تجويد القرآن [١٢٩]، ص ١٢٥
تجويد منظوم [٢١٥]، ص ٢٠٦
تحرير القواعد المنطقية في شرح الشمسية [٢٤]،
١٣٩، ١٠٨، ٣٨، ١٠٩، ١٣٣
تحفة الاحباب في منتخب جامع الفتاوى [٦٧]، ص ٧٤
تحفة حكيم مؤمن ے تحفة المؤمنين
تحفة المتكلمين [٨٩]، ص ٩٥
تحفة المجربات [٢٢١]، ص ٢١١
تحفة المواعظ [٢٥٤]، ص ٢٤٢
تحفة مؤمن ے تحفة المؤمنين
تحفة المؤمنين (يا تحفة حكيم مؤمن يا تحفة
مؤمن) [٢٥٨]، ص ٢٤٦

«ج»

- جامع الحقيقة [٢٦٤]، ص ٢٥١
 جامع الرموز [١٤٩، ١٢٠، ٥٥]، ص ١٤١، ١١٨، ٦٢
 جامع الفوائد [١٨٦]، ص ١٧٩
 جامع الفتاوى (یا مجموعه المسئلة) [٢٥٦]، ص ٢٤٤
 جُنْگ [٢٢٩، ٢٢٠]، ص ٢١٩، ٢١٠
 جواهر الاسرار و زواهر الانوار [٢٤٣]، ص ٢٣١
 جواهر حروف اسم (معنا) [١٧]، ص ٣٤
 جواهر الفرائض [١٨٩]، ص ١٨٢

«ح»

- حاشية انوار التنزيل ← انوار التنزيل في اسرار التأويل
 حاشية تحرير القواعد المنطقية في شرح الشمسية
 [٨٥، ٤٨، ٤٦]، ص ٩١، ٥٦، ٥٤
 حاشية تهذيب المنطق ← شرح تهذيب المنطق والكلام
 حاشية حاشية شرح تهذيب المنطق [١١٧]، ص ١١٦
 حاشية حاشية شرح تهذيب المنطق والكلام
 [٦٤]، ص ٧١
 حاشية سيالكوتى [٤٧]، ص ٥٥
 حاشية شرح تهذيب المنطق [١١٥]، ص ١١٤
 حاشية شرح تهذيب المنطق والكلام [٥٨]، ص ٦٠،
 ٦٢، ٦٣، ٦٥، ١١٤، ١١٦، ١١٨]، ص ٦٥،
 ٦٧، ٧٠، ٧٢، ١١٣، ١١٥، ١١٦
 حاشية شرح تهذيب المنطق والكلام (حاشية قسم
 الكلام) [٦١]، ص ٦٨
 حاشية شرح الدواني على عقايد العضدية [٥٢]،
 ص ٥٩
 حاشية شرح العضدي على مختصر ابن الحاجب
 [٤٩]، ص ٥٧
 حاشية شرح الفوائد الضيائية ← شرح شواهد
 الفوائد الضيائية
 حاشية على حاشية قره باقى محمد شاهي على شرح
 الدواني على العقائد العضدية [٥٣]، ص ٦٠

ترجمان القرآن ← تفسير القرآن (ترجمان القرآن یا
 تنوير المقباس في تفسير ابن عباس یا تنوير
 الاقتباس)

ترجمة خلاصة فقه كيداني (ترجمة كيدانية) [٩٣]،
 ص ٩٨

ترجمة كيدانية ← ترجمة خلاصة فقه كيداني
 ترجمه و شرح خلاصة كيداني یا خلاصة الكيدانية
 ← الكيدانية

ترجمه و شرح منظوم قصیده سريانی ← قصيدة الربوبية
 ترجمة و شرح وقاية الرواية (مختصر الوقاية)

[٢٣٤]، ص ٢٢٣

ترجيع بند در توحيد [١٥٩]، ص ١٥٤
 ترغيب الصلوة، ج ١ [٢٣٠]، ص ٢١٩
 ترغيب الصلوة، ج ٢ [٢٣١]، ص ٢٢٠

تفسير جرخی ← تفسير قرآن (تفسير جرخی)
 تفسير حسینی یا مواهب عليّة [٢٦٩]، ص ٢٥٥
 تفسير القرآن [١١١، ٥]، ص ٢٢٣، ٢٦، ١١١، ٢٢٢
 تفسير القرآن (ترجمان القرآن یا تنوير المقباس
 في تفسير ابن عباس یا تنوير الاقتباس)

[٤٢]، ص ٥٠

تفسير قرآن (تفسير جرخی) [٢٣٢، ٢٣٧]، ص
 ٢٢٦، ٢٢١

التلويح في كشف حقائق التنقيح [٨٤]، ص ٩٠
 تنقيح الاصول [١٠٧]، ص ١٠٨

تنوير الاقتباس ← تفسير القرآن (ترجمان القرآن یا
 تنوير المقباس في تفسير ابن عباس یا تنوير
 الاقتباس)

تنوير المقباس في تفسير ابن عباس ← تفسير
 القرآن (ترجمان القرآن یا تنوير المقباس في
 تفسير ابن عباس یا تنوير الاقتباس)

التوضيح في حلّ غوامض التنقيح [٣٩]، ص ٤٨
 تهذيب المنطق والكلام [١٠٤]، ص ١٠٦
 تيمورنامه یا تيمورنامه صاحبقران [٢٤٥]، ص ٢٣٤

- حاشیہ الفوائد الضیائیة [۸۸]، ص ۹۴
حاشیہ قصیدۃ البردة ے شرح قصیدۃ البردة
الحسابیات فی مسائل الفرائض [۱۸۸]، ص ۱۸۱
حسن و عشق [۲۱۳]، ص ۲۰۴
حکمة العین (قسم اول) [۱۰۲]، ص ۱۰۴
حکمة العین (قسم دوم) [۱۰۳]، ص ۱۰۵
حلیۃ النبی [۱۲۸]، ص ۱۲۵
- «ذ»
ذات و وجہ و نفس و صفت و اسم و فعل خدا
(رسالہ) [۱۷۰]، ص ۱۶۴
ذخیرۃ خوارزمشاهی [۲۱۸]، ص ۲۰۸
ذخیرۃ الملوك [۲۱۷]، ص ۲۰۷
- «ر»
راحة القلوب [۲۶۷]، ص ۲۵۴
رباعیات خیام ے دیوان خیام
رسالۃ آفرینش ارواح و اجسام و در مراتب و نزول
و عروج ایشان ے آفرینش ارواح و اجسام
و در مراتب و نزول و عروج ایشان
رسالۃ اسماء الله الحسنی [۲۴۸]، ص ۲۳۶
رسالۃ اعتقادات ے اعتقادات
رسالۃ در کشف سرّ و حدث (یا رسالۃ القدسیۃ فی
اسرار النقطة الحسیۃ) [۲۴۹]، ص ۲۳۷
رسالۃ ذات و وجہ و نفس و صفت و اسم و فعل خدا
ے ذات و وجہ و نفس و صفت و اسم و فعل خدا
رسالۃ الصّرف ے الصّرف
رسالۃ العقاید و الاخلاق و الفقه ے العقاید
و الاخلاق و الفقه
رسالۃ القدسیۃ فی اسرار النقطة الحسیۃ ے رسالۃ در
کشف سرّ و حدث
رسالۃ نبوت و ولایت ے نبوت و ولایت
رسالۃ النحو ے النحو
رسالۃ منازل السائرین منزل چہارم ے منازل
السائرین منزل چہارم
رسالۃ منازل السائرین (منزل سوم) لوح محفوظ و جبر
و اختیار و قضا و قدر ے منازل السائرین (منزل
سوم) لوح محفوظ و جبر و اختیار و قضا و قدر
رقعات (منشآت) [۲۵۰]، ص ۲۳۸
- «خ»
خرقہ [۱۵۴]، ص ۱۴۸
خزان و بہار (یا فرج بعد از شدّت) [۲۵۲]، ص ۲۴۰
خلاصۃ الکیدانیۃ ے الکیدانیۃ
خوان نعمت (دیباچۃ دیوان عالی) [۲۱۱]، ص ۲۰۲
- «د»
درر الفراید و غرر الفوائد ے شرح نصاب الصبیان
دعاء [۲۲، ۷]، ص ۳۷، ۲۷
دیباچۃ دیوان عالی ے خوان نعمت
دیباچۃ دیوان نشاط اصفہانی [۱۸۱]، ص ۱۷۴
دیوان اسرار سبزواری [۱۵۸]، ص ۱۵۲
دیوان املاء [۲۲۶]، ص ۲۱۵
دیوان جامی [۱۷۴، ۲۰۶، ۲۰۸]، ص ۱۶۸،
۱۹۹، ۱۹۷
دیوان حافظ [۱۷۲، ۲۰۷، ۲۱۹، ۲۴۷]، ص
۲۳۵، ۲۰۹، ۱۹۸، ۱۶۶
دیوان خیام (رباعیات خیام) [۲۳۹]، ص ۲۲۷
دیوان عالی شیرازی (دیوان نعمت خان عالی)
[۲۱۲]، ص ۲۰۳
دیوان غیبی [۲۲۷]، ص ۲۱۶
دیوان منشخبات (یا دیوان ندیم) [۲۵۳]، ص ۲۴۱
دیوان ندیم ے دیوان منشخبات
دیوان نشاط اصفہانی [۱۸۰]، ص ۱۷۳
دیوان نعمت خان عالی ے دیوان عالی شیرازی

شرح فرائض سجاوندی (یا شرح فرائض سراجیّة)
[٤١]، ص ٤٩

شرح فرائض سراجیّة ← شرح فرائض سجاوندی
شرح قصيدة البردة (شرح الكواكب الدرية یا
حاشية قصيدة البردة) [١٢٦]، ص ١٢٣

شرح الكافية ← الكافية

شرح الكواكب الدرية ← شرح قصيدة البردة

شرح کیدانی ← شرح خلاصه کیدانی

شرح مبحث اجتماع الشرط و القسم من كتاب
فوائد الضیائیة [٨٧]، ص ٩٣

شرح معزّي در تصرف [١٨٤]، ص ١٧٧

شرح مقدمة الصلاة (یا الصلوة) [٩٠، ٣٢]، ص
٩٦، ٤٣

شرح المواقف [٧٩]، ص ٨٥

شرح نصاب الصبيان (یا درر الفراید و غرر
الفوائد) [٢٠٠]، ص ١٩٢

شرح النقاية في مختصر الوقاية (شرح الياس)
[١٤٧]، ص ١٣٩

شرح وقاية الرواية [١٥٠، ٧٥، ٤٣]، ص ٥١،
١٤٢، ٨١

شفاء الرجل ← شفاء المريض

شفاء المريض (یا طب شهابی یا شفاء الرجل)
[٢٢٣]، ص ٢١٣

« ص »

الصابي في تفسير القرآن [٧٦]، ص ٨٢

الصرف (رساله) [١٧٩]، ص ١٨٩

صرف مير [١٩٨]، ص ١٩٠

الصرف و النحو [٤، ٢٠، ٢٧، ٣١، ٣٧، ١٢٣]،

ص ٢٥، ٣٦، ٤٠، ٤٣، ٤٧، ١٢٠

« ط »

طب شهابی ← شفاء المريض

روزنامه محاصره حيدرآباد ← محاصره حيدرآباد

رياض الابرار في مناقب الكزار [٢٣٦]، ص ٢٢٥

رياض الادوية [٢٢٢]، ص ٢١٢

« ز »

زبدة الحقايق ← مقصد الاقصى

« س »

سعدی نامه ← بوستان سعدی

سؤال و جواب [٣٨]، ص ٤٧

السؤال و الجواب في الفقه [٥٠]، ص ٥٧

شاطبية ← المقدمة الجزرية

شرح الابيات [٨٦]، ص ٩٢

شرح الياس ← شرح النقاية في مختصر الوقاية

شرح بداية العقول ← شرح عقائد النسفي (یاالنسفية)

شرح التصرفات [١٩٣]، ص ١٨٦

شرح التصريف (شرح المعزّي في التصريف)
[١٩٦]، ص ١٨٨

شرح تهذيب المنطق و الكلام (حاشية تهذيب

المنطق) «العجالة» [١١٣، ٥٩]، ص ١١٣، ٦٦

شروح حديث اقوالی ← مقصد الاقصى

شرح حديث اول ما خلق الله (جوهر) یا احاديث

اوايل [١٦٧]، ص ١٦٢

شرح خلاصه کیدانی (شرح کیدانی) [٣٣]، ص ٤٤

شرح شواهد الفوائد الضیائیة (حاشية شرح الفوائد

الضیائیة) [١٩٢]، ص ١٨٥

شرح صرف مير [١٩٩]، ص ١٩١

شرح المعزّي في التصريف ← شرح التصريف

شرح عقائد العضدية [٦٦]، ص ٧٣

شرح عقائد النسفي یا النسفية (شرح بداية

العقول) [١٣٨، ٧١، ٥٨]، ص ١٣٣، ٧٨، ٥٨

شرح العوامل المأة [٢٢٤]، ص ٢١٤

شرح عين العلم و زين الحلم [٢٤١]، ص ٢٢٩

«ظ»

ظفرنامه [۲۲۸]، ص ۲۱۷

«ع»

عجائب المخلوقات و غرائب الموجودات [۲۱۴]، ص ۲۰۵

العزّي في التصريف [۲۹، ۲]، ص ۴۲، ۲۳

عقائد الاشاعرة [۱۳۶]، ص ۱۳۱

عقائد النسفي يا النسفية ← بداية العقول

العقائد و الاخلاق و الفقه (رسالة) [۹۱]، ص ۹۷

علائم الظهور [۱۵۵]، ص ۱۴۹

العوامل في النحو (العوامل المأة) [۲۸]، ص ۴۱

العوامل المأة ← العوامل في النحو

«ف»

فاتحة الشباب ← ديوان جامی

الفجّ العمیق في الاعتصام بحبل التوفیق [۱۴۸]،

ص ۱۴۰

فرائض السجائدية (يا فرائض السراجية) [۸۱]،

ص ۸۷

فرائض السراجية ← فرائض السجائدية

فرج بعد از شدّت ← خزان و بهار

فرهنگ لغت (مکالمات فارسی به فرانسوی)

[۱۷۱]، ص ۱۶۵

فوائد الاخيار (يا فوايد يوسفی) [۱۸۷]، ص ۱۸۰

الفوائد الضيائية في شرح الكافية [۴۴، ۵۴، ۹۶]،

[۱۲۱، ۱۰۰]، ص ۶۱، ۵۲، ۱۰۰، ۱۰۳، ۱۱۹

فوايد المسلمين و فضيلت بخارا [۲۶۵]، ص ۲۵۲

فوايد يوسفی ← فوايد الاخيار

«ق»

قرآن کریم [۲۱، ۴۰، ۷۴، ۹۸، ۹۹، ۱۴۱، ۱۴۳]،

[۱۵۲، ۱۵۱]، ص ۳۷، ۴۹، ۸۱، ۱۰۲

۱۴۴، ۱۴۳، ۱۳۷، ۱۳۵

قصيدة البردة ← الكواكب الدرية في مدح خير البرية

قصيدة الربوية (ترجمه و شرح منظوم قصيدة سرياني

يا اسناد قصيدة ربويه) [۱۶۱]، ص ۱۵۶

القصيدة المضربة في الصلاة على خير البرية

[۱۲۷]، ص ۱۲۴

قواعد الاعلال [۲۵]، ص ۳۹

«ک»

الكافية (شرح الكافية) [۲۱۶، ۱۵]، ص ۳۲، ۲۰۶

الكافية في النحو [۱۸، ۲۶، ۳۴، ۱۰۹، ۱۲۲]،

ص ۳۵، ۴۰، ۴۵، ۱۰۹، ۱۱۹

كتاب طهارت [۹۲]، ص ۹۷

كفاية الشعبي يا كفاية الشعبي [۴۵]، ص ۵۳

کنز العارفين ← کنز العباد في شرح الاوراد

کنز العباد في شرح الاوراد (يا کنز العارفين)

[۱۳۳]، ص ۱۲۹

الكواكب الدرية في مدح خير البرية (قصيدة

البردة) [۱۳۲]، ص ۱۲۸

الكيدانية (خلاصة الكيدانية يا ترجمه و شرح خلاصة

کیدانی) [۱۳، ۷۳، ۷۷، ۸۲، ۱۰۶، ۱۱۹، ۲۰۲]،

ص ۳۱، ۸۰، ۸۳، ۸۸، ۱۰۷، ۱۱۷، ۱۹۳

«گ»

گلزار اسرار [۱۶۳]، ص ۱۵۸

گلشن راز [۱۷۷، ۱۸۵]، ص ۱۷۸، ۱۷۰

«م»

مجموعة الرسائل [۵۶]، ص ۶۳

مجموعة الفتاوى [۲۴۰]، ص ۲۲۸

مجموعة المسئلة ← جامع الفتاوى

محاصرة حيدرآباد (روزنامه محاصرة حيدرآباد

واقعات عالمگیری) [۲۱۰]، ص ۲۰۱

- مختصر جغرافیای عالم [١٧٣]، ص ١٦٧
 المختصر في شرح التلخيص [١٤٠]، ص ١٣٤
 مختصر الوقاية ← ترجمه و شرح وقاية الرواية ←
 النقاية مختصر الوقاية
 مختلف الرواية في مسائل الخلاف [١١]، ص ٣٠
 مراحل السالكين [١٥٧]، ص ١٥١
 مزرع الحسنات [٢٤٦]، ص ٢٣٥
 مشكاة المصابيح في شرح مصابيح السنة [٥٧]، ص ٦٤
 مطالع المسرات بجلاء دلائل الخيرات [٨٣]، ص ٨٩
 مطلع التعبير [١٨٣]، ص ١٧٦
 المطول في شرح التلخيص [١١٢]، ص ١١١
 المعاد [١٢]، ص ٣٠
 معارج النبوة في مدارج الفتوة [٢٥٥، ٢٦٨]، ص ٢٥٤، ٢٤٣
 المعزّي في التصريف [٣٠، ١٩، ٣]، ص ٢٤، ٣٦، ٤٢
 معنًا ← جواهر حروف اسم
 مفتاح الجنان [٢٦٣]، ص ٢٥٠
 المقدمة الجزرية (یا شاطیبة) [٢٢٥]، ص ٢١٤
 مقصد الاقصى (یا زبدة الحقایق یا شروح حدیث
 اقوالی) [١٦٤]، ص ١٥٩
 مکالمات فارسی به فرانسوی ← فرهنگ لغت
 منازل السائرین منزل چهارم (رساله) [١٦٩]، ص ١٦٣
 منازل السائرین (منزل سوم) لوح محفوظ وجبر
 واختیار وقضا وقدر (رساله) [١٦٨]، ص ١٦٣
 منشآت [١٧٦]، ص ١٧٠
 منشآت ← رقعات
 منتخب التوراة (الاحادیث القدسیة) [١٧٨]، ص ١٧١
 منتخب مهذب الاسماء [٢٠١]، ص ١٩٣
 المودة في القربى [٢٣٥]، ص ٢٢٤
 مونس الاحرار في دقائق الاشعار [٢٠٤]، ص ١٩٥
 میزان الاعراب [١٩٥]، ص ١٨٨
 «ن»
 نان و پنیر [١٥٦]، ص ١٥٠
- نبوت و ولایت (رساله) [١٦٦]، ص ١٦١
 النحو (رسالة) [١]، ص ٢٣
 نزهة الارواح [١٨٢]، ص ١٧٥
 نعمت عظمی [٢٠٩]، ص ٢٠٠
 نفایس الفنون في عرايس العيون [٢٤٤، ٢٦٢]،
 ص ٢٣٢، ٢٤٩
 النقاية مختصر الوقاية (یا مختصر الوقاية الرواية)
 [١٦، ٦٨، ٦٩، ٧٠، ٧٢، ٧٨، ٩٧، ١٠١]،
 [١١٠، ١٣٤]، ص ٣٣، ٧٥، ٧٦، ٧٧، ٧٩،
 ٨٤، ١٠١، ١٠٣، ١١٠، ١٢٩
 نوادر الفتاوى [٦]، ص ٢٦
 نوادر المعارف [١٣٠]، ص ١٢٦
 نورنامه [٩٥، ٢٣]، ص ٣٨، ٩٩
 نوروزنامه [٢٥١]، ص ٢٣٩
- «و»
 واقعات عالمگیری ← محاصرة حیدرآباد (روزنامه
 محاصرة حیدرآباد)
 الوشاة (الوشاء في النحو) [١٩٤]، ص ١٨٧
- «ه»
 الهداية الى شرح البداية [١٢٤، ١٢٥، ١٣٥، ١٤٢]،
 [١٤٥]، ص ١٢١، ١٢٢، ١٣٠، ١٣٦، ١٣٨
- «ی»
 يوسف وزليخا [٢٠٣]، ص ١٩٤